

Ion Bucheru

*Tatăl
băiatului altuia*

Ion Bucheru

*Tatăl
băiatului altuia*

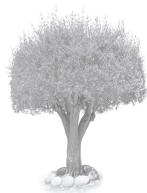

Editura Plaiet

Pentru Ancuța

Ion Bucheru
Tatăl băiatului altuia

roman

PREFAȚĂ

De regulă, textele beletristice nu se prefațează cu explicații autoriale. Dacă o proză - deci o poveste - nu “se explică” singură, cuprinzător și captivant, atunci... ceva e în neregulă; ceva esențial. Un singur lucru nu poate spune însă un text: propria sa istorie. Mă grăbesc să adaug că, de cele mai multe ori, “povestea poveștii” nici nu merită a fi spusă, ea înscriindu-se în răs-banalizata trudă a autorului cu hârtia și cu sine însuși. Câteodată, însă, aventura textului este realmente interesantă, pentru că definește o realitate, un context, un climat literar și nu numai - după cum se va vedea. Este cazul cărții din mâna dumneavoastră.

Ideea s-a născut prin 1982. Manuscrisul, elaborat în doi ani de muncă, a interesat o importantă editură bucureșteană, căreia îi datoram, de altfel, debutul editorial (Editura “Eminescu”) și care m-a onorat cu un loc în planul său de apariții pentru anul următor. Așteptam cu emoție șpaltele, pentru corectură, dar în locul lor, a venit vestea că “am fost scos din plan”. De ce? Nimeni nu știa. Directorul editurii - un om de mare probitate profesională și morală, de al cărui cuvânt nu aveam motive să mă îndoiesc - m-a asigurat că nu editura a operat epurarea, ci “forurile”. M-am dus la “foruri”, care m-au trimis la... editură; și cercul s-a închis. Nimic de făcut!

Târziu, prin 1988, mai marele editurilor din CCES (Consiliul Culturii și Educației Socialiste), responsabil și peste Cinematografie, aflat într-o situație de criză, mi-a solicitat un scenariu pe o temă dată - și în timp record. Am acceptat comanda (întâmplător - perfect fezabilă) cu o condiție: să mi se spună, pe loc și cinstit, de ce nu-mi apare cartea. După îndelungi schimburi de priviri stânjenite între șef și instructori, s-a ivit răspunsul: cele câteva fraze redactate de editură (menite să explice fiecare titlu din plan) vorbeau, în dreptul cărții mele, despre “efortul unor oameni pentru recuperarea unui adolescent cu probleme” (sau cam așa ceva). Formularea

stârnise, brusc, vigilența celor ce urmau să trimită planul “mai sus”, sus de tot, la aprobare; adolescent cu probleme? La noi? Și chiar de-o mai fi existând câte unul, despre asemenea adolescenți scriem cărți?

Când am povestit acolo, în simandicosul cabinet ministerial, ce conține, ce spune - de fapt - cartea mea, “pilula “ de prezentare a fost refăcută pe loc, chiar de subsemnatul, iar titlul - introdus în planul pe 1989. Evenimentele din decembrie ‘89 au găsit textul pregătit pentru tipar; 2-3 săptămâni au lipsit ca să țin în mână prima corectură.

Valul revoluționar al anului 1990 n-a produs însă, din păcate, numai schimbările și primenirile îndelung și unanim așteptate, ci și câte o... dar să vă spun cum a fost. Redactorul de carte (altfel - prietenă încă din studenție, pentru că despre o doamnă e vorba), când m-a văzut deschizând ușa editurii, mi-a zâmbit superior și mi-a spus din vârful buzelor că acum, “în noul context”, altfel de cărți visează domnia-sa să scoată. Urându-i să aibă parte de ele (deși - fără să fiu rău - nu le-am prea văzut, în ce-o privește!), mi-am luat manuscrisul oropsit și din stânga și din dreapta. Nu ascund că gestul m-a durut ca o palmă pe obraz, aplicată din senin, nemeritat - și încă de un prieten. Recurs la directorul editurii nu exista; el însuși tocmai părăsea instituția, deși se număra - cert - printre cei mai valoroși și competenți editori, critici și istorici literari din România.

După alți doi-trei ani, o remarcabilă directoare de editură (unde mi se mai tipăriseră două cărți), citindu-mi manuscrisul, mi-a redeșteptat încrederea în el, promițând, ferm, publicarea. Din nou speranțe... Și din nou decepție: scaunul domniei-sale, ochit de ceva timp, a fost cucerit de altcineva. Directoarea pleca înainte de a-și putea onora promisiunea.

A urmat o a treia încercare: editarea pe cont propriu (economia de piață se instalase!), la o firmă privată. După o revizuire severă, dactilograma (copia a doua, pentru că primul exemplar nici măcar n-a mai putut fi recuperat, odată cu venirea noului director) a fost înmănată respectivei edituri, dar calcularea costurilor a indicat o sumă ce trebuia strânsă în timp. N-am dat înapoi. Declanșarea “campaniei de economii” pentru investiția în carte s-a dovedit însă inutilă: în lunile de așteptare... a dispărut manuscrisul. Editura l-a pierdut.

Înfuriat, am luat cea de-a treia copie a dactilogramei -ultima, pe alocuri ilizibilă - și am aruncat-o într-un fund de sertar. A zăcut acolo până-n martie 2006, când, căutând cu totul altceva, am dat peste textul la care

muncisem ani de zile și care îmi fusese drag, cândva. Am răsfoit cu teamă paginile îngălbenite, dar... citind și recitind, m-am hotărât: textul rezistă. Hârtia era îmbătrânită; scriitura - nu. Ba, judecând “la rece” (atât cât de “la rece” poate judeca un autor propriul său text), povestea păstrează o surprinzătoare și acută actualitate tematică, într-o lume și într-un moment în care, din ce în ce mai evident, eșecurile tranziției noastre bezmetice se dovedesc a fi, în primul rând, consecința nefastă a crizei valorilor morale prin care trecem.

Așa a ajuns în mâinile dumneavoastră cartea pe care o citiți acum. Ea vorbește, în esență, tocmai despre valori morale.

Intre sertar și tipar, am ales tiparul, sfidând șirul obstacolelor parcă anume inventate pentru a împiedica un asemenea deznodământ. Sper din tot sufletul ca după lectură, să-mi dați dreptate; să spuneți că am ales bine.

AUTORUL

1. ANIVERSAREA

Clopoțind ușor cu muchea teșită a cuțitului în paharul de cristal, Cameniță întrerupe conversația generală. Toate privirile se îndreaptă spre el. După ce își “fierbe” asistența cu o pauză studiată, probabil, în zeci de asemenea prilejuri, oratorul se ridică de pe scaun și începe:

— Iubită gazdă, onorați oaspeți, n-am să țin un toast... Două voci, aproape suprapuse, îl întrerup, în râsetele tuturor:

— Nu se poate!

— O idee foarte bună! Mișule, îți mulțumim!...

— ... Dar vreau să fac o urare, fiind - ca să spun așa... Una din voci îl întrerupe din nou:

— Cel mai bătrân!

— De acord; cel mai bătrân, admite oratorul, dar știți zicala: cocoșul bătrân face toastul bun!

Categoric, buna dispoziție nu lipsește din jurul mesei încărcată sărbătorește. Râsetele izbucnesc din te miri ce; în aer plutește dorința fiecăruia de a petrece “ca altădată”.

— Ai promis că ne ierți! Hotărăște-te: ții sau nu? - este contrat Mișu Cameniță a treia oară. Imperturbabil, oratorul improvizat așteaptă să se

potolească noul val de râs, apoi înalță paharul, amenințător:

— Dacă nu mă lăsați să țin toastul, trec pe discurs! Dar să fim scurți, că aici ne așteaptă muncă, nu jucărie, continuă Cameniță cu un gest cuprinzător, către platourile de pe masă și de pe comodă. Deci: să ne trăiască sărbătoritul! La mulți ani, Tudore!

Paharele de cristal se ridică, unindu-se cu un clinchet repetat, ca o reverberație. Bărbatul spre care se întind toate mâinile și se îndreaptă toate privirile are o clipă senzația că e bine, că e așa cum și-a dorit. De câți ani nu-și mai serbează ziua de naștere? Cinci? Sau șase...? Ba, parcă șapte... Venise atâta lume atunci - nu mai ține minte prea bine cum s-a întâmplat că l-au depășit evenimentele - încât alergase după scaune pe la vecini, el - sărbătoritul - stând toată seara pe un scăunel pliant, de camping, spre hazul invitaților, iar către miezul nopții, Radu - cumnatul său - plecase după vin; rezervele din boxă se dovediseră insuficiente. Doamne, ce petrecere!

Urarea continuă, amenințând să ia proporții:

— ... Și când ți-o fi mai rău, să-ți fie ca acum! Nu uita proverbul care spune așa: “Dacă vrei să fii fericit o zi, îmbată-te. Dacă vrei să fii fericit un an, îndrăgostește-te. Dacă vrei să fii fericit o viață, fă-ți prieteni...”

E o părere, sau fața sărbătoritului se încruntă involuntar când toastul citează proverbul?

— ... Tu ți i-ai făcut, dar nu uita că prietenii nu iubesc nici trădarea, nici pe trădători! Așa că la anul, fix pe vremea asta, avem, n-avem treabă, la orele douăzeci trecute fix, scrofuloși la datorie... Și nu trebuie musai să aștepți până la anul! Oricând ne chemi noi venim și... murim pe metereze!

“Mi-a zis-o Mișu... De fapt, cine mi-a mai trecut pragul de-atunci? Irina și Radu. Uneori, câte un coleg de redacție... Ba, dacă stau să mă gândesc, toți cei prezenți aici, dar pe rând pentru câteva minute, cu treburi, pe fugă, opriți - cel mult - la o cafea”. Tudor Șaru privește livingul spațios, obținut prin suprimarea unui perete dintre două camere. Atunci arăta mai sărac. Sufrageria a cumpărat-o la câteva luni după petrecere, iar cele două tablouri de Țuculescu și Petrașcu, perlele colecției lui Tudor, nu erau pe pereți. Parcă nici covorul persan nu exista încă... Dar ce seară extraordinară! Oare azi, acum?... I se pare că lumea se simte bine; și nu se înșeală. “Tăria” servită la început a fost exact ce și cât a trebuit să dezlege limbile și să spargă gheața, iar vinul -ales de musafiri din trei sorturi, după o degustare

cu tot tipicul -face minuni. Acum toți de-abia așteaptă să-l vadă pe Tudor ca altădată.

De fapt, pe dinafară este exact ca atunci. Același bărbat înalt, puternic, cu torace de canotor, cu figura pentru care l-ar fi invidiat - pe bună dreptate - și junele-prim de pe scenă, dar și intelectualul rasat; și mai ales cu ochii aceia ciudați, trădând un om condamnat la o bunătate iremediabilă, de unde expresia de perpetuă vulnerabilitate, de-a dreptul stranie la un bărbat care degaje, altfel, atâta forță... Cel mai exact portret fizic i-l făcuse, cândva, prietenul său bun, Mișu Cameniță, fără să-i descrie vreo trăsătură. “Glumețul” grupului spusese așa: “Dacă un bărbat ca Șaru n-a ajuns nici fustangiu - sau curvar de-a binelea, nici încrezut, nici licheluță dâmbovițeană care-și face loc nu cu coatele ci cu șarmul, asta, fraților... e ori un miracol al educației, ori o minune a naturii!”

În urmă cu câteva zile, ideea petrecerii i s-a părut aberantă. Privea, întocmai ca acum, livingul spațios, splendid mobilat, parcă anume făcut să primească lume. Era singur, așa cum s-a obișnuit să fie de mulți ani. Amintirea serii de pomină l-a năpădit de-odată cu atâta pregnanță, moment cu moment, de parcă totul s-ar fi petrecut în noaptea precedentă. “Acum, iată, am 12 scaune -exact ca Ostap Bender! - fără să număr fotoliile și taburetul. Douăsprezece scaune! Nu s-ar putea spune că destinul e lipsit de umor... Azi îmi ajunge unul”. Apoi, brusc, și-a adus aminte că peste nici o săptămână e ziua lui. “De șapte ani, în camera asta nu s-a mai auzit un hohot de râs, un clinchet de pahar...” Și la fel de brusc a simțit nevoia să vadă lume, să fie cu prietenii (“ce-or fi crezând despre mine?”), să audă muzică, să danseze, să ciocnească un pahar de vin bun, să primească felicitări, să se simtă bine, să se bucure, mai ales să se bucure, ca altă dată... Acum ar avea de serbat nu numai un an în plus, ci și o carte proaspăt ieșită de sub tipar (a doua, în total) la a cărei apariție a tăcut, așa cum a făcut-o și la prima, deși niște aluzii i-au strecurat mai toți cunoscuții. Fără să mai stea mult pe gânduri, s-a hotărât: “sâmbătă seara îi convoc. Îmi aniversez ziua de naștere. Dar așa... să-mi dau toate restanțele!”

Unde scrie că el, Tudor Șaru, trebuie să fie tot timpul singur, să muncească de dimineață până seara - și o halcă din noapte, - să se tot chinuie cu regrete, să se răsucească în pat, de nesomn, să reaprindă lumina, să reia manuscrisul până la istovire, până reușește, în sfârșit, să adoarmă, luptându-se și în vis cu spaime, aduceri aminte, obsesii? “Gata cu gândurile! Indiferent dacă va fi sau nu ca atunci, sâmbătă îmi serbez ziua”.

A doua zi dimineată a declanșat pregătirile. Casa de comenzi a “Intercontinentalului” și talentele culinare ale Gheorghitei, bătrâna care-i îngrijește casa, l-au scutit să mai apeleze la serviciile Irinei, sora lui, invitată la petrecere pur și simplu pe post de oaspete și rugată insistent să nu se deranjeze cu absolut nimic; nici măcar mai devreme să nu vină, se va ocupa el, Tudor, de toate cele necesare. Câte persoane să fie?

Unsprezece. Deci... un scaun gol. Semnificând - ce? Din nou, întrebarea l-a înfuriat. “Auzi! Să mă mint pe mine însumi... Asta e prea mult!” Deci, semnificând - ce? Nimic. Absolut nimic. Pur și simplu, un scaun gol. Dacă nu l-a ocupat nimeni, timp de șase ani, să rămână gol și la aniversare.

Tudor Șaru trăia foarte rar nebunii de felul acesta. În ultima vreme, aproape deloc. Dar pentru că tot ce face Șaru poartă amprenta seriozității și temeiniciei, sărbătoarea a fost pregătită exemplar, pe bază de listă cu tot ce trebuie să existe pe masă, în boxă, în frigider sau în congelator, de la șervețele, scobitori și sifoane, până la celebrul tort de bezea - “clou”-ul mesei de-acum șase ani - azi având înfipite patru lumânări în mijloc; toți știaau că este ultimul an în care Tudor poate aprinde în tort patru lumânări, câte una pentru fiecare deceniu încheiat. A alergat după toate de i-au ieșit ochii, dar acum, iată, e mulțumit. Toți mesenii simt că e sărbătoare.

Într-un târziu, Mișu își încheie toastul, cu vocea sa baritonală și cu luminița șăgalnică în priviri, semn că urmează o glumă - de al cărui umor autorul nu se îndoiește o clipă, din moment ce se amuză primul, anticipat:

— ... Și la anul, când - vrei, nu vrei - trebuie să “schimbi prefixul” și să înfigi în tort cinci lumânări, îți promitem, amice, un chef să-l ții minte! O dată în viață împlinește omul o jumătate de veac! Să nu spui că n-ai știut: o luăm de vineri și o ținem până marți, că avem și recuperare! Radule, acum dă tonul: de trei ori “mulți ani trăiască” pentru Tudor al nostru!.

Cum a fost în stare să creadă despre sine însuși că nu mai e în stare să se simtă bine lângă oameni ca Mișu, ca Palade, cu o soră ca Irina și un cumnat ca Radu? Acum, gazdă și musafiri, cântă, petrec de parcă s-ar fi despărțit ieri...

De fapt, nu s-au despărțit niciodată. De Radu și Irina, cel puțin, în niciun fel; la ei și-a găsit liniștea, când a simțit că nu mai poate. Celelalte patru familii din jurul mesei și încă vreo trei, care n-au putut veni azi, s-au interesat tot timpul de el, l-au chemat cu toate prilejurile, uneori inventate anume pentru el, numai că Tudor a răspuns invitațiilor doar atunci când era

sigur că nu ascund o petrecere. Cu fiecare s-a întâlnit, le-a făcut mici servicii - el, ce-i drept, a apelat mai puțin la ajutorul prietenilor -, încercând să nu pară supărat pe cineva, pentru că în realitate nici nu era. Oamenii n-au nici o vină când te lovește soarta - și prietenii sunt cu atât mai puțin vinovați. Înțelegându-i și respectându-i relativa izolare, amicii l-au urmărit de la distanță. Ba, chiar, la apariția primei cărți, familia Cameniță s-a gândit să-i organizeze o “ambuscadă”; o chemare inopinată la ei acasă, unde Tudor va găsi adunați toți prietenii, sau o “năvălire” cu toate cele necesare, aici, la Tudor, pentru a pune punct sihăstriei amicului lor. S-a opus Irina. Ea îl cunoaște cel mai bine; dacă Tudor nu participă la întâlnirile lor, înseamnă că nu poate și că nici nu vrea; simte nevoia de singurătate.

— Nu există om care să dorească singurătatea, a decretat atunci Mișu Cameniță, omul incapabil să rămână singur mai mult de cinci minute.

— Tudor n-a dorit singurătatea; i-a hărăzit-o soarta, și încă de două ori. Acum nu se poate vindeca decât singur, vă rog să mă credeți...

Irina a avut câștig de cauză. Și iată, la doi ani de la tentativa de complot a prietenilor, Șaru i-a chemat el. Se simte bine, ciocnește paharul, pregătește casetele cu muzică de dans, răspunde aproape cu umorul lui de pe vremuri curioaselor care-i cer rețetele diferitelor minuni de pe masă:

— Rețeta n-o știu, dar vă pot da adresa: Intercontinental, casa de comenzi, Batiștei 14.

Doina Palade, cea mai interesată de secretele culinare ale serii (să fie asta explicația kilogramelor în plus care-i amenință silueta?), nu se mulțumește cu eschiva lui Tudor:

— Să nu spui că tot ce-i pe masă e cumpărat “de gata”!

— Nu, de ce să mint... Pentru preparatele de casă, am rețeta: se ia o femeie de 60 de ani, gospodină perfectă -preferabil să răspundă la numele Gheorghiuța, îi pui la dispoziție tot ce se găsea la piață și prin magazine pe vremea când a învățat ea să gătească, apoi... te-asezi la masă. Simplu, nu?

Din locul ei, Irina - atât de asemănătoare la chip și statură cu Tudor, încât pare varianta feminină a lui Șaru - trăiește evenimentul (pentru ea, un autentic eveniment) cu aceeași intensitate ca și fratele ei. Mai mult: Irina și-a asumat, pe nesimțite, rolul de gazdă, intervenind atât cât trebuie ca totul să fie în perfectă ordine, lăsându-i însă lui Tudor impresia că el este amfitrionul. De fapt, atenția Irinei este concentrată asupra fratelui ei. Discret, ca să nu-l crispeze, îl urmărește așa cum un medic își urmărește

pacientul intrat în convalescență după o boală lungă și grea. Tudor pare că e bine, sau aproape bine. Pe Irina n-o pot păcăli însă aparențele; i-a surprins câteva momente de absență, în care - cel puțin pentru ea - era evident că Șaru se apleacă mai mult spre gândurile lui decât asupra a ceea ce se întâmplă în jur, dar de fiecare dată un cuvânt sau o remarcă adresată direct lui l-a readus acolo, integrându-l rapid în conversația generală. Chiar adineauri, Irina i-a urmărit privirile îndreptate spre raftul cel mai înalt al bibliotecii - poate cea mai frumoasă piesă de mobilier din toată casa -, unde se află portretul înrămat al Iuliei. A privit și ea, o dată cu Tudor. Un oval perfect, o privire calmă, o frumusețe construită din armonie și echilibru, venită desigur și din trăsături, dar mai ales dintr-o liniște interioară, dintr-o seninătate și delicatețe care fuseseră ale Iuliei. Fotograficul a avut, fără îndoială, o clipă de har - de ce n-ar exista inspirație și în mînuirea obiectivului fotografic? Doar se spune că e artă! -, surprinzându-i expresia caracteristică. Reamintindu-și chipul Iuliei, Irina înțelege că fotografului nici nu i-a fost prea greu să ofere această imagine; din cei doisprezece ani, cât a trăit lămură alături de fratele ei, aproape că nu și-o poate reprezenta altfel. Poate numai la sfârșit, când... i se pare Irinei, sau Tudor caută cu teamă privirile femeii din fotografie? Încearcă să găsească pe chipul ei o confirmare că nu greșește dacă reîncepe să-și trăiască viața, ca și cum...? Dar nu amintirea Iuliei l-a împiedicat, nu ea l-a împins la claustrarea din ultimii ani. Sau nu numai. Oricum, nu în primul rînd. Rana provocată de dispariția ei s-ar fi cicatrizat de mult dacă...

Mișu “deschide balul” cu solemnitate comică:

— Începe dansul! Conform tradiției, damentango! Că și-n viață, tot femeile aleg... Mioara, soția lui, îl privește cu o milă perfect jucată:

— Biiine, Mișule... Să n-ai surprize! Apoi se îndreaptă spre Tudor, în fața căruia Doina Palade apucase deja să facă reverența.

Cămeniță e obișnuit să aibă el ultimul cuvânt:

— Să nu crezi că mă faci gelos! Cât timp te acceptă de parteneră...

— La dans, subliniază de pe margine Palade.

— ... Cât timp te acceptă de parteneră la dans Tudor Șaru, eu sunt mîndru de tine, Miorița! Că, stînd strîmb și judecînd drept, ce se ofilește în primul rînd la un bărbat?

Tăcere. Toată lumea așteaptă “poanta”.

— Nu știți? Ei bine, vă spun eu: la un bărbat, întâi și-ntâi se ofilește... nevasta! Acum, râsul e la apogeu. Totuși, cu cine dansează Tudor? - pentru că în fața lui așteaptă și Mioara, și Doina. Dilema e rezolvată de soneria telefonului, către care gazda se precipită cu gesturi de scuză adresată ambelor solicitante, spre satisfacția - și ea bine jucată - a celor doi soți “traduși” de consoarte. Șaru ridică receptorul, apoi... câteva secunde rămâne mut, incapabil să răspundă vocii de femeie ce formulează din nou și din nou apelul: “Alo, Tudor? Tudor, tu ești? Alo! Alo! Tudor? Cu Tudor Șaru, vă rog! Alo...”

Crezând că muzica și zgomotul conversației sunt de vină, Mioara face un semn, cerând tuturor o clipă de liniște pentru Tudor. Tace casetofonul, tac și oaspeții, parcă simțind că se întâmplă ceva. Șaru apucă telefonul și intră în dormitor, trăgând cablul după el. De-abia acolo are curajul să răspundă:

— Sărut mâna, Eva...

De când nu i-a mai auzit vocea? Să fie doi ani... Sau trei? Nu mai știe. Acum nu mai știe nimic. Totul devine confuz, mintea lui e un haos. Atât amar de vreme niciun semn, nici o vorbă, și tocmai azi, tocmai acum trebuia să... De când s-au despărțit, nu l-a felicitat niciodată. “Ne-am despărțit? Când cineva fuge, situația se cheamă altfel...” E drept, el a lăsat cu regularitate, de două ori pe an, de ziua nașterii și la Revelion, în cutia poștală a Evei, cartonașul frumos ornat, de la “Fondul plastic”, pe care s-a străduit să scrie în formulări mereu schimbate unul și același lucru, bine cunoscut ei, instalat o dată pentru totdeauna, în ciuda eforturilor de a se smulge de sub puterea tiranică a unui sentiment inutil, ca orice iubire neîmpărtășită. De două ori pe an îi făcea lui plăcere să se chinuie, savurând ideea că în ziua de azi, când lumea e departe de a mai trăi ca în romanele sentimentale, cu iubiri eterne și sacrificii din amor, un om e capabil să răspundă printr-o dragoste încăpățânată, irațională (“dar ce iubire e rațională?” - își răspundea singur, când avea totuși curajul să se întrebe “de ce?”) unei fugi fără nici o explicație. În atât amar de vreme au vorbit o singură dată, câteva minute; un început de explicație provocată nu de Tudor și eșuată după primele schimburi de replici, eșec pe care, de asemenea, Tudor nu și-l asumă. Iar acum, tocmai acum... Repetă cuvintele, pentru a câștiga timp:

— Sărut mâna, Eva...

De la celălalt capăt al firului, vocea femeii reia apelul:

— Cu Tudor Șaru, vă rog.

— Eu sunt; Tudor...

Emoția să-i fi schimbat vocea într-atât, încât să nu-l mai recunoască Eva? Tușind ușor, răspunde din nou, de data aceasta străduindu-se să fie înțeles, ghicit:

— Tudor Șaru la telefon. Chiar nu mă mai recunoști? Deci nu numai ochii care nu se văd se uită, ci și vocile...

N-apucă să termine panseul, că îi vine să-și tragă singur palme. “O să creadă că m-am tâmpit! Auzi ce pot debita: vocile care nu se văd... Doamne!” Eva a înțeles, în sfârșit, cu cine vorbește:

— Ești bolnav? Ce-i cu tine?

— Nimic. O răgușeală banală...

— La mulți ani, Tudore! Îți doresc multă sănătate, bucurii...

— Buc...? Vrei să spui - bucurii?

Din nou își reproșează în gând răspunsul. I s-a mai întâmplat oare vreodată să nu știe ce spune, ca acum? Orice intenție de replică i se pare nepotrivită; cuvintele, propriile lui cuvinte, nici măcar rostite, ci numai gândite, îi sună anapoda. Un singur lucru dorește: să vadă receptorul așezat în furcă, să scape de calvarul acestei convorbiri pentru care, în atâtea clipe grele din ultimii ani, ar fi fost în stare să dea orice.

— ... Da, bucurii; de ce te miri? - continuă Eva. Știu bine că ai avut și că ai, în continuare. Ți-am citit cartea, Tudore; mi-a încălzit inima... Începi să-ți faci un nume! Semnătura ta e căutată... Asta nu e o bucurie? Câți o au?

“Un nume”... Nu de mult, a fost la cimitir, să pună câteva flori pe mormântul Iuliei. De atunci îl urmărește viziunea halucinantă a crucilor și mai ales a numelor de pe cruci. Crucea și numele. O puzderie de nume, scrise în toate caligrafiile posibile. Oameni de la care a rămas un nume. După o viață de zbucium, au ajuns un nume. Dar, evident, nu asta vrea să spună Eva. Nu e vina ei că un bărbat în toată firea, chipurile învingător în lupta cu amintirile (altfel - la ce bun tot bâlciul petrecerii din seara asta?), ajunge să fie obsedat fără motiv de morți, de inscripții din cimitire și să le evoce când alături îl așteaptă prietenii invitați de el să petreacă, așa, ca pe vremuri... “Trebuia să-mi adun mințile. Eva așteaptă câteva cuvinte de la mine... Tocmai azi, după atâta timp de la despărțire... Dar nu-i spune despărțire, ci fugă! M-a părăsit. Bagă-ți-o bine în cap, omule ! Ești un

bărbat părăsit.” Din nou - a câta oară? - se blamează pentru gândul său; fugă, despărțire, fapt e că Eva l-a sunat să-l felicite; o face cu toată bunăcredința. Interes... ce interes? Nu i-a cerut nimic, nu l-a rugat nimic; pur și simplu i-a urat “la mulți ani”... În fond, așa cum a tăcut atâta timp, putea să tacă și anul acesta, dar iată că-l felicită, îi dorește noroc și, ca să vezi, bucurie... La petrecerea de pomină, ultima și cea mai grozavă din câte a trăit Tudor, Eva făcea onorurile de gazdă; erau împreună de trei ani. Scaunul rămas liber astă-seară, chiar în capul mesei, este scaunul Evei, chiar dacă nici o fotografie nu amintește - ca portretul Iuliei - de trecerea ei prin viața lui Tudor Șaru.

—... Te sun din provincie, peste câteva minute pornesc spre București, cu mașina; mi-am zis să nu fie prea târziu când ajung... Încă o dată, tot ce-ți dorești, Tudore...

“Tot ce-mi doresc, desigur... dar... nu cumva Eva își bate joc de mine?” E limpede; nu-și mai controlează gândurile, dacă e în stare să-i treacă prin minte asemenea aberații!

— ... Sănătate, noroc, împliniri... Mă bucur că te-am auzit. La mulți ani!

Câteva clipe, tăcere. Eva așteaptă, probabil, un cuvânt, doar ea a vorbit tot timpul. Șaru nu spune nimic, paralizat de spaimă.

— Alo, mă auzi?

— Da, sigur că da, sunt la telefon...

— E ceva cu tine? Se întâmplă ceva?

— Nu, Eva. Absolut nimic.

Din nou - o pauză ceva mai lungă, apoi, cu voce puțin schimbată:

— Sper că nu te-am inoportunitat... Am facut-o din toată inima, Tudore, te rog să mă crezi. “Era fatal să mă simtă! Unde mi-e capul?”

— Cum poți să te...

— Iartă-mă; dacă nu, e bine. La revedere... Și încearcă să te gândești la mine așa cum... cum merită ce-a fost între noi. Odată am să încerc să-ți explic și poate chiar am să reușesc. Dar nu de-asta te-am chemat. Am simțit, pur și simplu, nevoia să-ți spun la mulți ani de ziua ta și să-ți aud glasul... chiar așa, răgușit și zgârcit cu vorbele.

“Aștept ani de zile, cu sufletul la gură, câteva cuvinte și când le aud, sunt fără replică!” Într-adevăr Șaru, nu e în stare să închege nici măcar răspunsul

convențional ce ar pune - în sfârșit! - capăt convorbirii. Eva i-a intuit starea de spirit; nici nu era greu:

— Bine, te las. O să mai vorbim... La revedere, Tudore.

Își adună toate puterile să îngaine un “sărut mâna” de-abia deslușit. Declicul telefonului îi suna în ureche eliberator. “Acum trebuie să ies din dormitor, să fiu, în continuare, gazdă bună, să râd de glumele lui Mișu, să mă arăt sincer interesat de poveștile lui Palade, ce mai! Veselie, dans, conversație, antren, să fiu șarmant”... Deși gândul îl aruncă într-o stare vecină cu disperarea, înțelege că trebuie. Din ușă, privește cu ochi străini livingul, invitații, masa răvășită... Dar nu el a hotărât să-și invite prietenii? Nu el a aranjat totul cu migală, pentru ei? Ceea ce vede i se pare absurd și grotesc. Petrecere! “Chiar atât de inconștient sunt, încât să-mi închipui că în casa mea, cu mine, se mai poate petrece? Pentru asta trebuie inimă deschisă, să nu simți cum crește golul din tine, cum te cuprinde pustiul, renunțarea... Câți ani am, de fapt? Dacă într-o viață încap o singură mare durere, înseamnă că eu am trăit două vieți! Sunt mai bătrân decât ei cu o viață, și nici una împlinită. Ce caut lângă oameni normali, cu existență normală, cu familii normale, cu bucurii și necazuri normale, omenești, cu copii care-i sună la telefon, plângându-se că “nu le iese problema”? Pe ei nu i-a părăsit nimeni, nu i-a mințit nimeni, moartea nu le-a răpit nimic și viața nu s-a dovedit, apoi, mai nedreaptă decât moartea. Iată-i, mă privesc; simt - sau poate știu - că s-a întâmplat ceva cu mine.

Irina e lângă el, întrebându-l mai mult din ochi:

— Ea a fost?

Întrebări, întrebări... Nu-i ajung ale lui? Nu mai vrea, nu mai poate și nu mai are răbdare să tot dea răspunsuri. Acum, va încerca să încheie - de bine, de rău - aventura în care s-a aruncat singur, prosteste. Dar nu cumva i s-a părut? Poate că, totuși, n-au observant. Uite, Cameniță spune ceva și ceilalți râd, Mioara dansează, Doina - la fel. Dacă...? Trebuie să găsească atâta histrionism încât să nu devină, brusc, o gazdă nepoliticoasă. Ei n-au nici o vină. Și totul începuse atât de bine!...

— Eva?

De când se știe, n-a fost moșic cu sora lui, dar acum simte nevoia să arunce o grosolănie.

— Ea a fost, nu-i așa, Tudore?

Vocea Irinei trădează atâta suferință, încât Șaru se trezește. Înțelege că nu-i poate ascunde adevărul. Ar fi, de altfel, prea târziu; dacă nici Irina nu-l cunoaște... Confirmă încet, cu un gest din cap, încercând să câștige puțin timp pentru a-și compune o expresie mai potrivită cu buna dispoziție din jur. Într-adevăr, sora lui a știut din prima clipă, de când spontanul, în orice caz exersatul Tudor Șaru, omul cu replica sclipitoare oricând și în orice situație, a rămas mut în fața unui apel telefonic, simțind nevoia să pună între el și ceilalți o ușă pentru a fi capabil să rostească “Alo, da!” Așadar, e suficient un telefon, un simplu telefon de la Eva, și Tudor... totul, de la capăt!... Nu se poate. Așa nu mai merge, au trecut ani! Trebuie făcut ceva. Trebuie să... Dar ce poate face ea și n-a încercat? Ce să mai inventeze? Cu cine să se mai sfătuiască?

Firește, oaspeții nu știu ce știe - și cu atât mai puțin ce gândește acum - Irina. E drept, câteva clipe au așteptat intrigati să audă un cuvânt de răspuns când Tudor a ridicat receptorul, dar - în cele din urmă - au acceptat ideea că există și convorbiri ce nu se pot consuma cu zece martori. Acum, când Șaru a reintrat în livingul devenit între timp ring de dans, parcă deslușesc o schimbare pe fața și în comportarea gazdei lor. De aici, însă, și până la teama lui Tudor, e cale lungă...

“Dacă trebuie, trebuie.” Atent - atât cât poate fi de atent în clipele astea -, sărbătoritul oferă Mioarei tangoul restant, apoi un alt dans, Doinei. Mai mult, nu mai poate; se simte rigid, dansează crispat, în tăcere, picioarele se mișcă fără vlagă și fără chef. Irina îl ridică, totuși, de pe scaun pentru un al treilea dans; o privește rugător, încercând să scape, măcar ea să-l înțeleagă, dar Irina insistă, e singura cale de a-i spune ceva fără să bată la ochi.

— Vrei să scurtez eu totul?

— Nu, te rog... Lasă-i, se simt bine.

— Problema este cum te simți tu.

— Eu sunt gazdă...

— Ba, acum, de tine e vorba. Îți face rău zarva, nu-i așa?

După câteva minute, Irina și Radu se scuză; din păcate trebuie să plece, mâine se trezesc foarte devreme, nu vor să strice petrecerea, nici pomeneală de așa ceva, chiar insistă ca ceilalți să facă abstracție de “dezertarea” lor, să rămână... Dar procedeul se dovedește eficace, pentru că la cafele, după nici jumătate de oră, părăsesc petrecerea familiile Palade și Pandrea, iar după alte cincisprezece minute Cameniță și Mihăilă. Toți -mulțumind sincer

pentru seara minunată, omagiind amabilitatea gazdei, bucatele, vinul și muzica, salutând revenirea lui Tudor în circuitul reuniunilor unde toți i-au simțit lipsa, felicitându-l încă o dată pentru ziua lui, urându-i “multe cărți înainte”, ba chiar “anul și cartea”, de ce nu? De-abia a trecut miezul nopții și Tudor e singur. Șampania a rămas neatinsă în frigider, canistra cu vin - cea din care s-a băut - nu este goală, tortul a fost început mai mult simbolic, pentru ceremonialul lumânărilor și mai ales pentru epigrama pregătită de Mișu, care avea nevoie de “mizanscenă”... Petrecere? Un fel de masă cu bucate mai acătării. Nu asta și-a dorit.

Tudor privește dezolat vasele murdare, platourile începute, paharele băute pe jumătate sau pe sfert, scrumierele pline. A sperat ca momentul acesta să-l trăiască spre ivirea zorilor și în cu totul altă stare de spirit, cuprins de oboseala plăcută, ușor euforică a unei nopți cu veselie, muzică, vin bun, după care aștepți cu voluptate somnul odihnitor. Băutura - n-a prea băut - nu l-a amețit defel, nici măcar nu l-a binedispus; dimpotrivă, i-a creat o stare de luciditate febrilă, în care gândurile se nasc și se adună mai limpezi decât la prima oră a zilei, succedându-se cu repeziciune, așa cum nu reușește nici când bea trei-patru cafele, ca să poată lucra mai cu spor.

De fapt, ce-a așteptat de la seara aceasta? Să fie ca atunci? Ca pe vremea Evei? Doamne, ce prostie! Atunci era mai tânăr cu niște ani, de-abia depășise pragul celor patru decenii, considerat, la bărbați, cumpăna vieții. Și apoi - ba nu: în primul rând! -atunci era fericit. Sau cel puțin trăia cu iluzia că este. Scăpase din niște ani cumpliți, anii de după moartea Iuliei, când durerea îl făcuse să creadă că, până la sfârșitul zilelor, își va duce viața singur - o existență ratată, apăsătoare. Pentru ca, într-o zi, să o întâlnească pe Eva, să o iubească așa cum nu iubise niciodată o femeie, să spere - apoi să fie convins - că și Eva îl iubește. Și deodată...

“Mi-am și găsit când să rejudec procesul! Nu-mi ajung nopțile nedormite? A rămas oare ceva neîntors pe toate fețele? Există vreun argument pro sau contra gestului ei, neluat în calcul? Deci, la primul telefon, totul, de la capăt? In ultima vreme, mă adunam măcar la scris; acum...” Nu, în noaptea asta trebuie să doarmă, orice-ar fi. “Să fac ceva, să-mi umplu timpul, să nu mă mai gândesc. De scris, nu pot...”

Brusc, se hotărăște. Își schimbă ținuta și începe să care toate vasele în bucătărie, aruncând ce era de aruncat, rostuiind ce se poate păstra. Apoi - ca o penitență pe deplin meritată - începe operația cea mai neplăcută, pentru el,

din câte există într-o gospodărie: spălatul vaselor. Tudor e în stare să nu mănânce nimic sau să muște dintr-o bucată de pâine câteva mese la rând, numai să scape de spălatul unei farfurii. Și iată, acum, înghesuie în chiuvetă, cu gesturi neîndemânaticе, maldărul de farfurii, farfurioare, platouri, pahare, păhărele, cești și tacâmuri de tot felul, frecând cu îndârjire fiecare piesă o dată, de două ori, apoi limpezind-o, căutând obstinat o urmă de grăsime pe sticla, porțelanul sau metalul cu care se luptă în tăcere.

Soneria telefonului îl întrerupe. Răspunde, îndreptându-și șalele amorțite. În receptor, vocea Irinei:

— Au plecat?

— Da. Au plecat.

— Lași totul cum este și te culci. Mă ocup, mâine, de vase și de curățenie. Vin cu Gheorghița.

Mulțumind, Tudor pune receptorul în furcă și reia operația cu și mai multă îndârjire. Când ultima linguriță și ultimul pahar sunt la locul lor, strălucind de curățenie, aproape că nu-și mai simte mijlocul; a înțepenit, încovoiat deasupra chiuvetei. Către ora două, totul e gata: masa e din nou acoperită cu țişlaiferul de zi, biroul s-a întors la locul său, scaunele sunt aranjate “la milimetru”. Nimic din aspectul camerei nu mai amintește de petrecere. Casa întreagă a revenit la acea ordine severă, cu care Tudor s-a obișnuit. Acum, își admiră opera. Arată bine, adică normal. “Ar trebui aerisit, e fum de tutun. Și aspirat covorul. Dar asta - mâine, are grijă Gheorghița.” Intră apoi în celelalte două camere, și ele atât de îngrijite, de ordonate, încât par două încăperi de muzeu, în care personalul nu-și permite să clinească vreun obiect de la locul stabilit o dată pentru totdeauna. E o plăcere să privești.

Gheorghița își cunoaște meseria... Cât o mai putea, că e bătrână, a început să se miște mai greu. “Chiar; dacă nu mai vine, ce fac? Trebuie s-o întreb pe Irina, poate știe ea pe cineva...” Șaru își oprește gândul cu ciudă. “Ordine, curățenie... Ca și cum asta lipsește din casa mea!”

O clipă, își imaginează cele trei camere în neorânduială, răvășite de neglijența sau graba stăpânei care și-a lăsat pe scaune, pe fotolii, trei-patru rochii nealese, iar acum probează alta, a cincea... Cum ar arăta una din camere cu două pătuțuri suprapuse, cu ghetuțe aruncate pe covor, cu un pupitru pentru lecții? Și dormitorul lui, dacă o femeie...? Și bucătăria...

“Dacă - ce? Stupid! Trăiesc așa cum trăiesc, nu mi-am hotărât eu viața, nu sunt eu singurul om de pe lume care, la patruzeci și nouă...” Patruzeci și nouă. Când s-au dus? Și cum? Ce rămâne în urmă? Pornește încet spre bibliotecă, parcă pentru a căuta răspuns și justificare. Pe un raft, dosare cu tăieturi din ziare și periodice, purtând semnătura Tudor Șaru; pe alt raft, cele două cărți, legate frumos, în piele grenă; mai jos, copiile dactilogramei de la ultimul volum predat editurii. N-a stat degeaba. A muncit pe brânci în ultimii ani, a muncit cu disperare, hotărât să-și lege viața de ceva, să rămână ceva după el, să demonstreze că n-a trăit inutil, că nu e o frunză-n vânt... Să demonstreze - cui? I-a cerut-o cineva? “Irina are doi copii. I-a crescut frumos și drept, e fericită lângă ei și lângă Radu. Trăiește, trăiește cu adevărat, nu simte nevoia să demonstreze nimănui nimic, nu-și pune întrebări, nu-și caută rostul pe lume, pentru ca și l-a găsit; nu se frământă decât, cel mult, de grija mea...”

Patruzeci și nouă! Va să zică... singurătate. La cincizeci, nimeni n-o mai ia de la capăt, cel puțin el, Tudor, nu cunoaște un asemenea om. O carte, poate, va mai veni; ba mai multe, cine știe, și poate una, măcar una să fie așa cum... Dar viața, viața lui? Irina își trăiește propria viață, nepoții vor fi, curând, pe picioarele lor; au pornit bine și sigur. Nici o ființă omenească nu are nevoie de Tudor Șaru - decât ca redactor la un ziar ce trebuie să apară și prin efortul lui. O semnătură. Un nume pe un stat de plată. Dar prietenii? Oh, e naiv cine își închipuie că se trăiește o dată pe trimestru, cu lume în jur și cu un pahar în mână! Viață, viață adevărată înseamnă altceva; nu-l poate minți nimeni, nici măcar el singur nu se poate minți. Și nici nu încearcă. “Bine; și? N-am vrut eu să fie așa. Țsta mi-a fost norocul; m-au lovit și moartea, și viața. Cui reproșez, și ce? Cu cine mă lupt? Am patruzeci și nouă de ani, e adevărat, dar vârsta nu e ca ceasul, să o dai înainte sau înapoi, cum îți convine. Uneori, întocmai ca la ceas, sună un clopoțel; deșteptarea! - dar sună când vrea el, când îl apucă, te scoală și apoi te lasă treaz, ca acum, cu gândurile tale...” Gânduri, gânduri... Dușmanii lui de atâția ani.

Trei fără câteva minute. Dacă n-ar vedea ceasul, ar jura că adineauri au plecat musafirii... Gata, ajunge. Tudor o apucă spre dormitor, dar se pomenește în baie. Obiceiul i-a rămas de pe vremea căsniciei cu Iulia; întotdeauna se bărbiera seara, înainte de culcare, etern prilej de glume pentru colegii din redacție. Atunci, mă rog, exista o rațiune, dar de ce a păstrat deprinderea în anii de singurătate, după moartea ei, și apoi după ce

Eva l-a părăsit, asta n-ar putea spune. Ia, ca în fiecare seară, spray-ul cu spumă de bărbierit și își săpunește bine fața, apoi începe să se radă cu grijă, întinzându-și pielea obrazului în fața lamei înguste, ușor de manevrat. Când a dispărut și ultima pată albă de spumă, își privește atent fața în oglindă. Brusc, are sub ochi -parcă printr-o supraimpresiune cinematografică - un cadru dintr-un film revăzut de curând.

Ghepardul, Burt Lancaster, în fața unei oglinzi de Murano, mânuiește briciul cu gesturi lente, îndelung studiate, scrutându-și obrazul în căutarea semnelor bătrâneții. “Tu și Burt Lancaster! Tu și principele Salina... Ce să spun!... Trebuie să mă culc rapid, am început să bat câmpii...”

Peste câteva minute, Tudor se răsucește în pat, fără să poată găsi odihna atât de mult dorită și de care simte că are cumplită nevoie, pentru că mintea a început să-i proiecteze crâmpie de gând din ce în ce mai haotic. “Prea multe lucruri în casă... La ce-ți trebuie? Prosperitatea lui Tudor Șaru. Oare întâmplător Japonia, țara miracolului economic, recordmena ritmurilor de creștere și a excedentului balanțelor comerciale, este țara cu cel mai mare procent de sinucigași din lume? Sociologii spun că singurătatea e de vină...”

Trebuie să doarmă. Un diazepam? Nu, și-a promis să doarmă normal, ca toți oamenii, nu drogat. Să aprindă lumina, să încerce să lucreze ceva? Dacă se așează la birou, acum, până mâine la prânz nu se mai ridică. Va încerca să doarmă. “Și dacă în clipele astea - pe care tot le pierd - îmi refuz câteva pagini care...? Ei, lasă; am, mâine, tot timpul să intru în nemurire; ziua în amiaza mare, nu noaptea, ca hoții...”

Este ultimul gând pe care Tudor Șaru și-l mai amintește din noaptea aniversării sale. Ba nu; ultima imagine - gând vizualizat, i se întâmplă de multe ori asta - înfățișează doi ochi ironici, deformați, batjocoritori, ce-l privesc dintr-o oglindă venețiană cu ape. Rău lustruită? N-ar putea spune exact dacă sunt ochii acelui mare scriitor italian (nu-i cunoaște nici o fotografie, de altfel), ai unui mare actor american sau ai unui ziarist român; și nici măcar dacă imaginea nu este, cumva, prima secvență a unui vis, dovadă că somnul - în sfârșit - l-a cuprins.

2. UN APEL DE LA URGENTĂ

Interesant. Deosebit de interesant! Deși... e ceva, undeva, nu știe nici ce și nici unde anume... De multă vreme nu i s-a mai întâmplat să-i scape

diagnosticul exact, să-i placă, dar... Cufundat în manuscrisul băiatului venit acum câteva zile în secția sa (secția “învățământ-educație-tineret” a unui cotidian central), Tudor nu observă că Turculț, secretarul de redacție, intrat tiptil, stă în picioare, lângă birou, indecis între dorința de a-i respecta lectura și graba sa, devenită organică, de om aflat în permanentă competiție cu timpul, măsurat - la el - nu cu ziua și ora, ci cu minutul. Rezultatul luptei interioare era, însă, previzibil, așa că Turculeț atacă - deferent, dar direct:

— Cursivul, dom' Șaru...

Ridicând privirile din manuscris, Tudor răspunde - surprins și de prezență, și de întrebare:

— Cursivul? Ce cursiv?

— Păi... nu v-a spus șeful?

— Nu mi-a spus nimeni nimic, răspunde Tudor calm, încercând să-și reia lectura, probabil și ea urgentă, ca orice treabă într-o redacție de cotidian.

Turculeț izbucnește:

— Și eu ce fac, dom' Șaru? Cu ce umplu chenarul?

— Cu ce vrei tu.

— Nu se poate cu ce vreau eu, că e chenarul paginii speciale, predată de dumneavoastră! Ehe, dacă ar fi după mine, l-aș umple cu publicitate, să mai scoatem un ban, că educația și morala... de când sunt pe lume, or fi adus ele multe, dar bani, ioc!

— Mă, afaceristule! Unde nu e morală nu e nimic, Turculeț, să știi de la mine...

După ce emite truismul, Șaru încearcă a doua oară să-și reia lectura, dar Turculeț n-are nevoie de panseuri, ci de cursiv.

— Dacă întârzii tirajul, se aruncă marfa și plătesc paguba din buzunar... atunci cum e, dom' Șaru? E bună morala, dar trebuie și leafa, dom' Șaru!

Tudor îl oprește cu un gest; știe pe dinafară continuarea tiradei, doar Turculeț își “face numărul” - de fiecare dată cu maximă sinceritate – din trei în trei zile, deși în douăzeci și unu de ani împliniți la secretariat n-a plătit din buzunar niciun sfanț.

— Mă, panică ambulantă, știi ce am pe birou? Luat “tare”, Turculeț amuțește.

— Schimbul de mâine, Turculeț! Tudor ridică manuscrisul băiatului aflat într-un fel de stagiatură, ca pentru a-și argumenta afirmația.

Convertit la filozofie cu voce tare, secretarul oftează și spune, schițând totodată un gest indecis cu mâna, prin aer:

— Ehei, mâine... Să trăim până mâine, dom' Șaru! Eu am ziar de scos azi; dacă nici dumneavoastră nu mă înțelegeți...

— Înțeleg că nu scap de tine până nu ți-l dau. Bine, vino peste o oră după text. Acum mi-l trimiți pe Voineag.

— Păi, cursivul?

— Ți-am spus: peste o oră.

— Atunci... să-l chem pe Voineag peste o oră...

— Mi-l trimiți acum; dacă nu, îți dau cursivul peste două ore. Alege.

Turculeț dispare. Ca dovadă că a ales bine, după câteva clipe intră pe ușă un băiat de statură potrivită, slăbuț, șaten, care salută și apoi se oprește în fața lui Șaru într-o așteptare politicoasă, respectuoasă chiar, care - oricât ar părea de ciudat -degajă o surprinzătoare siguranță de sine. Nimic din emoția febrilă a puștiului "chemat la șefu" și nici din impertinența, chiar și bine mascată, a generației care se grăbește... Privindu-l, Tudor încearcă aceeași senzație ca la citirea manuscrisului. E ceva în omul din față care îl interesează și-l intrigă totodată. Ce anume? Da, parcă deslușește. Privirea. Sunt ochi de om matur, căutătura e dreaptă, gura gravă, severă. "Știe oare să și zâmbească, să râdă?" Șaru îl invită să ia loc, apoi răsfoiește încă o dată dactilograma primului material "de greutate", scris de Mircea Voineag de când a venit în redacție.

— Te interesează morala?

— Normal.

— De ce "normal"? Cunosc o mulțime de oameni care nu se dau în vânt după ea...

— Poate nu ziariști.

— Ba și ziariști!

— Greșesc.

Răspunsul e categoric, tonul - ferm. Tudor se uită și mai atent la stagiar, parcă dorind să vadă cum arată un băiat care, din trei replici, a pronunțat trei verdicte.

— Ești sigur?

— Da. Cred că da. Sau... poate... se simt depășiți de complexitatea și... Voineag se oprește o clipă, căutând termenul. Șaru vrea să-l ajute: ... și labilitatea domeniului?

— Nu; labilitate în niciun caz. Dificultate, mai degrabă. Din instinct, oamenii - mă refer la oamenii inteligenți - ocolesc ceea ce nu pot face bine. Nesiguranța - dacă asta ați vrut să spuneți prin “labilitate” - nu este a domeniului, a eticii ca atare, ci a oamenilor care o abordează cu criterii nesigure.

Așa, va să zică!...

— Deci, consideri zona moralei un domeniu-cheie...

— Tot ce există, în afară de natură, sau mai exact tot ce ține de om, pentru mine e morală.

— Tot? Chiar tot?

— Într-un sens larg, da, concede tânărul. Cel puțin pentru mine. Oricum, e singura zonă a omenescului, a socialului, care nu poate lipsi și nici nu poate fi prezentă prin jumătăți de măsură. Vreau să spun că, dacă nu totul e morală, în orice caz morala trebuie să fie în toate, întreagă. Sună nu știu cum, banal sau, dimpotrivă, prezumțios, dar odată, când veți avea timp, pot să mă explic.

Tudor își privește interlocutorul; cu cine seamănă, oare? Ia te uită ce-i în ei! Deși textul trebuia să-l avertizeze...

— Acum încep să-ți înțeleg mai bine ancheta. Investigația duminică e serioasă, bine condusă, dar... cum să spun... foarte... foarte... sigură de sine...

— Faptele sunt verificate de două ori. Răspund de fiecare afirmație.

— Nu mă îndoiesc. Eu mă refeream la concluzii, comentarii, judecăți. Ai, cum să spun, un punct de vedere absolut tranșant, să zicem prea apăsător, asupra responsabilităților...

Deși nu-i stă în obicei, Șaru simte nevoia să-și însoțească spusele cu câteva gesturi care ar trebui să sugereze cum a perceput el textul lui Voineag. Palma mâinii drepte, perfect întinsă și cu degetele strânse, cade ca o ghilotină pe birou, de câteva ori, într-un ritm sacadat, atrăgând privirile lui Voineag, dar neîmpiedicându-l pe acesta să răspundă cu aceeași siguranță

de sine pe care n-ai cum să te superi, pentru că nu este nici impolitețe, nici infatuare:

— Eu le-am spus “vinovății”.

— Exact! Tocmai asta vroiam să subliniez acum; termenul exprimă perfect optica textului.

Dumneata cauți vinovați, stabilești vinovății...

— Niște copii au ajuns în derivă pentru că părinții nu și-au făcut datoria elementară de părinte. Aici e vorba de o vinovăție. Deci și de vinovați. Cu asta nu se fac tranzacții.

— Întotdeauna judeci lucrurile așa, în “vinovați” și “nevinovați”? Fără nuanțe?

Iată că, de la text, discuția a ajuns la convingerile despre viață ale lui Mircea Voineag. Sau ale sale? Băiatul, deși realizează situația, nu pare deloc timorat; dimpotrivă.

— Credeți că e un cusur?

— Deocamdată, e o întrebare.

— Vă mărturisesc, n-o prea înțeleg...

— Nu crezi în nuanțe? Nu crezi că binele se poate îngemăna cu greșeala? Nu crezi, de pildă, în existența unui fapt, a unui gest care adună foarte mult bine și foarte puțin rău, exact atâta cât să strice intenția bună ce l-a guvernat? Ai stat de vorbă cu niște oameni fără doar și poate responsabili de... sau, hai să folosesc termenul dumitale: vinovați de rezultatul final. Nu crezi și în argumentele lor omenești? Unul ți le-a prezentat; le-ai și citat...

— În justificări nu cred. Nu ele contează. Chiar dacă explică, justificările nici nu scuză, nici nu rezolvă.

— Când e vorba de oameni, de fapte omenești, e important să poți explica...

— Cel mai important este adevărul.

— Adică ceea ce consideri dumneata că este adevărul.

I se pare, sau Voineag chiar zâmbește? “De ce? Pentru că m-am încins? Ar fi cam deplasat” - se surprinde Tudor gândind nu fără puțină iritare. Ca și cum l-ar fi ghicit, băiatul precizează, grăbit:

— În urmă cu câțiva ani, exact: șase, ne-ai ținut, la facultate, o prelegere despre ancheta de presă. Vă citez din memorie, dar aproape sigur exact: “In

ziaristică, orice adevăr capătă inevitabil forma unui punct de vedere, a unei convingeri personale. Dacă autorul nu pledează pentru adevăr ca pentru propria sa convingere, dacă cele două elemente nu se suprapun perfect...

— ...avem de-a face cu orice, numai cu ziaristică, nu”, completează Șaru citatul.

Într-adevăr, frazele acestea le-a spus și le-a repetat de nu știu câte ori, în fața promoțiilor de studenți la care a fost invitat să vorbească. “Chiar așa - să mă înfunde cu propriul meu citat?!” Voineag schițează un gest spre manuscrisul de pe birou.

— În cazul analizat, vă asigur că adevărul obiectiv, faptele propriu-zise îmi dădeau dreptul să fiu și mai categoric.

— Probabil. Dar e ceva în textul dumatăle care, drept să spun, mă cam sperie. Tonul de anchetator...

— Dar este o anchetă! răspunde Voineag repetând gestul, către manuscris.

Ei, poftim! Cu fiecare cuvânt, cu fiecare replică, băiatul îi place tot mai mult, deși îl incomodează — da, ăsta e cuvântul. Șaru e gata să prelungească discuția numai pentru satisfacția de a testa, în continuare, “substanța” stagiaturului. Ar vrea să-i replice tăios, la rândul lui, dar se pomenește dându-i dreptate...

— Evident, evident... Am vrut să spun că vehemența tonului împrumută ceva dintr-un rechizitoriu. Ești ziarist, nu procuror! Vezi, e vorba de oameni; sigur, cu responsabilități neonorate, cu abdicări de la îndatoririle lor, dar oameni care n-au făcut numai rău...

— Și minorii din școala de corecție, de la care am pornit, tot oameni sunt.

— Adevărat, dar nu uita că te afli pe cel mai complex și mai delicat tărâm: relațiile dintre părinți și copii...

— Calitatea de părinte scuză greșeala? Șaru răsuflă ușurat, apoi spune zâmbind;

— Bine că n-ai zis “vinovăția”...

La fel de destins răspunde stagiaturul:

— Am înțeles că nu vă place termenul.

— Mulțumesc. Revenind, sigur că paternitatea nu e o scuză, după cum calitatea de copil nu scuză și nu justifică responsabilitățile neonorate față de părinte. Sau față de ceilalți.

Șaru e convins că a pus lucrurile la punct, felicitându-se pentru ideea și formularea care - după opinia lui - încheie duelul cel puțin onorabil, mai ales că băiatul face un gest aprobator, din cap.

— De acord cu dumneavoastră. Dar pe un teren complex și delicat - ca acesta, de exemplu - adevărul încetează de a mai fi adevăr? Sau trebuie să rămână nerostit?

Tudor tace. “Cred că nu am eu întrebări câte răspunsuri are el...” Efectiv, așa ceva nu i s-a mai întâmplat.

— Câți ani ai?

În sfârșit, a reușit să-l deconcerteze pe Voineag!

— Eu? De ce?

— Așa ... Dacă nu vrei, poți să nu-mi răspunzi. Chiar te rog să-mi scuzi indiscreția.

Voineag roșește până în vârful urechilor. Poate că, acum, realizează ceva din riscul asumat printr-o discuție atât de liberă, atât de ofensivă cu un șef de secție, dar mai ales cu un ziarist de suprafața și calibrul lui Tudor Șaru. Sau poate e mândria de a-i fi făcut față?

— Pe mine vă rog să mă iertați; am răspuns, poate, nepolitic, dar... fără intenție. Pur și simplu m-a surprins întrebarea. Am douăzeci și patru de ani.

“Douăzeci și patru! Ce vârstă...”

— Te-aș mai întreba, dacă-mi dai voie, ceva... așa... mai intim... Vom colabora și e important să... ne cunoaștem...

— Vă rog.

— Ce spun părinții dumitale despre acest mod... hai să zicem categoric, sau tranșant - dacă vrei, de a vedea lucrurile?

Mircea Voineag tace, pălind tot așa de brusc cum roșise adineauri. Pentru că tăcerea se prelungește, Șaru vrea să-l ajute, să nuanțeze întrebarea;

— Ai crezut, poate, că n-are rost să-i întreb?

— Eu n-am părinți. Adică... nu i-am cunoscut niciodată. Sunt copil găsit, crescut la orfelinat.

Tudor își simte, deodată, cămașa udă în spinare. Socotea că știe multe despre oameni și despre viață, dar uite, s-ar zice că mai are de învățat...

— ... Și pentru că mi-ați spus cât de important este, în primul rând pentru mine, să mă cunoașteți, vă fac o mărturisire: condiția mea nu m-a

determinat să declar război vieții sau oamenilor. O lume în care ți se deschid drumurile, chiar dacă pornești de unde am pornit eu, merită nu numai respectată, ci și iubită. Și, cu o grimasă de nerăbdare: Nu sunt demagog, vă rog să mă credeți.

Tudor îl privește - acum de-a dreptul cucerit. Nu știe ce să răspundă, așa că ia manuscrisul de pe birou, vrea să-l semneze la rubrica “șef de secție”, dar în ultima clipă se răzgândește, spunând:

— De fapt, n-am nici o obiecție. Nici asupra fondului, nici de amănunt...

— Înțeleg că aveți, totuși, rezerve.

“Mă ajută! Chiar dacă-și bate un cui în talpă, mă ajută!”

— Așa este. Am, dar... cum să spun... sunt rezerve nu la text; de fapt, e vorba de optică. Așa, în general... Și nici măcar nu sunt sigur că am dreptate. Dacă aș ști că greșești, ce și unde anume, ți-aș cere să îndrepti sau măcar aș pretinde să mă convingi de dreptatea dumată.

Deodată, îi vine o idee:

— Ce-ar fi să iei ancheta și să o revezi dumneata? Poate găsești singur, mai repede și mai exact, unde și ce...

Tudor caută câteva clipe cuvântul, fără să-l găsească.

— Eroarea? Iertați-mă, dar... nu cred că există.

— Nu eroarea... Poate inexactitatea de ton, poate insuficienta nuanțare, sau poate nimic, nu știu... Gândește-te.

Voineag ia paginile fără nici o umbră de supărare pentru faptul că semnătura lui Șaru n-a fost depusă pe manuscris, așa cum anunța la un moment dat stiloul desfăcut anume pentru apostilă.

— Am să mă gândesc, vă promit. La nuanțe, dar fără să se șteargă conturul, la care țin...

Băgând hârtiile în buzunar, stagiarul se ridică de pe scaun, înțelegând că discuția s-a încheiat.

Văzându-i gestul, Tudor se surprinde râsuflând ușurat. “Are și ultimul cuvânt!”

Voineag salută respectuos și părăsește biroul, lăsându-l pe Șaru într-o stare de spirit amestecată. “Ce generație! Sau e vorba de un om, nu de o generație? Un băiat căruia o situație specială i-a ascuțit și i-a cultivat calitățile native? Oricum... am nimerit bine.” Tudor își aduce aminte de

cursivul pentru Turculeț. Ia o hârtie și încearcă să însăileze la iuțeală rezumatul ideilor din grupajul predat alaltăieri. Când termină, citește și... rupe. Frazele sunt lungi, confuze, se încurcă în explicații, abundă în pauze, paranteze și idei colaterale, adevărurile își pierd percutanța, cuvintele se leagă anevoie; aici, iată, trei adjective încearcă să determine “la concurență” calitatea substantivului, deși unul ar fi suficient, sau nici unul. Și tonul, tonul... Cert, nu așa trebuia. N-a găsit tonul. “Cum ar scrie Voineag cursivul ăsta? Un colaj de verdicte, câteva fraze pregnante și lapidare. În fond, e rezumatul, ba chiar afișul paginii; articolele din grupaj dezvoltă și argumentează... Bravo mie! Iau lecții de la stagieri!” Dar, fără să vrea, sub imperiul gândului autoironic, stiloul așterne pe altă hârtie prima frază ce i se pare demnă de a nu fi tăiată imediat, și după ea încă una și încă una, toate în stilul rezolut, dar nu lipsit de un anume farmec al manuscrisului înapoiat și chiar al discuției de-abia încheiate. Când Turculeț își vâra chipul speriat pe ușa întredeschisă, Tudor îl liniștește cu un gest:

— Sunt aproape gata, ai răbdare... Terminam de mult dacă ideile mele despre publicistică n-ar fi suferit o ușoară corecție...

Pune punct și recitește. Da, e mai bine, dar seamănă teribil cu introducerea anchetei lui Voineag. Și ce e rău în asta? Stagiarul, din nou stagiarul... Nu-i mai iese din cap. “Tu cum erai?” Nu-și mai amintește să fi avut, în prima tinerețe, nici siguranța și nici intransigența aproape dură, fără stări intermediare, a lui Voineag. “Sau, dimpotrivă, ai fost, dar ai uitat? Oare vârsta e de vină că acum judeci “nuanțat”? Te-au muiat anii? Te-au cumințit - cu un cuvânt pe care nu l-ai suferit niciodată?” Încearcă să-și imagineze viața de toată ziua a unei ființe omenești - iubită, soție, copil, părinte - lângă un om ca stagiarul. “Nu prea simplu... Sau, dimpotrivă? Nu e oare mai greu de suportat să te menajeze cineva în vorbe, oferindu-ți o aparență de căldură și înțelegere, de pildă... să-ți creeze iluzia că ești iubit și, deodată, fără nici o...” Era fatal să ajungă aici.

De niște ani buni, contactul cu orice nouă situație de viață - și meseria îi oferă aproape zilnic un crâmpeli din viața cuiva - se termină cu raportarea la “povestea lui”. Obsedant, insuportabil. Și-a spus de zeci și sute de ori: “gata, ajunge!”, dar de fiecare dată, investigând faptele altora, s-a pomenit judecându-și propria viață. Ce-i drept, mai puțin aici, în redacție, unde ceasul și reprezentantul lui Chronos pe pământ, Turculeț, nu-i prea lasă răgaz de meditație; acasă, însă... Ajunsese să-și dorească, să caute forfota redacției, ritmul trepidant de la ziar, să se teamă de liniștea apartamentului

său, altfel atât de bine amenajat și îngrijit, atât de confortabil... Acolo, gândurile zboară aproape fără să le poată controla sau opri, ajungând întotdeauna la întrebările ce-l chinuie de-atâta timp: de ce? Unde a greșit? Și acum - ce va fi? Cum va...

— Dom' Șaru, fie-vă milă, dom' Șaru!

De-ar avea acasă un Turculeț, să-I desmeticească de câte ori o ia razna!... Tudor îi întinde manuscrisul, atrăgându-i atenția:

— Arată-l șefului, e nevizat.

— Îl dau, nici o grijă, dar cules. Chestie de psihologie, dom' Șaru: la manuscris, toți sunt deștepți și modifică, la șpalt nu prea se mai îndură să mângălească, iar când citesc în pagină, scot și pălăria!

Un bărbat trecut bine de cincizeci de ani deschide ușa -tocmai pe replică - în spatele secretarului, care, când îi aude vocea, înghite în sec.

— Bravo, mă, Turculeț!? De ce nu-mi dai voie să fac și eu pe deșteptul pe manuscritele altora? Ce-ai cu mine, mă?

— Eu... eu nu... eu n-am...

— N-ai zis, mă, cum să zici tu așa ceva?! Am eu voci în urechi, dar nu le cred, Turculețule, eu pe tine te cred!

Văzând mutra panicată a secretarului, redactorul șef îi ia manuscrisul din mână, făcându-i semn că e liber. Turculeț pornește ca din pușcă. Șaru știe bine, după atâția ani de colaborare cu Pascal, că șeful are suficient simț al umorului pentru a nu lua în seamă incidentul, de aceea explică, neutru:

— Textul nu pune probleme... Un rezumat de idei al paginii speciale.

— Știu, Tudore - răspunde Pascal, zâmbind. I-l dau imediat. De fapt, nu pentru asta venisem. Am primit un telefon... Spune-mi, ai pe cineva la Urgență?

— Ce fel de urgență?

— La spital. Un bolnav, parcă o femeie, în stare gravă...

— Eu? Redactorul șef e din ce în ce mai încurcat.

— Tocmai, că nu știam nimic despre... mă rog. Eu am spus că nu ești tu, dar omul a insistat. Un medic... Îți spune ceva numele de Panaitoiu?

Panaitoiu? Care Panaitoiu?

— Absolut nimic. Nu cunosc niciun medic Panaitoiu. Probabil că e o farsă.

— Nu cred. De fapt, nici nu pretindea că te cunoaște; dorea să te duci urgent acolo. La etajul III la Chirurgie se află o femeie în stare foarte gravă, internată azi, care vrea neapărat să-ți vorbească.

Tudor simte cum i se scurge sângele din obraji. “Irina!” Se repede la telefon și formează precipitat numărul sorei sale, apoi, dintr-o suflare:

— Radu? Ce-i cu Irina?

Răspunsul de la celălalt capăt al firului nu-l liniștește.

— Precis? Sigur e la școală? Când ai vorbit ultima dată cu ea? Așteptând răspunsul, Tudor simte cum îi bubuie timpanele.

— Absolut sigur acum o jumătate de oră?

Evidența - sau poate tonul mai categoric al interlocutorului - l-a liniștit, în fine. Dar brusc, o altă idee îi trece prin cap, agitându-l iar.

— Și copiii? Anca? Mai ales Anca!... Din nou ascultare, ceva mai relaxată.

— Bine că-i bine. De ce? Scuză-mă, uite-așa mă apucă pe mine câteodată... Mai vorbim.

Își cere iertare, jenat, față de Pascal, martor involuntar al spaimei sale. Nu era nevoie; redactorul șef a urmărit toată discuția cu strângere de inimă și a răsuflat ușurat, în final, o dată cu Tudor.

— Doctorul tocmai intra în operație, era teribil de grăbit, altfel aș fi scos eu mai multe de la el... Cu mine a vorbit. Nu e nici o farsă...

Șaru părăsește redacția într-o stare de agitație deosebită. De treisprezece ani nu mai suportă nici măcar cuvintele spital, boală, bolnav. Atunci un telefon l-a chemat, tot așa, în mare grabă, și tot de la redacție, lângă patul soției sale, de care de-abia se despărțise după o veghe neîntreruptă de o zi și o noapte. A ajuns când Iulia își trăia ultimele pâlپări de viață, sub privirile neputincioase ale prietenului lor, Mișu Cameniță, adus de Tudor și rugat cu cerul și cu pământul să intervină, să facă ceva, să n-o lase... Iulia s-a stins după ce - cu patru zile înainte - pierduse copilul. “Dar acum, cine poate fi? O femeie grav bolnavă, care dorește să mă vadă, nu - să-mi vorbească...” Da, la intrarea spitalului, portarul știe că trebuie să vină cineva de la ziar pentru domnul doctor Panaitoiu; să poftească la camera de gardă de la Chirurgie și să aștepte dacă operația mai durează, cumva...

Șaru e la a treia țigară, ultima stinsă și reaprinsă de două ori, cu gesturi mecanice, involuntare - în fața ferestrei deschise. Tot ce-l înconjoară aici

trezește amintiri dureroase. Oameni duși de braț sau pe cărucior, ca niște ecorșeuri vii ale neputinței; oameni luptându-se cu fiecare metru de coridor în cârjele proaspăt apucate - judecând după neîndemânarea cu care le manevrează; oameni sprijinindu— se de pereți, încercând să meargă singuri azi - a câta zi de la operație? - o travee în plus... “Dar trăiesc! Au o speranță, poate într-o lună sau într-un an vor merge din nou fără cârje, fără țărcul metalic de care se agață acum cu grimase de durere la fiecare pas!...” Iulia nu s-a chinuit, nu s-a zbatut pentru viață ca bătrânul cu obrazul pământiu, sau ca fata congestionată de efort, spre care Tudor privește crispat. Dar... de treisprezece ani, Iulia nu mai este. Treisprezece ani de remușcări.

Dacă el n-ar fi dorit atât de mult copii, Iulia ar trăi și azi. Prima sarcină - cu complicații nebănuite, dureri, stări de rău și epilog dramatic - ar fi trebuit să fie un semnal de alarmă suficient de serios pentru ca Iulia să nu mai încerce o a doua naștere, punându-și viața în pericol. El a spus, a cerut atunci întrerupere de sarcină, în deplin consens cu opinia medicului specialist și chiar cu a lui Cameniță, dar Iulia nici n-a vrut să audă. Dorea neapărat să nască, era sigură că va fi bine, va avea răbdare și putere, se va îngriji atent... Trebuie să-i dea lui Tudor un copil - acesta fusese gândul ei, pe care nu i l-a putut curma nimeni, decât moartea. Degeaba i-a tot repetat Cameniță până la exasperare, în toți anii scurși de la nenorocire, discuțiile cu Iulia; degeaba a încercat să-i explice că Iulia și-a dorit copilul în primul rând pentru ea, nu numai cu gândul la bucuria lui Tudor... Ea , Iulia - își aducea aminte Mișu - își reproșa de pe atunci că afecțiunea și preocupările ei se vor împărți la un moment dat între soț și copil. Nimic n-a putut însă alunga din conștiința lui Șaru sentimentul vinovăției, al unei vinovății directe, de care s-a acuzat cu violență mereu, în ciuda intervenției prietenilor, mai ales a Irinei - la un moment dat ajunsă la exasperare. Obsesii, frământări vechi... Acum stă pe coridorul de spital cu dale albe și gri și se perpelește - pentru cine? Nici măcar nu știe cine l-a chemat și ce vrea de la el...

— Tudor Șaru?

În fața gestului de confirmare, cel care i s-a adresat - un bărbat foarte brunet, cu fața smolită de o barbă neagră și aspră, parcă și mai întunecată în contrast cu albul imaculat al bonetei - îl invită în cabinet.

— Sunt Panaitoiu. Eu v-am chemat.

— Tocmai mă întrebam pentru ce...

— Vă explic imediat. Mă tem, domnule Șaru, că amândoi avem o misiune extrem de dificilă. Eu - ca medic, dumneavoastră... nici nu știu cum să spun: ca om, ca prieten, ca...

— Tot nu...

— Adineauri am operat-o pe Eva Samurcaș. Am înțeles -din cât a putut să explice - că o cunoașteți. Că o cunoașteți bine.

Se știa un bărbat puternic, cel puțin așa se crezuse până în clipa asta, dar iată că genunchii i se înmoaie, privirile se voalează, tavanul și pereții își modifică unghiurile de incidență, capul refuză pur și simplu să-l mai asculte. N-a leșinat de când se știe, dar acum simte că se va face de râs în fața omului acesta străin...

— Luați loc, nu pe scaun, pe canapea. Puțină apă o să vă facă bine.

Pedant, doctorul cere asistentei, cu un gest, să spele bine paharul înainte de a-l umple și a i-l înmâna. Tudor bea mașinal din paharul întins de Panaitoiu. Încet, își recapătă controlul, însă de - abia acum pricepe și judecă vestea. O, Doamne, Eva! Și medicul care se teme pentru viața ei! N-a crezut niciodată în ursite ori în pedepse plătite peste generații, dar... de ce, de ce tocmai la el, toate? Cu ce-a greșit? Ce trebuie să ispășească atât de grav el, Tudor Șaru? Pe un coridor de spital a aflat că Iulia mai are de trăit doar câteva clipe. Acum, omul acesta îi spune că Eva... A iubit două femei: soția lui, alături de care a fost fericit - o fericire calmă, așezată, luminoasă aproape tot timpul - și Eva, apărută în viața lui târziu, după ani de frământări, când era convins că nimeni și nimic nu-l mai poate face să ia totul de la început. Lângă Eva a trăit bucuria intensă; și îndoiala, e drept. Îndoiala... Dar Eva i-a dăruit trei ani neasemuiți, și nici măcar fuga ei inexplicabilă n-a reușit să-i schimbe sentimentele. Numai gândul că Eva există l-a liniștit, l-a ajutat să suporte despărțirea, apoi singurătatea, deși orice amintire, orice gând despre ea îl durea ca o rană deschisă. Ajunsese să țină la Eva cu acea formă de iubire înalt și deplin altruistă, în care cel ce iubește face abstracție de sine, ca și cum bucuria lui nu mai contează, ci numai binele, fericirea ori liniștea celui iubit au importanță. Să nu mai existe Eva, să dispară și ea... Nu din viața lui, ci de tot, din... Gândul i se pare montruos. Deși Eva este cea care a plecat, în clipa asta se simte vinovat. Lângă el, poate că acum n-ar fi ajuns să se zbată între viață și moarte; ar fi vegheat să-i fie bine, să se afle în siguranță... “Dar Iulia? Nu

numai că n-am apărat-o, dar s-a stins din cauza mea! Numai și numai din cauza mea!”

— Vă simțiți mai bine, domnule Șaru?

Da, parcă își recapătă stăpânirea de sine. Are putere să primească detaliile pe care doctorul Panaitoiu se pregătește să i le ofere.

— Pe scurt - un accident îngrozitor de automobil. Șoferul, soțul doamnei, a murit pe loc. Dânsa...

— Scapă, doctore?

— Cum să vă spun...

— Ca între bărbați. Adevărul, oricare ar fi.

— Adevărul... În meseria mea, minunile fac, uneori, parte din ceea ce numiți dumneavoastră “adevăr”. În mod normal, nu există șanse. Poate una la mie... Replica stârnește în Tudor o frenezie ciudată:

— E nevoie de ceva anume? Vreun medicament? Vreo intervenție? Dacă trebuie ceva, orice, spuneți-mi, vă rog, am posibilitatea, cunosc, mă zbat...

Observând zâmbetul amar-înțelegător al doctorului, Tudor realizează ce trebuie să simtă un medic perfect stăpân pe meseria lui, când un ziarist îi oferă ajutorul de “om cu posibilități” pentru a salva o viață.

— Iertați-mă, n-am vrut să...

Gestul lui Panaitoiu e cât se poate de clar; nici o problemă, s-a obișnuit cu exaltarea oamenilor în fața morții, cu lipsa lor de control și chiar de bun-simț.

— Nu vă dau speranțe, ca să nu vă faceți iluzii. Nu exclud nici minunea... De fapt, ce mă miră este faptul că a trăit până acum. E ceva care o ține în viață... Cred... nu știu, dar cred că explicația miracolului - repet, pentru mine, faptul că pacienta mai trăiește, e un miracol! - ține, cumva, de dumneavoastră...

Tudor e uluit.

— De mine?

— Da, de dumneavoastră. Vrea să vă explice sau să vă ceară ceva, n-am priceput bine; i-a fost greu să-și facă înțeleasă până și intenția de a vă vorbi, ba chiar și numele dumneavoastră, locul unde vă pot găsi. Două lucruri au frământat-o, după ce a aflat că soțul e mort: să știe ce va fi cu băiatul și să vă găsim; să veniți aici.

Deci, și Adrian! O manevră greșită la volan, o inexactitate, un reflex întârziat, un bețiv ieșit în cale, o explozie stupidă de cauciuc și... niște vieți secerate ca și cum n-ar fi fost! Îngrozitor...

— Din fericire, băiatul a scăpat. Ca prin minune. Doar o fractură de claviculă și - bineînțeles - trauma deosebit de puternică. E șocat - absolut șocat. Vor fi probleme cu el... Despre tată, știe; l-a văzut acolo. Situația mamei n-o cunoaște încă, și nici nu trebuie s-o afle până nu va fi capabil să suporte adevărul. Cum să vă spun... În clipa asta nu știu nici dacă, nici când veți putea vorbi cu pacienta. E posibil să-și recapete cunoștința, după cum e posibil să nu mai rostească niciun cuvânt, niciodată. Mă înțelegeți? Trebuie așteptat; aici. Puteți fuma.

Și închide, pedant, fereastra.

Tudor simte din nou sfârșeala care l-a făcut adineauri să se teamă de un leșin. De-abia găsește puterea să confirme, cu un gest din cap. Va aștepta cât este nevoie.

— Pe mine mă scuzați, sunt chemat în secție, continuă doctorul Panaitoiu, pregătindu-se de plecare. Dumneavoastră rămâneți în cabinet și vă întindeți aici, pe canapea, trebuie să vă odihniți, să puteți face față...

Fără să ia în seamă gesturile de protest ale lui Tudor, doctorul îl conduce spre patul de consultații, ca pe un bolnav, ajutându-l să se culce. Îi întinde o cașetă și-i aduce, de data asta chiar el, un pahar cu apă.

— Ba da, domnule Șaru, vă rog să mă credeți, trebuie! Sunt medic și știu foarte bine cât de necesară vă este odihna, acum. Vă previn: după opinia mea, discuția cu Eva Samurcaș, dacă va avea loc, vă va solicita infinit mai mult decât discuția cu mine. Trebuie să fiți pregătit... Adunați-vă puterile, veți avea nevoie de ele. Luați calmantul. E ceva ușor.

Nu; asta chiar, nu. Panaitoiu nu insistă. Peste câteva clipe, Tudor e singur, fixând tavanul alb - imaculat al cabinetului. Totul i se pare un coșmar. Încă nu-i vine a crede că doctorul Panaitoiu e un personaj real, nu o fantomă plăsmuită de imaginația lui, că el, Tudor Șaru, bărbat în toată firea, a fost culcat ca un copil anemic pe un pat ca să nu leșine, să poată suporta o discuție dificilă cu... Încă refuză ideea că Eva, aflată acum sub efectul anestezicului, s-ar putea să nu se mai trezească niciodată. Sau poate că, în clipa asta chiar, nu somnul letargic, provocat de anestezie, îl împiedică să o vadă, să-i vorbească, ci chiar... Nu se poate! În urmă cu două seri i-a auzit vocea, parcă i-a urat sănătate; el era cel nesigur, în timp ce Eva... Cum să

dispară o femeie în floarea vârstei, perfect sănătoasă? Dar vocea lui Panaitoiu îi răsună în ureche: “E o minune că trăiește!” Oare asta e viața? O fracțiune de secundă și...? Tavanul începe să-i joace sub priviri. Către ochi i se apropie, din nou, paharul cu apă întins de Panaitoiu, dar nesuținut de nici o mână. Obiectele din jur iau forme ciudate, ca și cum le-ar vedea prin masa compactă de apă ce i se apropie de față, de gură. Nu, nu vrea să bea; nu-i trebuie! Dar apa - scursă acum dintr-un recipient uriaș - i se strecoară printre fălcile încleștate, inutil încleștate, pentru că șuvoiul nemilos, devenit torent, găsește drumul, se revarsă și îl îneacă...

În loc de gâlgâit, se aude însă un scrâșnit de frâne sinistru, apoi un zgomot asurzitor de geamuri sparte și de metal ciocnit. Parcă se apleacă cineva deasupra lui... Da, o față îl privește de aproape. Are bonetă? Da, dar de ce neagră? Ce caută aici Mișu Cameniță? Ce mai vrea de la el? N-ajunge că i-a anunțat o dată moartea Iuliei? De câte ori poate suporta un om vestea cumplită a despărțirii? Brusc, simte că se sufocă. Ar vrea să respire, să scape de presiunea ce-i apasă pieptul, ar vrea să se ferească de apa ce se năpustește asupra lui, de zgomotul ce-i sparge timpanul și-i sfredelește creierul, înnebunindu-l. Ciudat: nu-și mai poate comanda sieși, mâinile nu-l mai ascultă, le-a cerut să se miște și nu vor. E absolut dezarmat în fața apei, a zgomotului care vine... de unde? Nu se poate, trebuie să facă ceva, să găsească atâta putere încât...

— Treziți-vă, domnule Șaru...

Mâna puternică a lui Panaitoiu i se înfinge în umăr, zgâlțâindu-l. Goana halucinantă a imaginilor s-a oprit. Unde se află? Ce s-a întâmplat?

— Puțină apă?...

“Nu! Nu apă!” Tudor izbutește să-și reprime în ultima clipă strigătul. “Ce crede omul ăsta despre mine? Trebuie să mă îngrijesc, să mă duc undeva, să nu mai lucrez noaptea, să dorm - dar așa, pe săturate, ca un nesimțit! -, să-mi potolesc cumva starea de agitație, încordarea din care nu mai ies de-atâta vreme... Orice solicitare mă dă gata! Am ajuns penibil, ridicol...” În timp ce se ridică, încă buimăcit, și își șterge cu batista sudoarea de pe frunte, Panaitoiu îi vorbește, ținându-l pe după umeri, ca și cum ar vrea să-l liniștească, să-i transmită ceva din calmul său:

— În câteva minute va fi posibilă, probabil, o discuție cu doamna Samurçaș. E un fel de-a spune “o discuție”... Mă înțelegeți, cred. Spre binele ei, încercați să-i cruțați forțele - și așa extrem de sărace... Fiecare

cuvânt o costă imens. Sigur, ea vrea să vorbească, deci - pentru a se liniști - va trebui să o ascultați, dar nu întotdeauna trupul poate îndeplini ceea ce sufletul vrea... Încercați să-i vorbiți dumneavoastră, dacă vedeți că o lasă puterile; veniți-i în întâmpinare, citindu-i gândul, anticipați-l cu vorbele dumneavoastră. De ascultat e mai ușor -deși, acum, și asta e prea mult pentru ea. Mai ales dacă ceea ce aude o implică și o consumă... În niciun caz, n-o contraziceți.

— Așa voi face, dar... doctore... după?...

— Nu știu, sincer - nu știu. Sunt un biet om; atât. Operația a suportat-o nesperat de bine. E un om puternic, are o inimă de fier. Mi-e teamă, însă, că nu există putere în stare să dreagă ce-a rupt accidentul. Mai târziu, dacă doriți, am să vă explic în termeni medicali care-i necazul. Acum, să mergem.

Deci... întâlnire cu Eva. Nu cum și-a dorit-o, cum și-a imaginat-o, în zecile de nopți fără somn, ci aici, așa... Pe coridor, până la reanimare, Tudor își repetă la fiecare pas: “Orice s-ar întâmpla, îți ții firea. Orice ar fi, n-ai să te înmoi ca o cârpă. Ești bărbat. Eva te-a chemat s-o ajuți, trebuie să rezisti, oricât de puternic va fi șocul...”

Nu, nu s-a schimbat. Ea este, cea dintotdeauna. Mult mai palidă, cu cearcăne adânci, vineții sub ochi, cu buzele parcă mai subțiri și ușor decolorate - de parcă cineva i-ar fi imaginat un machiaj inadecvat, straniu -, dar trăsăturile, expresia sunt ale Evei pe care a iubit-o și o iubește; imaginea aceasta care - după spusele lui Panaitoiu - s-ar putea să fie ultima, nu schimbă... “Ultima? Așa de repede am acceptat ideea că...?”

Șaru se simte cuprins de o mânie împotriva lui însuși. Deci atât măsoară statornicia oamenilor... O clipă! Clipa în care un medic îți spune: “Știți, doamna Samurcaș.. e un miracol că trăiește.”

Panaitoiu îl apropie încet de patul prevăzut cu stative, borcane, fire și ace pentru perfuzie. Eva a deschis ochii. Fața i se destinde brusc, de parcă o povară imensă i s-a luat de pe inimă. Mișcă ușor buzele, dar trebuie să repete gestul pentru ca cei doi să perceapă cuvântul abia șoptit:

— Tudor...

Șaru se apropie mai mult, se apleacă, îi ia mâna, privind cu spaimă acul înfipt în venă, fixat cu leucoplast; încearcă să nu miște instalația fragilă care... Se aude spunând:

— Da, Eva, am venit...

— Tudor... M-ai iertat?

Un val de lacrimi mai puternic decât voința lui Șaru de a-l opri amenință să-i inunde ochii.

Vorbește repede, să nu i se sugrume vocea:

— Eva, te rog, nu te mai gândi... Acum ai nevoie de liniște și de odihnă...

Un gest de negație este rapid curmat de mâna doctorului Panaitoiu, care i-a prins fruntea, fixându-i - totuși delicat și blând - capul pe pernă.

— E spre binele dumneavoastră să nu vă mișcați; mai ales capul. Vă face rău...

Femeia înțelege. Privirile ei spun limpede că nu va mai face imprudențe; simte că nu trebuie, că nu poate. Șoptește și mai încet:

— M-ai iertat, Tudore?

Șaru e înspăimântat. Nu știe cum s-o liniștească, ce să-i spună pentru a-i deturna gândurile de la ceea ce o frământă acum, tocmai acum!

— N-am ce să-ți iert, draga mea! A fost... așa a fost să fie... Nu trebuie să te frământa ce-a fost... Sunt aici, lângă tine...

Din nou, un gest aproape imperceptibil - de data asta cu degetul arătător al mâinii drepte - trădează dezacordul cu spusele lui Șaru, care aude vocea doctorului șoptindu-i pripit:

— N-o contrariați! Ajutați-o să se liniștească!

Tudor prinde din nou degetele aproape albe ale Evei în mâinile lui, parcă pentru a o face să simtă ceea ce nu poate exprima în cuvinte.

— Eva, între noi nu poate fi vorba de iertare. Lângă tine am trăit cei mai frumoși ani din viață. Ți-am fost și îți sunt recunoscător pentru ei, pentru că existi, pentru că te-am cunoscut, pentru că... pentru că te iubesc. Ce să-ți iert: fericirea? Faptul că m-ai reînvățat să trăiesc? Dragă mea...

Ochii Evei se aburesc ușor, apoi o lumină se aprinde în ei, ca o speranță. Acum și cuvintele sunt, parcă, mai deslușite:

— E bine... Tudore, dacă mă sting...

Șaru îi strânge mâna ușor, vrând să intervină, dar privirile lui Panaitoiu îl opresc.

— ... Dacă mă sting, Adrian e singur pe lume. Marcel a murit; mama nu poate... E bătrână și bolnavă... Băiatul a speriat-o întotdeauna... Doctore, e adevărat? Scapă?

Panaitoiu se apropie de bolnavă, întinzând mâna - o mână fină dar puternică, cu degete prelungi, nervoase -, atingând ușor umărul Evei, ca și cum ar vrea să jure pe ceva, ca și cum ar dori să întărească, prin gest, cuvintele pe care le rostește calm, liniștitor, nu fără o nuanță de solemnitate, stresantă pentru Șaru - în ciuda intențiilor doctorului:

— Aveți cuvântul meu de om: în câteva zile, băiatul va fi acasă. O simplă fisură de claviculă; atât. In rest, doar... durerea provocată de... Nu vă faceți griji în ce-l privește; e tânăr, se reface repede, curând va fi ca înainte... Acum, doamnă, aveți grijă de dumneavoastră. Menajați-vă. Ați vorbit destul... Gata, vă rog! Domnule Șaru...

Așa este, dar Eva n-a terminat.

— O clipă...

Vorbele se aud răspicat. Oare Eva vorbește mai tare, sau liniștea...? S-a oprit până și respirația celor de lângă patul bolnavei.

— Tudore, promite-mi că îi vei fi ca un tată.

Femeia a citit, probabil, în ochii lui Șaru, străfulgerarea de surpriză pe care, poate, a înțeles-o altfel sau care chiar arată altfel, trădează mai mult decât surpriză, pentru că, adunându-și ultimele puteri, imploră șoptit:

— E singur, Tudore! A fost... și este încă un copil cu probleme... Acum, și mai... Nu-l lăsa. Fă-o pentru mine... Crește-l lângă tine... ca tine... singurul bărbat pe care l-am iubit... Mama lui Marcel știe, vorbește cu ea... Promite-mi !

Extenuată, Eva s-a oprit. Pentru prima dată de la întâlnirea cu Șaru, doctorul pare paralizat. Știe că fiecare cuvânt rostit de Eva îi scurtează bruma de viață ce i-a mai rămas, dar înțelege la fel de bine că vorbele, acum de-abia deslușite, șoptite cu ultimele puteri, hotărăsc viața unui copil. Cum să procedeze? Ce e mai important acum? L-ar lua pe Tudor în clipa asta, mai ales că Eva a căzut - parcă - din nou în coma de care Panaitoiu se teme, dar Șaru s-a prins de bara metalică a patului, fixând ochii și buzele bolnavei ca hipnotizat. Trebuie să știe ce se întâmplă cu Eva. Șoapta femeii se strecoară din nou printre buzele ce se mișcă abia perceptibil:

— Jură, Tudore... Jură că nu-l vei lăsa, oricât de greu ar... Gura s-a închis; nu se mai aude nimic, nici măcar respirația. Cu bărbia proptită în piept, parcă a adormit. Precipitat, Panaitoiu ia pulsul bolnavei, apoi administrează o injecție, ajutat de asistenta care nu s-a desprins nici o clipă de lângă ușă.

Regretă amarnic că n-a intervenit mai devreme, și starea de spirit transpare în ton:

— Din clipa asta, domnule Șaru, niciun cuvânt, vă rog. Considerați discuția încheiată. Ieșiți.

— ...?

Doctorul tace, dar maxilarele încleștate puternic, scrâșnit, și mai ales gestul fără echivoc, spre ușă, îl fac pe Tudor să părăsească încăperea, buimac. Pe hol, ceva mai târziu, în timp ce vorbește, Panaitoiu pare mai negru decât arăta prima dată:

— Scuzați-mă, dar... a trebuit. Chiar dacă își recapătă cunoștința, nu mai poate suporta niciun efort, nici o emoție. Mi-e teamă că a trăit până în clipa asta numai pentru a spune ce-ați auzit. Mă înțelegeți? Există oameni atât de puternici, încât moartea nu-i poate învinge cât timp nu vor ei...

— Am permisiunea să aștept aici, doctore?

— Cum doriți, dar sfatul meu este să mergeți acasă. Vă promit că veți afla telefonic, imediat, orice schimbare survenită - în bine sau în rău. Aici n-o puteți ajuta; ba chiar mă tem că, la o nouă revenire în conștiință, prezența dumneavoastră îi va face rău. Va încerca să vorbească, din nou, să vă explice, să-și pledeze cauza - asta i-ar fi fatal. Așadar, trebuie...

Șaru înțelege, dar simte că nu poate pleca așa. Gestul e aproape simultan cu vorbele:

— O clipă, numai o clipă... Nu, nu intru, n-o să mă zăresc...

Până să răspundă Panaitoiu, Tudor întredeschide ușa, privind încă o dată ("ultima dată?") fața și mai palidă a Evei. Expresia trădează liniște, împăcare cu sine. Respiră normal. Dacă Panaitoiu nu i-ar fi spus tot ce-a auzit, dacă în jur n-ar exista tot ce vede, dacă serul din borcanele de perfuzie n-ar picura, scurgându-se prin firele lungi și albe ca nisipul prin niște stranii clepsidre - lecuind sau măsurând clipele rămase? - Tudor ar putea crede că Eva doarme un somn adânc, toropitor, și că el îi veghează somnul, așteptând să deschidă ochii, să-i zâmbească, să întindă mâna după mâna lui, așa cum făcea în dimineața zilelor de sărbătoare sau de concediu, când nici soneria ceasului, nici obligațiile profesionale sau buletinul de știri de la ora 7 nu mai existau, când timpul era al lor, numai al lor, fără nici o grijă, fără nici o grabă...

Tudor simte cum o mână puternică îl trage din crăpătura ușii, închizând-o cu grijă, apoi... vocea casantă:

— Trebuie să mergem. Așa n-o ajutați.

Da, trebuie să plece. După ce lasă numărul telefonului de-acasă, o ultimă privire - și Tudor se urnește de lângă camera de reanimare, însoțit de Panaitoiu. În fața unei uși, una din multele uși de pe coridorul ce pare fără sfârșit, doctorul se oprește.

— Doriți să-l vedeți pe Adrian?

Întrebarea l-a surprins complet nepregătit; n-are timp și putere să-și compună un răspuns sau măcar o expresie mai apropiate de uzanțe. Răspunde sec:

— Iertați-mă; acum... nu cred că pot.

Panaitoiu îl ia de braț, pornind mai departe. Nu-i spune nimic, dar întreaga sa atitudine arată că înțelege. La ieșire, după o strângere de mână, Șaru începe să-și caute “Dacia” lui în parcajul tixit de mașini din fața spitalului. Cu gesturi reflexe scoate cheile, descuie portiera, se strecoară pe scaunul șoferului, dar, înainte de a învârti cheia în contact, realizează că în urmă cu nici 24 de ore un om și-a deschis portiera mașinii și a urcat la volan, probabil cu aceleași gesturi reflexe, cu aceeași siguranță de sine; a invitat în mașină o femeie și un copil, pentru ca apoi... Din nou îl încearcă starea de rău care l-a cuprins la aflarea veștii. Își sprijină fruntea de mâinile întinse pe volan și rămâne așa până când - printr-un transfer absurd, inexplicabil - toată ura i se revarsă asupra mașinii în care se află, de parcă ea ar fi vinovată de nenorocire. Un acces de furie oarbă îl îndeamnă să facă praf volanul, parbrizul, geamurile, să zdrobească oglinda, să distrugă până la ultima fărâmiță cutia aceasta de tablă în care se moare... Când se potolește, din oglinda retrovizoare - consultată cu teamă - îl privesc doi ochi roșii, tulburi, cu o expresie rătăcită. Sunt ochii lui? Este fața lui? “Trebuie să mă adun. Am nevoie de calm, acum mai mult ca oricând. Măine voi fi din nou la spital, Eva trebuie să mă vadă altfel, expresia mea trebuie să o liniștească și să-i dea siguranță, nu să... Arăt ca o sperietoare! Și Adrian... un băiat cu probleme, rănit, traumatizat psihic - pe mâinile unui nevropat?!” Adrian. Adineauri, când a auzit cuvintele “promite-mi că-i vei fi ca un tată”, nu și-a putut ascunde surpriza, a tresărit, dar șocul - cât a fost - s-a produs, fără doar și poate, în cea mai superficială zonă a conștiinței. Poate nici măcar n-a perceput rațional. Nici acum nu are starea să judece lucid - cum

gândește, de obicei, Șaru lucrurile importante - consecințele unei fraze rostite cu sufletul pe buze, ca un testament, ca o poruncă de dincolo de viață. Dar pe măsură ce trec clipele, mintea începe să se limpezească și deslușește mai bine - în orice caz mai bine decât acolo, lângă patul de suferință al Evei - ce va însemna existența lui Adrian atribuită lui. “Mă sperii? De ce mă sperii? Mi-am dorit toată viața un copil - și acum mă sperie apariția lui? Am invidiat-o întotdeauna pe Irina că își educă, acasă, copiii, iar la școală educă alți copii; că ies oameni din mâinile ei... Nici nu-l cunosc, nici nu l-am văzut - ba chiar am refuzat să-l văd -și mă sperii?”

Ochii i se îndreaptă prin parbriz spre fațada înaltă a spitalului. De la etajul al III-lea, din chenarul unei ferestre deschise, către parcaj privește Panaitoiu. “M-a văzut? Sper că nu. Ce-o fi crezând omul ăsta despre mine?”

Controlând poziția schimbătorului de viteze cu pedanteria crispată a începătorului, Șaru învârte cheia în contact. Mașina părăsește încet parcajul, îndreptându-se către casă. Pe drum, Tudor se chinuie să-și reprime orice gând, concentrându-și toată atenția de care mai e în stare asupra drumului și comenzilor -date caraghios, cu voce șoptită, pentru a-și confrunta clipă de clipă gesturile cu solicitările traficului destul de intens la această oră de seară. Drumul până în fața blocului, nu foarte lung, i se pare o veșnicie, dar iată, a ajuns. Când părăsește mașina, răsuflă ușurat. Urcă cele patru trepte din fața holului, cheamă liftul, peste câteva momente deschide ușa apartamentului. De-abia intrat, un apel prelung, apoi repetat, îi precipită pașii spre telefon. Vocea lui Panaitoiu îi taie respirația:

— Alo, casa Șaru? Cu domnul Șaru, vă rog.

Da, el este; aude, însă n-are curaj să răspundă. Se teme de cuvintele ce urmează.

— Alo... Mă auziți, da?

Da, aude. Acum confirmă.

— E teribil ce trebuie să vă spun, dar doamna Samurcaș nu mai este. S-a stins adineauri... In somn. Ultima licărire de viață conștientă a fost discuția cu dumneavoastră. Din nenorocire, am avut dreptate; a mai trăit pentru că trebuia să vă vorbească. Înțeleg ce simțiți. Vă rog să...

Prima senzație este de gol interior, un gol imens, în care nu se poate coagula nici o reacție, niciun sentiment, niciun gând, nimic. Apoi brusc - deși tonul lui Panaitoiu, chiar și cuvintele lui, n-au nimic din indiferența rece a formulelor protocolare - revolta adunată în sufletul lui Șaru se

revarsă tocmai asupra omului care încearcă să-l ajute. “Înțelege ce simt! Auzi! Înțelege! Nu știe ce-a însemnat viața mea cu Eva, nu știe cum a fost viața mea fără Eva, încălzită doar de gândul că, de vreme ce a hotărât să plece, îi este mai bine acolo, departe de mine... Cum poate înțelege ce simt, dacă nu știe nimic din tot ce-a fost? Și ce este?”

De fapt - ce mai este? Nimic. Doar gol, pustiu. Furia absurdă împotriva doctorului s-a spulberat. Acum nu este nici măcar durere, ci un soi de abulie ciudată, incapacitatea paralizantă de a participa la propria sa durere, pe care o realizează strict conceptual; știe că trebuie să fie, dar nu o simte și nu suferă.

— Mă auziți? Alo! Eva Samurcaș a murit.

Cuvântul îl trezește. Ca și cum până în clipa asta i s-ar fi vorbit într-o limbă străină, din care pricepi cuvintele pe sărite, ca și cum spusele lui Panaitoiu au ajuns la el abia după cuvântul “moarte”, ceea ce pricepe și ceea ce simte se adună, în sfârșit, într-un răspuns; Șaru plânge ca un copil, cu lacrimi mari, nestăvilite, scuturat de sughițuri. Eva nu mai există. Deci - pentru el nu mai există nimic.

La celălalt capăt al firului, Panaitoiu aude. Acum, de-abia acum, când plânsul eliberator s-a declanșat, spune placid:

— Am să mă sfătuiesc cu dumneavoastră, mâine dimineață, cum să comunicăm băiatului vestea. Și dacă v-ați hotărât, trebuie făcut actul notarial, pentru autoritatea tutelară. Eu semnez ca martor, dacă trebuie... Vă veți gândi, domnule Șaru, și mă veți ajuta, nu-i așa?

Băiatul. Rugămintea. Jurământul nerostit, dar implorat de Eva cu ultima suflare... Tot ce vrea acum este să închidă telefonul, să pună capul pe pernă și să nu se mai trezească. “Crește-l ca tine... a vrut să spună: cu tine?... Singurul om pe care l-am iubit în viață...” N-a fost, asta nu mai putea fi minciună, nici șantaj sentimental. În fața morții, oamenii nu mint. Deci Eva l-a iubit... Lacrimile curg, în continuare, parcă ceva mai potolit.

— Vă aștept mâine, domnule Șaru. La revedere, și... încă o dată...

Panaitoiu a închis, dar Tudor ține încă receptorul în mână, incapabil să facă cei câțiva pași ce-l despart de dormitor. “Adrian, ca mine? Nu! Altfel, în niciun caz ca mine! Eu sunt un...” Un om, totuși, iubit. Singurul om pe care l-a iubit Eva. Gând consolator? Sau, dimpotrivă?... Nu știe. Acum, nu mai știe nimic. Mâine, poate mâine...

3. BĂTRÂNA DOAMNĂ SAMURCAȘ

Tudor deschide poarta curții lungi, înguste, înecată sub vegetație, cu sentimentul confuz al unui demers greu de definit și de explicat chiar pentru el însuși. Cum va fi înțeles și acceptat de către o femeie străină, în vârstă, acum scufundată în nenorocirea ei, ceea ce el nu poate formula coerent nici pentru sine? N-a mai pășit de mult într-un asemenea loc, parcă desprins din amintirile copilăriei, din poveștile cu bunici și case bătrânești. Mai ales aici, în plin București, totul pare ireal. Pe un spațiu infim se înghesuie atâția pomi pitici, atâta vegetație ce se luptă cu toamna, încât are senzația că ograda copilăriei, iarba din curtea imensă, rondourile cu toate florile anotimpurilor din grădinița părintească s-au concentrat - reduse la scară - de-a lungul acestei fâșii de pământ ceva mai lată decât o alee pe care pășește către clădirea modestă, din fund. Iat-o: o căsuță cu marchiză, cu 3-4 trepte sub o cupolă de sticlă portocalie, acoperită și ea cu iederă, multă iederă, ca și casa. Dacă Șaru ar fi în altă stare de spirit, dacă n-ar fi copleșit de misiunea lui atât de ciudată și nesigură, ar zăbovi să privească pe îndelete și să se minuneze că marșul triumfal al cimentului urban n-a înghițit încă acest colțișor patriarhal, asociat în memoria sa afectivă cu aroma de gutuie coaptă, cu borcanele de dulceață, peltea și șerbet păstrate până către iarnă în vatra sobelor mari, de teracotă, cu busuiocul și levănțica presărate prin teancul de albituri din șifonierul imens.

Se oprește o clipă, totuși; dintr-o privire cuprinde tot: curtea, vegetația izbucnită te miri cum și de unde, căsuța...

Își face curaj: “O femeie care trăiește într-un loc ca ăsta trebuie să mă înțeleagă. Nu se poate să nu înțeleagă!...” Parcă ceva mai liniștit, își continuă drumul până în fața soneriei pe care apasă emoționat - totuși.

Abia ieri luase hotărârea. Și nu numai pentru că Eva, chiar ea, îl implorase să o caute pe mama lui Marcel (“ciudat; de propria sa mamă nu mi-a spus nimic!”). Cimitirul. Însmormântarea. Groapa săpată în pământul gălbui, alături de mormântul proaspăt, cu flori încă neveștejite, al lui Marcel Samurcaș, soțul Evei. Defilarea chipurilor străine prin fața celor două bătrâne în doliu, străngerile de mâini, îmbrățișările, plânsetul mocnit, izbucnind ascuțit și pe neașteptate, atunci când totul părea să se potolească... Iar undeva, într-un colț, prietenii săi (“cum au aflat? Probabil că Irina...”), așteptând să se termine tot, să-l ia cu ei, pentru a nu-l lăsa singur măcar în seara asta, oricât ar protesta.

N-a bănuț niciodată că Mișu Cameniță e în stare să verse o lacrimă la mormântul unei femei străine; în fond, ce fusese Eva pentru prietenii lui? O prezență acceptată, întâlnită de cinci, șase ori, apoi dispărută fără urmă și fără explicații. Și totuși a văzut ochii lui Cameniță umeziți, ca atunci, de mult, când - la ușa rezervei unde se stingea Iulia - Mișu îl strângea de braț, somându-l să-și stăpânească durerea, să-și țină firea...

Ieri, la cimitir, Șaru și prietenii lui au fost, de fapt, străini acolo. Grupul puțin numeros al familiilor Samurcaș și Brătucu (numele de fată al Evei) nu prea înțelegea cine sunt și ce caută oamenii aceștia, de care numai doctorul Panaitoiu s-a apropiat de câteva ori, șoptind câte ceva la urechea lui Tudor, sfătuindu-se cu el. Mama Evei îl cunoștea, dar nu foarte bine; în cei trei ani petrecuți lângă Eva, dacă s-au văzut de două-trei ori, și atunci pe fugă. Niciodată aceea care urma să-i devină soție nu l-a introdus în casa și cu atât mai puțin în viața părinților ei, de care nici nu părea foarte apropiată. Neînțelegeri? Ceva de ascuns? Poate... jenă pentru ce putea să vadă acolo? Pentru poziția socială? Dar Eva știa bine că Tudor nu e un snob; a crescut la țară, fiu de învățători, deprinși nu numai cu cartea, ci și cu sapa, cu gospodăria uneori istovitoare, în care belșugul relativ din pivniță, din cămară și din bucătărie se plătește cu traiul trudnic al țăranului care, dacă nu seamănă și nu culege, nu mănâncă. Șaru n-a înțeles niciodată rezerva Evei în legătură cu părinții, cu familia - despre care el nu știa mai nimic, dar

i-a respectat hotărârea nerostită; în fond, cu ea va trăi, nu cu... Între timp, bătrânul s-a prăpădit, a rămas numai mama. Acum pare sălbătică de singurătate și durere, cu privirile pierdute, scuturată tot timpul de un plâns nervos, care nu aduce ușurare, ci mai degrabă prevestește necazuri viitoare.

Alături, cealaltă bătrână în doliu - și ea cu ochii plânși, și ea cu chipul supt de vârstă și suferință - întruchipează o altă față a durerii, fascinantă pentru Tudor, dintotdeauna profund interesat de sufletul omenesc, dar acum sensibil numai la ceea ce este, probabil, atât de ieșit din comun încât reușește să i se impună dincolo de propria sa durere și de propriile sale frământări -izvorâte chiar și din statutul incert, ambiguu, lângă mormântul femeii pe care a iubit-o.

“Mama lui Marcel; doamna Malvina Samurcaș” - așa i-a prezentat-o Panaitoiu la sfârșitul ceremoniei funerare. Părea trecută de 70 de ani; părul - complet alb, dar uimitor de bogat pentru o femeie de vârsta ei, îi învăluia capul cu un nimb argintiu. La auzul numelui “Tudor Șaru”, bătrâna a tresărit, l-a privit o clipă, apoi l-a strâns în brațe cu un gest spontan, șoptindu-i cu vocea tremurată, de om trecut prin viață și stăpân pe o înțelegere a lucrurilor care scapă celorlalți:

— Știi, nu trebuie să spui nimic... Știi...

Cuvintele l-au uimit. Ce putea ști oare mama lui Marcel Samurcaș, soacra Evei, despre el? Cine să-i fi dezvăluit secretul relațiilor lui cu femeia ce-i devenise apoi noră? De fapt... ce secret? N-a fost niciun secret. Oricum, chipul bătrânei, parcă din altă lume și din alte vremuri, cuvintele, vocea, demnitatea durerii atât de greu stăpânită - dar stăpânită, totuși -, privirile care parcă știau totul nu numai despre el, Tudor Șaru, ci despre viață și despre oameni, toate la un loc l-au hotărât; mâine, chiar mâine va merge la ea. Cu ea va începe, cu ea va discuta despre Eva, despre Adrian, despre ceea ce a acceptat... Despre tot. Cu atât mai mult cu cât puținele cuvinte adresate celeilalte bătrâne în doliu, mama Evei, au fost întâmpinate de o privire goală, rătăcită, neînsoțită de nici o reacție, de niciun semn de recunoaștere, deși nu se poate să nu știe cine este, de vreme ce l-a mai văzut.

... Acum Tudor se află în fața ușii cu geamlâc și cu iederă groasă deasupra, așteptând să-i răspundă cineva. Iată, se aude mișcare, apoi femeia în vârstă, cunoscută ieri, la cimitir, îi deschide, invitându-l să intre. Peste câteva clipe, amândoi stau pe două scaune înalte, dar comode, cum se

faceau pe vremuri, într-o sufragerie și ea din alte timpuri, ce-i amintește mai puternic de casa părintească. Parcă citindu-i gândurile, bătrâna întreabă:

— Părinții dumitale trăiesc, domnule Șaru?

— Nu, doamnă. I-am pierdut pe amândoi. În afara unei surori și a doi nepoți, copiii ei, sunt singur pe lume.

Auzind răspunsul, bătrâna rămâne o clipă cu privirile pierdute în gol, pentru ca - absolut surprinzător - în clipa următoare să găsească puterea de a zâmbi; un zâmbet stins, dar bun. De fapt, zâmbește nu gândului exprimat de Șaru, ci propriului ei gând:

— Singur pe lume - cu o soră, cu doi nepoți, la cincizeci de ani, bărbat în plină putere?!... Dacă asta înseamnă “singur pe lume”, eu ce să mai spun, domnule Șaru? Am șaptezeci și patru și sunt singură, mult mai singură, înțelegi? Ce-ai văzut la cimitir... mai mult cunoștințe; am avut un băiat, unul singur, și e îngropat lângă Eva. N-a trăit nici măcar o clipă după accident. Asta înseamnă “singur pe lume”! Să te simți uitată de soartă într-o lume de care nu te mai leagă nimic, să-ți aștepți sfârșitul ca pe o izbăvire și să-ți vină să blestemi destinul ce a curmat o viață, dar nu cea oricum sfârșită, inutilă...

La gestul lui Șaru, gata să-i aducă aminte gazdei sale că există, totuși, o ființă care... bătrâna adaugă repede:

— Nu mă plâng. Nu la mine mă gândesc, eu am trăit destul. Vocea i se frânge. Prin sticla ochelarilor cu multe dioptrii lacrimile se văd mărite; apar la colțurile ochilor, apoi se furișează pe obraji, oprite de batista albă cu tiv negru, de doliu.

Tudor nu știe ce să spună, cum s-o consoleze. În ce calitate ar face-o? E drept, ieri, la cimitir, bătrâna i-a spus că știe. Dacă e așa, cu atât mai greu îi vine acum să... Da; Adrian! Despre Adrian era vorba.

— Nu sunteți singură, doamnă Samurcaș. Băiatul și nora dumneavoastră au avut prieteni... V-a rămas un nepot...

Bătrâna și-a recăpătat controlul.

— Nu-i așa, domnule Șaru. Când Adrian m-a văzut prima dată, avea zece ani. Alții au fost bunici lui, alții i-au legănat copilăria - dacă i-au legănat-o... Eu am apărut târziu; prea târziu ca să-i ofer copilului ceea ce primesc, de obicei, nepoții de la bunici; deși, te rog să mă crezi, m-am străduit să găsească aici, în colțișorul ăsta al meu, un crâmpei din ce-am avut noi în primii ani de viață din partea bunicilor. Nu spun că nu mă iubește. Vine la

mine cu plăcere, pare că se simte bine, dar... pleacă repede. E învățat altfel. Și apoi, domnule Șaru, el e băiatul Evei. Lui Marcel, nici măcar nu i-a spus "tată"... N-a fost ușor, nici pentru el, nici pentru ei, nici pentru mine... Doar știți ce probleme au fost și sunt cu Adrian...

Probleme? Nu. Tudor nu știe. Deodată, vocea șoptită a Evei îi răsună în ureche: "A fost și este încă un copil cu probleme..." Așa a spus. Puținele cuvinte auzite acolo, lângă patul de pe care Eva nu s-a mai ridicat niciodată, i s-au săpat în memorie pentru totdeauna; ar putea să le reproducă exact, vorbă cu vorbă. Și apoi: "Jură că nu-l vei lăsa, oricât ar fi de greu..." Greu? De ce greu? Deci există ceva, un amănunt (amănunt?), o împrejurare, un fapt știut de Eva, care trebuie să-l sperie pe el?... Bătrâna Malvina Samurcaș știe și ea; iată, confirmă - fără măcar să i-o fi cerut.

— Și apoi, domnule Șaru, din câte a apucat să-mi spună doctorul Panaitoiu, pe care-l cunosc de mult, am înțeles că Adrian va sta cu dumneavoastră...

Cuvintele sună șocant, dar tonul le încâlzește. Nu e nimic rău, nimic iritat sau tăios în vocea bătrânei. Șaru vrea să-i răspundă, să se exprime, însă - din nou - un gest al doamnei Samurcaș îl oprește:

— Nu sunt împotriva hotărârii Evei, o spun limpede. Chiar o voi susține în fața legii, dacă voi fi întrebată. E dramatic să-ți recunoști neputința, inutilitatea într-un astfel de moment, dar... ăsta e adevărul, domnule Șaru. Adrian are nevoie de un bărbat -și încă de unul capabil să-l stăpânească, impunându-i prin propria personalitate. În relația cu băiatul, Marcel a clacat... din nefericire - în primul rând pentru Adrian. Încearcă dumneata, dar să nu repeți greșelile fiului meu... Ușor nu-ți va fi. Știu însă că ai ținut prea mult la Eva ca să nu încerci. Va fi un efort, poate va fi un sacrificiu... Vocea femeii ezită, parcă ar căuta, apoi își face curaj: Ai iubit-o mult, nu-i așa?

Tudor se simte din nou aruncat pe tărâmul întâmplărilor ireale în care trăiește de câteva zile. Cum i se pare că începe să aibă teren sigur sub talpă, un nou șoc îl ridică de pe pământ, aruncându-l într-un soi de vis. Deci, bătrâna din fața lui, mama soțului Evei, îl întreabă cu înțelegere dacă el, Tudor Șaru, a iubit-o mult pe nora ei! Dar întrebarea este, probabil, retorică, de vreme ce ea știe că, pentru memoria Evei, Tudor e în stare de orice sacrificiu. Mai mult: îl cunoaște atât de bine, încât are toate datele necesare pentru a judeca dacă Adrian este pe mâini bune sau nu. Ce dramă mocnește

sub cuvintele spuse acum cu ton potolit? E normal să-ți iubești fiul, e de înțeles să repudiezi, chiar să condamni dragostea unui bărbat străin pentru soția fiului tău, e normal să privești cu suspiciune, dacă nu cu dușmănie spre acel bărbat, mai ales când... Dar, iată: bătrâna îi vorbește calm, așezat, deși cu întreruperi, din când în când, ca și cum și-ar aduna forțele.

Da, a iubit-o mult pe Eva. De ce n-ar recunoaște? Tudor simte că aici, în fața acestei bătrâne la care totul e altfel - și firea, și sentimentele, și reacțiile, și casa, și odaia în care se află, și grădinița minunată - trebuie să spună adevărul. Ca la duhovnic sau ca în fața propriei conștiințe. A iubit-o mai mult decât orice pe lume. Pierderea ei l-a adus la un pas de prăbușire și numai norocul unei firi totuși puternice l-a readus printre oameni. Își exprimă gândurile cu voce nesigură, căutându-și cuvintele, revenind apoi asupra lor, corectându-se mereu; vrea să fie bine înțeles. Bătrâna ascultă, clătinând din cap, a confirmare, cu o mișcare aproape continuă. Înțelege exact. De fapt - știa.

— Asta e viața, domnule Șaru... De câțiva ani vreau să te cunosc. Și înainte de explicația mea cu Eva, dar mai ales după aceea... Nu știu dacă atunci ți-aș fi vorbit la fel. Poate că nu. Am încercat să aflu ce soi de om ești. Ți-am citit articolele, apoi o carte, dar m-am gândit că omul și opera nu seamănă întotdeauna... Și acum, iată, vii dumneata la mine să ne spunem durerea! Cine ar fi crezut!? Adică... ce ne-a mai rămas? Doi oameni loviți de soartă...

Pentru a-și ascunde un nou val de plâns, bătrâna se ridică și iese, scuzându-se. După câteva clipe, se întoarce cu o tavă pe care a pus o dulceață de cireșe amare și un pahar aburit, plin cu apă.

— Servește, e făcută de mine...

Tudor gustă. Într-adevăr, minunată. Bătrâna îi urmărește reacția cu atâta concentrare, de parcă expresia feței lui Șaru în timp ce mănâncă dulceața este - pentru ea - cel mai important lucru din lume.

— Să-ți mai dau... Era dulceața preferată a băiatului meu. Cu altceva nu l-am răsfățat...

Șaru ascultă și privește fascinat. I-ar săruta mâinile, i-ar sta în genunchi, ar suporta orice cuvânt, oricât de aspru, pentru necazul aruncat de el, cândva - absolut involuntar - în viața altfel tihnită și senină a bătrânei care-i vorbește ca o mamă.

— Așa a fost... Marcel s-a căsătorit foarte repede după ce a cunoscut-o pe Eva. Ani de zile s-a tot gândit și s-a răzgândit, că intrasem la idei; îl și vedeam holtei bătrân... Când, deodată, mi-a spus că se însoară. Nu m-am opus. Aveam mare încredere în băiatul meu... Și pe urmă, Eva mi-a plăcut, mi s-a părut un om deschis, hotărât - poate prea hotărât -, dar nu e rău să fie unul din soți așa, mai... Marcel, săracul, avea altă fire. De-abia după căsătorie mi-a vorbit de existența lui Adrian. Curând mi-am dat seama ce se întâmplase, de fapt... Am înțeles că Eva nu s-a luat din dragoste cu băiatul meu. A căutat lângă el liniștea, și-a dorit un tată pentru un copil greu de strunit, crescut de părinții ei într-un climat fals; poate nu fals, dar tensionat, de permanentă încordare și suspiciune... Ce mai: copil crescut departe de mamă și, mai ales, lipsit de tată. Asta l-a marcat cel mai tare pe Adrian: faptul că nu și-a cunoscut tatăl, faptul că n-a putut afla niciodată nimic despre el. Mi s-a făcut frică pentru băiatul meu, domnule Șaru. L-am învățat să fie bun și drept; când a ales, nu m-am pus de-a curmezișul, ca să nu mă considere, mai târziu, cauza singurătății sau a nefericirii lui. La noi în casă a fost întotdeauna pace și înțelegere; gânduri ascunse nu s-au pomenit, de la mine și de la răposatul meu soț n-a putut învăța nimic rău; nici n-am făcut, nici n-am vorbit, nici n-am gândit... De ce să nimerească el așa? De ce tocmai el să fie luat de o femeie fără dragoste, ca o manta de vreme rea? Dar... tot nu m-am amestecat. Era viața lui, alegerea lui, soția lui, cum s-ar zice, erau o familie. Cum să stric ce-a hotărât el? Până într-o zi, când - din întâmplare - am aflat de existența dumitale. Cineva mi-a spus că trei ani la rând ați fost, dumneata cu Eva, ca soț și soție, că vă pregăteați de căsătorie, că o iubeai și te iubea, știa toată lumea... O clipă, m-am temut de tot ce putea fi mai rău pentru Marcel, deci și pentru mine: că vă mai întâlniți. Să-ți spun ce-a fost atunci în sufletul meu?... N-am putut suporta incertitudinea. Eva părea om dintr-o bucată, eram sigură că mă va înțelege și va accepta o discuție sinceră, de la femeie la femeie. Și așa a fost. Și-a deschis sufletul ca la spovedanie. Doamne, ce zi! Ce-am putut afla în câteva ore!... O fi existând în lumea asta, domnule Șaru, minte în stare să imagineze a mia parte din câte face și desface viața? Parc-o văd... Când te-a cunoscut, avea toate motivele să fie fericită: femeie frumoasă, tânără, ce mai: iubea și era iubită, iar omul la care ținea nu era un fitecine... Dumneata nu credeai că așa va fi, domnule Șaru?

Dacă a crezut? Întrebarea declanșează șirul nesfârșit de întrebări chinuitoare din câțiva ani de viață.

A sperat, cu credință, așteptând, chiar și după ce...

— ... Și, deodată, i s-a făcut frică. Avea un copil dintr-o căsătorie nefastă, cu un om de nimic, o greșeală de tinerețe... Bărbatul a fugit de lângă ea și din țară, pe când copilul nu rostise încă “mamă” sau “tată”. Un timp și-a crescut copilul singură, dar puțin, până l-a ridicat pe picioare. Apoi l-a încredințat părinților ei. Nu-mi place să vorbesc de rău oamenii, domnule Șaru; bârfa și cleveteala sunt tot ce urăsc mai mult. Dar am fost acolo și am văzut, ca să înțeleg; simțeam că ceva nu e cum se cuvine. Așadar, am înțeles. Și eu sunt bătrână, cu puterile dijmuite de vârstă, cu posibilități materiale modeste; la pensie, omul trăiește nu cum vrea, ci cum poate. Oi fi având și eu ciudățeniile mele -ele vin cu vârsta... Dar ce-am văzut în casa părinților Evei m-a speriat. O teamă neîntreruptă pentru ziua de mâine, fără temei real... Meschinărie împinsă la absurd... De asta a avut parte copilul, în loc de iubire... Nu știu dacă trebuie să-i condamn.

Bătrânețea e și așa urâtă, însă când se îmbină cu bolile, sau numai cu ipohondria ori cu sentimentul că viața e o povară, cu ranchiuna pe toți cei ce nu-ți înțeleg necazurile vârstei, dorind să se bucure de tinerețea și de viața lor, ei bine, atunci bătrânețea a pedeapsă, domnule Șaru! Sufocă, ucide! În acest mediu a trăit Adrian, de la doi ani. Mama - abia tolerată de proprii părinți; tatăl - necunoscut, o fantasmă cu dimensiuni plătuite în imaginația unui copil avid după dragostea părinților, dar o fantasmă atât de străină realității!... De la doi ani, numai vaiete, cârcoteală și socoteli la frâncuț, numai figuri acre în jur, numai “asta nu se poate”, “aia nu e voie”! A crescut străin de oameni, ferit de copii... N-a avut noroc de niciun suflet în preajmă. La școală, a dat de furcă învățătoarei ca un pui de sălbatic. Când și-a dat seama că e altfel decât ceilalți copii, s-a zidit în el, și împotriva copiilor și a celor adulți. Eva nu și-a dat seama decât târziu. Dar copilul începuse să trăiască într-o lume a lui, învățând atât cât trebuie ca să fie lăsat în pace. Abia târziu bunicii s-au speriat, au speriat-o și pe Eva, povestindu-i grozăvii despre Adrian - uneori chiar în prezența copilului! Pricepi ce dramă?

Așa stăteau lucrurile când te-a cunoscut pe dumneata, domnule Șaru. Băiatul era prin clasa a treia, cred; ieșise din casa bunicilor, începuse să dea piept cu școala, cu oamenii. Cu viața, adică. Ai știut că are un copil?

Nu, Eva nu-i spusese niciodată, în cei trei ani de conviețuire. A aflat mult mai târziu, de la Irina, dar nici atunci așa cum aude acum. Deci, asta era

cauza plecărilor Evei!... Câte două-trei zile nu știa nimic despre ea. Dispărea, pur și simplu, iar la întoarcere, părea schimbată, frământată de ceva, în ciuda eforturilor de a-și ascunde gândurile. Câte îndoieli l-au costat pe Tudor aceste zile de absență! Câte întrebări! Îi era o rușine cumplită de gelozia lui. Se mulțumea cu ce-i spunea Eva. Îi era teamă să scormonească, pentru a nu descoperi motive reale de gelozie, sau cine știe... Apoi, în câteva ore uita tot. Cum să-l mintă o femeie atât de tandră și apropiată lui? “Deci asta era...”

—... Așa s-a întâmplat; chiar așa. Pe măsură ce te cunoștea mai bine, Eva te iubea mai mult. Așa de mult, încât ideea că va trebuie să-ți dezvăluie - cu atâta întârziere - existența copilului, că va trebui să vă adune, la un moment dat, pe amândoi sub același acoperiș, unde vei accepta sau nu vei accepta pe puiul de sălbatic care era fiul ei... Ei bine, gândul ăsta a mortificat-o. Te-a părăsit de frică. I s-a făcut rușine de tăcerea ei, care ajunsese minciună. A vrut să-ți respecte sentimentele, mai ales să nu— ți strice viața, cine știe? Să nu te împovăreze cu o sarcină ingrată, distrugând ceea ce fusese atât de frumos între voi și amenința să devină atât de urât...

Pe când purta încă doliu după tată, l-a cunoscut pe băiatul meu. S-au căsătorit de azi pe mâine, cum ți-am spus. Nu l-a iubit, dar nici n-a făcut pe îndrăgostita. Erau prieteni; i-a mărturisit tot, din prima clipă, îngoșând chiar lucrurile, ca să nu i se poată reproșa nimic mai târziu. Marcel n-a ezitat niciun moment; dimpotrivă, sinceritatea ei l-a cucerit, iar dificultățile l-au ambiționat. N-am să-i reproșez nimic Evei. De credincioasă, i-a fost credincioasă, l-a îngrijit, poate în felul ei l-a îndrăgit, a îngrijit și casa, încercând să-și plătească datoria față de un om care, iubind-o, i-a întins mâna la nevoie... Dar, domnule Șaru, eu știu bine că o căsnicie fericită înseamnă altceva. În toți acești șase ani a fugit de dumneata, ca să înlăture orice ispită. Te-a iubit însă tot timpul - nu era nimic de făcut! - și tot timpul a fost măcinată de gândul că, neexplicându-se, o poți bănuși de tot ce e mai rău...

Da, am fost supărată, mai exact: am fost mâhnită când am aflat adevărul, dar dacă o femeie îți vorbește așa, punându-și sufletul în mâna ta, ce poți face altceva, decât să înțelegi, să ierți - dacă e ceva de iertat - și să fii alături de ea? Singura consolare a Evei era că dumneata te-ai realizat. “Dacă scrie, înseamnă că are liniște... Și-a găsit liniștea...”, mi-a spus, gândindu-se, probabil, ce s-ar fi întâmplat dacă tot ce începuseși să dai la iveală ar fi fost

spulberat de un copil ca Adrian, de permanenta luptă cu băiatul. O să mă întrebi de ce n-a reușit Marcel să o ajute... Asta-i altă poveste.

Pentru că nu s-a amestecat. N-a știut dacă un tată vitreg poate face uz de autoritatea paternă sau de vreo autoritate, în general. N-a vrut să strice, nefiind sigur că poate ajuta; și mai ales n-a știut cum să ajute. Dorind să nu și-l îndepărteze, evitând ciocnirile, i-a creat lui Adrian convingerea că a căpătat un tată cu fire slabă, iar acolo unde Eva nu permitea ceva, se poate obține prin Marcel... Și băiatul n-a ezitat să o facă. Asta a adus un soi de liniște în casă, așa, de suprafață. În esență, Adrian a rămas un însingurat, refugiindu-se în himerele lui, refractar la orice logică, suspicios chiar și cu bunele intenții - poate mai ales cu ele! -, nu foarte preocupat de învățătură, dar mai ales devorat de dorința tot mai stăruitoare să-și cunoască tatăl adevărat, să știe cine a fost, de ce nu se află lângă el, ce s-a petrecut între cei doi părinți atunci, de mult, când bărbatul Evei s-a hotărât să-și părăsească familia. A suspectat-o tot timpul că ea e de vină, că fuga tatălui a însemnat sancțiunea unei greșeli grave, ce nu se poate ierta. Când o asemenea idee pătrunde în mintea unui copil și nu e scoasă la timp...

Bătrâna se oprește o clipă. Respiră adânc, de parcă spusele - rostite cu sufletul la gură - i-au stors toată vlaga. Își scoate ochelarii, ștergându-i pe îndelete cu coada tișlaiferului alb-imaculat, de pe masă, adunându-și puterile pentru a rezista durerii ce o cuprinde, apoi privește fotografia înrămată, de pe vitrină, din care Eva și un bărbat șaten, cu fața rotundă și privirea blândă, deschisă, exact ca a mamei sale, zâmbesc ca doi oameni fericiți. "Fericire... Nenorocire... Și eu, care am trăit tot timpul cu orgoliul nefericirii mele nemaipomenite, de om superior, singurul capabil să înțeleagă și să ierte, să-și sacrifice bucuriile proprii pentru fericirea ființei iubite... Ce nerozie!"

— ...Acum, pentru ei... nu mai există nimic, domnule Șaru. Ce e dincolo, nu știe nimeni; eu nu mai am mult și aflu, dacă o fi ceva de aflat... N-au avut noroc. Nici Marcel, nici Eva - de vreme ce a adus pe lume copilul unui bărbat nedemn, a iubit un alt bărbat de care n-a avut parte și a murit când găsisse, de bine, de rău, puțină liniște lângă fiul meu... Poate că, dacă nu s-ar fi cunoscut, alta le-ar fi fost soarta. Acum...

De data aceasta, bătrâna nu se mai poate stăpâni. Ochii atinși de glaucom tremură, plânsul se pornește mocnit, discret, așa cum pare să fie întreaga ființă a acestei femei cu chipul parcă desprins dintr-o icoană. Mânat de un

impuls pe care nu poate și nici nu vrea să și-l reprime, Șaru se apleacă în fața ei, îi ia mâna dreaptă și i-o sărută ca unei mame. Ar vrea să-și ceară iertare pentru toată nefericirea adusă de el în viața bătrânei, a familiei - a fostei familii - Samurcaș, dar se teme că vocea îl va trăda, lacrimile vor țâșni din ochii lui de bărbat, mai puternice și mai nestăpânite decât din ochii arși de suferință ai mamei ce-și plânge fiul.

Bătrâna îi simte starea și gândurile; ridicându-l cu puterile ei puține, șoptește printre suspine:

— Ne-a lovit soarta pe amândoi. În ce ne-a fost mai drag...

...De când se află Tudor în casa bătrânei? Iată, s-a înserat. E târziu. Trebuie să plece, îl așteaptă încă treburi la redacție, acolo noaptea e zi, - cel puțin pentru câțiva, cei ce duc pe umeri greul ziarului. Dar va reveni, promite că va reveni cât de curând, vor mai sta de vorbă. La plecare, gazda îi înmânează un plic, nu prea voluminos.

— Ți-l dau dumitale, domnule Șaru... Cred... ba nu: sunt sigură că nu greșesc. Trebuie să știi ce e aici. Dumneata trebuie să știi.

Tudor vrea să deschidă plicul, dar bătrâna îl oprește cu un gest.

— Ai să te uiți acasă. Trebuie să citești pe îndelete. Să înțelegi, apoi să cumpănești... E corespondența Evei cu primul ei soț, Alexandru Trandafir. Mai exact, scrisorile lui... Câteva apeluri de om ajuns la capătul drumului. Le păstra pentru copil, când va putea înțelege. Mi le-a încredințat mie, ca să le pun la adăpost de Adrian. Băiatul nu știe cine-a fost, de fapt, tatăl lui; poate că asta a fost cea mai mare greșală a Evei, de unde au pornit toate. Dumneata ai, acum, dreptul și obligația să știi. Dacă ți-ai asumat răspunderea viitorului unui copil, trebuie să știi cine i-a fost tatăl și ce s-a întâmplat cu el. Și, poate, să decizi dacă nu e timpul să afle și copilul, mai ales când neștiința sau nesiguranța sau închipuirea îi fac atâta rău... înțelegi ce vreau să spun? De fapt, acum nu poți înțelege; întâi - citește...

Șaru înțelege, totuși, chiar fără să deschidă plicul; înțelege atât de bine, încât perspectiva îl copleșește. “Ce n-a avut curaj să facă Eva, trebuie să fac eu! Dar dacă s-a temut, înseamnă că a avut motive. Când amâni mereu o operație, înseamnă că la operație se poate întâmpla orice!” Cu cât află mai multe despre Adrian, despre ce-au luat în piept toți cei ce i-au purtat de grijă într-un fel sau altul, gândul că acum totul apasă pe umerii săi începe să-l sperie cu adevărat. El trebuie să rezolve tot, să îndrepte erori vechi, adunate de-a lungul anilor... Și când? În ce condiții? Acum, când se adaugă șocul

unui accident cumplit, pierderea părinților, vestea că va locui cu un necunoscut, sechelele accidentului, aparatul gipsat ce-l va ține la pat încă un timp... Tudor nu se teme de “greu”; nu de asta se plânge. Nici vizita la Malvina Samurcaș nu i-a fost la îndemână, dar aici a găsit din prima clipă drumul de omenească înțelegere, datorită acestei femei extraordinare... Așa, Tudor se simte în stare să stabilească o relație durabilă cu oricine. Așa... De fapt, el, Tudor, a reușit întotdeauna să intre în relație cu oamenii; poate că această trăsătură a felului său de a fi i-a fost principalul ajutor în gazetărie, călăuzindu-l spre cele mai omenești zone ale profesiei. Chiar necunoscuți se trezeau că-i încredințează, după câteva minute de discuție, lucruri pe care abia le spui unui prieten de nădejde. Momentele de tatonare (ce mai vrea și asta, cu întrebările lui?) aproape că nu existau. Așa... Așa... va fi în stare, fără îndoială. Dar dacă va fi altfel? Ce se va alege din Adrian? Ce va rămâne din viața și din munca lui, a bărbatului care a promis să facă dintr-un “copil cu probleme” un om, așa cum i-a cerut Eva? În clipa asta, băiatul nici măcar nu știe că nu mai are mamă, că e singur pe lume... “Nu e singur, de vreme ce i-am promis...” Și-o spune cu convingere? Cu aceeași convingere ca înainte de a asculta mărturisirea Malvinei Samurcaș? Odată, demult, când începuse să înțeleagă ce este viața și cum este gazetăria, oricât de prob ai fi, Șaru și-a jurat ca măcar la propriile sale întrebări să răspundă întotdeauna cinstit; de aceea, acum nu are curaj să răspundă. Se va mai gândi.

Tudor sărută mâna gazdei sale, apoi se îndreaptă grăbit spre redacție, unde ajunge exact la timp ca să-l vadă pe Turculeț punându-i pe birou un teanc de manuscrise, un sul de șpalturi, plus câteva bilețele de la colaboratori și subalterni. Primul impuls e să lase totul baltă și să deschidă plicul. Plicul din buzunarul interior al hainei parcă îl arde, nu-și va găsi liniștea până nu va afla ce-i acolo. Dar după ce va ști?... Are de lucru, tipografia așteaptă, Turculeț va reveni curând după manuscrisele vizate, azi e și cap limpede... Niciodată expresia asta: “cap limpede”, nu i-a sunat atât de persiflant la adresa stării reale a capului său! Nu; mai bine acasă, pe îndelete, nederanjat de nimeni, întocmai cum i s-a cerut.

— Îmi permiteți?

Mircea Voineag, stagiarul, așteaptă în pragul ușii un semn pentru a intra sau a reveni după ce Tudor își termină treburile. A ciocănit la ușă, dar probabil că n-a fost auzit...

— Poftim, te rog...

Băiatul a adus ancheta, refăcută. “Uite, asta am să fac. Măcar să fie ceva care mă interesează...” Tudor primește manuscrisul, invitând pe autor să ia loc, apoi începe să citească. De la primele rânduri, are senzația - aproape nemaiîntâlnită la vreun material “refăcut” - de nou. Parcă nu numai textul, ci și faptele, și optica s-au schimbat. Întreabă, ca să se lămurească:

— Același material?

Voineag zâmbește, ușor stânjenit.

— Nu tocmai... Nu mi-aș fi permis.

— Dar cazul, faptele?

— Absolut aceleași. Mie mi se pare că și punctul de vedere asupra lor, în esență... Desigur, cu unele nuanțe...

Privirile lui Șaru aleargă peste manuscris din ce în ce mai interesate. Se oprește la o formulare pe care o subliniază: “Cine judecă fapta reprobabilă a unui copil, judecă aproape întotdeauna, implicit, o greșeală - sau mai multe - din sistemul de educație în care s-a format acel copil.” Citește fraza cu voce tare, apoi adaugă:

— Foarte frumos spus. Și adevărat. De unde ai luat citatul? Voineag roșește.

— Dacă era citat, puneam ghilimele... Sau indicam sursa.

“De fapt, eu ar trebui să roșesc; aș avea motive mai întemeiate decât el...” Așa a sunat gândul, dar cuvintele spun altceva:

— Frumos, dar...

Parcă ghicindu-i intenția, stagiarul intervine grăbit:

— Citiți mai departe...

“Ce m-a găsit? Probabil că, la un citat, n-aș mai fi întrebat nimic, mi s-ar fi părut perfect; așa cum am și apucat să spun, de altfel...”. Înciudat pe el însuși, cu atât mai mult cu cât tonul lui Voineag n-a conținut nicio nuanță de reproș, Șaru continuă lectura. Într-adevăr, paragraful ce urmează parcă e scris anume să-i spulbere obiecția: “Dar la fel de adevărat este că un copil, și cu atât mai mult un adolescent, nu are - automat - dreptul să greșească pentru că cel însărcinat - sau cei însărcinați - cu educația lui au greșit cândva. Ceea ce explică nu poate scuza. Nimic mai ușor decât să-ți cauți justificări pentru o faptă reprobabilă în actele altora, chiar dacă raportul este de la educat la educator. Nimic mai ușor - și totodată nimic mai greșit și mai

periculos - decât să justifici răul din tine prin răul altora. Nimeni nu e, desigur, în afara determinărilor, nimeni nu e ferit de influențe, dar fiecare poartă răspunderea actelor sale chiar înaintea majoratului legal. Pentru că dincolo de tribunale și de legi scrise, există instanțe morale, legi nescrise, pe care nu le putem încălca la nici o vârstă.”.

Șaru subliniază tot paragraful, apoi privește în ochii stagiului.

— Ai avut dreptate. E și mai frumos; subscriu integral. Nu e prea aforistic? Parcă te contrazici, totuși.

— M-am gândit: nu e. Prima frază care v-a reținut atenția se referea la un judecător obiectiv, din afară. Să spunem că un adolescent a făcut un act condamabil. Cine-i judecă fapta, judecă implicit calitatea educatorului. Dar nu cel ce a greșit are căderea să-și judece educatorul, să-și transfere greșeala asupra acestuia; vinovatul nu se poate disculpa în fața oamenilor prin greșeala altora, pentru că de aici începe ștergerea granițelor răspunderii, care nu se mai termină niciodată și înseamnă spulberarea oricărui cod moral. Asta am vrut să spun.

Tudor e bucuros. La precizarea lui Voineag nu există replică. “Trebuie să țin minte, îmi va folosi, poate... Mie, personal.”

— Ar fi bine să scrii chiar așa... Adică să inserezi undeva formularea pe care... Voineag zâmbește din nou:

— Este; vă rog, citiți mai departe...

Da, este. Chiar mai bine, exprimată concis și percutant, cu o pregnanță pentru care mulți ziariști experimentați ar trebui să-l invidieze pe stagiul pirpiriu. Peste câteva minute a terminat de citit întreg manuscrisul, după ce s-a mai oprit să sublinieze încă două paragrafe.

— Acum... în afară de felicitări, nu mai am nimic la text. Dă-l la cules, îl faci fericit pe Turculeț...

Tudor semnează la rubrica “șef secție” cu scrisul lui mare, nervos, apoi înmânează dactilograma lui Voineag. Brusc, simte nevoia să-l mai întrebe ceva, dar cu gândul departe, pornit spre zonele care-l frământă de câteva zile.

— Îmi dai o clipă textul?

Voineag se conformează. Șaru caută până găsește în pagina a patra unul din paragrafele subliniate cu puțin timp înainte. Citește în gând, apoi cu voce tare:

— “Când e vorba de oameni, nu există, nu trebuie să existe rebuturi - sună un principiu de bază al educației, pe care însă practica socială ni-l conturează mai degrabă drept un deziderat...” Nu, nu aici - mai departe, mormăie Șaru. Aha! “Cu un copil, cu un adolescent, în condiții normale, niciodată nu e prea târziu...”

Șaru a terminat citatul.

— Spune-mi... așa, pentru mine, strict pentru mine... Crezi într-adevăr în ce-ai scris aici?

Voineag rămâne o clipă pe gânduri. Ezită nu asupra răspunsului, ci asupra formulării; n-ar vrea să sune irreverențios, deși îl mănâncă limba să rostească exact acele cuvinte pe care le și spune, până la urmă, călcându-și pe inimă:

— În general, cred în tot ce scriu. E adevărat, lucrez de foarte puțin timp și n-am avut vreme să umplu hârtia cu vorbe în care... mă înțelegeți... Ceea ce ați subliniat dumneavoastră... cred cu tărie. În mod absolut. Și - vă rog să fiți convinși - o fac în cunoștință de cauză. În această privință, orfelinatul e un loc favorizat, de unde se pot vedea multe...

— ...?

— Vedeți... mângâierile sunt bune, încălzesc, dezvoltă afectele, dar... cum să spun... prelungesc copilăria. Fură din timpul gândirii cu mintea, nu cu inima. Când nu le ai, te asprești - poate, dar îți rămâne timp să judeci; vreau să spun - să judeci limpede.

— Ai citit, nu-i așa?

— Probabil că nu mai mult decât alții la vârsta mea. Ar fi de discutat ce și cum. Dar nu aici este explicația, cred; am văzut multe, la vârsta la care copiilor li se oferă, de regulă, “literatură adecvată”. Realitatea m-a ajutat să ard etapele, oferindu-mi romane și nuvele trăite sub ochii mei. Unele cam dure, ce-i drept, dar adevărate și pline de miez. Totul e să le înțelegi și să nu le uiți. Mai ales.

“Dacă băiatul ăsta nu ajunge scriitor, dacă nu-l pun eu să ia condeiul în mână, înseamnă că sunt un... un...”

— Deci, revenind la întrebare, ca educator, te-ai teme de un adolescent?

— Așa, la modul absolut?

— Așa.

Voineag privește puțin nedumerit. Nu înțelege bine scopul discuției. Manuscrisul e vizat, felicitările s-au rostit - și l-au bucurat infinit mai mult decât a lăsat să se vadă - deci... Dar a fost întrebat. Răspunde:

— Orice lucru dificil naște - firesc - teamă, sau măcar frământare. Și cel mai dificil lucru e să modelezi un om.

— Adolescent.

— Mai ales. Dacă la el s-au adunat probleme multe și vechi, e greu. Dar cred că... e cu puțință. Da, pe deplin cu puțință. Totul stă în mâna educatorului.

“Deci, încă un deget care arată spre mine!” Șaru se ridică de la birou, măsurând camera cu pași rari. Se oprește în fața lui Voineag, întrebând cu o febrilitate în voce care trădează cât de mult îl interesează răspunsul, dar că se și teme de el:

— Cum ar trebui să fie educatorul, după dumneata, ca să aibă șanse?

— Nu știu. Nu prea am cunoștințe de pedagogie...

— Nu mă interesează ce spune manualul!

— Așa, din viață? Cred că ar trebui să fie... ca viața.

— Adică?

Surprins de tonul lui Șaru, Voineag a șovăit câteva clipe; acum își caută cuvintele pentru a formula răspunsul așteptat cu o înfrigurare inexplicabilă - pentru el:

— Sever și drept.

— Viața e dreaptă?

— Oamenii sunt, uneori, nedrepti; viața, de regulă, e dreaptă - până la urmă. Dă fiecăruia ce merită.

— Dar uite că unii, întrebuițând duritatea, au...

— N-am spus dur, ci sever.

Tudor, care între timp își reluase plimbarea prin cameră, s-a oprit din nou în fața stagiului, confirmând cu un gest repetat, din cap; da, a înțeles. A înțeles și e de acord.

— Și, ca instrument, ca principiu de bază, ce-ai folosi? Aici, Voineag nu are nicio clipă de ezitare:

— Adevărul.

— Întreg? Fără menajamente?

— Jumătățile de adevăr sunt mai periculoase decât minciuna. Cu ele crezi iluzia adevărului, dai plauzibilitate minciunii, ceea ce în educație - și, pe un plan mai larg, în relațiile dintre oameni - e mortal.

Câți ani spunea că are stagiul? Parcă douăzeci și patru... Dacă el, Șaru, ar fi avut la douăzeci și patru de ani înțelepciunea și convingerile atât de temeinic sedimentate, curajul de a le formula atât de exact, siguranța de sine a lui Voineag, acum, viața lui... ar fi fost... Cum ar fi fost?

— Spune-mi, ai încercat vreodată să-ți așterni gândurile pe hârtie? Eseu ori poate chiar literatură? Vreau să zic roman... sau povestire?...

Voineag e, în sfârșit, descumpănit. Tudor aproape se felicita că a fost capabil să-l surprindă cu ceva, să-l scoată din mecanismul răspunsurilor prompte și exacte. Tăcerea nu durează prea mult, totuși:

— Adică... să scriu?

— Da.. Sunt curios dacă, până acum, ai încercat să scrii... Voineag scutură capul, a negație, roșind, apoi își argumentează gestul. Deși nu refuză discuția și nici nu o ocolește, e evident, totuși, că se află pe un sol mult mai nesigur, pentru că își caută cuvintele; nu formulează concluzii și convingeri preexistente, ci elaborează acum, caută, construiește, încearcă să nu greșească. Până la urmă, găsește cadența.

— Cum să vă spun... există prea multe cărți bune pe care nu le-am citit, ca să-mi pierd vremea scriind eu altele, proaste. De altfel, și cărți proaste sunt destule, slavă Domnului; ale mele mai lipseau...

— De ce neapărat proaste? De unde știi? Mai întâi încearcă...

— Cândva... cine știe... Acum - nicio șansă. Am suferit încă prea puțin ca să pot scrie interesant... Tudor tresare. “Nu se poate! Băiatul ăsta ori îmi citește gândurile, ori îmi cunoaște viața! Tot ce spune e parcă un răspuns la frământările mele, parcă a pătruns acolo unde numai eu am dreptul să...” Voineag nu bănuiește ce țintă a atins, de aceea se explică - acum curgător:

— M-a interesat geneza operelor importante. Știu încă prea puțin, dar din cât am citit, am înțeles că mobilul esențial în creație nu este bucuria; ea vine, poate, pe urmă, și durează... cât? Numai un om frământat se așează la masa de scris. Greșesc?

Dacă greșește? Auzi, dacă greșește!... Tudor l-ar strânge în brațe, pur și simplu, l-ar săruta. “Și Voineag e orfan; nu și-a cunoscut părinții niciodată. De ce n-am avut norocul să-mi fie încredințat un asemenea copil? De ce nu

mi-a fost dat mie Mircea Voineag, nu acum, când e om format, ci la vârsta la care evoluția lui depindea încă de un educator, de părinte, de cineva? Pentru unul ca el aș fi făcut orice.” Și gândul neexprimat: dar avea el nevoie?

Figura panicată a lui Turculeț - strecurată prin crăpătura ușii în stilul său personal - întrerupe dialogul.

Văzând cu cine discută Șaru, Turculeț pătrunde cu curaj și pune pe birou două “albe”.

— Vă rog, vă implor, dați-mi-le citite într-o juma’ de’oră, dom’ Șaru, nu mă nenorociți! Pierd provincia... Voineag se retrage nu fără regret, lăsând pe altă dată continuarea discuției. Tudor i-o promite, în timp ce ia paginile. După exact două ore, a terminat. S-a făcut târziu, e frânt de oboseală. Gândul că va ajunge acasă, unde va putea citi pe îndelete conținutul plicului, îl face să se grăbească. “Niciodată nu e prea târziu... Când e vorba de un adolescent, totul stă în mâna educatorului...” Cuvintele i s-au întipărit în minte; le repetă iar și iar, ca și cum ar vrea să se convingă de adevărul lor, prelungind încrederea ciudată în intuiția lui Voineag, “descoperirea” sa în această zi atât de bogată în revelații de toate felurile.

Iată-l, în sfârșit, în liniștea apartamentului. După numai câteva momente de la intrare, cu mâna încă pe agățătoarea cuierului, deschide plicul, desfășurând apoi pe birou conținutul: patru scrisori foarte scurte, redactate și caligrafiate rudimentar, și o fotografie color. Din poză îl privește un bărbat brunet, aproape țigănos, cu nasul turtit, fruntea acoperită de părul sârmos, ochii mici, vii, șireți și ascunși sub sprâncenele groase ce îmbracă arcada proeminentă, probabil nu o dată spartă sub lovituri de pumn - după urmele vizibile mai ales în stânga feței, unde “pățania” pare de dată recentă, pentru că rana nici nu s-a închis bine. Ținuta e de luptător în ring, gata de atac: echipament tipător, cu litere mari pe chilot și maieu, cu mănuși de box ultimul tip, adunate într-o “gardă” spectaculoasă, sub și peste bărbie. Ce mai: prototipul boxerului profesionist, desprins parcă din panourile publicitare. Șaru privește uluit. A mai văzut boxeri, dar fața, privirile, expresia... Deci ăsta a fost Alexandru Trandafir!... Cum a putut o femeie ca Eva?... “N-am luat plicul pentru a o judeca pe Eva. N-am dreptul.” Da, n-are dreptul, nu vrea și nu trebuie să o judece, dar gândul zboară singur și încearcă să contureze o imagine imposibilă, ce nu se încheagă nicicum. Nu și-o poate reprezenta pe Eva - cu fața ei delicată, inteligentă, cu părul blond

vaporos, ochii verzi, profunzi și enigmatici, minunat de frumoși - în brațele insului din fotografie! Măcar de-ar avea urâtenia absolută a bărbaților în fața cărora te întrebi ce femeie s-ar putea uita la un asemenea ins, sau asimetria simpatică a “urâților” cu haz, ori frumusețea virilă, de animal perfect, care înnebunește femeile... Dar nu; chipul are - sau i se pare lui Șaru că are - ceva strâmb și lunecos, cum trebuie să fi fost pe vremuri fanții de mahala. Privirea e furișată, ai putea jura că pumnul din mână e în stare să lovească în afara regulilor ringului; nu, nu e vorba de urâtenie, de cruzime, ci de ceva atât de jos, încât... “Asta n-a fost nici măcar greșeală, ci de-a dreptul o monstruozitate... Nu se poate!”

Ba da. Scrisorile confirmă că s-a putut. Prima conține câteva rânduri: scuze că “a rămas”, o frază care dă asigurări că, atunci când va fi posibil, va face ceva pentru Adrian, dar deocamdată, nici vorbă... E mai greu decât s-a așteptat. Urări de sănătate. Va mai scrie. Atât. După dată, coroborată cu vârsta lui Adrian, Tudor înțelege că Eva a primit scrisoarea când copilul avea 4-5 luni.

A doua - datată trei luni mai târziu - e ceva mai lungă. A primit dreptul să boxeze. Va încasa ceva bani, dar încă n-a luat nimic. E greu, treaba e dură, speră că va răzbi, parcă a găsit un fir... Totuși, ar fi bine să se intereseze Eva la club, în București; dacă ar reveni, ce s-ar întâmpla cu el? Sigur, ca o posibilitate... Ce face copilul? Data viitoare ar vrea să-i trimită ceva; e de speriat câte se găsesc, mai ales pentru ăștia mici! Să-l ierte; era o șansă, șansa lui. Aici, în box, cine-a “plesnit-o”, om s-a făcut...

Speră că ea se descurcă. Îi dorește binele, ei și copilului.

A treia scrisoare - sosită după o tăcere lungă - e un strigăt de triumf. Probabil că o dată cu ea a venit și fotografia. S-a lansat în ring, dar mai important decât asta e că a intrat în afaceri, are ceva sigur. “Altfel, aici nu se poate” - spune deslușit textul scrisorii. În curând va trimite bani sau pachet, acum are de unde; mai târziu, speră că... A pătruns. Nu se teme de ce-l așteaptă! (oare ce-l așteaptă? și de ce ar trebui să se teamă?), numai proștii sau neputincioșii se tem... Ai prins un tren, te-agăți! El e cu piciorul bine înfipt pe scară. Mai jos, o întrebare despre copil și despre ea. Sunt bine? Apoi o semnătură înflorată, imensă, ca a persoanelor proaspăt alfabetizate, care descoperă plăcerea și importanța operațiunii de a se iscăli: “Sandu”.

În sfârșit, ultima scrisoare - de fapt un bilet mâzgălit aproape indescifrabil, pe un petec de hârtie. Șaru îl citește și îl recitește, cu senzația

că are sub ochi unul din acele documente zguduitoare ce te fac martor - peste timp - la năruirea unei existențe omenești. Pentru că omul din fotografie, oricum i-ar fi privirea, fața, expresia și oricât de mârșav gestul, a fost un om. Și încă omul care, pentru o clipă - măcar pentru o clipă, altfel n-ar fi fost posibil! - a reușit să spună ceva unei femei cum a fost Eva; a fost tatăl copilului ei. Textul biletului: “Draga mea. M-au terminat. Nu știu dacă scap. De pumni - te mai ferești, te mai vindeci, dar de gloanțe, n-ai cum. Aici trebuie să fii ca ei. Iartă-mă. Să nu spui copilului când... Dacă mă duc...” Atât. Frază neterminată. Nici măcar semnătura. Evident, n-a mai apucat sau n-a mai avut puterea să termine. Tudor nu știe cine a introdus biletul în plicul pe care, cu siguranță, numele și adresa destinatarului fuseseră scrise în prealabil. Lângă text, prinsă cu o clemă, o tăietură dintr-un ziar parizian de seară. Probabil că nici asta nu va afla Tudor niciodată: cum a reușit Eva să-și procure notița de fapt divers, în care se relatează despre moartea unei persoane dubioase de origine română, răpusă în încăierarea dintr-un tripou clandestin, în timp ce-și apăra patronul a cărui “gorilă” devenise cu puțin timp în urmă.

Terminând lectura și punând hârtiile la loc, în plic, Șaru înțelege, în sfârșit, la adevăratele dimensiuni, calvarul Evei, crucea purtată atâția ani. Evident, dincolo de suferință, de greutățile cu care a luptat singură, Eva a realizat proporțiile greșelii. Dovada: a ascuns-o. Adrian nu trebuie să-și cunoască tatăl, omul din fotografie și din scrisori. S-a judecat suficient de aspru ea singură pentru clipa de rătăcire în care a ales pe tatăl copilului ei; măcar să fie scutită de judecata lui Adrian. Da, asta e clar; dar... el, Tudor? Nu e căderea lui să se compare cu omul din fotografie sau cu vreun alt bărbat; nu el e judecătorul, deși evidența poate că nici nu mai trebuie judecată... Să punem față-n față faptele, numai faptele; el n-a fugit, nu s-a dat îndărăt de la greu, nu e vina lui că nici măcar n-a știut de existența acestui motiv de frământare în viața Evei... N-a considerat că “șansa de realizare” ar fi altundeva, aiurea, departe de Eva și de țară... N-a greșit cu nimic și n-a ascuns nimic. Și atunci...? De ce n-a avut Eva atâta încredere în el încât să-i spună tot, cerându-i ajutorul nu de pe patul de moarte, ci atunci când încă mai puteau fi împreună? De ce-a căutat sprijin și înțelegere la un bărbat străin, cunoscut de azi pe mâine? Adică Tudor Șaru nu putea face pentru băiatul Evei măcar cât Marcel Samurçaș?

Întrebările năvălesc, apăsătoare ca în zecile de nopți fără somn ce i-au chinuit singurătatea. Acum știe mai multe. Trei existențe omenești încheiate

au început să-și dezlege tainele de dincolo de mormânt. Dar ce-a aflat nu-l scutește de întrebări. Dimpotrivă, abia acum nu mai înțelege nimic, deși întoarce lucrurile pe toate fețele. Îl dor ochii, îi pleznește capul, prăbușit în scaunul de lucru de la birou. Cum a putut inspira încredere ființa respingătoare din fotografie, în timp ce el?...

Gata. Așa, n-o să se isprăvească niciodată și n-o să resolve nimic. A privit destul în urmă. Există un băiat care mâine sau peste câteva zile... E timpul să privească înainte. A mâncat ceva în seara asta? Nu; nimic. "Să caut ceva... Să-mi fac ceva, poate mă iau cu treaba și scap de..." Tudor se ridică anevoie de la birou și începe să caute. În cămară, nimic pregătit. Deschide frigiderul, dar din tot ce există acolo, nu vede ce s-ar putea prepara în grabă. Până la urmă scoate trei ouă și un borcan cu gem. Aprinde aragazul, pune pe foc o tigăiță mică, pentru ochiuri, toarnă ulei, apoi sparge ouăle. Își aranjează tacticos un tacâm, mirându-se singur ce l-a găsit (masă la miezul nopții, și încă așa, cu tot dichisul!), ia tigăița de pe aragaz, apoi... pâinea, unde e pâinea? Caută în punga de plastic, din dulap, dar punga e goală. Azi a uitat să ia pâine, Gheorghița n-a mai trecut pe la el de la curățenie, și nici Irina... În cămară, pe raft, găsește un colț de pâine veche, tare ca piatra, rămas de la petrecere. Îl sparge cu greutate, apoi se apucă să mănânce în silă, luptându-se cu zgrunțurii uscați ce-i troznesc în măsele de i se scutură creierul. Gem nu-i mai trebuie; i-a trecut pofta de mâncare, de dulce, de orice. Ba, ar mânca o dulceață de cireșe amare, ca la Malvina Samurcaș. "Ce femeie de ispravă!" Tudor ia un măr din care mușcă în timp ce se îndreaptă spre dormitor. Se dezbracă, renunță la duș, apoi îl face, se întinde pe pat, termină mărul, mestecând și înghițind mecanic, apoi pune capul pe pernă. E frânt, dar somnul nu vine. "O noapte albă și... sunt distrus." De fapt, nu știe ce i-ar face mai rău: să se gândească a mia oară la întâmplări de demult, sau să se lase copleșit de atmosfera deprimantă a acestei mese de burlac bătrân, la care i-a lipsit până și pâinea?! "Prostii! Astea sunt chiar prostii. Oricum, va trebui să mă organizez, când vine Adrian... Chiar; ce facem cu masa? Băiatul trebuie să ia prânzul undeva..." Ehei, asta să fie problema! Să rămână de rezolvat numai prânzul, numai masa...

Brusc, temerile i se redeșteaptă. Dacă, totuși, nu va reuși? Dacă Adrian este chiar așa cum i se spune, iar ce va afla mâine despre... despre tot ce-a fost, despre viața sa viitoare, îl va face și mai...? "Adevărul. Întreg și fără menajamente", spunea, parcă, Voineag; așa ar proceda el. Și Tudor știe că

fără adevăr nu se poate, dar iată, viața se învâlmășește câteodată de nu mai știi ce și cum. De la principii la realitatea concretă, încăpățanată și dramatică, e drum atât de lung! Adevărul, aici, înseamnă fotografia din plic, chipul pe care o mamă înspăimântată și copleșită de rușinea propriei greșeli l-a ascuns privirilor copilului. Adevărul e în scrisorile agramate, care până și ele cer, într-o clipă de luciditate, “să nu-i spui copilului când...”, cu o frază neterminată, curmată, poate, de neînțelegere. Adevărul este în sfârșitul unei existențe, la fel de urât ca existența însăși. Acesta e adevărul. “Oare un suflet de adolescent, ars de regretul că nu și-a cunoscut tatăl, traumatizat de pierderea mamei, ajuns pe mâinile unui străin, se poate vindeca printr-un asemenea adevăr? Și dacă cei trei oameni care au hotărât să nu i-l spună s-au săvârșit din viață, am eu dreptul să-l dezvălui? E adevărul meu, să fac ce vreau cu el?” Acum, când se chinuie să adoarmă, își poate răspunde oricum; e ca o luptă pe hartă sau la lada cu nisip, în care soldații sunt de plumb și obiectivul - un punct convențional. În curând va fi altfel. Ce va face atunci?

Dar... dacă va fi bine? Poate se frământă degeaba, vede totul disproporționat, inventează dificultăți imaginare... Poate Adrian nu este cum i-a fost descris. Sau poate lângă el va fi, va deveni altfel. Și dacă nu? Trebuie să aibă răbdare. Multă răbdare. Oricum, înapoi nu mai poate da. Și-a pus semnătura pe un act oficial, autoritatea tutelară, justiția s-au pronunțat... dar mai ales i-a promis Evei.

4. UN ADOLESCENT CU PROBLEME

Coridorul spitalului pare și azi la fel de lung, dar acum, Șaru ar dori chiar să nu se sfârșească niciodată. Să nu mai ajungă la ușa salonului în care se află băiatul Evei. A încercat să amâne întâlnirea; evident, nu s-a putut. Adrian va ieși din spital peste câteva zile. Trebuie, în sfârșit, să afle. Tot din teama de reacție, Tudor i-a propus doctorului Panaitoiu să despartă cele două vești, azi să i se vorbească despre moartea părinților, mâine - sau altă dată - despre faptul că, de-acum încolo, va locui cu un om străin. Panaitoiu n-a fost de acord. Ca un chirurg ce se află, știe că “boală lungă - moarte sigură; tai o dată, și gata!” Bunica lui Adrian i-a dat dreptate doctorului. S-ar putea să fie mai greu după aceea... Va fi prezentă și ea la discuție. Băiatul are școală, trebuie să se pună repede pe picioare, altfel riscă să piardă anul - și încă un an greu, la vară vine “treapta”... Insistă: azi, neapărat azi.

...A ajuns. Emoționat, bate la ușa mare, albă, apoi intră, înregistrează în treacăt nimbul de păr argintiu al Malvinei Samurcaș, ca și prezența doctorului; ochii săi caută însă cu febrilitate copilul. Iată— l... Tudor răsuflă ușurat. Nimic din trăsăturile obsedante ale chipului ascuns între mănușile de box; nici ovalul feței, nici pomeții, nici arcadele, nici privirea, nici măcar culoarea... Nimic! Știe că e stupid să ai asemenea prejudecăți. A văzut copii minunați ai unor părinți de groază, după cum a întâlnit, nu o dată, urmași degenerați ai unor oameni reușiți pe toate planurile. Ceea ce nu-l împiedică să trăiască o adevărată stare de bine privindu-l pe Adrian, copie fidelă, adolescentin-băiețească a Evei. Un gât subțire, poate puțin prea subțire, iese din aparatul gipsat, sprijinind un cap frumos, acoperit cu un păr blond-auriu. Exact fața Evei: trăsături fine, tenul alb, curat, fruntea înaltă, puțin bombată, ochii verzi, de un verde ciudat, fosforescent, cu luminozitatea mereu schimbătoare, de parcă în străfundul lor s-ar aprinde niște becuțe, la intervale și după reguli imprevizibile. Singura deosebire, dar importantă: Eva îți lăsa impresia de forță și robustețe, de echilibru și siguranță (“le-a avut, oare?”), în timp ce fața băiatului trădează o stare de permanentă neliniște. E slăbuț, unghiurile feței sunt ascuțite de slăbiciune, sub ochi are cearcăne adânci, vineții, nefirești la vârsta lui. Mâna dreaptă odihnește între mâinile Malvinei Samurcaș, care i-o mângâie tot timpul, ocrotitor. Tudor salută, apoi ia loc pe scaunul liber, pregătit din timp, alături de Panaitoiu. Acesta se apleacă și-i șoptește la ureche:

— Ce-a fost mai greu a trecut. Băiatul știe...

La gestul de surpriză al lui Șaru, doctorul adaugă repede:

— Nu noi... Azi-dimineață... O indiscreție involuntară a sorei de serviciu, o față nouă, care nu știa cine e Adrian și ce-l leagă de pacienta noastră decedată... Acum e sub efectul unui sedativ. Prima reacție, cea mai urâtă, a trecut. Să sperăm că se potolește complet. Oricum, încă trebuie menajat, trauma psihică a fost mult mai puternică decât am prevăzut.

Tot Panaitoiu ia inițiativa prezentărilor:

— Adrian dragă, a venit timpul să-l cunoști pe domnul Tudor Șaru, un bun prieten al părinților tăi. Băiatul își ațintește ochii lui ciudați asupra lui Tudor, apoi răspunde cu voce slabă:

— Îi cunosc pe toți prietenii părinților mei. Dânsul nu este. Nu l-am văzut niciodată la noi. Deși vorbește limpede și egal, doctorul subliniază fiecare cuvânt:

— Ba este, Adrian. Faptul că nu-l cunoști, nu e un argument suficient. Mai mult, chiar: domnul Șaru a fost atât de apropiat familiei, încât mama ta a decis să îi încredințeze viitorul tău. De azi îți este tutore: va avea grijă de tine, te va ocroti și te va ajuta să-ți termini studiile, să-ți faci un drum în viață. Veți locui împreună. Pe scurt - îți va fi ca un tată.

Pe fața și în privirile lui Adrian răzbate un freamăt ce se luptă, probabil, cu efectele sedativului - și învinge. Maxilarele i se încleștează nervos, ochii se îngustează, buzele se strâng, subțindu-se; un rictus îi urâțește întreaga față. În sfârșit, vorbește, cu o voce spartă și rea:

— Pe mine m-a întrebat cineva? Eu nu vreau! Panaitoiu se ridică de pe scaun, apropiindu-se de pat; parcă s-ar teme de un gest necugetat și vrea să fie aproape.

— Mama nu avea cum să te întrebe. Se simțea foarte rău, iar tu nu-ți reveniseși încă. Dar... cred că nici nu era nevoie. Oricum, e voința mamei tale.

Argumentul nu convinge, pentru că replica vine, prompt:

— De unde știu că e adevărat?...

Doctorul, om dintr-o bucată, nu e obișnuit, probabil, cu asemenea răspunsuri; îl întrerupe fără ezitare, cu același ton calm, dar apăsător:

— Simplu: am fost de față. Eu și sora Săvulescu. Ai cuvântul meu de onoare. Un medic de la Urgență vede săvârșindu-se din viață mai multe ființe decât un duhovnic și nu glumește cu asemenea lucruri. Vrei confirmarea? S-o chem pe sora Săvulescu?

Adrian îi îngheață pe toți:

— Nu e nevoie. Dacă v-ați hotărât să mă mințiți, ați avut grijă de amănunte...

Bătrâna strânge instinctiv mâna băiatului între mâinile ei slabe. De-abia poate articula:

— Adi, băiatul bunichii!...

Panaitoiu se apropie și mai mult de pat. Deși el însuși ceruse acum câteva minute înțelegere și menajamente pentru Adrian, îl privește cu severitate și vorbește la fel:

— Deci, trebuie să-ți arătăm actul oficial, semnat de toată lumea? Bine, o s-o facem. Dar, bagă de seamă, Adriane: e spre binele tău să pricepi că nimeni nu-și poate permite orice. Cu atât mai puțin un copil, față de oameni

mari care îi vor binele și se străduiesc să i-l asigure. De asta suntem aici! Îți dezaprobat și gândul, și cuvintele. Înțelegeți?

Greu de spus dacă Adrian a înțeles sau nu. Cert este că acum tace, privindu-i pe rând, mai întâi pe Șaru, apoi pe bărbatul care i-a tăiat atât de hotărât replica și apoi pe Malvina Samurcaș. Într-un târziu, întreabă, parcă ceva mai liniștit:

— Și bunica?

Bunica răspunde cu lacrimi în ochi:

— Am fost și sunt lângă tine, dragul meu, știi bine că atât mi-a mai rămas pe lume... Dar mi-e greu, Adi, sunt bătrână și bolnavă, mâine-poimâine mă sting și... cum să te apăr eu? Cui te las? De-acum, am eu nevoie de îngrijire. Ilinca, mama Evei, o știi; e mai neputincioasă decât mine... Cum să te ajutăm? Maică-ta s-a gândit bine și a procedat înțelept. E un noroc mare că domnul Șaru a acceptat. Nu-i ușor să-ți iei răspunderea unui copil, să-l hrănești, să-l îmbraci, să-l întreții la școală, până-l vezi om! Așa ceva acceptă greu chiar și rudele de sânge! Un copil e...

Adrian o întrerupe, la fel de ostil:

— Nu mai sunt copil.

— Cu atât mai mult! Trebuințele tale sunt mai costisitoare, răspunderile familiei - mai importante. Uite, la vară dai treapta, va trebui, poate, să faci meditații ca să recuperezi, iar asta înseamnă alergătură, bani... Apoi, bacalaureatul, admiterea... E greu, Adi! Cine se înhamă de bunăvoie la o astfel de treabă, să știi că are suflet de tată. De tată adevărat!

— Eu n-am cerut nimic.

Văzând că vorbele ei pică în gol, bătrâna simte fiorul deznădejzii:

— I-a cerut mama ta, Adi! Și a primit fără să clipească, fără să-și facă socoteli, cu inima deschisă! Așa răspunzi tu?

Adrian privește, acum, spre Șaru, pe care l-a ignorat cât timp a dialogat cu bunica, apoi conchide cu o răutate de om matur:

— Deci... al treilea tată pentru un singur copil... Cam mulți !

Bătrâna își duce mâna la gură, speriată. Panaitoiu mai face un pas către pat, pregătindu-se pentru tot ce poate fi mai rău. Numai Șaru ascultă și privește impasibil, ca și cum n-ar fi vorba de el. Reacția băiatului l-a paralizat. Dacă așa decurge primul contact, mai departe...? Iată, în privirile lui Adrian sclipește o luminiță de satisfacție, ca și cum și-ar spune, bucuros:

“Am marcat!”. Șaru observă și... se trezește, ca boxerii dezmeticiți exact din lovitura menită să-i “adoarmă” definitiv. Cum, adică? Sadismul unui puști, fie el și șocat, să triumfe în fața atâtor oameni maturi și de bună credință, care nu știu cum să-l mai ia și să-l... nu se poate! Una e să menajezi o susceptibilitate pentru că înțelegi o durere sau un impas, și alta să tolerezi batjocura. N-a dorit să înceapă așa, își pregătise chiar câteva cuvinte îndelung gândite, dar acum... Vorbește cu o duritate calmă, cu o siguranță de sine ce-l miră în primul rând pe el:

— Ai dreptate, Adriane. Nu e vorba de niciun tată. E adevărat, toată viața mi-am dorit un copil, dar nu-l am. Tu nu ești fiul meu, deci n-am cum să-ți fiu tată. Mama ta mi te-a dat în grijă. Asta e altceva; înseamnă că răspund de tine, atât. Mai precis, sunt obligat să-ți asigur cele necesare traiului și învățaturii, să-ți ofer protecție, să te sfătuiesc - dacă mă lași -, să te controlez și să-ți atrag atenția când greșești - spre binele tău, iar dacă nu te corijezi singur, să te oblig să o faci. Până când îți vei câștiga existența singur, muncind, trebuie să mă ascuți, supunându-te hotărârilor mele. Ți promit că nu voi hotărî niciodată nimic împotriva intereselor tale. Ți mai promit să nu-ți lipsească nimic din ce au băieții de vârsta ta. Nu mă refer, sigur, la copiii de miliardari, pentru că eu nu sunt...

— Nici miliardar nu mi-ați putea fi tată.

Îndârjirea băiatului dezlănțuie toți demonii din Șaru. Dar se aude vorbind răspicat, egal și - curios! - fără patimă:

— Exact. Văd că începem să ne înțelegem. Asta e bine. Dar, ca să fie și mai clar, să precizăm lucrurile până la capăt. Ai afirmat că nu vrei un tată. Nici pe mine, nici altul. De acord. Ai un tutore. Știi ce înseamnă un tutore? Un străin care răspunde de tine. Asta te scutește să mimezi sentimente, dar te obligă la corectitudine și respect. Un tată nu judecă doar cu mintea, ci și cu inima, de asta iartă, mai înghite, mai trece cu vederea... Nu discut acum dacă e bine sau nu că un părinte face așa, dar... știm toți: face. Inimă de părinte! Ei bine, eu n-am de ce. Sunt un străin. Sunt tutore, nu tată; exact cum ai vrut. N-am de ce să închid ochii, să mă las jignit sau să tolerez, să mă orbească sentimentele. Suntem doi oameni legați de o convenție clară, cu termen precis. În ce mă privește, îți promit că n-am s-o încalc; îți cer exact același lucru. E limpede?

Băiatul nu răspunde. Spre surprinderea tuturor, se adresează doctorului Panaitoiu:

— Spuneți ceva despre un act oficial, cu semnături... Există un asemenea act?

— Da, Adriane, există. Ai să-l vezi cât de curând, dacă te interesează.

— Am vreo posibilitate legală să-l contest? Să cer altceva? Să mă adresez... nu știu cui...

— Nu, așa ceva nu se poate.

De-abia acum, băiatul întoarce privirile către Tudor.

— Atunci... e limpede, domnuleee...

Nu i-a reținut numele? L-a uitat? Prelungește cuvântul, așteptând precizarea, fără ca cei de față să-și poată da seama dacă o face în batjocură sau chiar nu știe cum îl cheamă pe proaspătul său tutore.

Acesta rostește calm:

— Șaru. Tudor Șaru. E bine să ții minte.

— Am să țin, vă promit.

Privirile lui Adrian, până în clipa asta febrile, se sting. Fața, și ea încordată ca un arc, exprimă brusc o indiferență totală. Pleoapele se lasă ușor, acoperind ochii. Oboseală? Epuizare? Efectul sedativelor? Sau, poate, o criză, ceva...? Șaru se ridică îngrijorat de pe scaun, ca și Malvina Samurcaș. Panaitoiu îi liniștește cu un gest.

— Medicamentul... Va dormi câteva ore bune. Are nevoie. Acum... să mergem, să-l lăsăm să se odihnească.

Cei trei părăsesc salonul în tăcere. Pentru nici unul dintre ei discuția, tonul și înrâncenarea copilului n-au constituit, de fapt, o surpriză. Tudor a sperat, într-o clipă de optimism, să fie altfel, dar în acest "altfel", prea mari speranțe nu și-a pus. Bunica lui Adrian mărturisește sincer că putea fi și mai rău; cele văzute, probabil, în casa Evei, scene de care acum ar vrea să nu-și mai amintească, au otrăvit-o destul când le-a fost martoră... Doctorul, deși nu știe cât Tudor și Malvina Samurcaș, a înțeles din disperarea pacientei muribunde, din insistențele ei de a-l găsi și a-l aduce pe Șaru - și din observație medicală, desigur, că avea toate motivele să fie speriată pentru ce lăsa în urmă. E clar, cu băiatul nu e de glumă; va crea probleme.

La poartă, bătrâna și Tudor își iau rămas bun de la doctor, apoi pornesc, pășind alături, la fel de îngândurați, la fel de tăcuți. Șaru se oferă să o lase cu mașina acasă, ori unde va vrea să meargă. Malvina Samurcaș refuză,

mulțumind; nu e nevoie, are puțină treabă prin apropiere... Se despart, promițându-și reciproc să țină legătura.

Tudor a plecat de la spital cu sufletul încărcat de regrete. Nu-și poate ierta comportarea de azi.

Era clar că băiatul l-a înfruntat, provocându-l anume pentru a-l scoate din sărite. Ce-i drept, n-a răspuns cum poate se aștepta sau cum dorea puștiul; n-a țipat, nu s-a dat în spectacol, dar... acesta este el, Tudor Șaru? Așa gândește și așa simte? Asta poate oferi unui copil lipsit, până acum, de căldură? “Eu nu-ți sunt tată... Socoteală clară: ori, ori... Asta fac eu, asta faci tu... Convenție, obligații, mâncare, haine, locuință, control... Nu sunt miliardar... Dacă nu faci... dacă nu respecti... ești obligat să mă asculți... Sunt un străin care... Voi judeca numai cu mintea... Și cu asta, basta.” Colajul de crâmpoie din propriile sale fraze îl sperie. A spus așa? Chiar așa? Atunci... ce să aștepte de la un adolescent introvertit, înrăit de răutatea altora, sau poate a soartei, a ghinionului - poftim! Doar și-a propus să aibă răbdare, nu să se arunce; să chibzuiască fiecare gest și cuvânt, nu să-și piardă firea de la prima obrăznicie, aproape inevitabilă, judecând după antecedente, vârstă și situație... “M-am arătat așa cum nu sunt: rece și dur, calculat până la centimă...” Deodată, în mintea lui Șaru se înfiripă o întrebare ce-l îngheață: un om este, poate fi altfel decât cuvintele și manifestările sale? Definitorii sunt faptele, sau ce își închipuie fiecare despre sine însuși? Și generozitatea, adevărata căldură sufletească se probează în fața unor inimi deschise, ca a blajinei doamne Samurcaș, sau atunci când te lovești de neîncredere? Eva și-a dorit pentru copilul ei un om cu suflet sau un administrator care socotește cât și cum, de unde până unde, scade și adună - apoi trage linie și încheie conturile? “Niciodată nu m-am simțit, ca acum, ultima ființă de pe lume... Auzi pe cine găsesc cu să-mi probez autoritatea de tutore ofensat! Pe un orfan, de două ori orfan, de două ori lovit de viață! Bravo, Șarule! Pretinzi că ai sensibilitate, că pentru tine suferința n-are secrete, dar te năpustești asupra unui copil pe care durerea l-a înrăit!... De unde atâta...?” Constată că îl deprimă. “Acum... ce e de făcut? Cum să îndrept lucrurile?”

Ciudat; Malvina Samurcaș - deși frământată de toate gândurile cu care a venit, deși apăsată de regretul că Adrian creează asemenea probleme - pleacă de la spital ceva mai liniștită. Ieri, bărbatul acesta rece, tăios ca o lamă, părea moale, blând și bun. Îl și vedea victimă sigură a răutăților copilului, întocmai ca răposatul său fiu. Iată însă că, din câteva cuvinte,

sentimentalul de ieri a reprimat insubordonarea, punând la punct obrăznicia, impunându-și, scurt, autoritatea. La prima întâlnire cu Adrian! Pe ea, atitudinea aceasta, curios, n-o sperie, dar o nedumerește profund; niciodată, pentru nimic în lume, n-ar putea fi așa, dar înțelege că felul ei de a fi nu e, neapărat, un model sau un criteriu. Marcel a încercat cu duhul blândeții, cu vorba bună, până la urmă cu “neamestecul”, iar biata Eva a trebuit să ia singură în piept toate... Și pentru ce? Iată, Șaru a precizat pozițiile, stabilind distanța, și a fixat “regula jocului” din câteva cuvinte. E bine? E rău? Aproape că nu mai știe... Dar simte, parcă, un soi de liniște sufletească, un soi de siguranță la gândul că o mână energică de bărbat a preluat frâiele vieții lui Adrian. Deși... un om care azi îi sărută mâna cu lacrimi în ochi, ca unei mame, iar a doua zi declară cu ton de gheață unui copil ce abia a aflat că și-a pierdut părinții: “Îți sunt tutore, nu tată, înțelegi? N-am de ce să mă las orbit de sentimente! Suntem doi oameni legați de o convenție, atât!...” Ce poate ieși de aici? Se poate trăi așa? Se poate vindeca așa sufletul unui copil lovit de soartă? Dar dacă e mai bine altfel, de ce n-a reușit Marcel? De ce a rămas el un străin pentru băiatul Evei, un străin tolerat, dar niciodată acceptat ca tată și nici măcar ca ființă apropiată (confident sau camarad - nici vorbă!), deși băiatul ei a încercat nu o dată și nu într-un singur fel...? Marcel, cu metoda lui, a ratat; Șaru, cu duritatea lui afișată din prima clipă, aproape că o sperie... Cum e mai bine?

Of, câte întrebări pe capul unei biete bătrâne, cu un munte de durere în suflet pentru ce s-a dus, pentru ce a rămas... Știe că ea nu mai poate face nimic. Dacă împreună cu Marcel n-a reușit să schimbe ceva în Adrian - de care a fost mult mai apropiată decât fiul ei! -, acum... Acum, va trebui să asiste neputincioasă la încercarea omului acesta, atât de “altfel” azi, atât de altul ieri. Un “altfel” ce poate însemna șansa copilului, de vreme ce blândețea nelimitată a dat greș... Dar... dacă nu? Bine că a ajuns în insulița ei de verdeață - arămită de galbenul toamnei -, ascunsă ca prin minune în inima de beton a Capitalei. Străbate curtea, urcă anevoie scările și intră în liniștea casei vechi, bătrânești. Liniște... De-ar coborî liniștea și în suflet! De n-ar chinui-o dorul cumplit după cel ce nu mai este sau frica pentru băiatul rămas pe mâini străine!...

Tudor își consultă ceasul, descumpănit. Acasă nu-i vine să se ducă, nici n-ar suporta acum singurătatea, iar pentru runda de seară, din redacție, e prea devreme. Ca întotdeauna în asemenea situații, pașii îl poartă aproape singuri către casa sorei sale. Simte nevoia atmosferei tonice din familia

Siminoc, dorește tachinarea reconfortantă a nepoților săi, Anca și Mihai, umorul subtil al lui Radu (parcă nici n-ar fi inginer...) și mai ales prezența liniștitoare a Irinei, răbdarea cu care-i ascultă întotdeauna necazurile (“chiar: ea n-o fi având nici unul, de-și permite luxul să se tot încarce cu ale altora?”), vocea ei calmă, egală dar nu monotună, ce formulează exact sfatul așteptat și necesar. “Hai la rabinul meu!...”

Radu nu e acasă, dar Irina și copiii îi fac o primire exact așa cum a sperat. “Tânăra generație” întrerupe activitățile (Anca - matematica; Mihai - lectura) pentru a-i saluta zgomotos prezența întotdeauna binevenită. Băiatul îi mărturisește, încă sub impresia cărții citite:

— E un scriitor grozav colegul ăsta al tău, Cehov... Anca intervine prompt:

— Te rog să nu-mi jignești unchiul! El scrie romane, nu schițe și nuvele, ca Anton Pavlovici! Păi... se compară?

Râd, și în câteva minute Șaru a uitat de toate necazurile. Până când... realizează că Irina nu știe încă nimic. “Cum de mi-a scăpat? Trebuia să-i spun imediat. Oricum, la ea voi alerger după ajutor...” Scuzându-se față de copii, se retrage cu sora lui și-i povestește tot: rugămintea Evei, notarul, actul de tutelă, discuția cu Malvina Samurcaș, vizita de azi, de la spital, întâlnirea cu Adrian... Nu omite niciun amănunt și nici nu se rezumă la nararea strictă, albă, a faptelor: atât cât apucă, își mărturisește și frământările (pe cele noi, pentru că zbuciumul vechi Irina i-l cunoaște și-l răscunoaște...). Femeia ascultă, uluită.

— Ai promis, Tudore?

— Am semnat.

La auzul răspunsului, Irina tresare, speriată. Își privește lung fratele, apoi spune șoptit:

— Te-ai gândit ce faci? Te-ai gândit bine?

Nu. Nu s-a gândit deloc; recunoaște. Dar există lucruri pe care le faci, simți că trebuie să le faci, fără să-ți socotești comoditățile. Pur și simplu iei în piept tot ce decurge dintr-un da necondiționat. Cum ar fi putut refuza ultima dorință a Evei? A văzut-o mai îngrozită de soarta băiatului decât de moartea ce-i dădea târcoale... Cum să-i fi spus nu?

— Înțeleg, Tudore... Dar orice înțelegere are o limită. Nu vreau să redeschid “procesul”, să-ți amintesc tot ce-ai suferit ani de zile. Știi bine, nu

m-am amestecat nici când am simțit că între tine și Eva se înfiripă ceva, nici când mi-ai spus că vă căsătoriți, nici când te-a părăsit și ai considerat gestul ei drept sfârșitul vieții tale de om cu existență normală, cu relații sociale normale, deși aveai - și ai încă - în față mulți ani. Te-ai închis în tine și te-ai rupt de prieteni, n-ai vrut să mai cunoști pe nimeni, ai muncit pe rupe, parcă făcând penitență. Te-am înțeles tot timpul, deși... nu era de înțeles! Și am tăcut. Dar ce-ai făcut tu acum, sau mai exact ce te pregătești să faci... Te așteaptă nu o viață, ci un calvar! Nu faci ce vrei cu viața ta, ci ți-o distrugi! Așa cum n-ai voie să lovești în alții, n-ai voie să lovești nici în tine, Tudore, altfel...

Frângându-și mâinile, într-o stare de agitație în care Tudor n-a văzut-o niciodată, Irina se oprește o clipă, să-și tragă sufletul, apoi, plimbându-se prin cameră, își reia rechizitoriul, nu înainte de a întrerupe cu un gest hotărât încercarea fratelui ei de a spune ceva:

— Ascultă! Va să zică, în trei ani de conviețuire, Eva te-a chinuit cu incertitudinile... Nu protesta; știi bine că spun adevărul! Apoi... ani de singurătate - și celelalte... Poftim, înțeleg și asta, deși n-am acceptat niciodată -, pentru că nici nu e de acceptat ca un om deștept, sănătos și în plină putere, neocolit de recunoașterea meritelor, să-și trăiască viața ca un infirm, ca un oropsit al soartei! Suntem de același sânge, Tudore, și odată trebuia să-ți spun: existența ta, suferințele tale nu numai că m-au durut, ci m-au înfuriat, au jignit crezul meu despre cum trebuie trăită viața! Niciodată nu ți-am vorbit astfel, știam că poți pricepe și singur ceea ce aș fi vrut să-ți spun, dar înțelege, în numele frăției care ne leagă: acum o fac de frică. Uite, mi-e frică! Ce-a fost, a fost, s-a dus; te-ai echilibrat într-un fel. Dar... de-acum încolo? Ce va deveni existența ta cu un dușman în casă? Singur spui că de-abia te-a văzut și ți-a declarat război! Cum îți asumi tu răspunderea creșterii unui copil care nu te suportă? Și măcar dacă ar fi copil... Dacă l-ai putea forma tu... Dar a crescut altfel, alții l-au stricat, Tudore. Băiatul târăște după el greșelile altora... Ce datorie morală față de Eva Samurcaș îți pune pe umeri o asemenea povară? Intre voi doi, cine a fost vinovat față de cine? În numele cărei obligații îți sacrifici viața, munca, până și scrisul? Crezi că vei mai putea lucra? La ziar -nebunia de zi și noapte, iar acasă, lupta absurdă cu un adolescent care - sunt sigură! - te va întreba curând: "Ce te-a făcut pe dumneata, domnule Șaru, să mă iei în spinare fără să clipești?" Ai să vezi: întrebarea va veni, inevitabil, dacă - așa cum spui și cum cred - băiatului i-au intrat în cap niște idei despre maică-sa,

despre tatăl cel “bun”... Merg mai departe și zic: bine, renunți la tot, te faci paratrăznetul nervilor unui copil crescut fals, în idei false; accepti să termini cu scrisul, să-ți rezolvi pe apucate treburile meseriei, chinuit de nesomn și de neputință... dar, te întreb: ești sigur că asta ajută la ceva? Că vei reuși? Că vei face om dintr-un adolescent sălbăticit, cum singur spui că este?

— Și ce să fac?

Un moment de tăcere, în care Șaru citește în ochii sorei sale răspunsul nerostit: acum mă întrebi, după ce ai semnat? Tudor reia, ceva mai sigur de sine:

— Vreau să încerc, Irina. Trebuie să încerc...

— Știi cât te costă încercarea? Te-ai gândit? Băiatul are în față trei ani de școală, apoi - dacă intră - patru sau cinci ani de facultate. Sau o meserie. Ai făcut socoteala ce vârstă vei avea când se va termina totul dacă, să zicem, se termină cât de cât bine? Vei fi un om de 57 de ani, Tudore! În pragul pensiei... Cu o viață în urmă, din care ai trăit - cât? Și la ce bun sacrificiul tău? În numele obligației? Care obligație? Pentru ce - obligație? Dacă “despre morți - numai bine”, de ce pentru vii numai zbucium? Fă-mă să înțeleg!

Tudor tace, speriat. De când se știe, n-a auzit din gura Irinei un asemenea torent de cuvinte. Asta îi dă - aproape mai exact decât chiar sensul cuvintelor - dimensiunile spaimelor sorei sale, care acum s-a oprit în fața lui, așteptând un răspuns. Ce să răspundă? Aproape că nu-și recunoaște vocea când reușește să articuleze câteva cuvinte:

— N-am ce să-ți explic. Nu pot. Nu știu... Simt că așa trebuie... și atât! Irina reia, cu și mai multă înverșunare:

— Când un om deștept nu poate explica ceva, înseamnă că acel “ceva” nu poate fi explicat. Și dacă e așa, Tudore, iartă-mă... dar... Bun: să admitem că, după ce ai chibzuit (halal chibzuială!), te sacrifici “cu program”. Ai înțeles ce te așteaptă, realizezi că, la sfârșit, în prag de pensie, îți mai rămân și ție câțiva ani liniștiți. Dar dacă nu va fi așa? Te-ai gândit că, prin tot ce faci, îți creezi, poate, un dușman?! Când își va găsi un rost în viață, nu știu care, în loc să-și aducă aminte că ai tremurat de grija lui, te-ai sacrificat pentru el, îți va arunca, poate, în obraz doar clipele în care l-ai obligat să învețe și când n-avea chef, ai tras de el să facă mai mult, să se ducă mai sus, deși, de fapt, n-avea niciun fel de chemare... Ți-ai imaginat, oare, și cea mai rea variantă? Știi ce poate deveni un “băiat cu probleme”, chiar îndrumat și

sfătuit de bine? Te vezi în postura tutorelui chemat să răspundă pentru faptele iresponsabile ale unui tânăr ce ți-a fost dat în grijă? Ești dispus să alergi, să te rogi, să explici, să-ți pui obrazul și să te umilești - tu, care n-ai cerut niciodată nimic, nimănui, nici măcar ce ți se cuvenea de drept? La mândria ta de om te-ai gândit?

Tudor e copleșit de întrebări. Acum, totul i se învâlmășește în cap, totul e haos... A venit la Irina să se liniștească și... poftim, de-abia sub potopul de cuvinte ce se revarsă asupra lui întrezărește toate consecințele unei decizii de-o clipă. Acum, de-abia acum înțelege la ce s-a înhămat.

— Irina...

Vocea îi sună șovăielnic. Sora lui aproape că se sperie. Îi e rău? Are ceva? Poate n-a dormit azi— noapte, poate n-a mâncat (niciodată, până azi, n-a uitat să-i pună această întrebare), poate nu trebuia să-l șocheze cu toate adevărurile spuse așa, dintr-o suflare...

— Irina... Spune-mi, câți elevi ți-au trecut prin mâini, de când ești profesoară? La orice se aștepta Irina, numai la întrebarea asta, nu.

— Elevi? Nu știu. Dar... ce-ți veni?

— Te rog...

— Păi, în douăzeci și doi de ani de catedră... oricum, sute. Ba... peste o mie... știu eu?

— Și din ei, câți îți datorează drumul în viață? Intrarea la facultate? Profesia? Locul lor în lume? Irina e din ce în ce mai mirată.

— Asta chiar că nu mai știu... Un elev are nu știu câți profesori, de-a lungul anilor, chiar la aceeași materie. Cine poate spune care dintre ei a înclinat balanța decisiv?

— Gândește-te bine. Tu știi. Despre câțiva mi-ai și vorbit, i-ai pregătit special, ai convins părinții...

— Așaaa...

Irina începe să numere în gând, îndoind pe rând degetele; nu-i ajunge o mână, trece și la cealaltă, apoi revine la prima. În sfârșit, dă o cifră.

— Cred că... peste douăzeci.

Tudor se ridică și începe să umble agitat prin cameră, ca și cum de-abia în clipa asta i s-au limpezit niște idei foarte importante, chiar mai importante decât adevărurile înțelese cu câteva clipe înainte, din rechizitoriul Irinei.

— Deci... tu ai născut doi copii reușiți. Ai știut să-i crești bine, vor fi oameni întregi. Alți două zeci de copii îți datorează drumul lor în viață. Ei toți trebuie să-ți mulțumească ție, Irina Siminoc. Eu, Tudor Șaru, cunoscutul ziarist Tudor Șaru, de douăzeci și mai bine de ani bombardez opinia publică, mă-nțelegi, cu fraze despre împlinire, drum în viață; moralizez cititorii, explic răspunderile maturilor față de viitorul tinerei generații... Fac “pedagogie socială”, dragă-doamne, predic în sute de mii de exemplare, vântur principii, teze, adevăruri despre instrucție și educație, judec pe alții, arăt cu degetul în dreapta și-n stânga vinovați de “rebuturi educaționale”...

Irina îl întrerupe violent, așa cum nu-i este în fire:

— Hai-hai! Știi bine că nu-i așa! Măcar de-ar fi făcut toți dascălii din țara asta cât ai făcut tu, prin scrisul tău, pentru ideea de educație, de...

— Pentru idee, da! La idei sunt grozav! Oameni buni, veniți la mine, să vă dau idei! Sfaturi pentru alții, câte vrei! Curg din mine ca transpirația... Mai nou, m-am apucat de ingineria sufletului omenesc și prin literatură. Hârtie pentru...

De data asta, Irina chiar nu mai suportă:

— Oprește-te! Spui prostii; sper că nu le și gândești. Mă sperii, Tudore... Zău că se întâmplă ceva grav cu tine!

— Da, Irina. Se întâmplă că, acum, la ora bilanțului, nu pot aduna decât... hârtie. Hârtie, înțelegeți?

— Nu hârtie! Idei, principii, adevăruri... - Irina nu mai știe ce să adauge - care, întotdeauna, rodesc în oameni, formează oameni !

— Câți oameni s-au format din scrisul lui Șaru? Și cât? Cine poate să măsoare? Tu poți număra: îi știi pe nume, sunt oameni vii, muncesc, există! E o certitudine, Irina! Am și eu nevoie de o asemenea certitudine. Vreau să iasă un om din mâna mea. Unul! Nu un erou de cursiv sau de reportaj luat de-a gata, nu un personaj literar, nu butaforie, nu mucava, nu hârtie, nu mască pe o scenă, ci un om viu, așa cum sunt copiii tăi, așa cum sunt foștii tăi elevi! Asta vreau. Pricepi?

Irina rămâne pe gânduri. A înțeles, dar asta n-o liniștește. Dimpotrivă. De aceea spune cu durere:

— Mi-e teamă că e prea târziu, Tudore. Trebuia să te gândești la asta când era încă timp să-ți crești proprii tăi copii. Să-i ai și să-i crești - chiar așa, singur, cum ai rămas și cum vrei să rămâi. Copiii lui Tudor Șaru ar fi

fost fericiți numai cu tatăl lor, sunt sigură! Dar... așa cum ai ales, și când... Dacă dorința îți este atât de puternică, mi-e teamă de decepție. Nu știu dacă vei fi în stare s-o suporti.

— Să pornesc cu gândul la eșec?

— Trebuie neapărat să pornești?

— Trebuie, Irina. Am pornit.

— Atunci... ia în calcul și eșecul.

Cei doi - frate și soră - se privesc în tăcere. O tăcere lungă și grea ca adevărurile rostite și înțelese de fiecare.

— Și... concret... cum ai de gând? Înțeleg că va locui la tine. Unde mănâncă?

— Prânzul, eventual... la cantina redacției. Dimineața și seara - acasă, împreună.

— Și când ești de serviciu, până târziu?

— Am să mă reped acasă, câteva minute. Fac eu, cumva...

— La variante te-ai gândit?

— Variante? Ce variante?

— Internatul, de exemplu. Nu sări! Internatul nu e cămin de orfani, ci școală cu pensiune completă, doar ai stat patru ani în internat și știi! Sâmbăta îl iei, luni - din nou la școală. E supravegheat, e printre băieți de vârsta lui... Viața - dacă e trăită normal, într-un mediu normal - rezolvă cel mai bine complexele.

— Nu, Irina. Trebuie să încerc eu. Dacă ratez, atunci, poate, e și internatul o soluție.

— Ar mai fi una: să stea la noi. Tudor sare ca ars:

— La voi? Nici vorbă! Cum ți-a trecut prin minte?

— Simplu. Unde cresc doi, crește și al treilea. Știu că vei avea grijă de tot., Aici e alt mediu, mai exact - altă relație, înțelegi? Îmi cunosc bine copiii; cu ei alături, cu o familie în jur, gândurile urâte mor, se sting. Aici, suspiciunea nu are suport, pe când la tine... Mi-e frică de ce va afla, inevitabil, mai devreme sau mai târziu... Îi trebuie numai o bucatică de adevăr ca să brodeze o întreagă poveste! Băiatul poate bănui orice, iar bănuiala va duce la neîncredere și de acolo la ură... Tot timpul va căuta, te

va pândi, va scotoci după dovezi că ai ceva de ascuns, că ispășești ceva. Uite, de asta mi-e teamă. Or, la noi... Ce să găsească?

— Mulțumesc, Irina... Nu pot fi generos pe spinarea altora, chiar așa, apropiați, cum îmi sunteți voi - sau tocmai de aceea... Și apoi, e ambiția mea. Douăzeci și doi... ajunge.

Irina nu renunță.

— Atunci, măcar masa de prânz. Nu uita că sunt profesoară, e un mod zilnic de contact, dacă vrei, zi de control, de influențare... Un an, poate doi... Pe urmă, vedem...

Iată că Irina vorbește despre Adrian ca despre o realitate acceptată! Tudor zâmbește; în sfârșit, zâmbește. Este primul gând bun, reconfortant, de când a început discuția. De fapt, după asta venise.

...În aceeași după-amiază au început pregătirile pentru primirea lui Adrian. Familia Siminoc s-a ocupat, cu mic, cu mare, de amenajările necesare în apartamentul lui Tudor. Din fericire, foarte multe n-au fost de făcut. Dormitorul “mic”, folosit un timp de către Șaru drept cameră de lucru, a revenit la destinația sa inițială. Studioul a fost repus în drepturi, biroul mare mutat în living, acolo unde - și avusese amplasmentul inițial, o etajeră s-a eliberat în așteptarea cărților băiatului, ca și dulapul pentru haine, lenjerie și obiecte personale... În camera lui Adrian - creată astfel - a mai apărut lângă fereastră un pupitru funcțional și cochet, pentru lecții. La baie a luat ființă un al doilea rând de obiecte de toaletă, inclusiv “brațul” nou, suport pentru prosop. Pe scurt - casă pentru doi, de la cuierul din vestibul până la tacâmurile curente, din bucătărie, deși Irina, tot robotind în dreapta și-n stânga, n-a scăpat prilejul să-i spună lui Tudor - pentru a câta oară? - că o casă fără stăpână nu e casă, ci apartament.

Radu, soțul, ei, s-a dovedit și acum omul de nădejde, calm, discret și eficient.

De când îl cunoaște - și s-au adunat aproape douăzeci de ani -, Tudor n-a știut niciodată dacă e cazul să-l fericească pe Radu pentru că s-a îndrăgostit de o femeie ca Irina, sau s-o felicite pe ea pentru o alegere atât de inspirată și norocoasă... Cumnatul său era unul dintre acei oameni - puțini, probabil; ba nu: sigur! - pe care nu te puteai supăra niciodată, pentru că niciodată nu-ți dau motiv.

Firea lui deschisă, dreaptă, parcă alunga necazurile. La început, luându-i tăcerea și modestia drept altceva, Tudor s-a mirat de soră-sa, crezând că,

într-adevăr, “fericiți cei săraci cu duhul...” Și-a dat seama curând cât de mult s-a înșelat; n-o cunoscuse bine pe Irina, dacă și-a imaginat-o, chiar și o clipă, mulțumindu-se cu traiul lângă un om sec, dar cuminte, care nu-i pune probleme, nu bea, nu fumează, nu preacurvește și aduce toți banii acasă. Oricum, ar fi fost strigător la cer ca doi oameni cum sunt Irina și Radu să nu se cunoască, să nu-și facă viața împreună.

Și acum, ca întotdeauna la nevoie, cu trusa lui de scule, mânuite în admirația mută și invidia sinceră a lui Șaru, Radu a apărut într-o seară, a ajustat tot ce trebuia ajustat, a montat, a demontat, a pus la punct tot ce era de făcut; inginerește. Deasupra pupitrului a apărut o veioză nouă, cu prelungitor, ca să ajungă la priza amplasată pentru o altă dispunere a corpurilor de iluminat fără să anuleze veioza de noapte, de pe lada studioului. Radu s-a gândit și la boxe; știe de la puștii lui că, fără muzică, tânăra generație nu face un pas! Deci... unde le punem, ca să fie mai comod? Boxele aici, lângă etajeră, casetofonul acolo, se poate manevra de pe studio... Pe etajera pentru cărți a băiatului au și apărut primele două volume, cadou al celor doi copii Siminoc; ba nu, sunt patru, pentru că Șaru a adăugat câte un exemplar din cele două romane ale sale, cu o dedicație laconică: “Lui Adrian”.

Acum totul e pregătit. Irina, Radu, Anca și Mihai s-au făcut liberi, toți, la această oră și în această zi, când “băiatul lui unchiu Tudor” vine acasă de la spital. S-a înserat bine, externările nu se fac de obicei la acest moment al zilei, dar Șaru a aranjat cu doctorul Panaitoiu să nu-l scoată pe Adrian până-n prânz, cum se procedează curent; vrea să facă din primul contact al băiatului cu noua lui locuință, de fapt - cu noua lui existență, un moment, hai să-i spunem sărbătoresc, dacă nu cumva e prea mare cuvântul. Oricum, să simtă că vine printre oameni. Mai mult, îl roagă și pe el, pe Panaitoiu, să fie de față. Dacă întâmplarea l-a aruncat în povestea atât de ciudată, atât de... nici nu mai știe cum să-i spună... a unui copil orfan și a unui bărbat singur (“fii sigur, am mai văzut d-ald— astea”, i-a zâmbit doctorul), uniți de soartă atât de dramatic, atunci să se afle lângă ei. Va fi de față și Malvina Samurcaș; i-a promis.

Anca și Mihai sunt cei mai curioși. Cel puțin fata e moartă de nerăbdare.

— Cum e, mamă?

— Cum să fie? Copil, ca toți copiii. Ce-i drept, e mai cu moț; are gips.

Mihai intervine, flegmatic, fără să-și poată păcăli însă părinții, care-l cunosc atât de bine încât îi intuiesc adevărata stare de spirit:

— Spuneți-i voi că e copil și ați pus-o de mămăligă...

— Deci tu, la opșpe, ai fi un fel de pensionar - sau ce? sare Anca, vexată că maturitatea precoce riscă să pară apanajul băieților...

— Bineee... Spuneți-i “copil” și o să vedeți...

De sub fereastră se aude un zgomot de motor. Da, sunt două mașini care parchează în fața blocului. Au venit. Peste câteva clipe, ușa se deschide și în casa lui Șaru, pregătită ca de sărbătoare, intră Adrian, bunica lui și Panaitoiu, însoțiți de gazdă.

Bătrâna e uimită. Privește chipurile deschise, zâmbitoare, ale oamenilor care o întâmpină ca pe cineva din familie, sărutându-i mâna, ajutând-o să se dezbrace de pardesiu, apoi să ia loc în cel mai comod fotoliu din living; privește masa frumos aranjată, urmărește gesturile bărbatului despre care, din clipa aceasta, chiar nu știe ce să mai creadă! Tudor îl conduce pe Adrian prin toată casa, arătându-i în primul rând camera lui, apoi baia, bucătăria, dependințele, familiarizându-l, așa, parcă în treacăt, cu mediul noii sale existențe, ca și cum între ei n-ar fi existat înfruntarea de la spital. Malvina Samurcaș nu-și poate stăpâni curiozitatea: se ridică și-i însoțește pe cei doi, trece și ea în revistă, o dată cu nepotul, camera băiatului, ascultă explicațiile lui Șaru, se minunează de grija lui; se pare că nu i-a scăpat niciun amănunt. După ce a văzut tot, după ce s-a gândit, s-a străduit să înțeleagă și să “pipăie” - cu sufletul ei de mamă și de femeie ce a trăit atâtea - cât adevăr și câtă fațadă e în ceea ce se petrece acum, se apropie de Panaitoiu, șoptindu-i cu vocea tremurată de emoție:

— Vezi, domnule doctor... în toate nenorocirile există și un dram de noroc... Cine-ar fi crezut? Panaitoiu confirmă, din cap; exact la asta se gândea și el.

Irina îi invită la masă; nu i-ar grăbi, dar poate că Adrian trebuie să se culce, poate doamna Samurcaș nu vrea să întârzie...

Toată lumea se așează. Irina, lângă Adrian, pentru a-l ajuta. Umărul stâng al băiatului, cu clavicula și cu brațul prins încă în aparatul gipsat, îl împiedică să se servească singur, să-și taie carnea, dar totul se rezolvă simplu, firesc, fără să stânjenească nici o clipă conversația generală, și ea firească, croită parcă anume să încheie un capitol atât de dureros pentru cel puțin trei din cei opt oameni adunați în jurul mesei. Se discută și despre

școala lui Adrian. Nu e prea departe, n-are rost să se mute acum, când anul de învățământ de-abia s-a pornit ca lumea. Dimineța îl va lăsa Tudor, cu mașina; orele se potrivesc. La prânz, îl așteaptă familia Siminoc. Nici până la ei nu face prea mult pe drum, un troleibuz îl ia de lângă școală și-l lasă la nici două sute de metri de casa Irinei; e o șansă. Seara... nu-i o problemă; Tudor, ca burlac cu experiență ce se află, se va descurca. O să-i mai ajute Irina. Și Adrian însuși. Anca promite, la rândul ei, să-și facă “rodajul” de gospodină în devenire, folosindu-i drept “cobai” pe unchiul Tudor și pe Adrian; “care scapă, scapă” - spune fata, în hazul general. Nu se ocolesc nici subiectele mai gingașe. Se apropie treapta, examen important, va trebui văzut ce se întâmplă cu materiile de concurs, la ce trebuie pregătire specială. Apoi, în perspectivă, dar nu așa, la calende... în urma unei chibzuințe mature și a opțiunii lui Adrian, firește, se va stabili strategia pentru admiterea la facultate sau pentru ce vrea el să facă în viață... Apoi, Tudor va mai face deplasări în provincie; nu prea lungi, două-trei zile, maxim, dar absențe, totuși. Dacă Adrian vrea, poate sta la Irina sau poate veni la el Mihai, în doi e mai ușor...

Dacă un străin total neinformant asupra antecedentelor acestei întâlniri ar intra în clipa aceasta și ar urmări masa, luându-se după discuția și atmosfera generală, ar putea jura că asistă la cea mai senină reuniune de familie; familie în adevăratul înțeles al cuvântului. E adevărat, băiatul blond, cu mâna și umărul stâng prinse în aparat gipsat, e tăcut și rezervat, dar răspunde la întrebări fără să lase impresia unui efort special, mănâncă cu poftă, acceptă tonul din prima clipă familiar al “copiilor Siminoc”, chiar dacă - în ce-l privește - îl folosește ceva mai reticent. Adrian vorbește puțin, dar e atent, scrutează tot timpul pe cei din jur cu ochii săi ciudați, fosforescenți, luminați continuu - în seara asta - de un interes maxim. Parcă ar vrea să știe, să înțeleagă bine și repede ce zace în fiecare, cine ce hram poartă.

Fără îndoială, cel mai mulțumit e Tudor. A riscat mult, pregătind un asemenea cadru primului contact al băiatului cu noua sa existență. Un incident, o ieșire, un gest necugetat ar fi rezonat aici mult mai puternic - și cu urmări mult mai grave -decât între patru ochi. Discuții tensionate - dar fără martori - vor fi, probabil; nu se poate să nu fie, după cum s-a desfășurat prima întâlnire. Dar... nu din prima seară și nu cu toată lumea de față; Tudor și-a dorit asta ca pe nu știu ce. În fond, există familie fără discuții, chiar la

un diapazon mai înalt? Există părinți care nu au niciun diferend, absolut nici unul, cu copiii lor?

Dar iată, lucrurile merg bine. Înțelege, simte că rolul decisiv îl are familia Siminoc: Irina, cu tactul pentru care Tudor a invidiat-o dintotdeauna; Radu, cu discreția lui din care iese din când în când, cu replici pline de haz; copiii, mai ales copiii, “calul troian” al eforturilor atâtor adulți de a pătrunde în sufletul lui Adrian, de a-i deschide porțile ferecate. Tudor și-a asumat riscul deliberat. Nu fără teamă, dar hotărât să repare ce i s-a părut greșit în atitudinea lui la prima întâlnire cu Adrian. Atunci a fost autoritar și dur, mistificându-și adevărata fire. Azi, la el acasă, va trebui să se arate cum este de fapt, să stabilească relații normale cu băiatul, să fie el primul care întinde o punte afectivă, așa cum n-a știut să o facă lângă patul spitalului. Va fi un mod indirect de a-și cere scuze, de a pune pe un alt făgaș conviețuirea și relația lor. Dacă va fi nevoie, este gata să formuleze explicit totul; nu consideră greșit sau jenant să-și recunoască greșeala, dacă asta va duce la instaurarea, între el și băiat, a “regulii adevărului” (“adevărul... adevărul... mă pomenește Mircea Voineag, pesemne!”).

Panaitoiu este cel care dă semnalul de plecare. E târziu, toată lumea trebuie să se odihnească, mai ales Adrian. Peste patru zile, îl așteaptă la spital; va desface gipsul. Până atunci... liniște, medicamente - cu regularitate, de două ori pe zi. Poate ieși din casă, dar nu pentru plimbări lungi; în niciun caz îngheșuială sau efort fizic... La despărțire, bunica își îmbrățișează cu dragoste nepotul, încercând să - și stăpânească lacrimile, dar fără prea mult succes. O sărutare, încă o sărutare, și... Adrian a rămas cu noua lui familie; de fapt și Irina cu ai ei se pregătesc de plecare. În vestibul, folosind o clipă de “tête-à-tête”, Tudor o întreabă:

— Ei...? Ce zici?

Spre surprinderea lui, Irina răspunde pe un ton reținut:

— Ce să spun, Tudore? Trebuie răbdare... Nu te arunca nici într-o parte, nici în cealaltă. Nu spun că nu poate fi bine... Dar nu te-aprinde. Cel mai mult îl ajuți cu un comportament echilibrat, egal, nu neapărat lipsit de căldură, dar nici cu slăbiciuni pe care să le simtă și să le speculeze. Încearcă să fii așa cum nu ești tu, de obicei. Ai răbdare...

Puștii se despart prieteni. Între ei, lucrurile s-au desfășurat rapid și fără probleme. Surprinzător, din partea lui Adrian. Se vor revedea mâine la prânz. Familia Siminoc părăsește apartamentul, condusă de Tudor până la

lift. Când se întoarce, Șaru îl găsește pe Adrian strângând - așa cum poate, cu o singură mână - farfuriile de pe masă, punându-le una într-alta.

— Nu te obosi, Adrian. Până scoatem gipsul, ai regim privilegiat. După asta ne vom împărți treburile. Uite, de-acum îți spun că ție îți revine obligația să cumperi pâine; altfel, cu programul meu anapoda, riscăm să n-avem pâine seara, la masă. De acord?

Băiatul acceptă. Dacă acum e scutit de bucătărie, pleacă la baie, să-și facă toaleta de noapte. Mâine se va ocupa de lucrurile lui - o parte aduse de la spital, o altă parte, mult mai voluminoasă, transportată de doctorul Panaitoiu de la bunica, într-o valiză cât toate zilele. Și încă mai are; va mai trebui făcut un drum cu mașina, poate chiar două... Șaru este de acord; vor merge, vor lua tot ce e de luat. Acum, însă, gata, la culcare!

În timp ce băiatul se închide în baie, Tudor strânge repede masa, cărând totul în bucătărie. Mâine, dis-de-dimineață, Irina se va ocupa de vase, va pune fiecare lucru la loc, va face curat.

Șaru a terminat. Acum... ce să facă? Să-i mai vorbească lui Adrian? Să forțeze o discuție “de principii” în alt ton, în alt registru decât explicația penibilă - pentru el - de la spital? Sau să lase lucrurile așa cum sunt, dacă tot n-au ieșit rău? “Nu te arunca nici într-o parte, nici în alta” - l-a sfătuit Irina, dar nu e oare mai bine ca, pe atmosfera creată, să împingă lucrurile, câștigând cât mai mult din prima zi, în relația cu băiatul? “Voi încerca. Oricum, de stricat... nu am ce; cuvintele pot fi, cel mult, în plus. Asta nu e o nenorocire...”

După ce se pregătește și el pentru noapte, Tudor intră în camera lui Adrian. Băiatul e în pat. Și-a găsit o poziție comodă, atât de comodă cât permite gipsul. Trăgând scăunelul de la pupitru ceva mai aproape de pat, Tudor se așează și începe să vorbească atât cât poate el de cald:

— Știi, Adriane... De când am plecat de la tine, de la spital, m-am tot gândit la prima noastră întâlnire, la ce ne-am spus atunci... la ce ți-am spus eu... În ce mă privește, sunt sigur că am greșit. Ți-am vorbit sub imperiul nervilor, șocat de reacția ta, dar uitând că, la rândul tău, ești șocat de o nenorocire pe care o trăiesc alături de tine cu toată durerea - și cu toată înțelegerea. Cred sincer că vârsta nu scuză greșelile, de aceea mă consider dator să...

Vocea lui Șaru deapănă încet gânduri pornite din inimă, în sinceritate totală; prefigurează relația lor, așa cum ar dori-o, imaginează momentul

bilanțului, când amândoi vor avea de ce să fie mulțumiți. Până când... sau i se pare? Nu, chiar așa este: ochii lui Adrian s-au micșorat puțin câte puțin, până când pleoapele au acoperit complet verdele ciudat și schimbător al privirilor. Printre buzele întredeschise a început să se strecoare un pufăit ușor și regulat, atât de ușor încât pare tors de pisică. Sunetul crește, devenind sforăit. “A adormit... E frânt de oboseală... Poate și medicamentul...” Tudor trage cu grijă pătura peste băiat, stinge veioza și iese în vârful picioarelor.

“Și la asta s-a gândit Radu! A uns toate balamalele ușilor, una nu mai scârțâie!” Nu știe cât a apucat să audă Adrian din tot ce i-a spus, dar se bucură sincer că s-a terminat așa... Odihna e sfântă!

Pornește către dormitorul lui, se abate pe la bibliotecă pentru a scoate o carte și - cu ea în mână - vrea să facă un ultim ocol pe la bucătărie, să controleze dacă e închis bine gazul, parcă miroase... Nu se poate! Doar a stins veioza din camera lui Adrian adineauri! Atunci, cum de se strecoară lumină pe sub ușă? “Scleroza, Șarule! A venit timpul să verifici de două ori un lucru ca să pui mâna-n foc! Și nici atunci...” Deschide ușa cu grijă, să nu trezească băiatul și... rămâne uimit. Adrian citește liniștit, cu perna sub cap. Șaru de-abia poate articula:

— Nu dormi?

— Nu.

— Nici adineauri?

— Nici.

Oricum, tonul e de o sinceritate dezarmantă.

— De ce, Adriane?

— Mi-ați spus că e camera mea. Adică locul unde fiecare face ce vrea - cu condiția să nu deranjeze pe alții și să nu fie un lucru urât. Eu citesc. Nu deranjez pe nimeni.

— Știi bine ce vreau să spun. De ce te-ai prefăcut?

— Ca să vă menajez. Tocmai îmi cereați scuze. Asta înseamnă că atunci, la spital, v-ați grăbit. Poate că și acum vă grăbiți... De ce să regretați mâine, poimâine?

Băiatul vorbește liniștit, aproape sfătos, cu un soi de candoare care, dacă e jucată, îl apropie fără doar și poate de culmile măiestriei actricești. Pe Șaru îl scoate din sărite nesiguranța: puștiul își bate joc sau e sincer?

— Îmi place la dumneavoastră; m-ați primit frumos, vă mulțumesc, dar... poate că e mai bine cum ați spus la spital. Acolo... știam o socoteală. Eu am reținut exact.

Tudor simte că trebuie să știe. Acum.

— Adriane...

— Da, domnule Șaru...?

— Va trebui să găsim un apelativ mai potrivit pentru situația noastră...

Băiatul pare sincer mirat; de ce nu-i bine așa? Vocea sa, cel puțin, asta exprimă când îi răspunde lui Șaru la fel de calm și de politic ca și până acum:

— Eu găsesc foarte potrivit să vă spun “domnule Șaru”, dar dacă preferați altfel... Cum hotărâți dumneavoastră. Până când îmi voi câștiga pâinea muncind, vă datorez ascultare.

Tudor s-a lămurit. Deci... bățalia a început.

— De ce, Adriane? Niciun răspuns.

— Crezi că se poate trăi așa?

— De ce nu? Dacă respectăm fiecare convenția...

— Ce vrei? Din nou tăcere.

— Ce urmărești, de fapt? Ce dorești? De ce respingi o mână întinsă? Fă-mă să înțeleg! În sfârșit, Adrian găsește cu cale să se explice, într-un acces surprinzător de sinceritate:

— Doresc un singur lucru: să știu totul despre tata. Să aflu de ce nu e lângă mine. Tocmai vroiam să vă întreb, dacă tot discutăm: ce obligații aveți față de mama? Ce v-a legat de ea?

Tudor simte că i-a stat inima. “Formidabil! Irina l-a ghicit fără să-l fi văzut vreodată, iar eu, idiotul de mine, nu mi-am dat seama nici după ce mi-a aruncat totul în obraz, cu martori și din prima clipă!”

— Nu cred că e momentul potrivit să discutăm subiectul. Dar te rog să reții - și să nu uiți vreodată! - că, în ce mă privește, nu am nimic de ascuns sau de ispășit față de memoria mamei tale și a familiei tale. Nu-ți pot dezvălui ceea ce nu știu; dacă ții neapărat să afli întâmplările de acum șaisprezece ani, întreabă pe alții. Deși, procedând așa, după opinia mea, greșești. Nu trecutul ar trebui să te intereseze, ci viitorul, ce faci tu cu viața ta...

Șaru lasă intenționat o pauză. Așteaptă reacția băiatului; oricare, numai să spună ceva, să schițeze un gest, să nu-l mai privească acuzator, cu ochii lui verzi-enigmatici. Adrian nu dă însă niciun semn că ar avea un răspuns la spusele lui Șaru. Singurul indiciu că se află la capătul puterilor sau al interesului pentru discuție, indiciu pe care Tudor a început să-l învețe, este lumina din ce în ce mai scăzută, mai stinsă a privirilor; verdele fosforescent de adineauri bate acum în cenușiu, ochii i se îngustează, devenind două dungii subțiri. “Joacă teatru, din nou, sau acum... chiar adoarme?”

— Bine, Adriane. Dacă vrei convenție, mergem pe convenție. Deși, te avertizez: soluția nu te avantajează. Nu mă pricep să trăiesc după convenții.

— Am înțeles, domnule Șaru. Acum... mă iertați, mi-e somn, pe cuvânt. Cred că doctoria... Parcă m-a trăznit.

Băiatul vorbește cu greutate reală, imposibil de trucat, deși, după turul de forță de adineauri...

Tudor nu-i pune, însă, la îndoială starea. Un cuvânt, și pleacă:

— Unde e flaconul? Cred că trebuie să iau și eu o pilulă...

Adrian face un semn, spre etajeră; cel din dreapta. Tudor se ridică de pe scaun, ia flaconul, îl arată băiatului, pentru verificare, acesta confirmă, cu un gest din cap (“da, l-ați nimerit!”), Șaru desface capacul, înghite pilula, pune medicamentele pe etajeră, apoi așează scăunelul la locul său, lângă pupitru, stinge veioza și iese, nu înainte de a spune:

— Noapte bună, Adriane!

Băiatul răspunde senin, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Noapte bună, domnule Șaru.

Așa s-a încheiat prima zi a conviețuirii Tudor Șaru -Adrian Samurcaș, fost Trandafir: cu un somn năucitor, greu ca moartea. Cert, fără pilula doctorului Panaitoiu, Tudor n-ar fi închis ochii toată noaptea. De fapt, ca să fie mai sigur, luase două.

5. UN MATUR CU PROBLEME

Vestea s-a răspândit mai repede și în cercuri mai largi decât se aștepta Tudor. La redacție, până și Turculeț l-a întrebat după nici două săptămâni: “Cum e băiatul, dom’ Șam?” Cu redactorul șef a vorbit pe îndelete. Nu i-a spus tot; nici n-ar fi avut cum, e prea lungă și prea complicată istoria ca să

se poată povesti. Șeful redacției știe, în esență, că Tudor și-a asumat răspunderea creșterii unui băiat “cu probleme”, rămas orfan de ambii părinți, copilul unei femei pe care Șaru a cunoscut-o cu ani în urmă. Îl felicită pentru gest, asigurându-l de tot ajutorul; când va avea nevoie de ceva timp liber, să-l ceară, nu va fi refuzat, doar toți știu că nu e Șaru omul să rămână dator muncii... Tudor mulțumește; speră să nu fie cazul.

Au trecut mai bine de două săptămâni și... e bine. Ce-i drept, Irina îl ajută substanțial. Adrian ia masa de prânz la ea, ba chiar, de câteva zile, rămâne și după-amiaza, își face lecțiile lângă Mihai, băiatul Irinei, student în primul an la Filologie. Mai un sfat, mai o soluție la nu știu ce exercițiu sau problemă, mai un cuvânt schimbat... Ziua trece, băiatul vine seara, acasă, cu temele rezolvate. Într-un fel, e chiar mai simplu decât se aștepta. Serile îi sunt însă blocate. Stă de vorbă cu Adrian îndelung, încearcă să-l scoată din starea sa, să-l facă să povestească despre bunicii la care a trăit cea mai mare parte din timp și unde, se pare, i s-au fixat ideile alea ciudate, un spirit de frondă ce-i complică existența - a lui și a celor din jur.

Discuțiile despre ce-a fost se leagă, totuși, greu. Băiatul e reticent, ascuns, chiar suspicios. Pentru Tudor e clar: Adrian n-a fost învățat să-și deschidă sufletul. Bătrânii au fost, probabil, oameni ciudați. Eva nu s-a amestecat sau a făcut-o târziu și, poate, nu cum trebuia; Marcel, tatăl de-al doilea... dar se mai poate stabili după atâta timp cine, cât și unde a greșit? Șaru constată acum, de exemplu, că - în ciuda inteligenței deosebite, a replicii vii și ascuțite atunci când vrea să vorbească - Adrian e lipsit de lecturile strict necesare vârstei. Nu l-a citit pe Jules Verne, cu personajele sale puțin naive, dar generoase. Spre stupefacția lui Șaru, băiatul n-a auzit, măcar, de mușchetarii lui Dumas, nu știe nimic despre lumea Nordului, cu legile ei aspre, re-creată de Jack London, nici despre povestea lui Robinson Crusoe, despre epopeea cuceririi vestului american, despre Conte de Monte Cristo, despre atâtea și atâtea cărți și legende care au înflăcărat imaginația și au hrănit nevoia de aventură a adolescenților de pretutindeni... Atunci, ce a citit Adrian? Extrem de puțin și la întâmplare. Pentru el, literatura a fost, strict, “limba română”, obiectul din orar, dar și acela redus la rezumate, fragmente, prefețe bune pentru teză și extemporal... Nici scriitorii români nu-i sunt mai familiari. Și mai ciudat: a văzut extrem de puține filme, la teatru a mers numai de trei ori, și atunci “cu clasa”, la matineele de duminică dimineața, pentru elevi. Tudor înțelege că, de fapt, nimeni nu s-a îngrijit să “mobileze” interiorul acestui copil, să-i ofere

substanță, suport și direcție pentru o adevărată viață spirituală. Și acolo unde nimeni nu a pus mai nimic, în golul creat s-au adunat gândurile, o puzderie de gânduri, nu toate frumoase, gânduri de copil părăsit de tată, cicălit de bunici, musafir în casa mamei absentă din viața lui.

Șaru e în încurcătură. Cine a sărit peste cărțile copilăriei și ale începutului de adolescență, poate ajunge la miezul operelor fundamentale? Ce-i vor spune, mai târziu, Rebreanu și Caragiale, Balzac sau Tolstoi? Ce va înțelege din scriitorii moderni?

Pentru a o lua de la capăt, nu este vreme; a începe de la jumătatea drumului, e riscant - iată dilema lui Șaru. “Timp, dacă ar fi timp!...” Apoi, se apropie “treapta”, e de învățat, nu glumă, Adrian a și lipsit de la școală... Toate s-au adunat. Oricum, treaba e începută. Tudor vrea cu orice preț ca băiatul să îndrăgească lectura; să-i placă în primul rând, și-i alege câteva cărți potrivite. Apoi... într-un răstimp foarte scurt, Tudor și Adrian au fost la trei spectacole, unul chiar în premieră. Băiatului i s-a dezvăluit o lume - pentru el - fascinantă. Șaru nu e un oarecare. Înainte și după spectacol, salută și mai ales e salutat cu deferință, către el vin oameni cu nume sonore, colegi de breaslă aflați în sală pentru a scrie despre spectacol - colegi ce nu se sfiesc să-i ceară părerea, ascultându-i cu atenție opiniile, străduindu - se, chiar, să rețină formulări... La premieră, după reprezentație, autorul s-a întreținut îndelung cu Tudor, până când cortegiul de prieteni, cunoscuți, invitați și oficiali l-au răpit pe dramaturg. Totul - sub ochii adolescentului care descoperă că omul înfruntat și jignit de el este ceea ce se cheamă o personalitate, un om a cărui părere contează.

Cel puțin repetiția generală a spectacolului la care Adrian a asistat din întâmplare, căutându-l pe Șaru, băiatul n-o s-o uite, probabil, niciodată. Strecurat în sală prin bunăvoința unui plasator, n-a prins decât ultimul act, pierdut într-un scaun de la balcon; pentru el, însă, adevăratul spectacol a fost discuția finală, pe marginea reprezentației “de lucru”, internă, “forurile” urmând să fie invitate după ultimele retușuri. Realitatea scenică a produs însă atâta agitație, determinând opinii atât de diferite, aparent ireconciliabile, încât soarta spectacolului părea compromisă. Când vehemența autorilor (evident, “pro”) ca și a “criticilor” (evident, contra) amenința să declanșeze impasul, un om - invitat de directorul teatrului într-un moment de inspirație - a limpezit lucrurile cu atâta calm și tact, definind atât de exact neîmplinirile reale din scenă, dar și exagerările oponenților, încât, atunci când și-a terminat expozeul și a luat loc în fotoliu, au izbucnit

aplauzele ambelor tabere combatante, împăcate ca prin farmec. “Înțeleptul” era Tudor Șaru.

De altfel, discuțiile de după spectacol reprezintă, poate, cele mai depline bucurii ale noii existențe trăite de Adrian. Șaru îl incită să judece sensurile textului, intențiile regiei, interpretarea, scenografia, să confrunte tot ce-a văzut cu ceea ce ar fi făcut el însuși - ca autor de spectacol. Pentru un băiat “hrănit” cu câteva seriale TV (nici măcar cele mai bune), jocul propus de Șaru, de fapt “concurența” cu cele mai ascuțite minți ale teatrului nostru, este un stimul extraordinar. Băiatul se simte, dintr-o dată, centrul universului; gândește cât pentru zece, se entuziasmează când “soluția lui” este validată de Tudor, încearcă să înțeleagă și să fie la înălțime, poate și din spirit de frondă, poate pur și simplu interesat? Instinctiv, se simte mândru că discuția cu dramaturgul, de la premieră, s-a purtat în prezența lui, un copil rămas - până acum - în afara acestei lumi pe care nici măcar nu o bănuia.

Au urmat convorbirile pe marginea lecturilor. Fiecare carte este pentru Adrian o descoperire, o linie de orizont împinsă mereu și mereu mai departe. Află lucruri uimitoare, apar noi teme de meditație. După fiecare lectură, întrebările curg, Șaru de-abia prididește cu răspunsurile, încheindu-le, întotdeauna, cu o nouă propunere de lectură, iar noua carte apare, ca prin farmec, pe noptiera băiatului. Seri la rând trebuie să controleze lumina din camera lui Adrian, altfel veioza riscă să ardă toată noaptea, uneori permițând lectura, alteori deranjând somnul băiatului adormit cu cartea în mână. Șaru vine în vârful picioarelor, pune volumul pe noptieră, îl învelește cu grijă pe Adrian, stinge lumina și se retrage cu tot atâta grije, să nu-l trezească. În asemenea situații, discuția începe de-abia a doua zi, îndepărtându-se aproape întotdeauna de la subiectul cărții, cuprinzând mereu alte fapte, domenii și idei. Ce e viața? Ce e datoria? Până unde merge prietenia? Nu e un lucru minunat că Robert, băiatul căpitanului Grant, n-a avut liniște până nu și-a găsit tatăl, chiar atunci când nimeni nu mai spera, când totul părea pierdut? Dacă s-ar fi luat și el după ceea ce toți considerau evidență absolută, ce s-ar fi ales din strădaniile acelui mănunchi de oameni minunați?

Așa curg, de câțva timp, zilele - mai exact serile - în casa lui Tudor. Scos din aria propriilor experiențe de viață, puține și urâte, ascunse la început cu încăpățănare, Adrian cedează. Nu numai că nu refuză discuția, ci începe chiar să o provoace. Uneori contestă ideile lui Șaru, furios pe el însuși că nu

are argumente pentru a-și impune propriile idei. Dar faptul că Adrian s-a obișnuit cu dialogul este - pentru Tudor - un câștig imens.

Acum câteva seri, Șaru s-a pomenit cu băiatul în redacție; a terminat lecțiile, a fost apoi cu Mihai la cinema și, la ieșire, s-au gândit că, poate, se va întoarce acasă împreună cu Tudor, dacă și el și-a încheiat treburile la ziar. Nu, Tudor nu poate pleca, mai durează, dar dacă tot a venit, merită să vadă cum se scoate un ziar. Până când nu a început să se învârtă rotativa, noaptea, târziu, Adrian nu s-a mișcat de lângă Șaru, în ciuda încercării acestuia de a-l trimite acasă, la un moment dat, cu un coleg ce s-a oferit, amabil, să-l lase cu mașina în fața blocului. După ora unsprezece - oră pe care Tudor și-o reproșează, gândindu-se la odihna băiatului -, cei doi pornesc spre casă, purtând în buzunar câte un număr din ziarul proaspăt ieșit de sub tipar. Corectură, paginație, calandru, rotativă, telex... “Mi se învârtă capul” -recunoaște băiatul. Oameni care vin, întreabă, primesc răspuns ori sunt întrebați, la rândul lor, și raportează concis, ca la armată... întreaga foiala a unei echipe aflate în întrecere cu timpul, cu minutele... Și la postul de comandă, un om. El dă soluții, el hotărăște ce “intră” și ce nu dintre ultimele telegrame externe venite pe teleimprimator, el taie cu mână sigură, de-aici patru rânduri, de dincolo șapte (“Nu mai încape, dom’ Șaru!”), el schimbă un titlu nu foarte inspirat, reproșându-și că n-a făcut-o mai devreme; la un moment dat, prinde un dezacord gramatical într-un text trecut și de corectură; privește apoi atent pagina “albă”, așa cum o vor vedea mâine cititorii și - dovadă că își asumă răspunderea, că decide: “așa e bine” - semnează cu litere mari, nervos caligrafiat: Tudor Șaru.

În drum spre casă, Adrian derulează mental filmul serii. E prea târziu și e prea obosit pentru discuții, chiar și pentru întrebări, dar ele vor veni, cu siguranță, mâine, poimâine... Deocamdată există din ce în ce mai puternic instalată -admirația. Încă neexprimată; ba, chiar și nerecunoscută față de el însuși.

Pentru Tudor, vești bune și de la editură. Manuscrisul romanului a plecat la cules, în curând îi va sosi prima corectură. Noutatea i-o transmite amicul lui, graficianul, însărcinat de editură să-i lucreze coperta. Primind vestea cu satisfacție, Șaru își aduce aminte că, de câteva săptămâni, nu a mai scris un rând, deși - când au intervenit noutățile majore din viața lui - proiectul aflat pe masa de lucru era foarte avansat; știa exact ce vrea, exista o parte de-acum constituită a manuscrisului, se adunaseră fișe de personaje, se conturase, în mare, un fir al acțiunii, devansat chiar prin câteva fragmente

ce nu și-au așteptat “rândul” spre a fi așternute pe hârtie. Totul s-a oprit. Constatarea îl pune, într-un fel, pe gânduri, dar regrete - cu adevărat regrete - nu simte. Ce a câștigat în acest răstimp în relația cu Adrian merită, fără îndoială, sacrificiul - dacă se poate vorbi de un sacrificiu. Acum s-a convins că după un timp, când totul se va consolida, când viața lor va intra pe un făgaș normal, al lor, de reguli bine însușite și reciproc respectate, când băiatul se va familiariza perfect cu noua sa existență, îi va rămâne vreme și pentru scris; vreme și disponibilitate, desigur. În sinea lui, Tudor tânjește după reîntâlnirea cu hârtia și stiloul. O așteaptă cu nerăbdare, chiar și pentru a-și proba randamentul la masa de scris în condițiile acestei vieți cu sens, de împăcare cu sine, așa cum i-a cerut de atâtea ori Irina - sora lui înțelegând însă prin “sens” și “împăcare cu sine” altceva, desigur; un “altceva” pe care el, Șaru, nu-l mai consideră posibil. Dar discuțiile lui cu Irina despre cum trebuie trăită viața sunt altă poveste.

Pentru azi, duminică, Tudor a fixat “program gospodăresc”. Gheorghița, plecată la băi să-și aline reumatismele cu o zi înainte de ieșirea lui Adrian din spital, este de câțva timp în București și a promis că vine pentru o curățenie zdravănă și, dacă rămâne timp, pentru împropătarea stocului de mâncăruri semipreparate, numai bune de încălzit seara, la repezeală.

Iat-o. Intră fără să sune, are cheie, cunoaște apartamentul lui Șaru ca pe propria ei casă, știe tot rostul gospodăriei pe care, de fapt, ea și Irina au dus-o ani la rând. Când dă cu ochii de Adrian, bătrâna rămâne pironită locului, apoi exclamă cu lacrimi în ochi:

— Doamne, cum mai seamănă cu doamna Eva! Bucățică ruptă!...

Martor la scenă, Tudor încearcă o vagă strângere de inimă, fără să bănuiască, totuși, consecințele acestor câteva cuvinte. N-a discutat în prealabil cu Gheorghița, n-a rugat-o să ascundă faptul că o cunoaște pe mama lui Adrian de aici, din casă. Adevărul este că nu s-a gândit să o facă, dar și de i-ar fi trecut prin cap, tot n-ar fi făcut-o. N-ar fi știut cum. Să-i spună bătrânei că nu-i permite să vorbească unui copil despre mama lui? Adrian trebuie să nu afle ceea ce știe atâta lume - și anume că această casă a fost, aproape trei ani, casa Evei? Ce ar înțelege Gheorghița, cum ar judeca interdicția, cu bunul ei simț de femeie simplă și cinstită? Ce și-ar închipui despre “domnul Tudor”, pe care soarta nu l-a răsfățat, dimpotrivă, în casa lui au fost necazuri cu duiumul, dar minciună și fereală, niciodată?

Adrian ascultă cuvintele bătrânei de-a dreptul șocat. Privește spre Șaru, dar pe fața acestuia nu se poate citi nimic, decât, parcă, un început de teamă.

— Ați cunoscut-o pe mama?

Bătrâna îl îmbrățișează, ca una ce se consideră “de-a casei”, apoi răspunde zgomotos:

— Pe doamna Eva? Eu? Păi cum să n-o fi cunoscut-o, păcatele mele, când am muncit cu dânsa, cot la cot, atât amar de vreme în casa asta? Nu se-apuca de curățenie fără mine, pentru nimic în lume! Uite acolo, în fotoliul mare îi plăcea să șadă... O găseam ghemuită, cu cartea-n mână...

“Deci mama a locuit aici. Deci asta a fost casa mamei. Deci Tudor Șaru i-a fost... ce? Când? De când? Deci... asta este explicația generozității lui Șaru! O legătură veche, urâtă... O culpă gravă... față de cine? De Marcel Șamurcaș? Dar bătrâna a spus “atâta amar de vreme”... Asta înseamnă că... lucrurile sunt vechi, foarte vechi... Deci... față de tata! Acesta e motivul plecării, al abandonului?” În mintea lui Adrian se succed cu febrilitate bănuielile care nici nu apucă să fie formulate, că au și devenit certitudini. Fapte pe care nu și le explica până în clipa asta îi devin, dintr-o dată, limpezi ca lumina zilei. Evident! Trebuia să înțeleagă de la început! Cui se adresează o femeie disperată, cum era mama lui după accident, cu convingerea că nu va fi refuzată, oricât de greu ar fi fost lucrul solicitat? Unui om vinovat: vinovat grav. Unui om de la care i se trage un mare rău; om suficient de prob, totuși, pentru a-și recunoaște și plăți - chiar și cu o asemenea întârziere - greșeala comisă cândva, amestecul dezastruos în viața unei femei, deci în viața unei familii... Adică... exact așa cum e Șaru: suficient de corect, înzestrat cu suficient simț al răspunderii pentru a spune da când e vorba de ispășit o vinovăție, pentru a lua și a crește un copil rămas fără tată din pricina lui, a bărbatului care, cândva, de mult...

N-are rost să facă scene. Asta nu rezolvă nimic. Important e că știe. Bine că știe. De acum, totul e clar. Nu se va mai lăsa dus cu zăhărelul, îmbrobodit cu cărți, încântat cu spectacole, amețit cu discuții. Cu dușmanii te porți altfel. Nici nu spera să afle, printr-o întâmplare atât de banală, răspunsul unei frământări atât de vechi! Iată, o bătrână îi dezleagă, din câteva cuvinte, taina singurătății sale, secretul atât de bine ascuns printr-o adevărată conspirație a tăcerii, la care s-au aliat, de-a lungul anilor, mamă,

bunici, tatăl vitreg și cunoscuții... Toți cei din jur. Odată și odată trebuia să afle! Iată, a aflat.

Nimic din vălmășagul de gânduri nu răzbate pe fața lui Adrian. Băiatul tace, ca și cum absolut nimic nu s-ar fi întâmplat. Ba chiar, mai târziu, ajutând-o pe Gheorghîța la treabă, are puterea să-i pună întrebări despre Eva; cum și-o amintește bătrâna, cât timp a stat aici... Prea multe n-a mai aflat, dar... ce contează, de vreme ce cunoaște esențialul? Prezența lui în această casă, alături de Tudor Șaru, nu e întâmplătoare, nu este nici rodul unui act de generozitate, ci înseamnă, pur și simplu, plata unei datorii urâte. Și încercarea unui bărbat de a-și adormi vechi muștrări de conștiință. Numai că răul provocat atunci nu se poate plăti. Așa, în niciun caz... Cu inteligența și cu puterea lui de seducție, Șaru era cât pe-acum să-l păcălească!

Așa a început un nou capitol din conviețuirea celor doi; chiar în seara acestei duminici, în care Adrian, iată, nu mai vrea să meargă la spectacol, deși ieri seară numai despre viitoarea reprezentare teatrală a vorbit. Are lecții pentru mâine, și-a adus aminte de un rezumat, de niște exerciții... Șaru insistă - nu foarte alarmat, totuși; băiatul rămâne la decizia lui și, ca să fie mai clar, se așează la pupitru, deschizând cartea și caietul de teme.

Târziu, când Tudor se întoarce singur de la teatru, e întineric în toată casa. Nu i-a tihnit spectacolul; dacă n-ar fi fost vorba de niște obligații protocolare, ar fi renunțat. De la plecare și-a dat seama că ceva nu e în ordine. Vorbele Gheorghîței? Dar atunci, pe loc, Adrian n-a spus nimic! "L-am privit cu atenție, l-am urmărit, apoi, toată ziua... Chiar a conversat cu Gheorghîța despre maică-sa... Am luat masa în liniște, nici după-amiază nu s-a întâmplat nimic deosebit... Copiii nu au atâta stăpânire de sine, atâta putere de disimulare; sunt spontani, se trădează repede, chiar când vor să inducă în eroare pe cineva... Ori nu? Dar povestea cu somnul? Aș fi putut jura că adoarme sub ochii mei!" Amintirea primei nopți petrecute cu Adrian, aici, îl alarmează pe Șaru. Aprinde lumina în hol, se dezbracă repede, apoi se pregătește pentru noapte, încercând să facă zgomot cât mai puțin. Să deschidă ușa camerei lui Adrian? N-are rost, totul pare cufundat în liniște. Iată-l în dormitor, unde își dă la o parte cuvertura, apoi... dar ce e asta? Cine a pus fotografia pe noptieră? De unde a luat-o?

El și Eva, îmbrățișați într-un troian de zăpadă, zâmbesc fericiți obiectivului fotografic. Singura lor vacanță la munte, frumoasă ca un vis... Poza, aflată - până acum - în albumul imens în care Tudor își păstrează toate

amintirile adunate de-a lungul timpului, e sprijinită de veioză, pusă anume în așa fel încât să nu poată fi trecută cu vederea. Deci... asta a făcut Adrian toată seara: a răscolit sertarele, scotocind ca un hoț... “Plicul! Dacă a găsit plicul?” Gândul că un secret ce nu-i aparține - ferit până acum de ochii iscoditori și de imaginația înfierbântată a copilului - a ajuns, totuși, la Adrian datorită unei neglijențe, îl paralizează. Unde l-a pus? Caută, precipitat în sertarul din comodă. Nu este acolo. Nici în birou, unde-și ține actele: nici în noptieră, nici în barul cu sticle, nici în caseta din camera de zi... Ce-a făcut cu plicul? Dacă l-a găsit Adrian, e clar, îl caută degeaba; băiatul l-a ascuns... Dar unde? În casă nu există niciun sertar încuiat; niciodată nu s-a ferit de nimeni. Să intre în dormitorul lui Adrian, să întrebe? Deodată... “Costumul! Am fost îmbrăcat în hainele maron!”

Când scoate plicul din buzunarul interior al hainei, răsuflă adânc; parcă i s-a luat o povară de pe inimă. Fără neglijența salvatoare, în clipa asta Adrian ar ști tot. Din fericire, prin buzunarele costumelor nu l-a dus mintea să caute, sau n-a mai avut timp. “Și dacă i-aș spune eu? Dacă i-aș da eu să citească scrisorile, să vadă fotografia și să afle adevărul, să se termine odată povestea asta care-l otrăvește? În fond, și Malvina Samurcaș se întreba dacă nu cumva tăcerea față de Adrian a fost cea mai mare greșală a Evei, de la care au plecat toate... Dar Eva a suferit ani de zile și n-a spus nimic, Marcel n-a spus nici el, deși - poate - mărturisirea i-ar fi ușurat viața. Iar bărbatul care a fost, totuși, tatăl lui Adrian, așternând pe hârtie ultimul lui gând, scrisese exact așa: “Să nu spui copilului când... Dacă mă duc”. S-a dus, ca și Eva, ca și Marcel. Numai el, Tudor Șaru, știe secretul dispariției lui Trandafir; el și bătrâna.

“Bine că n-a găsit plicul... Mâine trebuie să-l iau la redacție, să-l încui în birou...” Șaru deschide, totuși, ușa camerei lui Adrian, încet, cu grijă, să nu-l trezească. Din întuneric îl întâmpină o voce străină, rea:

— Doriți ceva, domnule Șaru?

Deci... l-a așteptat, ba chiar l-a pândit, vrea să-și savureze succesul.

— Tu ai scos fotografia din album?

Întrebare stupidă, evident; cine altcineva? Tudor se înfurie pe el însuși pentru că nu i-a trecut prin minte ceva mai deștept, pentru că-i tremură vocea, pentru că nu se poate controla, dând astfel satisfacție unui...

— Da, domnule Șaru. De lucrurile dumneavoastră n-am să mă ating, vă promit, dar în fotografie era mama. Amintirea ei îmi aparține mie. Un iubit

nu face cât un copil... Așa că... fotografia am pus-o unde am crezut de cuviință. Vă deranjează?

— Adriane...

— Am înțeles că, odată, v-a fost apropiată. De ce vă mai feriți de mine, dacă știu?

— Adriane...

Băiatul tace, privind cu ochii lui verzi, teribil de ciudați, drept în lumina ochilor lui Tudor. Tace și Șaru. Ceea ce ar putea spune el este taina altora, pe care s-a hotărât s-o respecte, ascunzând-o cu prețul jignirilor și al umilinței. Deși... un moment de revoltă... “De ce jignire? De ce umilință? N-am suferit destul? Acum - să plătesc și pentru faptele altora?” Primul impuls este să meargă la șifonier, să scoată plicul cu scrisorile lui Trandafir, să-l arunce în mâinile copilului înnebunit de dorința de a-și cunoaște tatăl, să-i ofere apoi explicațiile necesare, comentând - așa cum știe el - condiția insului pornit pe toboganul degradării umane, sordidul existenței brutelor angajate drept “scut viu” pentru persoane importante din lumea interlopă a marilor metropole... Dar cu ce rezultat? Ce ar înțelege Adrian? Ce s-ar alege de relația lor? Mâine va mai merge la școală?!

Din toate câte ar avea de spus, Tudor reușește să spună doar atât:

— Noapte bună, Adriane.

Băiatul răspunde corect, așa cum a promis cândva, dar cu o corectitudine subliniată, manifestă, parcă dorind să demonstreze că e hotărât să respecte convenția, să nu dea niciun motiv formal de reproș “autorității tutelare”:

— Noapte bună, domnule Șaru.

“Domnul Șaru” se retrage în liniștea dormitorului său. De pe noptieră, Eva îl privește fericită. “Cine a făcut poza? Parcă Mișu Cameniță...” Ce ar simți acum Eva, dacă ar vedea ce i-a lăsat pe cap? Ce l-ar sfătui să facă? Băiatul a aflat o bucată infimă de adevăr și, pornind de la ea, și-a construit un întreg eșafodaj periculos, care amenință să distrugă totul în jur. Parcă așa spunea Voineag: “O jumătate de adevăr e mai periculoasă decât o minciună; dă plauzibilitate minciunii...” O jumătate; dar o părticică infimă?

Numai că aici, în cazul lui... nimic de făcut. Tudor nu poate încerca altceva decât să câștige timp. Să-l determine pe Adrian chiar așa, în condițiile unei relații încordate, să-și vadă de școală, să-și ia examenele, să intre, eventual, la facultate ori să-și croiască un alt fel de rost în viață, care să-i asigure o existență independentă. Chiar dacă nu-l va respecta, chiar dacă-l va uri. În fond, nu e important ce crede băiatul despre Șaru, ce simte pentru el, ci cât înaintează în mod obiectiv spre un statut social și profesional sigur. Asta contează. Deși... Tudor și-a dorit altceva, omeneste avea nevoie de altceva; e convins că și Adrian s-ar dezvolta altfel într-un alt climat. Câteva săptămâni a avut chiar iluzia că se poate; că a reușit. A fost, putea fi minunat! S-a înșelat, din păcate. Dacă nu se poate, nu se poate.

Au urmat zile din ce în ce mai tensionate. La un moment dat, Tudor s-a pomenit invitat la școală: Adrian are probleme la două materii, în catalog s-au adunat câteva absențe ce nu pot fi motivate și pentru care băiatul nu oferă nici o explicație. Cum, adică? Ne pregătim pentru “treaptă” - unde se anunță concurență serioasă - și, dintr-o dată, coborâm la amenințarea corijenței? Doi meditatori se ocupă de Adrian, iar la română, Mihai și-a asumat voluntar sarcina de a-l ajuta, ceea ce și face - atât cât îi permite “împricinatul”, din ce în ce mai puțin dispus să muncească.

Mai mult: Irina îl înștiințează că Adrian nu scapă niciun prilej să discute despre Eva, despre relația ei cu Tudor. Mihai e prevenit - cu el părinții au vorbit deschis, rugându-l să nu dea niciun fel de amănunte, dar Anca s-a lansat de câteva ori în conversații despre “tanti Eva”, așa cum și-o aduce

aminte. Ba, într-o zi, i-a arătat lui Adrian câteva obiecte rămase de la ea: două-trei cărți, niște fleacuri de toaletă, o rochiță ce n-o mai încape de mult... Irina vede, simte că se întâmplă ceva cu băiatul; să fie atent, să facă ceva...

Ce să facă? Tudor este același om corect, dispus să “treacă de la el”, luând-o în fiecare zi de la capăt, încercând mereu și mereu stabilirea unei relații normale și civilizate - dacă despre căldură și apropiere sufletească nu mai poate fi vorba -, dar rezistența întâmpinată e uimitoare. Parcă un dușman s-a ascuns în copil, dictându-i reacțiile, gesturile, privirile sau cuvintele... Un timp, jena l-a împiedicat să depășească o anumită limită - considerată, probabil, de către el însuși drept hotarul “conviețuirii reci, dar corecte”. Curând însă, lucrurile au fost împinse mai departe, și - evident - nu din vina lui Șaru. Discuții, discuții interminabile, pe un ton ridicat, arțagos, apoi de-a dreptul impertinent... întrebări de hărțuială, ca la anchetele de durată, în care anchetatorul încearcă să creeze derută, provocând inadvertențe sau nepotriviri în declarații numai bune de speculat... Seri imposibile, enervante... Amintirea discuțiilor despre cărți și despre spectacole a rămas undeva, în urmă, de parcă i-ar despărți de ele o veșnicie, de parcă nu aceiași doi oameni le-ar fi purtat... Acum, probleme. Probleme - să-ți crape capul! Până când... iată, un telefon de la Irina îl anunță că Adrian n-a venit la masă. Ce e cu băiatul? Mănâncă la cantina redacției? Rămâne în oraș? L-a așteptat două ore, acum trebuie să plece, are treabă la școală și acasă nu rămâne nimeni.

Tudor pune receptorul în furcă, înnebunit. Unde să-l caute? De unde să-l ia? N-a avut bani la el, din câte știe. Poate... Malvina Samurcaș! Formează numărul, așteptând răspunsul cu sufletul la gură. Nu, bătrâna nu știe nimic de Adrian, nu l-a văzut de aproape două săptămâni. Ce să facă? Încotro s-o apuce? Cu un alt apel telefonic, își aranjează un înlocuitor la serviciul de astă-seară; el ar fi trebuit să scoată ziarul, dar cum l-ar fi răbdat inima să stea în redacție, când...? Cine citește ultima pagină albă, din tipografie, se numește “cap limpede”; ce cap limpede ar fi, azi, Tudor Șaru?

... Într-un târziu, Adrian apare. Intră pe ușă calm, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, salută, se îndreaptă spre camera lui - unde își caută întotdeauna refugiu după, sau chiar în timpul discuțiilor tensionate - fără un cuvânt de explicație.

— Adriane...

— Poftim, domnule Șaru...

— Ai fost azi la școală?

— Evident.

— Și... la masă?

— Pentru absențe ar fi trebuit să vă dau socoteală. Masa... mă privește.

Tonul puștiului cere palme, dar Șaru strânge din dinți, impunându-și să fie calm. Face o pauză lungă, tocmai pentru un deplin control asupra replicii:

— Crezi?

— Sunt sigur. Cu stomacul meu fac ce vreau.

— Poate, dar cu nervii mei și ai Irinei, nu. Ești dator să mă anunți când intervine o schimbare de program, presupunând că, într-adevăr, ai avut treabă. Nu trebuie să știu?

Băiatul tace.

— Parcă am stabilit o convenție: fiecare, în limitele corectitudinii. Măcar ale celei formale.

În privirile lui Adrian se aprinde luminița fosforescentă care anunță, de regulă, momentul de atac al obrăzniciei:

— Am stabilit, dar... eu... eu m-am răzgândit. Tudor simte că începe să fiarbă.

— Da? Și de ce, mă rog?

— Așa am hotărât eu. N-am de ce să fiu corect cu cineva care m-a mințit tot timpul.

Șaru se stăpânește numai printr-un imens efort de voință. Deci... impasul. Exact de ce s-a temut. Simțea că va ajunge aici. Ce să facă? În primul rând, să se mai liniștească. Inima să-i bată normal, din nou, să nu-și mai simtă zvâcnind tâmplele, să nu-și mai audă pulsul, să respire ca oamenii... Absolut paradoxal și în totală discordanță cu momentul trăit, cu starea de spirit cumplită, se pomenește întrebându-se: ce s-ar fi întâmplat pe vremea copilăriei sale dacă, de exemplu, Sandu a' lui Târâlă, colegul său de bancă, i-ar fi spus lui taică-său ce i-a aruncat în față, adineauri, Adrian? Absolut sigur, nea Târâlă, țăranul zdravăn - altfel cumpănit la vorbă și la faptă - ar fi rezolvat problema pe loc, în spiritul legilor nescrise, dar respectate cu sfințenie din generație în generație: două palme sănătoase ar fi scos imediat

gărgăunii din capul copilului, poate o dată cu doi-trei dinți... Simplu și - probabil - eficient, de vreme ce în satul unde a crescut Tudor, copiii nu sufereau de complexe sau de angoase, nici nu-și luau lumea în cap, deși nenorociri se întâmplau, slavă Domnului, existau și suferințe, și necazuri, și năpaste de tot felul... “Deci - oftez după pedagogia biciului! Bravo, Șarule. Înapoi la bâta și la palme; înapoi la autoritatea fricii... Nu se mai trăiește ca pe vremuri! Și pentru că eu nu știu să învăț un băiat cum să trăiască altfel, respectând alte norme, ascultând alte comandamente, regret că nu pot rezolva problema cu două palme!”

Ce să facă? Nu cu Adrian; deocamdată e vorba de el însuși. Cum să-și recapete încrederea sau măcar stăpânirea de sine? Pentru ce și-a propus, cheia e în el. Cum să se adune? Doar a mai trecut prin momente grele, a mai trăit senzația că e terminat... Când i-a fost cel mai greu, când s-a văzut pe marginea prăpastiei, când durerea insuportabilă amenința să-l strivească, unde și-a găsit liniștea, echilibrul precar - dar echilibru, totuși? La masa de lucru. Scriind. Da, dar atunci avea de luptat numai cu el însuși, cu spaimile și obsesiile sale... Răul era în el, suferința se confundă cu însăși viața lui, ratată, trăită greșit, cine știe? fals, dar trăită de el...

Cu hârtia în față și stiloul în mână, Șaru redevenea stăpân pe sine pentru că uita de sine. Se simțea din nou puternic, sigur, scăpat de calvarul întrebărilor fără sfârșit și fără răspuns... Ar vrea să se așeze și acum la birou, dar lupta e de alt soi. “Dușmanul” e în camera de alături, unde a intrat trântind ușa. Are chipul unui băiețel cu aer candid, de serafim, apare din camera lui când nu te aștepți, privește fix, cu ochii verzi, fosforescenți, ca și cum ți-ar căuta continuu pe față și în reacții semnele vinovăției, dovezile crimei. Nici nu trebuie să deschidă gura ca să te paralizeze. Sub pojghița de aparentă corectitudine, păstrată până adineauri, ascunde suspiciune, pândă, căutarea permanentă a ceva care să justifice eșafodajul fals de gânduri, construit pe o himeră. Uneori tace când e întrebat; alteori răspunde unor întrebări neformulate, doar ca să irite prin șicane, pur și simplu - să provoace... Privește ironic, malițios sau rece -depinde de moment și de dispoziție -, aparent nu ai ce-i reproșa, dar dacă-i înțelegi privirile - și nu se poate să nu le înțelegi! - poți lesne înnebuni.

Tudor simte că așa nu mai poate trăi. Tensiunea e peste puterile lui. Și, în fond, de ce ar suporta? Ce a făcut rău? Ce are de ispășit? Irina l-a prevenit; i-a pus toate întrebările pe care, acum, și le pune singur. N-a crezut că va ajunge aici. Iată, a ajuns. El și Adrian sunt doi dușmani; unul ispășește o

vinovăție imaginară, iar celălalt, în timp ce aplică pedeapsa, încă se mai străduiește să afle natura exactă și împrejurările comiterii culpei. Dar până află, nu-și scapă și nu-și iartă victima; o fierbe la foc mic, deși nu știe bine pentru ce o face... Soluția? Există două bunici, există autoritate tutelară, instanțe în fața cărora poate dovedi cu probe bunele lui intenții; mai există internate, și chiar cămine pentru orfani... A suportat cât a putut; mai mult... De fapt, Eva a știut cum va fi! “Jură-mi că oricât ar fi de greu...” Atunci a promis. A spus da, pur și simplu, pentru ca acum să constate că s-a înfundat. Deci... alții să rezolve ceea ce el nu poate sau nu mai vrea?

Cu ochii pe coala începută de-acum aproape două luni -pagina 43 - Șaru încearcă să-și adune gândurile, să le racordeze la ultimele rânduri ale manuscrisului părăsit pe care s-a hotărât să-l continue azi, acum; neapărat acum, ca o dovadă a puterii sale de a răzbi. Hotărârea, soluția, rezolvările, discuțiile cu cine trebuie - mâine. Va vedea mâine ce-i de făcut; acum... gata. Există și el pe lume, este și mâine o zi.

Ciudat. Gândul îi zboară către el însuși, către viața lui, dar detașat, parcă din afară, ca și cum Tudor Șaru ar fi unul din personajele ce se nasc în imaginația lui și pentru care în clipa asta compune fișa, adunând datele biografice, schițându-i trăsăturile care să-l particularizeze, apoi fixând momentele decisive ale intrigii... Autocaracterizare, dar total desprinsă de subiectivismul cu care oamenii își judecă existența. După ce a alergat patruzeci și nouă de ani? Ce și-a dorit? Ca într-o clipă de iluminare, de înțelegere instantanee și totală a sensurilor, a esențelor ultime, întrevede răspunsul exact: mereu și mereu altceva decât i-a oferit viața. Asta e, desigur, explicația faptului că supremul regret vine din zona vieții intime, unde setea de iubire i-a fost lovită atât de crunt, de fiecare dată și atât de nemeritat... Și poate, tot de aici, regretul că nici una din cele două femei iubite nu i-a dăruit cel puțin un copil pe care să-l formeze cu răbdare și cu migală, dar să-l modeleze așa cum și-ar fi dorit el însuși să fie... Nu, nu e numai atât. Acum înțelege că, de-a lungul întregii sale existențe, a căutat împlinirea și recunoașterea celorlalți în zone învecinate, ba, uneori, fără legătură aparentă cu domeniul în care părea că s-a cantonat definitiv.

În liceu a învățat bine la toate materiile, strălucind la două din disciplinele “științelor exacte”, iar, atunci când nimeni nu se aștepta, a virat brusc spre domeniul care avea să-l ducă la ziaristică. Ce surpriză pentru colegi și pentru profesori, chiar pentru părinți! Deși, poate, surpriză - și enigmă - nu mai mare decât prietenia lui din liceu cu Nicu Tăbăcel,

“golanul” clasei, eternul abonat la corijențe, scăpat mereu ca prin urechile acului, cu note salvatoare puse în chiar ziua încheierii mediilor. Tăbăcel, spaima proprietarilor de pomi fructiferi din cartier, teroarea cucoanelor bătrâne cu grădinițe de flori în fața casei (nu se știe prin ce miracol, lui Tăbăcel îi plăceau florile...), regele maidanelor devenite ad-hoc arene pentru meciuri fluminante cu migi de cârpă și, mai apoi, cu baloane adevărate... Ce aveau în comun Șaru și Tăbăcel, ce puteau discuta amândoi, cum de nu se plictiseau împreună, pe ce lungimi de undă comunicau, de vreme ce trăiau în universuri atât de diferite - asta nu pricepea nimeni. Tudor a ales de-atunci lumea cărților, liniștea bibliotecii și bucuria studiului, dar nu pentru că n-ar fi cunoscut deloc și o altfel de viață, așa cum se întâmpla cu cei mai mulți copii sau adolescenți din familii preocupate să-și ferească odraslele de “golani”. El a văzut, a înțeles, a judecat și a optat.

Mai târziu, intrat în ziaristică, i s-au deschis rapid perspective de înaintare ierarhică. Le-a neglijat manifest și cu program, descurajând chiar încercări concrete de a i se încredința răspunderi importante. Când toată lumea îl vedea în lotul din care se formează “conducătorii de presă” - ales, chemat acolo la o vârstă puțin obișnuită pentru funcții -, el a optat pentru zona “direct productivă” a profesiei, preferând - la data aceea din instinct - să devină și să rămână “un condei”, să ajungă cunoscut și respectat prin semnătură, nu prin funcție. Atunci, spre treizeci și ceva de ani, nu înțelegea atât de bine ca acum mecanismul, culisele și determinările - uneori imprevizibile, alteori dubioase - care fac și desfac, nasc și spulberă cariere. De-a lungul anilor, s-a felicitat pentru opțiune, înțelegând că nu a greșit, cel puțin judecând prin prisma a ceea ce-și dorește și i se potrivește lui. A asistat la ridicări și prăbușiri spectaculoase, pornite din te miri ce și sfârșite te miri cum. Poate că în primii ani de muncă l-ar fi flatat să i se spună, la intrarea în redacție “să trăiți” sau chiar “trăiți!” - după modelul militar, visul oricărei scări ierarhice, dar s-a lecut repede. De când se știe, a muncit ca un rob, ducând pe umeri campanii de presă importante, a format oameni, a oferit altora, cu generozitate, idei. “Robia muncii” i-a plăcut, l-a făcut să se simtă împlinit, i-a dat convingerea că se exprimă. A făcut bine? A făcut rău? În domeniul său de activitate, Șaru știe exact: libertatea interioară vine și din exterior - sau măcar de-acolo se cultivă, se întreține. Probabil că doar caracterele excepționale evoluează și se exprimă pe traiectorii nemodificate, indiferent de context. Din modestie sau din luciditate, Tudor nu s-a considerat niciodată o astfel de natură, de aceea a hotărât - mai degrabă a

ales instinctiv - un statut mai puțin coercitiv, mai puțin stresant, cu marjă de mișcare personală mai largă. Acum cinci ani n-a putut evita, totuși, numirea sa în funcția de șef al secției pe care o conduce și azi: Educație, școală, tineret; da, la așa ceva și-a asumat răspunderea. Singurul pas urcat “pe scară”, cu promisiunea fermă de a fi și ultimul.

Nu-i pare rău că a acceptat. Lucrează cu trei oameni, acum e și stagiarul (“o experiență extraordinară!”). Chiar și fără funcție, tot ar fi făcut parte din echipa de elită a redacției, din grupul restrâns al responsabililor de număr. N-a refuzat niciodată asemenea treburi, care, de altfel, nici nu l-au ocolit; dimpotrivă...

Și brusc, atunci când se părea că aici s-au cantonat și viața și împlinirea lui Tudor Șaru, iată că a simțit imperios nevoia de altceva: scrisul. Eterna lui goană după satisfacții dobândite altundeva... Pur și simplu nu “i-a mai ajuns” ziaristica? O, nu!... De-ar fi fost așa!... Cum spunea Voineag, parcă citindu-i gândurile? “Am suferit prea puțin ca să pot scrie interesant... Numai un om frământat se așează la masa de scris... Mobilul hotărâtor în creație, cel puțin în literatură, nu este bucuria, seninătatea, ci suferința...” La el așa a fost. Și nu suferința - pur și simplu; sau nu numai suferința. Când Iulia l-a părăsit, secerată de boală, a suferit ca un câine, și-a considerat viața terminată – la 40 de ani! -, dar n-a simțit nevoia să se lupte cu cineva, să răzbune ceva. Iulia i-a fost răpită de soartă, ori cu soarta... cum să lupți? Nimeni n-a înviat un mort și nici n-a putut pedepsi destinul pentru curmarea nedreaptă a unei vieți.

Când l-a părăsit Eva, disperarea, panica și întrebarea obsedantă “de ce?”, teama de singurătate, mândria jignită, frica de bătrânețe, nevoia de uitare (singurele sentimente, credea el, ce îl mâneau spre masa de lucru întocmai ca nevoia de drog) se îmbinau, de fapt, cu dorința de revanșă. Inconștient, simțea nevoia să demonstreze (lui însuși? lumii? Evei?) că Tudor Șaru nu merita să fie părăsit ca ultimul dintre bărbați; că e puternic, chiar și în singurătate, că singurătatea nu l-a învins - deși l-a mușcat a doua oară, și cât de perfid! - că el, părăsitul, e capabil nu doar de supraviețuire, ci să devină - ce spunea Eva la telefon, în seara aniversării sale? - “un nume”, un scriitor citit, comentat. E oare urât, e meschin să dorești a demonstra cuiva cât de mult a pierdut, părăsindu-te? N-a știut să răspundă niciodată acestei întrebări; de fapt, de-abia acum și-o pune cu atâta claritate. Dar... a muncit, a scris, a rupt și iar a scris, adunându-și toate resursele în nopți de nesomn

(“oricum n-aș fi putut dormi...”), scotocind în cele mai ascunse tainițe ale conștiinței sale.

Primele înjghebări - două povestiri - s-au născut în primele nopți de singurătate. Dar nu la birou, ci cu ochii pironiți în tavan, chinându-se să uite, să doarmă... Din disperare, din dragoste, din rușine și din dor, aveau să se nască în imaginația lui Tudor “scenariile” reîntâlnirii (dorite și visate) cu Eva; variantele, zecile și sutele de variante ale explicației dintre ei, ale reînnoțirii firului de trai comun, sau, uneori, ale despărțirii definitive, dar pentru motive de-acum înțelese și acceptate -dacă existența fără Eva putea fi acceptată! Apoi... a rămas obișnuința de a fantaza ca nevoie de uitare de sine, ca singur mod de a-și copleși existența chinuită cu existența oamenilor și lumilor născute din imaginația sa. Nevoia de a trăi prin alții, de a conferi altor destine omenești ceea ce nu-și mai poate oferi sieși, și nici măcar nu mai poate transfera unei ființe vii, adică unei conștiințe reale, personalității unui copil care să-i poarte numele, să-i semene și să-l întâlnească, să-l continue fără greșelile - și, poate, fără neșansa - ce i-au pecetluit lui viața.

Așa a început să scrie, aproape convins că foile umplute într-un ritm incredibil cu scrisul său mare, nervos, vor rămâne simple exerciții de sertar. Până când... într-o zi a recitat începuturile, și-a judecat munca atât cât a putut el de aspru, apoi a îndrăznit și... s-a născut primul roman, primul său volum. “Lansarea” a fost ca un balon de oxigen venit pe o stare de asfixie. A simțit din nou că trăiește. Ecourile - surprinzător de bune. A așteptat cu sufletul la gură un semn de la Eva, o reacție; orice. Măcar semnalarea faptului că știe, că a auzit de existența unui roman semnat Tudor Șaru, că a citit o poveste deloc străină de ceea ce știau numai ei doi... N-a primit niciun semn. S-a aruncat atunci cu și mai multă înverșunare asupra colilor de hârtie albă, atacând cel de-al doilea roman. Da, chiar așa: “s-a aruncat”, “a atacat”, ca într-un război pe viață și pe moarte cu trecerea fără urme printr-o existență ce i-a refuzat cele două mari bucurii dorite tot timpul: o femeie care să-l împlinească prin iubire și copii pe care să-i formeze, iubindu-i.

După săptămâni bune de lucru, venea “căderea”. Trăia momente cumplite, adevărate crize de personalitate. În acele clipe, chiar și căutarea continuă, goana după “altceva” - cu care, până atunci, în sinea lui se mândrea - îi apărea ca o neputință jalnică de a se fixa în spațiul unei activități anume, de a se realiza acolo deplin. “Printre gazetari fac pe scriitorul, printre scriitori - pe gazetarul; vântur principii, predic - cu ce

drept moral? - unor oameni care întemeiază familii, cresc copii, dau societății oameni întregi... Pentru nefericiți par omul superior, împlinit, dar printre cei cu adevărat fericiți, eu sunt nefericitul... Toți neputincioșii spun: nu mi-a fost dat... Dat - de către cine?”

Treptat, se liniștea. Certitudinea profesiei sale, a poziției sale în profesie era, întotdeauna, primul argument. De necontestat. Apoi... soarta îl lovise, cel puțin o dată. De plecarea Evei poate a fost vinovat; n-o fi știut, într-adevăr, să o păstreze, să-i inspire încredere, siguranță... dar moartea Iuliei? Deși gândul la copilul dorit, cauza sfârșitului prematur al Iuliei, îl arunca din nou în disperare.

La a doua carte, munca - noua muncă - a început să-l cuprindă altfel. Nu l-a interesat aproape deloc mobilul inițial, nici chiar gândul că este, că a devenit scriitor, că în redacție e salutat și privit altfel (acest “altfel” incluzând, uneori, și priviri oblice, cu subînțeles...). Chinul cu hârtia și cu el însuși a început să devină bucurie, ceva extenuant, dar de neînlocuit. Ceea ce, la început, și-a impus prin voință și renunțare, a devenit obicei, apoi viciu. Trebuie s-o recunoască: nu mai poate adormi noaptea până nu-și simte capul fierbând, ideile străfulgerând pe ecranul minții cu o viteză halucinantă, mâna amorțită de-atâta scris, de-abia apucând să fixeze pe hârtie gândul ce-i dictează cuvinte, fraze, uneori pagini întregi... Se oprește doar atunci când simte că nu mai poate, când lumina veiozei se topește în primele raze ale dimineții. Nu o dată a plecat la redacție direct de la masa de scris, “ținut în picioare” doar de un duș bun și o cafea dublă, tare și amară.

... O privire aruncată spre ceasul de birou îl sperie: trei fără un sfert! Și n-a scris niciun rând... De la ce a pornit, de fapt? Discuția cu Adrian... Nu, asta n-a fost discuție. Mâine, adică azi, trebuie să facă ceva, să schimbe ceva, așa nu mai merge. Peste cinci ore, ședință de redacție. Când se mai odihnește, când se spală, când ajunge, când se pregătește?... Și când mai scrie? Șaru privește cu obidă pagina 43, pe care, în josul celor 6-7 rânduri așternute acum vreo două luni, a adăugat azi doar niște cerculețe înflorate, câteva dintre ele intersectându-se fără nici o regulă, iar în centrul cercurilor și în buclele create prin întretăierea lor haotică, cuvântul “succes” se repetă ca un leit-motiv. “Mi-am și găsit ziua în care să-l caligrafiez... Curat succes!” Deci, după scandalul cu Adrian, a încercat să scrie. Ce-a ieșit, se vede. Trebuie să ia o hotărâre, așa nu se mai poate; el, cel puțin, nu poate. A

suportat nenorocirea, a suportat singurătatea, dar ura - niciodată. Și nici nu vrea să se obișnuiască.

6. ARMISTIȚIUL

Noaptea aproape “albă” a lui Tudor Șaru a trecut la fel de greu pentru cel puțin alte două persoane. Ce poate simți o bătrână când e întrebată la telefon dacă știe ceva despre nepotul ei chiar de către omul care și-a asumat răspunderea creșterii băiatului? Malvina Samurcaș aștepta de mult, și cu teamă, un semn despre dificultățile bănuite, presupuse încă de la început. Seara petrecută în casa lui Șaru, apoi tăcerea, apoi două întâlniri cu nepotul, din care a aflat că “totul merge normal” - apreciere confirmată de Tudor într-o convorbire telefonică - au făcut-o să sperie că s-a înșelat, totuși, așteptându— se la rău. Dar ce poate fi mai rău decât faptul că Adrian e căutat cu telefonul, în pragul nopții, pe la toate cunoștințele? A așteptat două-trei ore, ca pe ghimpi, apoi frământările și dorința de a afla ce se întâmplă au hotărât-o să formeze numărul lui Tudor. Da, băiatul a venit, să stea liniștită, vor vorbi mâine, mai pe larg...

Liniștită? Cum să fie liniștită? Ea știe mai bine ca oricine ce înseamnă să devii peste noapte tatăl unui copil care te sfidează, îți râde în nas, aruncându-ți în obraz faptul că nu e fiul tău, deci nu are nici o obligație ca de la copil la părinte... Asta a pățit Marcel. Dar atunci exista Eva, Marcel suporta situația din dragoste pentru soție, sacrificiul avea o rațiune. Acum? Ce se va întâmpla cu Adrian dacă omul acesta străin și fără nici o obligație, se va spăla pe mâini? Eva găsea întotdeauna un șiretlic pentru a aplană lucrurile. Nu le rezolva niciodată, ci le cârpea; descoperea mereu un argument pentru ca Adrian să bată în retragere, să-și facă lecțiile, să tacă, într-un cuvânt - să meargă mai departe. Bătrâna era convinsă că “soluțiile” Evei nu rezolvau, în fond, nimic, ba dimpotrivă, escaladau continuu impertinența și insubordonarea băiatului, îi întăreau convingerea că acesta e raportul normal: copilul să pretindă, să impună, să chinuie, iar părinții să execute fără crâcnire, mama - pentru că i-a dat viață, iar tatăl vitreg - pentru că nu e tată adevărat. Frământată, totuși, de liniștea lui Marcel, Eva știa să potolească scandalurile, sau măcar să le limiteze, recurgând la mici vicleșuguri, soldate cu concesii -întotdeauna cu concesii... Pe loc, echilibristica ei dădea rezultate. Bătrâna se întreba însă de fiecare dată: ce va fi mai departe? Ce va deveni Adrian? Ce se va întâmpla când vârsta va

face din el ditamai zdrahonul, imposibil de stăpânit cu mici tertipuri de mamă concesivă, de fapt dezarmată în fața cuiva care cere și impune, fără să știe de obligații și de respect? Există educație fără opreliști, fără conștiința clară a ceea ce este și a ceea ce nu este permis?

Omul care i-a promis “o explicație mai pe larg, mâine”, nu știe nimic din ce s-a întâmplat în familia băiatului ei, dar acum - din câte vede bătrâna - începe să înțeleagă pe propria-i piele. Deși ea nu are nici o vină, deși nici măcar Marcel, băiatul ei, nu poate fi făcut răspunzător pentru ce a fost și ce este, Malvina Sarmurcaș se simte copleșită de rușine. De rușine și de neputință.

Nici Irina nu a avut o noapte liniștită. De câteva zile, anumite semne au făcut-o să bănuiască impasul. Adrian pare schimbat. Vine, mănâncă tăcut, evită orice discuție, răspunde evaziv - mai ales la întrebările despre Tudor și despre școală. În schimb, și-a făcut un obicei din a scotoci în relațiile Eva-Șaru.

Irina nu știe că Adrian a aflat, deși a bănuțit de la început că, mai devreme sau mai târziu, băiatul va ști. În locul lui Tudor, ea ar fi lămurit lucrurile din capul locului, simplu și clar. Cu atât mai mult cu cât fratele ei nu are ce să-și reproșeze în această relație; dimpotrivă. Singura dată când a vorbit cu Tudor deschis despre toate, a înțeles că fratele ei este de altă părere; l-a lăsat să procedeze cum crede că e mai bine, dar... iată cât de bine a fost! S-a convins, cu un telefon, că Adrian a venit acasă; vocea lui Tudor a lămurit-o, însă, despre tonul “explicației” dintre cei doi. Numai că Irina nu are 75 de ani, nu e neajutorată, ca Malvina Samurcaș, Tudor Șaru nu-i este un străin de care, cel mult, se rușinează... Mâine va merge la școală. Și ea e profesoară; ca dirigintă, a avut de-a face cu atâtea și atâtea situații complicate... Dacă fratele ei e un naiv care își imaginează educația unui copil ca pe ceva abstract, trebuie să-l ajute; să vadă ea catalogul, notele, absențele, să discute cu dirigintele și cu conducerea școlii, eventual cu colegii lui Adrian. Trebuie neapărat să știe, de exemplu, ce a făcut Adrian azi, unde a fost până noaptea târziu, altfel... se pot trezi cu niște surprizeee... Asta i-ar mai lipsi lui Tudor!

... La școală, dirigintele - de fapt o femeie în vârstă -ascultă cu atenție primele cuvinte ale Irinei, dar când înțelege despre ce e vorba, o oprește cât poate mai amabil; ea predă azi-mâine dirigenția clasei și catedra unei colege, starea sănătății o obligă să se pensioneze cu doi ani mai devreme,

chiar acum, în mijlocul anului școlar din păcate, medicul s-a pronunțat categoric: pensie, imediat. Daaa... Adrian Samurcaș... Elev ciudat, incomod, ea nu l-a înțeles prea bine niciodată... Cu ceva probleme acasă... fire imprevizibilă, fără prieteni, la învățătură -în plutonul mediocrilor... da, da, știe... Acum însă nu-i mai poate fi de niciun ajutor. Mai bine să-i facă legătura cu noua dirigintă, Paula Ioachim, profesoară de limba română; e pe aici pe undeva, a văzut-o adineauri, parcă sta de vorbă cu un fost elev, venit pe la școală. O căutăm? Da? Bine, cu plăcere; mai ales între colege... Să mergem.

E foarte aproape; chiar lângă ușa cancelariei. Înaltă, suplă, bine făcută, de cel mult 42-45 de ani, cu față de om energic, hotărât, dar plăcută, cu privire vie, inteligentă, poate puțin prea aspră pentru o femeie; parcă te cântărește, parcă vrea să vadă prin tine, dincolo de aparențe. Acum stă de vorbă cu un bărbat mult mai tânăr, de la care tocmai se pregătește să-și ia rămas-bun.

— Bine că știi unde să vă găsec... Vă pierdusem urma. V-am căutat la școala noastră, mi s-a spus că v-ați transferat...

— Sunt aici, Mircea. Nu-mi cunosc încă programul, dar -cel mai sigur - te caut eu la redacție. Doresc foarte mult să mă ajuți. Vreau să pornesc “cu dreptul”...

Irina și vechea dirigintă se apropie. Da, vederea n-a înșelat-o; o cunoaște din facultate. Când Irina termina, Paula intra în anul I. Parcă o vede la “balul bobocilor”, într-o rochie albastră, cu guleraș alb... Tudor a dansat de câteva ori cu “boboaca albastră”, cum îi spunea, amuzat... Bărbatul cu care discută diriginta n-a plecat încă; asistă la întâlnirea celor două femei, fără să știe cât de mult îl va implica această clipă de întârziere într-o poveste pe care, acum, nici măcar nu o bănuiește. Fosta dirigintă vrea să facă prezentările, dar Irina o ia înainte, întinzând mâna aproape sigură că nu greșește:

— Mă scuzați, în facultate nu vă numeați Paula Dimitriu? Femeia o privește atent, fața i se destinde într-un zâmbet larg, în timp ce strânge mâna întinsă către ea:

— Iar dumneavoastră... Irina Șaru?!

— Deci, e bine; pe amândouă ne ajută încă memoria - spune râzând Irina, în aceeași stare de bună dispoziție ca și fosta ei colegă. Intre timp, eu am devenit Irina Siminoc...

— Iar eu, Paula Ioachim...

— Știam. De fapt, asta am știut întâi: că trebuie să stau de vorbă cu Paula Ioachim, diriginta... Paula corectează repede, cu ochii la profesoara mai în vârstă, de lângă ele:

— Viitoarea dirigintă...

— Fie; viitoarea dirigintă a clasei a X-a B, acceptă Irina, înțelegându-i “diplomația”.

Fosta dirigintă se scuză; are treabă, o așteaptă o mulțime de angarale, cu predarea, cu situațiile, cu lichidarea, cu certificatele... Dacă tot se cunosc... O dată cu ea vrea să se retragă și Mircea Voineag; înțelege că cele două femei au de vorbit. Înainte de plecare, însă, curiozitatea e mai puternică decât teama de a nu inoportuna; o întreabă pe Irina, cât poate mai respectuos:

— Scuzați-mi îndrăzneala... Sunteți cumva rudă cu ziaristul și scriitorul Tudor Șaru?

— Mi-e frate.

— Și mie... șef.

Irina răspunde, zâmbind.

— Deci, cum s-ar spune... suntem, față de Tudor, în poziții... diametral opuse.

Acum buna dispoziție i-a cuprins pe toți. Pentru o clipă, Irina uită ce poveste complicată a adus-o la școală... Mai ales că Paula completează repede:

— Culmea e că, de fapt, până adineauri am vorbit cu fostul meu elev despre fratele dumneavoastră! Dar... să vi-l prezint: Mircea Voineag, proaspăt ziarist, fost elev de-al meu. Într-un fel, mă consider “vinovată” de actuala lui profesie...

Voineag completează:

— Vinovată integral. Fără dumneavoastră n-aș fi făcut, probabil, nici facultatea. Filologia, în niciun caz...

— Regreți?

— Dimpotrivă; vă mulțumesc. Acum și mereu. Sau, cel puțin, până când... șeful meu îmi va spune că mi-am greșit meseria.

Paula se simte datoră să explice:

— L-am rugat pe Mircea să mă ajute cu prezența fratelui dumneavoastră la una din acțiunile importante ale școlii. După cum vedeți, nici n-am venit bine și m-am pus pe agitat oamenii! Acum, șansa îmi oferă o “pilă” în plus! Cu o soră și un subaltern, merg la sigur...

Voineag își ia rămas bun și pleacă, promițând încă o dată că tot ce depinde de el... Cele două foste colege rămân, în sfârșit, singure.

— Înțeleg că ați venit cu o treabă...

Irina socotește rapid: nu e cazul să-l pună pe Tudor într-o situație delicată. Anumite lucruri sunt și trebuie să rămână secretul lui, dacă a ales calea asta, dar - pe de altă parte - ca să poată fi eficientă, Paula trebuie să înțeleagă în esență despre ce este vorba, altfel nu va ști ce are de făcut. Pare o femeie binevoitoare. Energică, știe precis că este, și-o amintește din facultate ca una din cele mai active, mai inimoase studente. Da, va trebui să-i spună esențialul: că fratele ei a devenit tutorele -de fapt, tatăl adoptiv al unui copil rămas orfan de ambii părinți, pe care o bănuială stupidă l-a transformat în dușmanul celui ce-l îngrijește. Totul - pe fondul unor probleme mai vechi de familie și, mai ales, de educație. Tudor dorește din tot sufletul să continue a locui cu băiatul, nu vrea să audă de internat sau de cămin, dar nici nu se pricepe să rezolve problemele, pentru a avea o conviețuire normală, civilizată. Ea, Irina, e “la mijloc”; pe de o parte nu poate să nu respecte hotărârea fratelui ei, pe de altă parte e îngrijorată de nervii, de sănătatea și de timpul lui. În plus, se teme pentru situația școlară a băiatului; Tudor și-a asumat o răspundere imensă. Poate o supraveghere specială, la școală, poate o atenție deosebită din partea dirigintei, poate...

Paula ascultă și înțelege. Înțelege mai ales faptul că nu are voie să întrebe ce n-a înțeles foarte bine. O cunoaște pe Irina, avea o minte strălucită; toate fetele din anii mici doreau să-i semene, să termine facultatea ca Irina Șaru. Îl cunoaște și pe Tudor, chiar mai bine decât își imaginează fosta ei colegă mai mare, și nu numai din scris; când venea, câteodată, să-și ia sora de la facultate, prezența lui în holul din “Edgar Quinet” făcea senzație... Ei, dacă două minți ca ale celor doi Șaru n-au recurs încă la soluția cea mai logică, cea mai simplă, înseamnă că ... nu se poate. Altfel... să nu se fi gândit nici unul că în primul rând trebuie spulberată “bănuiala stupidă”? Faci lumină și... se termină rapid orice suspiciune! Astfel, conflictul - dacă mai există - se mută pe alte baze, mult mai ușor de rezolvat. Dar Irina a venit nu pentru sfaturi, ci pentru ajutor concret. I-l promite, fără rezerve. Chiar de mâine se

va ocupa în mod special de Adrian Samurçaș; o va ține la curent cu tot ce trebuie să știe și să facă. Din clipa aceasta, se consideră asociată efortului de a scoate la liman un “copil cu probleme”... Cele două femei se despart, notându-și reciproc numărul de telefon; de-acum vor tot avea de conversat...

Paula privește în urma fostei colege de facultate cu un sentiment ciudat. N-a întrebat-o, n-a îndrăznit să o întrebe de la prima întâlnire ce face, cum trăiește; a înțeles că e profesoară, probabil în București, de vreme ce aici stă cu casa, dar dacă are familie, copii... asta ar fi depășit, evident, gradul de intimitate și cadrul discuției. Sigur, însă, e faptul că fratele ei, Tudor (rămas în amintirea fetei provinciale care era pe atunci Paula Dimitriu drept tipul bărbatului de succes, înzestrat cu toate datele deplinei realizări), trebuie să fi avut o viață total diferită de ce-și imaginase ea, cândva... La școală a venit sora, nu soția; deci nu e căsătorit? Nu are familie? Un bărbat ca Tudor Șaru - te pomenești că-i... singur? Și... “bănuiala stupidă”...? Irina s-a confesat atât cât a fost necesar pentru a oferi datele de “diagnostic și tratament”, ca la medic sau ca la avocat... Întocmai ca medicul și avocatul, Paula va păstra cu sfințenie cele aflate, dar dincolo de conștiința “secretului profesional”, e om, e femeie și nu poate să nu mediteze pe marginea faptelor cu care o confruntă viața. De ce atâtea neîmpliniri pe lume? De ce atâția oameni capabili, dornici și apti de viață, se pomenesc cu existența grevată de o “bănuială stupidă”? Sintagma a impresionat-o; acum, o obsedează. Încearcă să o asocieze cu imaginea lui Șaru, așa cum îl știa, dar cele două elemente nu se potrivesc nicicum. De fapt, nu face altceva decât să depene supoziții. Poate că nu este treaba ei, poate că toată povestea e un fleac, supradimensionat de o soră prea grijulie. Dar dacă nu este așa? Dacă în spatele demersului Irinei se ascunde o problemă gravă, care macină existența unui om? Și ce om! Paula pornește spre cancelarie, oftând. Oare chiar așa să fie viața? Să ofere atât de puțin celor ce dau atât de mult - pentru că pot și vor să dea? Să fie, într-adevăr, o regulă că de singurătate te aperi fie prin slăbiciune, fie prin concesii de neacceptat, adevăr pe care ea însăși...? Bine ar fi să afle că povestea vieții lui Șaru o contrazice, dar se teme că și el...

Hotărât lucru, azi e ziua întâlnirilor-surpriză. În cancelarie o așteaptă... Tudor Șaru. Direct din ședința de redacție a trecut pe la școală, măcar să vadă dacă ieri Adrian a lipsit de la ore sau nu. Fosta dirigintă l-a îndrumat și pe el spre Paula Ioachim. La prima vedere, chipul profesoarei îi stârnește lui Șaru senzația ciudată a întâlnirii cu o persoană cunoscută cândva, de

demult, în împrejurări atât de vagi, încât amintirea vine, parcă, din altă existență. Și mai ciudat: roșeața apărută brusc în obrajii femeii, emoția ce i se citește în expresie, în priviri, conturează ceva mai clar chipul ce se luptă să iasă și să se reconstituie din sertarele memoriei, odată cu împrejurarea care l-a plasat acolo.

Paula Ioachim nu este însă omul care să se lase dominat de emoție mai mult de-o clipă. Recăpătându - și controlul, salută musafirul, se prezintă, iar vocea ei, acum fără tremur, curmă efortul ziaristului de a-și limpezi aducerile-aminte. Ca și când nu știe ce caută la școală Tudor Șaru, diriginta întreabă, primește răspunsul, stă puțin pe gânduri, apoi... se scuză; din păcate, încă nu a preluat clasa, de-abia de mâine... dar chestiunea concretă, punctuală, nu constituie o problemă, va consulta catalogul și... În dreptul numelui Samurcaș Adrian, nu figurează nici o absență. Comunicând rezultatul, Paula nu se poate stăpâni să privească spre Tudor cu mult mai multă curiozitate decât ar vrea să trădeze. Arată exact cum și l-a imaginat pe Șaru la deplină maturitate: cu semnele vârstei mai degrabă în expresie și - cert - în firele albe de la tâmpile. În rest, aproape niciun kilogram în plus; aceeași înălțime peste medie, negârbovită sub ani, aceiași umeri lați, același tors puternic, de om care a făcut mult sport, dar mai ales aceeași față deschisă, mai mult decât frumoasă, care “topește” pur și simplu femeile și strecoară, involuntar, invidia în sufletul bărbaților.

Nimic, însă, din ce gândește și ce simte acum Paula Ioachim nu transpare în vocea ei:

— S-a petrecut ceva anume care vă determină să întrebați de absențele lui Adrian?

Întrebarea îl pune în încurcătură pe Șaru. Nu... adică, da. Ar fi prea multe de spus și poate chiar trebuie spuse... Poate, după ce noua dirigintă va cunoaște clasa, elevii, îi va solicita și el o discuție mai pe îndelete despre Adrian. Sigur, diriginta, în cel mult două săptămâni, va fi în măsură să abordeze situația oricărui elev. Pe Șaru îl invită în mod special, cu atât mai mult cu cât - recunoaște - vrea să-i ceară și ea o mână de ajutor; participarea la o dezbatere cu elevii, părinții și profesorii clasei. Tema: relațiile dintre părinți și copii, hotărâtă chiar în acea clipă de Paula Ioachim - cu intuiție mai mult de femeie decât de pedagog - și comunicată lui Tudor ca o decizie demult gândită.

Șaru se încruntă. “Ca să vezi ironia soartei!” Nici mai mult, nici mai puțin decât “relațiile dintre părinți și copii?” Chiar așa! Și... la ce poate duce o discuție pe tema asta? La câteva concluzii strict necesare pentru uzul părinților și - eventual - al profesorilor, e de părere diriginta. Bine, dar aici este școală pentru părinți și profesori, sau pentru elevi? Pentru elevi, desigur, dar să nu uităm că elevii de azi vor fi, la rândul lor, părinți - și asta... mai devreme decât ni se pare nouă. Ne-am obișnuit să-i știm copii, dar unii dintre ei peste 4-5 ani vor spăla scutece și vor împinge cărucioarele cu odrasle, prin parcuri; poate că e mai bine să afle de pe acum ce înseamnă să crești un copil, în ce climat și pe ce principii...

Șaru tace. Asta nu i-a trecut prin cap niciodată. Deci, să zicem... dacă Adrian termină școala și găsește imediat un loc de muncă, la 19 ani... după un an-doi, într-adevăr, nimeni nu-l mai poate împiedica să se însoare. Va avea munca lui, banul lui, de ce n-ar avea și familia lui? Și... când asta? Peste patru-cinci ani. Fantastic! Deci, copilul năbădăios de azi va trebui să ceară el ascultare, să controleze el, peste 8-9-10 ani, frecvența copilului său, să vină el la ședința cu părinții, să caute el învățătoarea, să ceară relații, să întrebe de note, de purtare...

Paula reia firul raționamentului; și apoi, se poate vorbi -ba chiar trebuie vorbit - despre obligațiile copiilor. Spuse toată ziua de fiecare părinte, adevărurile fundamentale sună a predică și a cicăleală, dar afirmate într-un cadru larg și solemn, impunător prin el însuși, poate și cu exemple - de aceea ar fi salutară prezența unui ziarist cu atâta experiență -, ele ar căpăta altă greutate, ar fi altfel privite de către copii. Ea, cel puțin, își pune speranțe într-o asemenea dezbatere. Poate conta pe ajutorul lui Șaru?

Întrebat direct, Tudor nu mai poate da înapoi. Dacă diriginta consideră util, dacă apreciază că el...

— Deși... tare mă tem că dumneavoastră căutați soluții tocmai la cei ce nu le găsesc nici pentru problemele lor.

— Nu cumva exagerați aceste probleme, domnule Șaru?

Tudor tresare. Este un om prea experimentat pentru a nu simți că, în spatele acestei întrebări, se găsește... ce se găsește? Paula Ioachim reia, explicându-se:

— Prezența dumneavoastră la școală îmi spune că ele există, deci... e normal să vă ajut. E vorba de un elev a cărui dirigintă sunt. Promit să nu mă

amestec în ceea ce nu mă privește. Înțeleg, totuși, că vă temeți de un impas al băiatului. Adevărat?

Șaru confirmă. Nu avea de gând să provoace discuția, dar dacă tot a început...

— Contează mai puțin cum s-a ajuns aici; importantă e soluția. De acord? Șaru confirmă din nou.

— Singur va fi greu să o găsiți; trebuie ajutorul școlii, poate și al altora. Vă mărturisesc, nu sunt pregătită să abordez fondul problemei, dar... cum să vă spun... m-a stârnit neîncrederea dumneavoastră în ideea mea. Vă cer scuze dacă...

Nu, n-a greșit deloc. Poate el, Tudor Șaru, a greșit nevorbindu-i deschis, așa cum s-ar fi cuvenit. A întrebat de absențe, a aflat că ele nu există, dar asta nu înseamnă că problema, ca atare, s-a rezolvat, că situația lui Adrian - și la învățătură, și pe un plan mai larg - a încetat să-l frământe. Dar despre toate acestea... într-o discuție viitoare, când și unul, și celălalt vor fi mai pregătiți pentru a căuta și a găsi împreună soluțiile.

Șaru mulțumește și pleacă, stăpânit de sentimentul ciudat că femeia de care abia s-a despărțit - Doamne, a cunoscut-o, cândva? Unde, și cum? - știe mai multe despre el și despre Adrian decât a lăsat să se vadă. Așa cum Paula Ioachim rămâne convinsă, după discuție, că ceea ce nu mărturisește Șaru este mult mai grav, mai adânc și are, oricum, mult mai multă importanță pentru el decât pare dispus să recunoască.

... Azi, Adrian a venit la masă fără nici o întârziere. Până la un punct, totul decurge ca de obicei: câteva cuvinte despre ce-a fost la școală, mâncarea, apoi lecțiile. Când băiatul e gata de plecare, Irina îl invită în birou; vrea să stea de vorbă cu el câteva minute.

— Cum te simți la noi, Adriane?

— Bine, doamnă Irina.

— Ieri n-ai venit...

— N-am putut.

Așteptând răspunsul, sora lui Șaru urmărește atentă expresia băiatului; nici acum și nici când vorbește, pe fața lui nu răzbate vreo tresărire de surpriză, vreun semn de teamă. Irina clatină capul: da, da, da...

— Așa mi-am zis și eu. Păcat că nu ne-ai anunțat, nici pe noi, nici pe Tudor. El a fost teribil de îngijorat. Dacă îți place la noi, ce-ar fi să locuiești

aici?

Băiatul e uluit.

— Tot timpul?

— Tot timpul. Punem un pat în camera lui Mihai și dormi cu el. Ce zici?

— Nu... nu m-am gândit niciodată... nu știu... dar... domnul Șaru?

— Cu Tudor mă înțeleg eu.

— Cred... adică sigur v-aș deranja... Eu nu vreau... Privirea Irinei a căpătat o nuanță de gravitate, în deplină consonanță cu ce spune acum:

— Știu că nu e treabă simplă să crești un copil, dar sunt obișnuită. Și în orice caz - trebuie să ți-o spun - mă deranjează mult mai mult nopțile albe ale lui Tudor. După discuțiile voastre nocturne, tu adormi repede, ești tânăr, ai somnul sănătos... El, însă, nu.

Adrian e roșu ca focul. Tace, cu ochii în pământ.

— Poate e mai bine și pentru el, și pentru tine. Dacă nu vă suportați... vreau să spun dacă nu-l suporti, e păcat să vă chinuiți reciproc. Ce zici?

Băiatul e încă mut de surpriză și rușine. Ar vrea să-și regăsească obrăznicia, să toarne câteva cuvinte otrăvite, însă atitudinea calmă, tonul așezat, dar atât de hotărât al Irinei și - de ce n-ar recunoaște-o? - generozitatea propunerii îl lasă fără replică.

— Să te gândești la ce ți-am spus, Adriane. Înțeleg, e greu de răspuns pe loc, dar mâine, poimâine, când te hotărăști, discutăm, nu-i așa?

Adrian confirmă; se va gândi, va da un răspuns; dar mintea a și început să lucreze febril. Va să zică, ce-i face lui Șaru e cunoscut. S-a plâns el, a aflat doar ea știe cum... nu asta interesează, deși contează și cum a relatat Șaru toată povestea... Deci pot afla și alții. Nu, nu vrea asta.

Și mai tare îl contrariază faptul că a doua zi, după ore, la poartă îl așteaptă bunica. Malvina Samurcaș vrea să știe ce-a fost cu telefonul de la Șaru, în urmă cu două seri. Cum “ce telefon”? În jur de ora nouă seara, Tudor se interesa dacă știe ceva despre... Aaaa, nimic grav; a întârziat la școală, atâta tot. Bine, dar programul nu e cunoscut dinainte? Și când survine ceva, nu poate da un telefon, să nu se alarmeze lumea? Cum să nu se știe nimic despre soarta lui până noaptea, și ce treabă e aceea, la școală, de la opt dimineața până la nouă seara, pe nemâncate? Bine, bine... cât târboi pentru nimic! S-a întâmplat o dată, o singură dată; ce atâta zarvă? S-a plâns Șaru, cumva? Nu, nici pomeneală; a întrebat-o, pur și simplu dacă

nu știe de el. Este adevărat, părea speriat, dar numai un nesimțit sau un iresponsabil ar fi stat liniștit când... Ea, să fi fost în locul lui Șaru, nu știe ce-ar fi fost în stare să facă! Ei, gata! Acum nu mai e copil, să nu-i mai poarte de grijă chiar așa; a învățat și el ce trebuie și ce nu trebuie, poate să se ferească singur...

Oare? Bătrâna pleacă la fel de neliniștită cum a venit. Ce-i drept, Adrian n-a ridicat tonul, la despărțire a sărutat-o, rugând-o încă o dată să nu se mai frământa, dar... n-a convins-o. Practic, băiatul s-a strecurat din discuție.

Pentru Adrian, surprizele nu s-au terminat. La două zile după vizita bunicii, diriginta îl invită în cancelarie pentru o întrevedere pe care el nu știe cum s-o înțeleagă. Irina și bunica au încercat, fiecare, să obțină un răspuns la o întrebare clară, pe când profesoara se tot învârte în jurul lui, întrebându-l câte-n lună și-n stele, ca și cum n-ar ști nimic - decât faptul că ar fi ceva important de aflat, dacă insistă... Adrian s-a hotărât pe loc: până nu-i reproșează ori nu-l întreabă ceva anume, nu spune nimic. N-are nici o problemă, nu creează nimănui nici o problemă, nu vrea nimic, nu-i trebuie nimic; e cel mai sigur mod de a afla dacă nu cumva Șaru s-a plâns la școală. Deși, după câte îl cunoaște, nu e el omul să se umilească în fața unei femei necunoscute, mărturisindu-și neputința de a ține în frâu un copil zurbagiu. Mare minune dacă nu i-a ascuns și Irinei! Dar... să vedem.

Paula Ioachim nu întreabă nimic concret. De la primele cuvinte a înțeles că nu de la Adrian va afla ceva; acum vrea să testeze firea copilului, sinceritatea lui, capacitatea și dorința de a-și deschide inima. Va fi greu cu Adrian; intuiește într-o clipă intențiile interlocutorului, când nu înțelege - se blochează, strângându-se ca un arici, ascunde cu îndârjire tot ce crede el că reprezintă secretul lui și numai al lui, nici măcar loial nu este în discuție... Ciudat. A luat de la fiecare vârstă ce are mai rău; de la adolescență - inconștiența, cruzimea până la un punct teribilistă, iar de la maturitate - încăpățânarea șireată, puterea de a-și stăpâni și disimula reacțiile, de a-și refuza și cenzura spontaneitatea... Tare se teme Paula Ioachim că numai un șoc, un șoc foarte puternic, va putea sparge crusta mai groasă și mai rezistentă decât s-a așteptat, așternută peste sufletul copilului și devenită un fel de platoșă care, în loc să-l ferească de pericole exterioare, îl înăbușă, riscând să-i deformeze grav caracterul.

Șoc... dar cum? Cu ce? Și mai ales - cu cine? S-ar zice că asta... chiar nu mai e treaba ei. Un atac decisiv asupra a tot ce este ascunziș, suspiciune,

teamă sau duplicitate în Adrian nu poate porni decât din zona adevărilor amare - închipuite ori reale -, pe care și băiatul, și Tudor Șaru le ascund; de ce, nu știe. Tot ce rămâne în puterea ei este să-l facă pe Adrian să se simtă supravegheat; să știe că o absență, o notă proastă, o incorectitudine la școală vor fi comunicate familiei și sancționate imediat. Cu alte cuvinte, ceea ce elevul ar trebui să facă din motivații lăuntrice, deocamdată să facă din constrângere. Din câte și-a dat seama diriginta, băiatul se teme de autoritatea școlară, nu vrea să fie “un caz”. Tot e ceva... De aici trebuie început; atâtă poate face ea, deocamdată. Ba nu; va mai încerca ceva. Ideea nu i-a venit în clipa asta, dar acum s-a hotărât, când Adrian se ridică și pornește spre casă, grăbit, să nu cumva să se impacienteze Irina. Deși, pentru ce vrea diriginta, există un risc, mai ales așa cum își gândește ea încercarea... Paula Ioachim e aproape sigură că Mircea, fostul ei elev, va fi de acord să o ajute.

... Ultima - și cea mai ciudată, pentru Adrian - discuție din șirul celor survenite după scandalul cu Tudor, se desfășoară acum, și tot la școală. După ore, în cancelarie îl așteaptă un tânăr cu cel mult zece ani mai în vârstă decât el. Se prezintă drept ziarist - ceea ce se pare că și este, legitimația (la care Adrian nu a privit cu atenție) o atestă. Pot sta de vorbă, câteva minute, într-un colț liniștit, unde să nu-i deranjeze nimeni? E o problemă delicată, oarecum intimă, și vizitatorul n-ar vrea să... Desigur, știe Adrian un colț liniștit, în curtea școlii. Peste câteva clipe, băiatul află, uimit, că interlocutorul său întreprinde o anchetă - hai să-i spunem o investigație de presă, e mai corect! - printre copiii orfani încredințați de autoritatea tutelară unor familii. Vrea să afle ce relații s-au stabilit între copii și cei răspunzători de creșterea și educarea lor, cum sunt tratați, în ce climat cresc, dacă au probleme... A pornit investigația de la copii; apoi, va confrunta opiniile lor cu cele ale familiilor responsabile. Garantează, sub cuvânt de onoare, secretul absolut al discuției, dacă cineva dintre intervievați vrea să nu se facă publice spusele sale, sau să nu-i fie atribuite nominal.

Adrian nu-și revine.

— Adică... să scrieți în ziar ce vă spunem noi? Eu?

— Nu neapărat, și nu oricum. Doar dacă cei ce stau de vorbă cu mine acceptă să le dezvălui opiniile, apoi dacă -mergând pe urmele afirmațiilor lor - mă voi convinge că ele sunt adevărate și, bineînțeles, numai și numai dacă, în final, ar rezulta stări de lucruri ce merită aduse la cunoștința opiniei

publice, a organismelor cu răspunderi în această direcție. Nu mă interesează fleacurile, nu caut noduri în papură, ci lucruri importante, care pot determina drumul în viață al unor oameni. În fond, e vorba de vieți omenești, nu?

— Scuzați-mă... Așa, când am timp, mă uit și eu prin ziare, și n-am prea văzut asemenea... Cum v-ați gândit?...

— Ca să fii sincer cu mine, sunt la rândul meu sincer. Am crescut la orfelinat; nu mi-am cunoscut părinții. Zeci de colegi de-ai mei au fost înfiați, de-a lungul anilor, dar nu toți orfanii ajung în familii în care sunt cu adevărat doriți. Ei bine, asta este zona în care vreau să investighez: copilul adoptat se simte ca în familia lui? Ca în casa lui? Și dacă nu - de ce? Întrebarea ar fi, în esență: ești mulțumit de viața ta?

— Și dacă n-aș fi?

În ochii ziaristului a apărut o sclipire de interes; dar “regula jocului” - abia enunțată - trebuie respectată.

— Discutăm teoretic?

— Deocamdată, da.

— Dacă numai “deocamdată”, înseamnă că ai în vedere, poate, și o discuție mai concretă... Adrian dă înapoi, precipitat:

— N-am spus asta!

— Așa am înțeles eu...

— Și... cu persoana care... adică... tutorele meu... n-ați discutat nimic?

— Nici nu știu cine este.

— Nu se poate! Din moment ce ați ajuns la mine după niște acte, ați văzut în dreptul numelui meu un nume de adult care...

Ziaristul îl întrerupe cu un gest hotărât:

— Nu m-am uitat în niciun fel de acte. Mi s-au dat niște nume de copii și școlile în care îi pot găsi, fără niciun alt indiciu, tocmai ca să evit orice idee preconcepută. Adresele, numele adulților - în cea de-a doua etapă.

— Și dacă... dacă ei se vor plânde de copii?

— Dreptul lor - și datoria mea să verific.

— Ce se confirmă... scrieți?

— Repet: nu neapărat și nu oricum. Dacă familiile sunt de acord, dacă eu sunt convins că, publicând, semnalez opiniei publice, familiilor, școlii, niște

probleme și fenomene ce merită cunoscute și rezolvate... Și, poate, dacă asta îi va face pe unii copii să priceapă că, atunci când soarta ți-a răpit familia, trebuie să știi să prețuiești și să meriți șansa de a ți se deschide ușa unei case de oameni. Sau să știi să cântărești bine gestul de a respinge un om care vrea să-ți fie și chiar se poartă ca un părinte...

— Și dacă nu se poartă?

Nehotărârea băiatului a început să-l intrige pe ziarist. “Ar vrea, dar se teme, probabil...” Întreabă, la rândul lui, fără să forțeze nota:

— Tot teoretic discutăm?

— Bineînțeles.

— Deci... un fel de consultație juridică! Bine, fie și așa. Să știi că legea apără minorii. Dacă se dovedește în fața autorității tutelare incapacitatea unui adult de a-și îndeplini mandatul de tutore, copilul i se poate lua.

— Și... ce face?

— Eu am crescut într-un cămin de orfani. Nu spun că mi-a fost ușor, dar, cât am stat acolo, nimeni nu m-a bătut, nu m-a umilit și nu m-a chinuit; nu am răbdut de foame sau de frig. Am învățat, am urmat facultatea... Vreau să spun că se poate trăi și așa.

Adrian se simte mușcat de o bănuială:

— Și... chiar nu cunoașteți numele tutorelui meu? Mircea Voineag se încruntă. Nu e obișnuit să-i fie pus la îndoială cuvântul.

— Ți-am dat cuvântul de onoare. Altă garanție...

— Vă cred, mă scuzați. Am insistat pentru că... pentru că și el este ziarist, ca dumneavoastră. Se numește Tudor Șaru.

Voineag simte cum i se năruie pământul sub picioare. Ce gafă sinistră! Ce coincidență nenorocită! Cum de nu i-a spus Paula Ioachim despre cine e vorba? Probabil că nici ea n-a știut, altfel nu se poate... Cum să-l convingă acum pe șeful său, pentru care a făcut un adevărat cult, că e o întâmplare, că n-a știut, că n-a avut niciun gând rău...? Încearcă să se transpună în pielea lui Tudor; ce-ar simți dacă băiatul său ar veni de la școală și i-ar spune că subalternul pe care îl învață meserie - și ce meserie! -s-a prezentat la cancelarie și l-a tras de limbă, întrebându-l dacă nu cumva tatăl adoptiv se poartă rău, îl oprimă, îl?... Mai mult; rememorând cele două-trei momente de nehotărâre, când băiatul părea gata-gata să mărturisească o nemulțumire

profundă, Voineag are impresia că puștiul l-a “plimbat” înadins, pentru a avea ce povesti acasă... Ce situație! Cum să dea mâine ochii cu Șaru?!?

Surpriza, frământarea ziaristului îl liniștesc, într-un fel, pe Adrian; deci n-a fost nimic “montat”, ci pur și simplu o întâmplare. Dar o întâmplare din care înțelege că trebuie să fie prudent. O vorbă scăpată de Irina către dirigintă, îmbinată cu o astfel de inițiativă a cuiva, îl poate arunca într-un scandal. Nu dorește tapaj, publicitate, ochi îndreptați asupra lui; vrea numai să afle, să fie sigur că...

O dată cu pronunțarea numelui Tudor Șaru, discuția -practic - s-a încheiat. Cei doi se despart într-o stare confuză. Voineag - de rușine și de necaz că s-a vârat prosteste într-o poveste care i-a sunat ciudat de la bun început, Adrian - de nesiguranță, dar și de teamă că atitudinea lui imprudentă, care a împins lucrurile cam prea departe, îi va aduce încurcături. Dar dincolo de teamă sau de calcule, în conștiința băiatului licărește ceva absolut nou: revelația că există pe lume copii care n-au avut niciodată șansa unei case de oameni. Pentru ei “cămin” nu înseamnă cuibul unei familii, ci un bloc cu dormitoare, cantină, sală de făcut lecțiile și curte pentru joacă de la ora cutare până la ora cutare, când bate clopotul - și gata! Acolo, suprema satisfacție - mărturisită de ziarist, adineauri - este că nimeni nu te bate, nu te chinuie, exact relele de care ar fi vrut să-l scape dacă s-ar fi plâns de tutore... Cum să se plângă? Ce să spună? Că un bărbat în toată firea și-a pierdut până și somnul din cauza lui? Că de trei luni și mai bine, un manuscris început a rămas la pagina 43, blocat un timp din dorința lui Tudor de a face pe copilul înfiat să se simtă ca acasă (de fapt, mai bine decât acasă; Adrian recunoaște că n-a mai trăit niște săptămâni atât de pline și de frumoase...), apoi - de certurile, enervările și “strâmbele” aruncate intenționat, ca să-l scoată din fire?

Luându-și ghiozdanul și grăbindu-se către masă -respectată acum cu sfințenie -, Adrian se gândește, nu fără un frison de spaimă, că, în fond, depinde de Șaru să nu-l mai suporte, să-l trimită frumușel într-un cămin de orfani sau într-un internat, ceva, unde nu stă nimeni să-ți caute-n coarne... Ce s-ar face? Rămâne varianta familiei Siminoc. Dar oare, când a propus-o, Irina s-a consultat cu Șaru? Nu, sigur că nu. Parcă a și spus: “Cu Tudor mă înțeleg eu...” Dacă Tudor renunță la băiat, prezența lui Adrian în familia Siminoc va fi la fel de indezirabilă ca și în locuința lui Șaru. Totul e pe muchie de cuțit; trebuie să fie atent - îi spune instinctul de conservare. Dar acum, parcă -parcă vorbește nu numai instinctul de conservare. O voce

neauzită niciodată, un sentiment netrăit încă se amestecă printre semnalele de alarmă stârnite de cele patru discuții cu temă comună: cum trăiești în casa lui Tudor Șaru? Băiatul înțelege că întrebarea ar trebui, de fapt, formulată așa: cum trăiește Tudor Șaru în casa lui, de când a venit Adrian Samurcaș? Ei, aici e-aici: răspunsul...

... Singurul om rămas complet în afara evenimentelor din ultimele zile este Tudor. Habar n-are de inițiativa Irinei, de ideea Paulei Ioachim sau de demersul doamnei Samurcaș pe lângă Adrian. Nu înțelege nici timiditatea confuză, atât de străină firii stagiarului, cu care Mircea Voineag se învâрте în jurul lui, la redacție. Parcă ar vrea să-i spună ceva, dar nu știe dacă e bine, și cum...Îl miră până și corectitudinea lui Adrian. Din seara înfruntării, băiatul se prezintă la Irina fără nici o întârziere, acasă vine cu toate lecțiile făcute "la centimă", a adus în carnet și trei note foarte bune, seara mănâncă în tăcere, fără nimic deplasat în comportare, în ton... Se retrage devreme în camera lui, dar nu ostentativ - îmbufnat, ci mai degrabă cu aerul omului care nu vrea să deranjeze. A început din nou să citească, i-a mai cerut lui Tudor niște cărți - deja adunate într-un colț special din biblioteca sa, destinat lecturilor curente. Și-a reluat și obligațiile gospodărești "din vremurile bune": în fiecare seară, când vine acasă, scoate din punga pregătită special în acest scop o franzelă - datoria lui, iar după masă șterge vasele pe care le spală Tudor, apoi pune totul la loc, în raft, exact cum le-a aranjat Gheorghiuța.

Așa stând lucrurile, Tudor n-a mai considerat necesară nici o explicație. Mai exact, n-a provocat-o. Necesară, probabil, ar fi fost... dar... o nouă discuție? Poate un nou scandal? Ce să-i mai spună, din câte are voie să-i spună? Cum să-i explice mai convingător decât până acum buna sa intenție, absurditatea conflictului, consecințele nefaste pentru amândoi? A ajuns să se teamă de înfruntarea deschisă cu Adrian. Băiatul are limba ascuțită, rea, iar el, Tudor, primește totul în plin, n-a ajuns - și speră să nu ajungă niciodată - la stadiul de tăbăcire, când cuvintele nu mai contează, jignirile nu mai jignesc, răutățile nu mai dor, vorbele trec pe lângă urechi, singurul gând, singura dorință a celui ce ascultă fiind ca cel ce lovește să obosească, să se plictisească de atâta venin aruncat în și printre vorbe... Deci, discuție... numai dacă va fi imperios necesară. Atâta timp cât Adrian își vede de treabă, ia note bune, în casă se poate respira... să nu stârnim stihiiile.

Două seri la rând, Tudor a reușit să lucreze. Reintră foarte greu în atmosfera manuscrisului; a trebuit să citească și să recitească de nu știu câte

ori ultimul capitol (douăzeci și mai bine de pagini) ca să-i spună ceva textul, să reînsuflească notațiile sale pentru ce are de scris acum, notații ce i s-au părut - când le-a scos din mapă - niște fraze cifrate, aproape fără sens, imposibil de transformat în substanță literară. Pe cât de greu și nesigur s-a urnit, pe atât de mare i-a fost bucuria urmărind recolta a două nopți de muncă: treisprezece pagini dense, plus “șnurul” amănunțit al următoarelor două capitole. Din păcate, poimăine îl așteaptă o deplasare de două-trei zile, va fi obligat să întrerupă scrisul exact când și-a regăsit cadența.

La redacție - totul normal. Singurul lucru oarecum ciudat este - în continuare - comportarea lui Voineag. Dacă stagiarul nu se explică singur, va trebui să-l provoace el; nu sunt firești starea permanentă de jenă, fâstâceala provocată de orice cuvânt sau întrebare, aerul de ins pe a cărui căciulă bâzâie permanent musca. Uite, chiar acum, dacă mai e prin redacție...

Își consultă ceasul: șase și un sfert. Probabil că Voineag a plecat de mult. Pe Șaru l-au reținut până acum mapa cu manuscrise, planul trimestrial cerut de conducere mâine, la prima oră, șpaltul articolului său pentru numărul de la noapte, în care trebuie să introducă două idei noi, dar în final textul să aibă cu 22 de rânduri mai puțin... Le-a făcut pe toate, a rezolvat și “scurtarea prin lungire” după formula atât de plastică a lui Turculeț, secretarul de redacție, dar... e cu mintea făcută zob. În seara asta nu se prea mai vede lucrând.

Sonerie telefonului îl întoarce de la ușă. E Irina, care îl invită la ea; nu va sta mult, dar trebuie neapărat. Tudor se încruntă: e ceva rău? Nu, să stea liniștit; există pe lume și altfel de urgențe, nu numai necazuri... “Te-ai obișnuit cu alarma ca pompierii, Tudore... Crezi că e bine așa?” Sigur că nu e bine, dar n-a ales el... Să-l aștepte, sosește imediat. Dacă Adrian n-aplecat încă, să mai stea, îl va lua cu mașina. Pe drum, cu toate asigurările primite, nu se poate împiedica să-și facă griji. Nu e în firea Irinei să-l cheme astfel, fără să-i spună despre ce e vorba, fără să-l prevină cu o zi înainte... Cumva, vreo sărbătoare de care a uitat? Vreo zi de naștere? Nu se poate, le știe bine, a învățat datele ca pe propriul său număr de telefon. Să oprească, totuși, să ia niște flori, pentru orice eventualitate? Poate... vreun eveniment la Mihai, la facultate? Vreo bucurie la Radu, la uzină? “Mutulică” de cumnatu-său, chiar dacă are o bucurie, n-o mărturisește... Iată o florărie, în colț; cinci garoafe nu sunt un cap de țară... Oprește, le ia și își continuă drumul. Când deschide ușa apartamentului pe care scrie - încrustat într-o plăcuță metalică

- “Fam. Irina și Radu Siminoc”, ține totuși buchetul la spate, gata să scape de el strecurându-l discret pe etajera din vestibul, dacă florile se vor dovedi “hodoronc-tronc”, mai ales că toată familia știe cu câtă dificultate se hotărăște “unchiul Tudor” să poarte un buchet de flori în mână.

Înăuntru - surpriză; și încă de proporții! În sufrageria Irinei - nu atât de mare ca a lui, dar frumoasă, încăpătoare, totuși - s-au adunat în jurul mesei Adrian, Malvina Samurcaș, Paula Ioachim, Radu și Irina. Copiii nu se văd. Brusc, lui Tudor i se strânge inima: “Nu e bine! De ce nu m-au întrebat?” O privire rapidă spre Adrian îl liniștește, oarecum; băiatul e foarte calm. Dar poate că este așa pentru că discuția nu s-a declanșat încă... pentru că n-o bănuiește... deși prezența dirigintei ce poate anunța altceva decât...? Tudor salută pe toată lumea și ocupă singurul scaun rămas liber. Nu, cafea nu bea; a înghițit deja două, la redacție și... la noapte vrea să doarmă (aviz amatorilor!). Irina intră direct în subiect: noua dirigintă a lui Adrian a ținut să discute cu familia băiatului - așa cum va face cu toate familiile elevilor ei -, să vadă unde stă, unde învață, cum trăiește Adrian, dacă - și ce probleme ridică părinților... Pentru că ei sunt, totuși, “familie adoptivă”, Irina s-a gândit să fie de față și bunica lui Adrian. A invitat-o și pe cealaltă bunică, Ilinca, mama Evei, dar bătrâna s-a scuzat, nu poate... Irina mulțumește dirigintei; e un semn de bunăvoință că a început cu ei, cu Adrian. Anul e foarte important pentru copii, fiecare săptămână contează, diriginta ține foarte mult ca examenul de treaptă să fie un succes pentru toți elevii ei, familiile vor același lucru, deci...

Paula Ioachim intervine:

— Cum e, Adriane?

Deși a afișat până acum siguranță de sine, dacă nu chiar nepăsare, băiatul începe să resimtă solemnitatea cadrului. N-a mai participat la asemenea reuniune serioasă, cu toți “factorii”, unde nu merge s-o cotești cum vrei, să ascunzi părinților ce se știe la școală și invers. Oamenii față de care știe bine că are niște obligații de elev, de nepot, de copil - îl privesc, ce e drept fără dușmănie, nici măcar cu severitate, dar cu toată greutatea ce le-o dă poziția lor față de el, poziție ce au de gând (înțelege băiatul) să și-o ia în serios; ba chiar și-au luat-o, de vreme ce sunt toți, aici... În mod reflex, Adrian caută cu privirile spre Șaru; de la el, numai de la el poate veni pericolul.

— Cum e, Adriane? - revine întrebarea.

Băiatul se hotărăște să vorbească, deși nu prea reușește.

— Eu... ce să spun... eu... din punctul meu de vedere... Profesoara îl ajută:

— Ai probleme deosebite? Dificultăți? Știu că n-ai trăit aici toată viața, deci cu atât mai mult e nevoie să aflăm: te supără, te deranjează ceva? Ar mai trebui făcut ceva ca să te simți cu adevărat acasă la tine? Te împiedică ceva să înveți? Ți lipsește ceva?

Băiatul tace. Paula Ioachim reia firul explicațiilor cu aceeași voce blândă, calmă:

— Dacă spui deschis acum, când ne-am adunat pentru a vedea ce avem de făcut fiecare, nu înseamnă că “te plângi”, Adriane... Vorbește cu curaj, nu-ți va lua nimeni spusele în nume de rău. Niște oameni de omenie ți-au dorit binele, și ți l-au asigurat. Ți garantez că nu se vor supăra, aflând chiar din gura ta ce aștepti încă de la ei ca să poți munci cum trebuie. Sau poate că ai probleme la școală?... Spune deschis; de asta sunt aici, e datoria mea de dirigintă să cunosc și să rezolv tot ce depinde de mine, de ceilalți profesori, poate de clasă...

Adrian tace, în continuare.

— Nimic, nimic?

Când liniștea a început să devină penibilă, Adrian îndrăznește:

— Eu... cum să vă spun... N-am ce să... Locuiesc bine, și să vedeți la noi, e și mai... Mănânc bine, am cărți, de ce m-aș...

— Apropo de mâncare: doamna Siminoc mi-a spus că acum șase zile n-ai venit la masă deloc și nici n-ai anunțat. E adevărat? “Deci - se știe...” Adrian confirmă, cu un gest din cap.

— Iar bunica ta, în aceeași zi, a fost întrebată la telefon, seara, târziu, dacă știe ceva despre tine.

Este așa, doamnă Samurcaș?

Bătrâna confirmă, tot fără un cuvânt. Paula reia șirul vorbei, cu o nuanță ușor schimbată în ton.

— În ziua cu pricina, cel puțin trei persoane au fost îngrijorate din pricina ta. Ai dat explicații? Băiatul tace, privind spre Tudor; apelul de ajutor - apel fără speranțe, însă - e atât de vizibil, încât Șaru intervine:

— O discuție am avut...

Paula continuă conversația cu Adrian, luând act de replica lui Tudor, dar neabsolvindu-l pe băiat de răspunsul așteptat:

— Și - în cadrul acestei discuții - ți-ai cerut scuze, Adriane?

O clătinare înceată, șovăitoare a capului, dar cu sens clar de negație, exprimă ceea ce băiatul nu vrea sau nu poate spune prin viu grai.

— Și... nici mai târziu?

Același semn o determină pe dirigintă să continue:

— Dacă aș fi în locul tău, aș cere scuze acum.

Nimeni nu se aștepta la cuvintele Paulei. Tudor - cel mai puțin. De altfel, nu știe precis de ce, toată discuția îi provoacă o iritare ciudată, deși ceilalți - cu excepția lui Adrian, firește - sunt cucerți de abilitatea dirigintei. Șaru înțelege că totul e făcut cu cele mai bune intenții; apreciază tonul nu lipsit de căldură al profesoarei, discreția Irinei, dorința de bine a bătrânei - care a făcut, probabil, un efort pentru a participa la discuție - dar... dar dincolo de toate, Șaru simte că e ceva care-i scapă. Cine vorbește despre “îngrijorare”, despre “scuze”, despre “discuție”, despre “explicație” știe mai multe decât vrea să spună, sau așteaptă ca ceilalți să spună mai mult! Aici nu se pune în cauză întârzierea lui Adrian într-o zi, ci o situație mai gravă, cu implicații mai adânci... Din inițiativa cui? Cine a explicat-o dirigintei, și cât? Da, el a promis și chiar a cerut o discuție, odată, dar nu așa și nu acum! Adunarea seamănă a consiliu de familie! E de față și autoritatea școlară; doar justiția lipsește... Consiliu? Cine l-a convocat?

Străduindu-se din răspuțuri să fie calm, să nu răzbată în formulări și în ton nimic din ce-l frământă (treabă care nu-i prea reușește, de obicei), Șaru sparge tăcerea:

— Vă mulțumesc sincer și vă rămân îndatorat pentru ajutor, doamnă Ioachim... Faptul că sunteți lângă noi, lângă Adrian, mă bucură și-mi dă, cum să spun, mai multă încredere... În ce privește ziua aceea, cu întârzierea, grijile au fost, într-adevăr, foarte neplăcute, și ca să nu credeți că-i iau apărarea, confirm că Adrian n-a exprimat scuzele probabil necesare în discuția noastră. Dar... cu o precizare: eu am condus acea discuție. Am făcut-o, poate, în așa fel, încât nu s-a creat cadrul propice pentru cuvintele de scuză. Enervarea, cred... Dacă Adrian va simți nevoia să-mi spună câteva cuvinte pe tema asta, nu e timpul trecut, dar - personal - înclin să cred că un lucru început între patru ochi, trebuie să se sfârșească la fel. Îmi cer scuze că formulez o părere puțin diferită de a dumneavoastră; e o nuanță, să-i

spunem, mai... bărbătească. Să nu uităm că Adrian e aproape bărbat. Mă înțelegeți și mă iertați, nu-i așa?

Cuvintele lui Șaru produc o tăcere mai grea și mai lungă decât invitația Paulei. Fiecare le primește, le simte sau le interpretează în felul său. Irina urmărește cu inima strânsă expresia dirigintei; dacă se va simți jignită sau măcar lezată de atitudinea lui Tudor (în fond, a contrazis-o în fața unui elev!), a pierdut un aliat esențial. Paula se va “spăla pe mâini”, va interveni în cadrul strict al obligațiilor profesionale, comunicând eventualele absențe ori note proaste și cerând familiei să “ia măsuri”. Nu pe asta a contat Irina... Radu, care a gândit și a simțit întotdeauna pe aceeași lungime de undă cu soția sa, înțelege exact ce raționament face ea acum și-i împărtășește îngrijorarea. Bătrâna doamnă Samurcaș e profund impresionată. De fapt, dintre toți cei de față, numai ea îl cunoaște foarte bine pe Adrian; numai ea știe de ce este în stare băiatul când vrea cu tot dinadinsul să fie rău, să jignească, să provoace durere. E aproape convinsă că Tudor Șaru a gustat zdravăn din cupa amară care i-a otrăvit viața lui Marcel. Atunci... de unde puterea să tacă? De unde tăria de a nu declanșa un proces necesar, salutar pentru liniștea lui pierdută? De unde curajul generos de a trece lângă Adrian, înfruntându-i pe cei adunați anume să-i întărească autoritatea în fața băiatului? Oricum, mare noroc pe nepotul ei! Un astfel de om...

Paula Ioachim este și ea dezorientată. Nu s-a simțit nici jignită, nici lezată; știe cum să-și câștige și să-și apere autoritatea în fața elevilor și în orice caz nu controversile de această natură - benignă, consideră ea - i-o pot submina. Dar mirată, ce e drept, este. O deconcertează atitudinea unui om ce nu-și cunoaște interesul. Ea n-a urmărit altceva decât să întărească, prin cuvântul și implicarea școlii, statutul de răspunzător unic și deplin al lui Tudor Șaru pentru destinul băiatului. De fapt, ea a cerut Irinei să invite pe cine crede de cuviință din partea familiei lui Adrian, ea a ținut ca întâlnirea să capete un caracter oficial, aproape solemn, să sugereze și prin aceasta unitatea tuturor celor apropiați copilului. Mai mult: a condus - deliberat - discuția în așa fel, încât din câteva cuvinte, să transfere toată importanța, toată responsabilitatea celor prezenți asupra unei singure persoane: Tudor Șaru. În văzul tuturor, sub ochii lui Adrian - care din clipa asta trebuie să știe că, înfruntându-l pe Tudor, îi va înfrunța pe toți. Șaru e un om mult prea inteligent ca să nu-i fi sesizat intenția. Și atunci? Atunci... Ori e un munte de orgoliu, capabil să nu-și mai vadă ori să-și calce în picioare interesul când i se pare că i se pune la îndoială capacitatea de a-și rezolva singur

problemele, ori e, într-adevăr, prost de bun, incapabil să vadă pe cineva încolțit, suferind... Ori e un mare vinovat, chinuit de remușcări cumplite, în virtutea cărora este decis să sufere, strângând din dinți... Ori... Ori a dat o lovitură de maestru! Da, poate că a încercat să câștige definitiv încrederea copilului într-un moment greu, când toți ceilalți se pregăteau să-l pună la colț! Dacă scoți un adolescent dintr-un asemenea clinci, ba chiar declarându-i cu martori că îl consideri bărbat - și bărbatii își rezolvă între ei diferendele -, l-ai câștigat pentru totdeauna! Asta să fi urmărit Șaru? Cine este, ce este de fapt acest bărbat care - Paula își mărturisește cu un soi de neliniște - o interesează din ce în ce mai mult, poate și pentru că nu-l înțelege, dar, în fundul sufletului, simte cum unei vechi admirații li se adaugă prețuire, interes și... și... stări pe care nici măcar nu are curaj să le limpezească?

Nici o îndoială: dintre toți cei prezenți în jurul mesei, cel mai tulburat este Adrian. Când îi căutase privirile lui Tudor, implorând ajutor, tot ce îndrăznea să spere era o tăcere neutră. Nici o clipă nu a visat la o atitudine atât de favorabilă! Cum, omul jignit de un copil - și nu o dată - înfruntă pe cei ce obligă copilul să-și ceară scuze? Asta n-a citit nici în cărți! În disputa -dacă dispută se cheamă situația când un băiat tace, vinovat, iar diriginta îl cheamă la ordine! - inegală, fără șanse pentru Adrian, cine-i întinde mâna? Tocmai bărbatul de care și-a bătut joc din prima clipă, când nici nu-l cunoștea! Adrian simte un nod în gât. Nu, numai asta nu! Șaru a spus că e aproape bărbat; el trebuie să probeze că e bărbat de-a binelea, aici nu au ce căuta lacrimi, sentimente, figuri...

Tudor realizează, în sfârșit, efectul cuvintelor sale, fără să înțeleagă însă firul gândurilor fiecăruia. Simte nevoia să spargă tăcerea lungă, apăsătoare, să schimbe atmosfera de care începe să se considere vinovat.

— Îmi place să cred că n-am comis o impolitețe gravă, doamnă Ioachim! Irina, tu, care ești femeie, profesoară și dirigintă... Dacă ai fi tu în locul doamnei Ioachim, ai scuza cuvintele unui bărbat poate lipsit de tact, poate mai puțin obișnuit cu sensibilitatea feminină dar - vă asigur pe toți - bine intenționat? Răspunde-mi sincer, dar... te rog să spui da.

În sfârșit, toți zîmbesc, destinși. Dintr-o dată, atmosfera se încălzește, depășind cu mult "temperatura" găsită de Tudor, la venire. Se discută lejer, Paula Ioachim dă amănunte despre clasă, cerând - în răstimpuri - ajutorul lui Adrian; Irina profită de ocazie pentru a trata rămânerea băiatului la ei cât

timp Tudor va fi plecat în provincie (“nu mult: 2-3 zile”... precizează ea la alarma din privirile lui Adrian), Malvina Samurcaș mulțumește încă o dată, tuturor, pentru omenia lor; Radu, omul practic, probează rapid, cu băiatul, un pat pliant, soluție provizorie pentru cele două-trei nopți...

Când totul s-a terminat, Șaru invită pe cele două musafire în mașină; el și Adrian vor fi gazde bune până la sfârșit, le vor lăsa acasă. Ruta se stabilește astfel încât Malvina Samurcaș să ajungă prima. La coborâre, bătrâna își sărută nepotul cu dragoste și - pentru prima dată de când se cunosc - se ridică în vârful picioarelor și-l sărută și pe Tudor, șoptindu-i aproape plângând: - Să te răsplătească Dumnezeu pentru tot ce faci, după inima dumitale, om bun...

Apoi, mașina pornește mai departe. Drumul către locuința Paulei Ioachim trece prin fața blocului său. Încetinind, Tudor arată clădirea și spune, ușor încurcat:

— Aici stăm noi... De fapt, în casa în care locuiește elevul dumneavoastră n-ați fost încă; aveți timp să ne oprim o clipă?

Femeia zâmbește.

— Mulțumesc, domnule Șaru...

Tudor nu știe cum să interpreteze zâmbetul deslușit vag prin oglinda retrovizoare.

— Sper că n-am comis din nou o impolitețe...

— De ce “din nou”? Dimpotrivă... Mulțumesc pentru invitație, dar... e târziu, toți suntem obosiți... Și pe urmă... Adrian mi-a dat asigurări că stă minunat. Dacă-mi amintesc exact, chiar așa a zis: “Locuiesc bine... Să vedeți la noi... E și mai...!” Am nimerit-o, Adriane?

— Da, așa e! Am zis și... chiar este, să vedeți...

— Sunt sigură. Un bărbat, un bărbat adevărat, nu minte niciodată.

Drumul a continuat în tăcere. Prilej pentru cei doi bărbați din mașină să se gândească: de fapt, cui a fost adresată remarca Paulei Ioachim? Care dintre ei era cel vizat?

Acasă, masa de seară se desfășoară fără niciun cuvânt -dacă nu socotim cele câteva replici utilitar-uzuale. Când ultima farfurie este ștearsă și pusă la loc în raft, Adrian încearcă să deschidă o discuție - spre care, totuși, nu-l mai trage inima ca în timpul “consfătuirii” de la Irina, când ardea de nerăbdare să... Ceva din atmosfera deosebită a acelui moment s-a pierdut,

aureola dobândită de Tudor în acele clipe s-a mai risipit, parcă... Aici, acasă, gândurile vechi sunt mai puternice, deși... Adrian încearcă, totuși:

— Eu... aş vrea să vă mulțumesc și să... Tudor îl oprește.

— Îmi sunt suficiente mulțumirile, Adriane. Dacă aveai de gând să treci la scuze, nu e nevoie. Altă dată, poate. Când - și dacă - vei considera tu necesar; dar tu, nu diriginta. În legătură cu noi doi... m-am gândit mult, să știi. Nu pricep ce resentimente te îndepărtează de mine, dar esențialul este că ceva ne unește. Nu numai o întâmplare, un act cu semnătura mea și nici măcar numai o obligație asumată... Avem un interes comun; amândurora ne trebuie liniște, înțelegi? Tu - pentru că te afli în pragul vieții și trebuie să ți-o rostuiesti bine, iar examenul de la vară e una din chei; eu - pentru că am ajuns în pragul bătrâneții, când timpul contează enorm. Amândoi avem ceva important, ceva esențial de făcut - și numai în liniște și înțelegându-ne îl putem face. Hai să fie pace.

Adrian tace, dar nu din motivul presupus de Șaru, care se teme încă de băiat.

— Dacă nu vrei, dacă încă nu poți pace... măcar armistițiu. Nu tragem. De acord?

Fără un răspuns formal, în casa lui Șaru a început ceea ce el însuși denumise atât de plastic și de exact: armistițiul. Adică nu tocmai pace, dar aproape. Asta, până la “noi ordine”...

7. ADEVĂRUL, TOT ADEVĂRUL, NUMAI ADEVĂRUL

Cele trei zile petrecute în orașul subcarpatic se dovedesc plăcute și fructuoase, deși Tudor s-a temut de ele și a încercat să schimbe locul deplasării sau măcar să o amâne. Nu știa cum va suporta întâlnirea cu niște meleaguri ce-i vor redeștepta - se gândea el - amintiri dureroase, dar iată, e bine. Se plimbă pe bulevardul cu castani bătrâni, străbate parcul imens, respiră aerul curat, urmărește reconfortat mersul calm, măsurat al oamenilor ce populează intens trotuarele străzilor, dând orașului - cândva zis “al pensionarilor” - aspect și ritm de așezare modernă, dar fără forfota isterică a marilor furnicare urbane care îl îmbolnăvește pe Tudor. Privește totul fără strângere de inimă. Poate ar fi trebuit să încerce mai de mult. Poate că aducerile aminte de aici l-ar fi liniștit, de vreme ce aici a trăit două dintre cele mai frumoase zile din viața lui - care a luat un alt curs de acolo, de

atunci. Ba nu; așa gândește și simte acum. În urmă cu un an, tot ce-i amintea de Eva, oricât de minunat ar fi fost, îl arunca într-o stare vecină cu disperarea, ba chiar senzația de durere ajunsese să fie direct proporțională cu încărcătura afectivă a episodului evocat. Deci... ce semnifică detașarea de azi? Nimic. Probabil că nimic. Oricum, Șaru nu este pregătit nici să pună, nici să răspundă la o asemenea întrebare. Cert este că nimic nu-l stingherește, nimic nu-l întristează acum, când străbate locurile prin care a pășit - în urmă cu cât? Șapte ? Opt ? Parcă opt ani! - având-o alături pe Eva.

Totul s-a întâmplat într-un mijloc de toamnă târzie. Trecuseră de-abia două luni de când terminase o parte din concediu la mare, petrecut într-un grup numeros și vesel. N-a vrut să meargă pe litoral, mai ales cu acel grup gălăgios, dar Irina și Radu l-au luat pe sus. Nu i-a putut refuza, cu atât mai mult cu cât sora lui a știut să folosească argumentul “forte”; șoferul Tudor Șaru și mașina lui reprezintă soluția salvatoare, singura pentru familia Siminoc - pe vremea aceea fără autoturism propriu. Cercul de oameni foarte diferiți ca vârstă, ca profesie și ca mod de a concepe viața, avea un singur element comun: dorința de a se distra, de a petrece - adică exact ce-l stânjenea atunci pe Tudor. La plajă mergea cu toată lumea, participa fără invitație specială la partidele de volei, la aprovizionare, la treburile gospodărești, în mare măsură comune, dar serile cu dans, cu bancuri de toate felurile, cu râs în cascade nesfârșite îl iritau, drept pentru care, după două zile, a început să absenteze. Grupul, considerând aproape la unison că Șaru, (după care femeile de pe plajă întorceau capul, pur și simplu), nu poate sta singur ca un sihastru, a făcut, imediat, front comun: Tudor Șaru trebuie ajutat cu orice preț să “treacă strada”, chiar dacă nu vrea! Ineficient, desigur. O singură persoană s-a disociat de petrecăreți: o femeie pe nume Eva. Nu o remarcase în mod deosebit până atunci, deși era – indiscutabil - cea mai frumoasă femeie din cercul lor. Nu realizase nici măcar că e singură. Ceea ce l-a apropiat - într-un fel - de ea a fost relatarea Irinei, într-o dimineață, pe plajă: Eva s-a certat furcă, aseară, cu amicii ei, le-a reproșat vehement că țin cu tot dinadinsul să se bage în sufletul unui om care - poftim! - nu are chef de nebuniile lor. Unde scrie că toți trebuie să danseze în fiecare noapte până la două? Cine a decretat că ai, n-ai dispoziție, ești obligat să te zbânțuiești, să debitezi și să ascuți bancuri și mai bune, și mai proaste, numai bancuri să fie, să râzi cu gura până la urechi? Uite, Șaru nu vrea! Preferă să doarmă, să se gândească, să... mă rog; să facă ce-i trece prin

cap. N-are voie? Bine, dar un bărbat ca Șaru, singur... Ei, și? E treaba lui, lăsați-l în pace.

După relatarea Irinei, a privit-o mai atent. I-a și mulțumit, încercând să găsească un ton mai puțin distant, mai puțin neutru decât până atunci; n-ar fi vrut în ruptul capului ca femeia aceasta atât de frumoasă și - după cum s-a dovedit - atât de înțelegătoare să-și închipuie despre el că e un sălbatic sau un încuiat. De fapt, n-ar fi dorit să ofere nimănui din grup o asemenea imagine, dar înțelegea că, la ceilalți, convingerea în ceea ce-l privește se și formase. Nevoia de liniște și de singurătate era însă mai puternică decât el.

Următoarele zece zile s-au scurs așa cum și le-a dorit, cu atâta participare la viața grupului cât a crezut el de cuviință. În al patrulea an după moartea Iuliei se simțea gol pe dinăuntru, cu o coardă esențială ruptă, lipsit de omeneasca dimensiune a vieții care este bucuria, incapabil, credea, să se mai dăruiască unui sentiment. Cei din jur îl priveau oarecum ciudat. Nu-l suspectau de poză - doar nu se mândrește nimeni cu o infirmitate sufletească - și nici de nesinceritate. Dar după ce au auzit din gura Irinei, extrem de succint formulată, cauza felului retras de a fi al lui Șaru, pur și simplu i-a uimit - pe unii o asemenea fidelitate, pe alții - un asemenea conservatorism sentimental, venit, parcă, din alte vremuri. Numai Eva i-a spus Irinei niște cuvinte - ajunse și ele la urechea lui Tudor, la câteva zile după ce au fost rostite:

— Ferice de femeia pe care fratele tău o va iubi vreodată!

Replica a produs surpriză, oferind motiv de meditație celui ce a aflat-o și, într-un fel, i-a apropiat. Bineînțeles, în felul propriu lui Tudor din acel timp. După câteva zile, întregul grup se pregătea de plecare; concediul pe litoral se încheiase. Eva și Tudor n-au apucat să-și spună nimic. De fapt, Tudor nu avea ce. Nu avea încă. Eva... nici o clipă nu s-a așteptat atunci ca un bărbat în starea de spirit a lui Șaru să parcurgă, într-o zi sau două, o distanță spre care nici măcar nu s-a simțit atras timp de două săptămâni, deși nu există, probabil, cadru mai prielnic apropierii dintre un bărbat și o femeie decât țărmul de mare, vara, în concediu, fără griji și angarale, fără constrângeri exterioare... Au plecat fiecare pe drumul lui; de fapt, la propriu, drumul până la București l-au făcut împreună, Tudor oferindu-i locul rămas liber în mașina lui, la sugestia Irinei și a lui Radu. Nici măcar numerele de telefon nu și le-au luat, nici măcar uzualul și aproape întotdeauna golitul de semnificații reale “sper să ne mai vedem” nu și l-au spus la despărțire, în

fața unei case din Cotroceni, unde Eva rugase să fie lăsată - dacă nu îndrăznește prea mult ("Nu, nu e prea mult; o faptă bună trebuie făcută până la capăt..."), deși Tudor aflase în ultima zi petrecută la mare că Eva este singură, că în București nu o așteaptă decât părinții, deci...

Depărtarea a acționat ca un ferment. Când doi ochi îți spun ceva, îți plac, dar sunt lângă tine, te uiți sau nu te uiți la ei, simți sau nu simți clipă de clipă nevoia să le citești expresia; știi că o poți face oricând. La distanță, însă, ei încep să te preocupe. Gândul îi apropie, amplificându-le frumusețea și farmecul, chipul din amintire se aureolează cu tot ce imaginația, sau fuga omenească de singurătate adaugă și împlinește, desăvârșind un portret reușit și atrăgător prin el însuși... Așa au trecut două luni; fără vreo întâlnire, nici măcar întâmplătoare, fără un telefon, fără o știre unul despre celălalt... Numai cu gândul - din partea lui Șaru - că Eva există, gând liniștitor și neliniștitor, totodată; din partea Evei, că bărbatul - uimitor din toate punctele de vedere - întâlnit la mare, transformă, prin comparație, toate cunoștințele ei masculine în niște ființe searbede, neinteresante. Ce păcat că omul acesta...

Întâmplarea a acționat în locul lor. Treburile l-au trimis pe Tudor către orașul prin care pășește acum; pe drum, în timp ce străbătea Cotroceniul pentru a ieși în autostradă, de la volanul "Daciei" sale a văzut-o pe Eva luptându-se cu o sacoșă de voiaj, imensă. A oprit, s-a oferit, amabil, să o conducă până la gară, dar a aflat cu stupefație că, de fapt, amândoi au aceeași destinație!

A fost o călătorie minunată. Treburile și le-au rezolvat, fiecare, până-n prânz, rămânând timp suficient să bată cu piciorul toate colțurile pitorești ale orașului, să-i cunoască frumusețile, dar mai ales să se cunoască pe ei, să-și înțeleagă și să-și amplifice, fiecare, nevoia imperioasă a unuia de celălalt. După două luni de gânduri adunate, întâlnirea a fost ca o scânteie de arc voltaic. În seara primei zile, Tudor știa de-acum ce simte; știa și faptul că nu e o toană, că nu e vorba pur și simplu de efectul prezenței unei femei frumoase lângă un bărbat, ci de mult mai mult. A ezitat, totuși, să-și mărturisească sentimentele, de teamă să nu fie respins; era evident că Eva se simte bine lângă el, dar una e să-ți fie bine cu cineva și alta să-l iubești sau chiar să te lași iubită. Eva i-a înțeles nu numai simțămintele, ci și îndoiala. N-a îndrăznit să spună ea ceea ce aștepta de la Tudor cu nerăbdare și emoție, dar - în pragul despărțirii, când nici o sută de kilometri nu mai aveau de făcut împreună, pe drumul de întoarcere, în autoturismul care

înghițea lacom distanța, spre disperarea femeii -, ea a rostit, totuși, cu un ton glumeț și nu prea, cuvintele de la care a plecat tot:

— Îți amintești, preastimate Tudor Șaru? La mare îi spuneam Irinei că fericesc pe femeia de care te vei îndrăgosti vreodată...

De-abia atunci a îndrăznit să reacționeze bărbatul sălbăticit de atâta suferință și singurătate. Mașina și-a încetinit viteza și s-a oprit încetișor pe dreapta șoselei, spre a-i permite lui Tudor să răspundă în liniște și fără niciun pericol, numai cu vocea puțin schimbată:

— Promit femeii de care m-am îndrăgostit că voi face tot ce este omenește posibil să n-o dezamăgesc. Dacă, bineînțeles, simte ceva pentru mine sau măcar dacă acceptă să fie iubită de un ins ursuz și însingurat ca...

Eva l-a întrerupt cu un gest.

— De ce vorbești în numele ei? De unde știi cum te vede ea? Află, preastimate Tudor Șaru, că femeia de care te-ai îndrăgostit, dacă este cine bănuiesc eu, te consideră un om minunat. Mai află că... așteaptă de mult clipa asta... și chiar se întreabă dacă merită o asemenea...

Când i-a luat mâna, sărutându-i-o și apoi i-a tăiat replica printr-un sărut, pornind cu bucurie și speranță spre un București la care era nerăbdător să ajungă, Tudor nu știa cât adevăr, ce frământat, chinuitor adevăr ascundea ultima frază a Evei, în care el citea numai reciprocitatea sentimentelor, numai acceptarea, nimic altceva...

Așa a început iubirea lor. După câteva săptămâni, parcă se cunoșteau de-o viață. Au urmat zile minunate, dar... Dar după despărțire, după fuga Evei, Tudor s-a temut și de acest oraș, ca și de plaja însorită unde a cunoscut-o pe Eva. La mare a mai fost, întorcându-se de fiecare dată cu un gust amar, cu sentimentul că a revăzut locuri pe unde n-ar fi trebuit de fapt să mai calce; aici însă, în orașul acesta în care a trăit iluzia - iluzie până la un punct - că redescoperă viața și dragostea, aici n-a mai avut curajul să vină. Azi, însă, reîntâlnirea nu-l mânănește și nu-l irită; dimpotrivă, amintirea Evei îi face bine. Era atât de frumoasă, atât de proaspătă, atâta dorință de viață era în fiecare gest al ei și atât de mult spera Tudor că el va fi bărbatul ales pentru a o face să se bucure de viață, încât...

Ceea ce are de rezolvat în oraș e deopotrivă plăcut și interesant. Documentarea merge bine, realitățile și mai ales oamenii îi oferă - pentru pagina specială ce trebuie realizată aici - mai mult chiar decât se aștepta. În plus, prezența lui Șaru n-a trecut neobservată de forurile locale din

domeniul culturii. E invitat la o întâlnire cu cititorii; solicitări sunt și la liceu, și la una din întreprinderile orașului, unde romanele lui s-au bucurat de interes. Tudor răspunde ambelor invitații, și lucrurile ies bine. L-a impresionat în mod deosebit un elev din ultima clasă a liceului; în câteva minute, băiatul i-a “citit” propria sa carte într-o cheie surprinzătoare chiar și pentru autor. În prelungirea și în încheierea acestei seducătoare și inedite viziuni, elevul l-a întrebat, și mai surprinzător, dar deloc fără legătură cu “ipoteza de lucru” avansată în discuție:

— Sunteți un om singuratic?

Unul din profesorii prezenți la întâlnire a încercat să-l “pună la punct” pe elev; așa ceva nu se întreabă, nu ține de... Șaru a răspuns repede, și nu din obligație:

— Ba ține, domnule profesor, mă scuzați că vă contrazic; în context ține, de aceea nu mă deranjează întrebarea. Din păcate, nu cunosc răspunsul. Nu m-am gândit niciodată până acum dacă sunt o fire singuratică. Mi-a făcut plăcere să cred că nu, dar rămâne de meditat, apropo de întrebare, care este adevărata realitate interioară a unui om: aceea pe care și-o atribuie singur, cu care se crede înzestrat, sau cea dezvăluită prin scrisul său și, în general, prin totalitatea actelor și a manifestărilor ce-l exprimă și îl reprezintă? A fost deosebit de interesantă pentru mine viziunea elevului asupra cărții în sine; ea se leagă de o anume viziune asupra relației “singurătate-tristețe-reflexivitate-meditație— creativitate”, dacă nu mă înșel...

Băiatul exclamă, din sală, fericit că intenția i-a fost înțeleasă:

— Exact asta am vrut să spun!

— Mă bucur... Este și motivul pentru care nu m-a deranjat întrebarea. Am luat-o, dacă vreți, ca pe o încercare de a pătrunde în determinările intime ale unui text. Ei bine, dacă romanul meu v-a trimis către un asemenea mod de a pune problema, vă promit că întrebarea dumneavoastră mă va trimite și pe mine la o reflecție mai serioasă, legată de imaginea pe care o lasă autorul cititorilor săi. Înțeleg acum mai bine ca oricând că cititorii foarte atenți și foarte avizați - și mă bucur să constat că un elev se numără printre aceștia - receptează nu numai acțiunea sau atmosfera sau personajele unei cărți, adică elementele prin care se obiectivează autorul, ci și personalitatea autorului însuși, implicat în fibra intimă a fiecărui rând din carte... Cam așa cum un cititor de poezie încearcă să descifreze “eroul liric”?... Elevul confirmă: da, exact așa! Tudor continuă:

— Și mai cred, mai ales acum, că “eroul epic” - pentru a parafraza formula din poezie - merită să se construiască pe sine în așa fel, încât imaginea oferită cititorului să-l onoreze. Ați înțeles, sper, din răspunsul meu - poate prea lung, poate nu foarte coerent - că nu știu dacă sunt sau nu sunt un om singuratic.

... La București, totul în ordine. Cu Adrian n-au fost probleme, dimpotrivă, apropierea de Mihai și ochiul atent al Irinei i-au priit, în trei zile a mai luat două note foarte bune și, în general, s-a comportat ireproșabil. Pe Tudor l-a căutat diriginta, îl roagă să-i dea un telefon; se pare că a fost fixată data acțiunii de la școală, unde este invitat.

— Trebuie...?

— Din moment ce ai promis, trebuie.

Chiar de-acolo, din casa Irinei, Tudor formează numărul Paulei Ioachim. Într-adevăr, săptămâna viitoare, marți, va avea loc întâlnirea. Să nu se teamă, nu în fiecare marți sunt trei ceasuri rele. Întâlnire sau consfătuire, sau dezbateri sau, mai exact, ce? E chiar atât de importantă titulatura? - i se răspunde. Este, pentru că ea îi determină conținutul și formula de desfășurare. Insistă să știe precis, pentru că el a participat chiar ieri la o întâlnire cu cititorii, în care un elev - un elev, nu critic literar versat! - i-a povestit unul din romanele lui în așa fel încât... nu l-a mai recunoscut; la același subiect, semnificații și trimiteri uluitoare! Deci... dacă te dai pe mâna elevilor, părinților și profesorilor adunați laolaltă, fără să delimitezi aria discuției și formula de desfășurare, pot să te facă arșice! Bine, concede Paula Ioachim, amuzată; dacă doriți, putem avea o discuție prealabilă, în care să pregătim și să precizăm tot ce e posibil, deși aici surprizele fac tot farmecul... Vă ofer textul propus ca bază de discuție, vă dezvălui câteva întrebări posibile, ba chiar probabile, chiar și întrebările mele, dacă nu le pune altcineva... Aveți și dumneavoastră întrebări? De ce nu?! Doar sunt invitați profesorii - și eu sunt profesoară... Bibliografie, din păcate, nu pot să dau.

Deci - încă un drum la școală. Bine; dacă trebuie... De fapt, Irina are dreptate; a promis, așa că se va duce.

A treia zi, Șaru se prezintă la cancelarie, conform înțelegerii. Totul e pregătit. În timp ce dă citire celor nouă pagini de referat, sub privirile interesate ale dirigintei, Tudor are senzația ciudată că textul - parcurs de altfel, cu deosebit interes - îi este cunoscut, dar nu pentru că el s-ar constitui

din locuri comune, din prefabricate de gând și limbaj - tipul acela de mixtură șablonardă, fără nici o scânteie de originalitate, fără nimic “de-acolo”, pe care Șaru îl urăște cumplit -, ci pentru că viziunea personală, unitară și îndrăzneată asupra temei (“relațiile dintre părinți și copii”) i-a mai trecut pe sub ochi cu un alt prilej. Nu numai optica, ci și stilul, fraza scurtă, rezolută, formulările lapidare și percutante îl duc cu gândul... unde? Da, la câteva din textele lui Mircea Voineag. Sunt exact elementele ce i-au plăcut la stagiar de la prima lui anchetă, argumentele pentru care l-a pus serios la treabă, l-a “școlit” și l-a “frecat”, i-a încredințat misiuni din ce în ce mai dificile, din zonele pretențioase ale meseriei, ajutându-l, când a trebuit, încurajându-l - când băiatul s-a temut că “pălăria e prea mare” (s-a întâmplat și minunea asta, pe care Tudor o aștepta ca pe o confirmare a calității învățăcelului: Voineag a venit la el, mărturisindu-i deschis că sarcina l-a depășit...), urmărindu-l cu ochi atent și bucurându-se că redacția câștigă în timp record un condei ager. Ar întreba-o pe dirigintă dacă există vreo legătură între textul referatului și ziaristul stagiar Mircea Voineag, dar se jenează; e sătul de gafe cu Paula Ioachim.

Da, interesant... Chiar foarte interesant, recunoaște Șaru. Frapează în expozeu inversarea rolurilor. Copiii sunt priviți mai ales ca viitori adulți, apelându-se mereu la această dimensiune potențială ce se transformă - după opinia autorului - într-una reală mult mai rapid decât își imaginează părinții și chiar decât simt copiii. Adulților, în schimb, li se vorbește ca unor elevi ai unei imaginare “școli a părinților”, unde sunt chemați -reverențios, desigur - să învețe a-și exercita calitatea de părinte. Până aici lucrurile nu-l miră prea mult pe Șaru; recunoaște ideea Paulei Ioachim. Dar... de unde insistența cu care se repetă în cele nouă pagini cuvântul “adevăr”? Pe noțiunea de adevăr - ca temelie a procesului educativ - e construită întreaga demonstrație: adevăr în relația părinte-copil, adevăr între profesor și elev, adevăr în familie -, ca “oxigen”, ca ciment al coeziunii ei, adevăr în relațiile dintre copii, adevăr în orice relație interumană... Asta a mai auzit; “sună a Voineag”. Aproape că-i vine s-o întrebe pe dirigintă, în glumă: de unde atâta adevăr? Oricum, ai ce discuta pe marginea unui asemenea punct de vedere, interferat cu toate situațiile de viață existente într-o clasă cu treizeci și doi de elevi!

— Și unde va avea loc dezbaterea?

— Hai să-i spunem, totuși, întâlnire. Mi se pare mai puțin crispant... Unde? În sala de festivități. Tudor se sperie.

— De ce nu în clasă?

— Simplu: pentru că nu încăpem. S-au anunțat treizeci de părinți și zece profesori... plus elevii. Ca să nu mai spun de invitații mei personali.

Tudor face ochii mari. Atâta lume? Și “invitați personali”? Ce surpriză pregătește diriginta?

— Nu vă speriați, vin oameni “de bine”. Din câte-mi amintesc, domnule Șaru, altă dată nu vă impresionau atât de ușor nici mulțimea, nici sălile impunătoare...

Nu se poate! Acum Paula Ioachim face o trimitere foarte concretă la ceva anume, de care el nu știe și care, poate, ar explica atitudinea ei totuși ciudată pentru o străină la modul absolut...

— Vă referiți la... ce?

— Ooo, la nimic important! Oricum, s-a întâmplat de mult, tare de mult... Un bal al bobocilor, domnule Șaru, în care sora dumneavoastră, pe atunci Irina Șaru, era un fel de regină neîncoronată a balului, ca cea mai interesantă - din toate privințele - studentă din ultimul an al facultății... De-abia venisem din provincie, noi, bobocii, și ne uităm la ea ca la un ideal! În plus, “beneficia” de prezența fratelui ei, ziarist cunoscut... Îmi aduc aminte că venise lume cu ghiotura, de-abia se putea respira în sala imensă, dar asta nu v-a incomodat defel... Împreună cu Irina, ați dominat “adunarea”, deși existau băieți și bărbați, slavă Domnului!

Tudor este de-a dreptul speriat.

— M-ați cunoscut... atunci? Iertați-mă, e stupid să întreb, ar fi trebuit ca eu să...

— Am avut chiar cinstea să dansez de șase ori cu dumneavoastră; recordul absolut al studentelor din anul I în materie de “succes la Tudor Șaru”. Dacă asta vă spune ceva... aveam o rochie albastră, aproape de uniformă, cu guleraș alb, așa cum se purta pe-atunci în Câmpulungul meu natal... Nu prea “ținea piept” toaleta mea modei bucureștene, dar, cum vă spun, ați trecut cu mărinimie peste acest detaliu... După ce ați plecat, o colegă - aflată întâmplător lângă dumneavoastră și Irina - mi-a spus că m-ați botezat, într-o discuție cu sora dumneavoastră, “boboaca albastră”. Acum vă pot mărturisi: în tot cursul anului I mi-am purtat porecla cu mândrie. A fost primul meu succes!

“Idiotul de mine, cum am putut uita? Scleroza, Șarule!” Exact așa a fost... O fată suplă, bine făcută, brunetă, plăcută, care dansa ca un fulg și care la a treia invitație (a doua consecutivă) a pornit în brațele lui spre marmura lucioasă a spațiului de dans, roșie ca focul... Ba n-a fost chiar așa; Paula i-a ascuns ceva - acum își aduce aminte de parc-a fost ieri:

— Ați numărat în cele șase dansuri și tangoul la care m-ați invitat dumneavoastră, singurul “damentango” anunțat de orchestră?

Este rândul Paulei Ioachim să roșească, exact ca atunci:

— Nu, nu l-am numărat...

— Deci, am dansat de șapte ori! Asta înseamnă că suntem cunoștințe vechi și, ca să zic așa, apropiate...

Paula îl privește lung; aparent îi dă dreptate, dar...

— Exact. Atât de vechi și atât de apropiate, domnule Șaru, încât nici nu ne mai recunoaștem.

Tudor înghite-n sec, primind lovitura în plin. “Meritam”. Diriginta vede efectul spuselor ei și își reproșează încurcătura lui Șaru. Adaugă repede:

— Asta nu are niciun fel de importanță, iertați-mă... V-am amintit episodul ca un argument la afirmația că nu e cazul să vă temeți de lume multă. Veți fi în elementul dumneavoastră, vă asigur...

“Boboaca albastră”! Luni de zile a suportat tachinările Irinei după acel bal într-adevăr reușit, în care trâmbișatul de la estrada orchestrei “Damentango” a găsit, ca din întâmplare, trei fete lângă el, pregătite să facă reverența... Cea mai rapidă, cea mai decisă a fost “boboaca albastră”, cu care a făcut - la acel dans, cu precădere - un cuplu desăvârșit. Ține minte cum li se făcea loc în mijlocul ringului de dans, perechile din jur se fereau pentru a nu stânjeni volutele plutirii pe cât de tandre, pe atât de ample și pline de fantezie a fetei în costum de școlăriță, în brațele bărbatului tânăr - pe atunci, frumos, hotărât parcă să pună în acel dans toată grația sa înnăscută. “Ce mică e lumea!... Boboaca albastră... Cine ar fi crezut!...”

A plecat de la școală într-un fel liniștit, dar împovărat de amintiri. Așa se întâmplă cu ce-a fost odată; când tragi de o verigă, zornăie tot lanțul... La un an după acel bal a cunoscut-o pe lulia; după alte șase luni, era căsătorit. Interesant; atâtea și atâtea momente din viață i-au revenit în memorie de nenumărate ori (cel puțin zilele petrecute cu Nicu Tăbăcel, pe când era un puști, și le amintește aproape pe fiecare, deși au fost sute!), numai episodul

de la balul bobocilor - niciodată până azi. Ar fi fost normal să nu-l uite. Atunci a plecat în zori, spre cămăruța lui de burlac, atât de vesel, atât de bucuros pentru succesul lui (nu există bărbat sau femeie care, plecând de la un bal, de la o reuniune, să nu-și facă - mai mult sau mai puțin conștient - bilanțul, să nu-și evalueze adică, mai mult sau mai puțin lucid, succesul ori insuccesul). Tudor ar fi avut toate motivele să-și amintească acea seară și, bineînțeles, imaginea fetei care dansa, într-adevăr, dumnezeiește... dar uite, a trebuit să vină însăși fata, azi femeie trecută de patruzeci de ani ("sau cât o fi având? După cum arată, poți să-i dai mai puțin, dar dacă e cu trei ani mai mică decât Irina...") și să-i amintească bărbatului de aproape cincizeci că...

Cincizeci. O jumătate de secol... Dacă speranța medie de viață este plasată undeva, spre șaptezeci și cinci, înseamnă că n-a mai rămas nici o treime. De aceea i se spune, oare, "vârsta a treia"? Asta... în medie, dar totul se poate sfârși oricând (dacă nu apucă 105 ani, cum i-a ghicit odată o țigancă în palmă). Pe vremuri, oamenii trecuți de cincizeci se îngrijeau de cavou, începeau să se pună bine cu lumea de dincolo, cu viața de apoi... Dar, poftim la ce se gândește! El nu și-a rezolvat problemele nici aici, în lumea asta... Are de scos la liman un copil; are de așternut pe hârtie ce brumă a înțeles din două vârste trăite până la "a treia" și vrea cu tot dinadinsul să facă și una, și alta, deși deocamdată se cam bat cap în cap. Poate numai deocamdată. Vom vedea...

... Ca un făcut, tocmai azi, când îl așteaptă atâta lume la școală, peste Șaru a picat una din acele obligații neprevăzute ce nu se pot nici refuza, nici amâna, nici "pasa" altora - deși ultimul dintre cele trei procedee nu-i stă în fire lui Tudor. Într-o grabă nebună s-a descurcat cum a putut mai bine, scuzându-se, totuși, la un moment dat, față de colectivul în care fusese convocat pentru elaborarea unui material important, solicitat de Ministerul Învățământului, promițând să aducă mâine dimineață o primă formă gata redactată (ceea ce, evident, toți ceilalți au aprobat cu entuziasm). Și-a condus apoi mașina ca la raliu, a urcat scările în fugă... dar, în ciuda tuturor eforturilor, iată-l, intră în sală cu câteva minute după ora fixată, gâfâind de alergătură și jenat la culme de întârziere. Pe scaune, peste optzeci de persoane, elevi și adulți. La masa "prezidiului", Paula Ioachim, un bărbat, o femeie și o elevă în uniformă. Probabil adineauri a început adunarea, pentru că diriginta n-a apucat să înceapă lectura referatului. Explică scopul întâlnirii, invită la participare activă, solicită întrebări, cere formularea fără

reținere a oricăror rezerve sau opinii în contradictoriu cu referatul și - la intrarea lui Șaru, care i-a luat o piatră de pe inimă - prezintă pe invitatul discuției de azi. Noul venit este poftit la prezidiu, scaunul liber pe el îl așteaptă, dar Tudor refuză categoric, strecurându-se pe unul din locurile goale din sală, lângă un băiat brunet și - probabil - tatăl său.

Graba și emoția l-au împiedicat să perceapă sala din primele clipe. Acum, pe măsură ce se liniștește, descifrează cu interes chipurile din bănci, atât cât poate vedea de la locul său. Iată-l pe Adrian; lângă el, Malvina Samurcaș și... e chiar Irina? Da, a venit și sora lui. Deci, aceștia erau “invitații personali” ai Paulei Ioachim! În spatele lor, altă surpriză: Mircea Voineag. Așadar... flerul său nu l-a înșelat; stagiarul are o contribuție directă la redactarea textului, care a și început să fie citit cu dicție impecabilă și frazare perfectă de către dirigintă. De unde până unde, Voineag implicat în povestea de azi? Gândul îl frământă. “Nu cumva starea lui specială din ultima vreme se leagă de...? Vom vedea.” Azi, Tudor speră să înțeleagă mai multe.

Pe măsură ce ideile referatului ajung în sală, fizionomia chipurilor urmărite de Șaru se modifică vizibil. Elevii devin mai atenți - o atenție concentrată, aproape gravă, parcă în consonanță cu statutul ce li—l conferă spusele Paulei Ioachim. Adulții... ei, aici e frumusețea! Unii dintre adulți încep să schimbe priviri nedumerite între ei. Cum, adică? Au fost chemați la școală să li se spună că “meseria de părinte” se învață? Că față de copil, părintele trebuie să folosească, întotdeauna, adevărul, tot adevărul, numai adevărul? Adică, vezi dumneata, nu numai copilul trebuie să-i spună tatei sau mamei tot; nu numai copilul are datoria să nu ascundă nimic, să nu mintă, să nu decidă cu de la sine putere ce este și ce nu este de spus, ci și tata sau mama față de copil! Ciudată optică... Adică... eu și copilul meu - totuna? Aceeași poziție, aceleași obligații? Chiar lângă Tudor, bărbatul venit, probabil, pentru băiatul brunet - cu care seamănă leit - se foiește pe scaun, întoarce capul, încearcă să “prindă” privirea celor de-o vârstă cu el, căutând parcă sprijin și confirmare la cei din jur pentru nedumeririle sale. “Va fi interesant” - gândește Șaru, așteptând cu nerăbdare discuțiile, curios să vadă în ce măsură semnele de întrebare, atât de evidente pe chipuri, vor fi exprimate prin viu grai.

După dirigintă, ia cuvântul eleva de la masa prezidiului. Cu o anume prețiozitate, parcă dorind să demonstreze că și-a însușit perfect limbajul maturilor, fata mulțumește pentru inițiativa dirigintei -, dar mai ales pentru

modul cum este privit elevul în cadrul acestei dezbateri. “Copilul tras de urechi” - la figurat - a lăsat locul tânărului aflat în pragul vieții, proiectat pe fundalul răspunderilor sociale de mâine. Că unii elevi nu justifică încă un asemenea mod de a fi priviți și tratați, că unii nu înțeleg cât de mic este pasul ce-i mai desparte de viața adevărată, în care răspunderile nu se mai pot eluda, asta este altceva... Nu după ei trebuie judecată clasa; nu la nivelul lor trebuie aliniat nivelul unei discuții atât de importante, dar, probabil că, și pentru ei, numai o asemenea abordare a problemei răspunderii, numai confruntarea cu un asemenea statut, de viitori cetățeni - și nu peste o veșnicie, ci mâine, poimâine! -, vor fi de natură să-i trezească la realitate. Vorbește, desigur, despre cei ce-și prelungesc nejustificat copilăria, înțeleasă ca absolvire de obligații, dintre care adevărul stă la loc de cinste, alături de muncă.

Fata se așează pe scaun, îmbujorată de emoție și evident mulțumită de sine, în aplauzele colegilor ei și - ceva mai moderate - ale adulților, dintre care câțiva nu aplaudă deloc.

Diriginta intervine:

— Și acum... cine vrea să spună ceva, să întrebe ceva... Aveți cuvântul!

Sala zumzăie ca un stup. O rumoare s-a instalat, semn că de pe peste tot ar fi ceva de spus ori de întrebat, de vreme ce se discută intens, chiar dacă pe șoptite, între vecini. Începutul îl face un bărbat înalt, de o eleganță pedantă, trecut, probabil, de șaizeci de ani. Precizează din capul locului că este profesor pensionar, că a ascultat cu deosebit interes, că felicită colectivul clasei și pe dirigintă pentru ideea de a pune în dezbatere o asemenea temă dificilă și delicată, și încă dintr-o optică atât de... atât de... să-i zicem curajoasă. Personal subscrie la multe din ideile exprimate, și cum ar putea să n-o facă? Doar cuvântul cel mai des folosit în referat a fost “adevăr”, cuvânt cu îndelung verificată putere de seducție; cucerește pe toți. L-a cucerit și pe el; de altfel, era cucerit de mult... Dar, atenție: ce nu rezultă prea bine din expunere, ba chiar lui i s-a părut că lipsește, este ideea de distanță.

Educația este un proces cu educați și educatori. Să mai spunem cine sunt educații și cine educatorii? Intre ei este, obligatoriu, o distanță. Ca în legea circulației, la autoturisme (iertată să-i fie comparația poate schematică, dar - se va vedea - plastică); dacă distanța nu e respectată, dacă e micșorată sau anulată, se produc accidente. Ei bine, ca să ferim procesul educativ de

ciocniri mai mult sau mai puțin grave, trebuie să cunoaștem exact poziția factorilor ce intră în proces și, mai ales, distanța dintre ei. Părintele este părinte, educatorul este educator, iar elevul este elev; cât n-a dobândit încă statutul de om al muncii, de cetățean, de părinte și de cap de familie, copilul, chiar adolescentul, nu poate fi pus pe același plan cu educatorul său din niciun punct de vedere. Să nu uităm: nu principiile sunt educatorii, ci oamenii însărcinați de societate să “predea” principiile generațiilor tinere. Să nu micșorăm și să nu dărâmăm pedestalul educatorului - părinte, profesor, diriginte, oricum s-ar numi - de dragul principiilor, pentru că operația se va întoarce chiar împotriva principiilor!

Bărbatul a vorbit calm, demn, sigur de sine, în cuvinte alese și abil legate, vădind un îndelung exercițiu al expunerii libere în fața unui auditoriu. Cum s-a așezat, de lângă el țâșnește pur și simplu un alt bărbat care - în cu totul altă stare de spirit și cu un alt limbaj - dă expresie nedumeririi sale:

— Bine-a zis antevorbitorul: să păstrăm distanța! Păi... cum? Adică... exact cât e obligat copilul meu să-mi spună adevărul, sunt și eu obligat să i-l spun lui? Deci eu să-i controlez carnetul de note, frecvența, purtarea la școală, iar el mie... ce? La 16 ani, copilul trebuie să știe chiar tot ce se petrece în casă?

Paula Ioachim întreabă cu candoare perfidă:

— Nu vă supărați... Ce s-ar putea petrece într-o casă, de natură să trebuiască a fi ascuns unui băiat sau unei fete de 16 ani?

Omul se încinge. Acum vorbește și mai precipitat:

— Nu știu! Într-o casă se întâmplă multe! Și mai bune, și mai rele... că așa e viața. Nu copilul e chemat să judece!

— Credeți că, trăind în casă și văzând cu ochii faptele, el nu judecă? Trebuie să-i dea cineva permisiunea de a judeca ce vede? Cum și cât exprimă, asta e altceva; de judecat, însă, vă asigur că nimeni nu-l va putea împiedica. Mai mult; lipsa experienței de viață ar putea să-l ducă la concluzii greșite din ceea ce crede el că se întâmplă: uneori, aparențele înșeală, știm bine. Deci... nu e mai sănătos să se petreacă totul “la lumină”, să se discute deschis, adevărul să nu fie “furat”, “tras cu ochiul” prin gaura cheii, ci spus pe față, chiar de către maturi?

Bărbatul nu are argumente pe loc; vrea să se așeze, deloc convins. Înainte de a abandona disputa sau de a oferi cuvântul altcuiva - pentru că nu este

singurul din sală cu această opinie -, pronunță cuvintele care-l fac pe Șaru să fiarbă:

— Mda... “Adevărul, tot adevărul, numai adevărul”... Așa, ca metaforă, nu sună rău! Dar să știți că viața nu e literatură, doamnă dirigintă!

De la locul lui, Tudor cere cuvântul, adresându-se direct bărbatului care tocmai își ocupă locul pe scaun:

— Îmi permiteți o întrebare... ? Pentru că viața nu e literatură, credeți că avem dreptul să o trăim oricum? Chiar și fără adevăr, sau cu adevărul spus cât și cum ne convine?

Omul se apără vehement:

— N-am zis așa; exagerați! Am vrut să spun că de trăit, nu se trăiește ca în cărți! Nu mi-o luați în nume de rău, știu că scrieți cărți, ne-a spus doamna profesoară, dar... de la literatură la viață e drum lung, să știți! Avea dreptate antevorbitorul: copilul e copil și părintele e părinte! Cum să-i spun eu copilului ce mă privește pe mine? De unde până unde moda să știe el ce probleme, ce necazuri trăiesc eu? Așa am ajuns? Să dau socoteală copilului? Să mă judece? Pe mine, om matur, tatăl lui? Ii spun ce trebuie și cât trebuie să știe, atât! Eu zic să fim mai atenți ce le băgăm în cap și la școală, și prin cărți, că una e cartea și alta e viața...

“Ne apropiem...” Șaru toarnă puțin gaz pe foc:

— Dacă nu sunt indiscret... cum este viața, după părerea dumneavoastră?

— Așa cum e! Parcă nu știm... Parcă nu trăim toți și nu știm cum se trăiește...

Aici dorea Șaru să se ajungă. Simțea că referatul va împinge aproape inevitabil discuția spre această zonă. O aștepta, pregătit; este vechiul lui “of.” Se ridică de pe scaun și, adresându-se la început celui cu care angajase dialogul, în câteva clipe captează atenția întregii săli, în care rumoarea s-a potolit ca prin farmec.

— E adevărat. Nu trăim toți și întotdeauna așa cum ar fi ideal să trăim, așa cum “scrie în cărți” - după expresia atât de plastică, folosită adineauri. Să-i scoatem, deocamdată, din cauză pe copii și să vorbim despre noi, oamenii maturi. N-am scăpat de neadevăr, de atâtea și atâtea rele ce ne urâtesc viața. Idealul de echitate, formulat de-a lungul timpului în atâtea și atâtea modalități, este încă un ideal, iar pentru unii, nici măcar atât, de ce n-am recunoaște-o? Știm că nu arareori se trăiește fără muncă ori cu muncă

puțină, și cei ce trăiesc așa o duc al naibii de bine, pentru că ei se înghesuie primii la împărțeală, ba chiar și primesc! Să vă mai spun eu că meritul, valoarea, munca nu sunt peste tot și întotdeauna singurul criteriu de apreciere, de promovare și de răsplată?... Ceea ce ar trebui să se plătească scump, uneori se răsplătește gras, din păcate... Tăcerea se dovedește a fi “de aur”, deși cerem cu toate prilejurile, și apăsăm, să spunem curajos adevărul în față, să dezvăluim etc, etc... La asta vă refereați, dragă domnule, când spuneți că “viața nu e ca în cărți”, nu-i așa? Și, poate, la altele, de același fel sau mai rele?

Omul confirmă, bucuros că adversarul său de idei are, în fond, aceeași părere:

— Sigur că da! Și mai sunt, ohoo!

— Așa este. Până aici, vă dau dreptate. Nu trăim așa cum ar fi bine, cum ar trebui să trăim. Există în noi și inerție, și idei greșite, și năravuri... Există printre noi tare morale de tot felul și, evident, purtători ai acestor tare. Dar dacă așa stau lucrurile - ce e de făcut? Iată, ne-am adunat la școală, unde copiii noștri învață matematică, fizică, geografie, istorie, română, dar mai ales învață să fie oameni. Recunosc, în deplin acord cu dumneavoastră: viața ce-i așteaptă nu e populată doar cu oameni cinstiți și drepecți. Dar, vă întreb: copiii noștri... cum să fie? La ce zonă a realității să-i aliniem? Avem dreptul să nu-i formăm în cultul adevărului și al dreptății? Ne lasă conștiința să-i creștem altfel decât în climatul dreptelor principii numai pentru că există oameni conduși de principii strâmbe sau fără niciun fel de principii? Și dacă tot am rostit cuvântul “principii”, îmi permit să mă îndoiesc de adevărul afirmației făcută adineauri. Eu aș alege altfel între principiu și cel chemat să-l aplice sau să-l propage. Principiul nu educă prin aparatul transmițător, ci prin chiar forța adevărului său! Oamenii sunt oameni și se pot înșela, pot greși, dar un principiu, dacă e drept și adevărat, niciodată! Mai mult: principiul se poate lipsi, la un moment dat, de ajutorul educatorului, degajându-se către copil direct din substanța faptelor de viață, dar nu știu ce s-ar alege de un educator fără principii. Mai bine zis: știu, și refuz să-mi imaginez o asemenea realitate! Apoi... pedestalele făurite prin ascunderea sau trunchierea adevărului sunt atât de șubrede, domnule profesor, încât mie mi se par dărâmate gata.

Permițându-și o scurtă “pauză de respirație”, Tudor se întoarce, o clipă, spre cel cu “distanța” și “pedestalul”, apoi reia:

— Dar să revenim... Știți, nu-i așa, că, la cea mai mică neatenție, un șmecher care-ți face nota de plată e gata să adune “ $2+2=7$ ” sau să înmulțească “ $3 \times 3=15$ ”, ca să-și creeze venit fără muncă. Așa e?

De peste tot vin confirmări, în toate modurile cu putință.

— Perfect! Imaginați-vă însă ce s-ar întâmpla dacă, pornind de la constatarea că, uneori, până și aritmetica este relativă, școala i-ar învăța pe copii că “ $2+2=$ cât ne convine nouă”, sau “ $3 \times 3=$ cât ne aranjează mai bine la buzunar!”. Vi se pare aberant, nu? O să-mi răspundeți, poate, că matematica e matematică și educația e educație; alt grad de rigoare, de exactitate... Așa să fie? Oare în domeniul educației nu există legi precise? Credeți, de plidă, că în materie de adevăr și neadevăr, de cinste și minciună, se poate aproxima oricât și oricum? Că în domeniul acesta - aparent deschis tuturor posibilităților - culegi altceva decât ce ai semănat? Că te poți aștepta la bine, deși ai sădit mlădiță otrăvită sau ai lăsat buruiianul să sufocă nevoia organică de adevăr, de dreptate, de bine și de frumos din sufletul copilului? “Viața nu e literatură!” Am mai auzit expresia asta. O urăsc! Pentru că... știți cum se poate traduce? Să vă spun eu: numai în romane oamenii trebuie să trăiască după norme morale înalte și ferme; în viață... cum se poate; mai cu ciupeala, mai cu învârteala, mai cu ocaua mică, mai cu minciuna convențională, că... așa e viața! Eu cred că atunci când vom reuși să trăim “ca în cărți”, iar cărțile nu vor ignora viața, viața adevărată... ei bine, de-abia atunci doi și cu doi vor face întotdeauna patru, și în matematică, și în nota de plată a ospătarului, și în aritmetica asta complicată a relațiilor dintre oameni, inclusiv a relațiilor dintre părinți și copii.

Poate că aritmetica educației, despre care vorbesc, nu are doar patru operații, poate că dialectica ei este infinit mai bogată și mai subtilă; atât de subtilă, încât nu o sesizăm, ceea ce nu înseamnă că ea nu există... Dar să fie limpede: și aici, ca și în matematică, la un moment dat se trage linie și se face socoteala. Este perfect posibil ca o familie, sau zece, să nu obțină întocmai ce-a investit în copii; determinările sunt multiple și complexe, există fenomene ce scapă controlului părinților, îi depășesc; există întâmplare, există nenorociri, există moșteniri genetice nefericite care izbucnesc la a treia sau a patra generație... dar câte nu există când e vorba de format un om! Dacă la scară individuală excepțiile sunt posibile, la scară socială... să nu ne îndoim nici o clipă: o societate, în ansamblul ei, are tineretul așa cum și l-a crescut. Adică pe măsura cantității de adevăr investit

în opera de pedagogie socială, desfășurată conștient sau nu, cu program sau fără, deliberat - deci dirijat - sau nu. Aceasta e problema!

Într-o străfulgerare de gând, Tudor se teme: “oare tot omenetul ăsta are chef de discursul meu? Nu “cad greu” atâtea principii adunate grămadă? S-or fi săturat copiii ăștia de lecții, iar adulții - de discursuri”. Dar scrutând cu privirea auditoriul, realizează că toți sunt numai ochi și urechi. Continuă, mai liniștit:

— Ne întrebăm dacă datorăm copiilor adevărul... Dar când să-l învețe, dacă nu acum? Și de la cine - dacă maturii își pun problema “cât anume din adevăr trebuie dezvăluit copilului?” Dacă nu învățăm bine lecția asta la vârsta receptivității maxime, să ne mai mirăm că la maturitate nu o știm, sau o știm trunchiat?

Am văzut, nu o dată, părinți care, la apelul telefonului, trimit copilul să ridice receptorul: “Ia vezi cine e... Dacă sună de la serviciu, nu sunt acasă...” Știu, nu e asta cauza principală a deprinderii de a minți, după cum e stupid să crezi că cine a văzut zece filme cu împușcături, ajunge criminal. Determinările unui caracter, ale unui fel de a fi, sunt, fără îndoială, infinit mai complexe și mai subtile decât semnul de egalitate pus mecanic și vulgarizator între un fenomen considerat cauză și alt fenomen, considerat efect. Să ne ferim de simplificări troglodite, dar să nu uităm că, în educație, totul se acumulează; ceva care în sine nu e neapărat nociv, prin repetare devine - pe nesimțite - element component și apoi determinant al unui climat, iar climatul influențează direct - în bine sau în rău. Minciunile “nevinovate”, zise “minore” sau “uzuale”, mă rog, “convenționale” sau “benigne” -spuneți-le cum vreți -, prin repetare încep să spună copilului că se poate scăpa dintr-o încurcătură mințind. Sigur, în “probleme mici”, în “probleme neimportante”... Dar, vă întreb: prezența părintelui acasă, atunci când ar fi trebuit să fie la serviciu, este o problemă minoră sau nu? Poate că acolo de unde a venit telefonul ardea ceva, se întâmpla ceva care ar fi reclamat prezența sau măcar cuvântul părintelui dornic să nu fie deranjat... Într-un asemenea climat să nu ne mire faptul că un copil începe să-și ia libertatea de a “filtra” adevărurile, de a le împărți în “mici” și “mari”, de mărturisit sau de ascuns... Așa apare minciuna. Dacă noi trimitem asemenea oameni vieții, să ne mai surprindă că “așa e viața?”

În treacăt fie spus, mie nu-mi place expresia nici măcar ca simplă constatare. Viața este cum o facem. Viața este cum suntem noi, oamenii.

Nici o societate din lume, oricât de preocupată ar fi să elimine inechitățile de tot felul, nu poate face altceva decât să ofere cadrul, să creeze condițiile, climatul și instituțiile necesare unei vieți drepte și demne. Cadrul se umple însă cu ceea ce “toarnă” în el oamenii; cu faptele noastre, cu grija sau indiferența noastră față de semenii, cu delicatețea sau grosolănia noastră, cu sensibilitatea sau nesimțirea cu care trecem prin viață. Veți răspunde, poate: cadrul să fie coercitiv, societatea să pedepsească abaterile și atunci... De acord! Dar pentru mitocănie nu se stă la închisoare! Nici pentru grosolănie, nici pentru nesimțire, nici pentru indiferență! Nu se poate lăsa totul în seama legii; aş spune că, în egală măsură cât de justiție și de legi, viața depinde de noi! Dacă e așa, hai să ducem lucrurile până la capăt! Hai să formăm oameni nu pentru orice fel de viață, nu pentru cum mai este, uneori, viața, ci pentru cum dorim, cum trebuie să fie!

Lunga pledoarie a lui Șaru - urmărită cu atenție maximă - s-a întrerupt o clipă. În tăcerea creată astfel se aud până și respirațiile. Cel care a provocat intervenția, poate mai puțin convins, poate mai puțin impresionat decât ceilalți, întreabă, totuși:

— Nu e rău ce spuneți... Dar dacă îmi feresc copilul cu bună știință de adevăruri ce nu sunt pentru vârsta lui... uite, vreau să spun... greutăți ale casei... unde tot nu are cum să mă ajute... Nu e destul că mă frământ eu? De ce să-l mai împovărez cu socotelile mele, întoarse și pe față și pe dos ca s-o scot la capăt?

— Vă referiți la dificultăți materiale, înțeleg... Dar cine nu-și numără banii? Cine nu-și socotește cu grijă mijloacele, ca să facă față tuturor nevoilor, și în primul rând celor mai importante? Știm cu toții, din proprie experiență: există situații neprevăzute sau priorități care impun renunțări, sacrificii, amânări în alte direcții... Ei bine, credeți că trebuie să ascundem copiilor asemenea adevăruri? De ce-am face-o? Ca să-i privăm de singura explicație adevărată a unor dificultăți cu care, oricum, se confruntă? Doar copilul trăiește în casă, nu se poate să nu simtă direct un moment de strâmtoare... De ce să nu fie alături de părinți prin adevărul spus, înțeles și însușit? Îmi amintesc că pe vremea tinereților mele UTM-iste, se vehicula printre alte multe prostii și prostioare, o formulă stupidă prin referatele din acel timp; ziceam, bătându-ne cu pumnul în piept: “Astăzi, când în țara noastră tineretul este ferit de grijile materiale” etc... etc... Dar, dragii mei, oare... ce societate din lume își permite să “ferească” tineretul de grijile materiale? Nu tinerii vor avea de rezolvat grijile și nevoile materiale ale

țării? Nu pe umerii lor va cădea soluționarea tuturor problemelor dezvoltării? Iar dacă tinerii, adolescenții ar trebui - chipurile - să nu dea piept cu dificultățile materiale, atunci de ce credeți că familiile foarte înstărite din Europa și din lume își lasă copiii să muncească o jumătate de vacanță, pentru a-și putea plăti singuri excursia din cealaltă jumătate? Vă asigur: nu din sărăcie! Și atunci, de ce să ne creștem copiii în seră, să nu știe, să nu afle, să nu vadă și să nu simtă?

Bărbatul privește spre Tudor cu revelația descoperirii unui adevăr senzațional.

-Așa luate lucrurile...

— Eu cred că numai așa trebuie luate.

De la locul său, profesorul contrazis - care și-a dospit, probabil, îndelung cuvintele - intervine malițios:

— E părerea dumneavoastră...

— Evident, este părerea mea. Convingerea mea. Dialogul continuă, în interesul maxim al asistenței:

— Ar fi și a mea, dacă nu ați comite două inexactități. Prima: suprimarea distanței, problemă despre care am vorbit...

— ... Și la care am încercat să vă răspund...

— Ați încercat, dar nu m-ați convins. A doua: exagerarea efectului nociv al micilor convenții pe care azi nu le mai percepe nimeni ca neadevăruri sau minciuni... Să nu înspăimântăm părinții cu istorii despre ce-i așteaptă dacă nu răspund personal la telefon sau dacă învață copilul să-i scape de pisălogi! Credeți că un asemenea fleac are aceeași greutate și trebuie judecat la fel ca, de pildă, încercarea unui copil de a falsifica semnătura părintelui într-un carnet de elev, în dreptul unei note proaste?

Șaru începe să se monteze. E perfect conștient că acum se confruntă nu cu neștiința naivă, dar de bună credință, ci cu orgoliul atins al educatorului ce își închipuie că cineva îi atacă "pedestalul"...

— Ceea ce cred, sau mai exact ceea ce știu la fel de bine ca dumneavoastră, stimate domnule profesor, este că niciodată o semnătură falsificată de un copil și niciun alt act de eludare a adevărului de către un nevârstnic n-o să determine un părinte să mintă, în timp ce minciuna părintelui - mică, mare, nevinovată, uzuală -, prin repetare (cum am mai spus și am subliniat!) poate determina și de cele mai multe ori chiar

determină, la copil, deprinderea de a minți. Aici... nimic de zis! Teoria dumneavoastră cu distanța se potrivește perfect! Este, într-adevăr, o mare distanță între consecințele minciunii unui adult și cele ale minciunii unui copil; cel puțin în plan educativ, că despre el vorbim... Un ropot de aplauze izbucnește spontan din sală. Aplaudă copiii, aplaudă părinții, aplaudă bunicii, asistența și prezidiul... Când se face din nou liniște, Șaru își reia firul gândului:

— Cât despre exagerarea importanței adevărului și a urmărilor minciunii... Cum să vă spun? Poate că exagerez; nu știu. Poate că e obsesie, ideea mea fixă. Dar... hai să socotim cât rău a făcut minciuna de când există om și societate. Dacă vreți, pot demonstra cu ușurință că la baza unui număr incredibil de tare umane, de fenomene păcătoase și stări de lucruri nenorocite se află minciuna, pe care nu îndrăznesc să o justific nici în stările ei cele mai nevinovate - dacă există o asemenea stare! Nu uitați că fanatismul de toate felurile, inegalitatea raselor și, de aici -ura de rasă - se bazează, în esență pe minciună. Demagogia este și ea tot minciună, ca și duplicitatea, ca și fariseismul, ca și dezinformarea (auziți ce nume frumos au găsit minciunii: “dezinformare!”), ca și infidelitatea, trădarea, corupția, prefăcătoria, intriga, impostura... Toate conțin în structura lor, mai mult sau mai puțin - minciuna. Unele sunt chiar minciună în stare pură! Calomniatorul povestește mincinos o realitate, trădătorul minte un legământ, o cauză, un ideal sau un prieten... Până și snobul, ce face altceva decât minte, din moment ce afișează gusturile altora și pretinde că sunt ale lui? De asta sunt atât de înverșunat împotriva minciunii, domnule profesor. Urmăriți, vă rog, efectele minciunii - sub diferitele ei forme -asupra societății omenesci. E cumplit - dar câteodată e și reconfortant - să constăți cum a măcinat flagelul acesta temelia unor state, instituții, civilizații, sisteme sociale! Cum s-a năruit, mai devreme sau mai târziu, tot ce-a fost clădit pe minciună...

Și ce simplu, ce uluitor de simplu este leacul! Cât de la îndemâna noastră este adevărul! Până și delincventul de drept comun, asta află prima dată: dacă recunoaște adevărul, i se micșorează pedeapsa. Iar noi ne întrebăm dacă trebuie să-l spunem sau nu copiilor - care nici măcar nu mai sunt copii ?! Dacă e cazul să-l împărtășim întreg, pe jumătate sau pe sfert?! Dacă numai ei nouă, iar noi - lor, nu?! De ce? Pentru că adevărul ne amenință prestigiul? “Piedestalul”? Așa au început, să știți, toate marile minciuni ale istoriei omenirii: din convingerea unuia sau a altuia că adevărul e valabil și

obligatoriu pentru toți, mai puțin pentru el. Așa s-a deschis drumul minciunii - ca plagă socială: din inegalitatea oamenilor în fața adevărului. Din privilegiul unora de a nu-l spune. Și acum, cerem - pentru părinți, pentru educatori - dreptul de a nu spune copiilor adevărul? Dacă-i așa, măcar să-i prevenim: “Priviți și ascultați la noi, maturii, dar să nu cumva să faceți ce facem noi! Voi să fiți cinstiți, voi să nu mințiți niciodată, voi să mărturisiți întotdeauna și bunele și relele, nu ca noi, vârstnicii, care avem dreptul să spunem ce, cât și cum ne convine...” Ce credeți, se poate?

În sală, nimeni nu mai răsuflă, nimeni nu mai mișcă; toate privirile sunt ațintite spre Șaru, care trage o gură de aer în piept cu o voluptate de parcă în clipa asta ar fi ieșit dintr-un costum de scafandru. Pauza prelungită - fără nici o intenție de efect oratoric - nu e întreruptă nici de cel mai mic zgomot. Tudor, reia, cu voce puțin mai scăzută; a obosit:

— Știu, nu e comod să fii educator, în viziunea mea. Un părinte nu “predă educația” între ora cutare și ora cutare, nu coboară de la o catedră imaginară pentru ca apoi să fie “liber” de obligațiile pedagogului. El face educație tot timpul, nu numai - și nici măcar în primul rând - cu vorba, cu morala, cu cicăleala, ci cu întreaga sa atitudine și comportare, cu însuși felul său de a fi. Cu exemplul său, mai concret spus; vrea, nu vrea, știe ori nu știe. Educatorul este expus ca într-o vitrină; copilul privește și -inconștient - imită. Toate sistemele de educație sunt de acord a considera pedagogia modelului și pedagogia faptei drept cele mai eficace. Mă veți întreba: se poate trăi toată viața ca într-o vitrină? Să-ți controlezi la infinit reacțiile, să te comporți mereu și mereu astfel încât să-i oferi copilului un model demn de urmat? Ei bine... la întrebarea aceasta nu am răspuns. Nu știu cât de greu este. Știu însă că e necesar. Când porți răspunderea formării unui copil, trebuie și merită să mergi până acolo încât să te modelezi și - dacă trebuie - să te remodelezi pe tine însuși, ca să nu regreti mai târziu, când te vei recunoaște cu durere în felul de a fi, reprobabil, al copilului tău.

Din sală, o voce de bărbat exclamă cu adeziune spontană:

— Așa este! A spus o vorbă mare!...

Vocea aceasta... Ce-i amintește lui Tudor? De cine? Nu are timp nici să privească, nici să se concentreze pentru a o recunoaște. Mai are de spus ceva și nu vrea să se bâlbâie tocmai acum, la sfârșit.

— Mă bucur că există cineva de aceeași părere... Vreau să închei, redându-vă cuvintele unui gânditor pe care eu le consider capitale pentru

înțelegerea misiunii educatorului. Cuvintele sună așa: “Nu poți învăța pe nimeni nici ceea ce știi, nici ceea ce vrei, ci numai ceea ce ești”. De fapt, asta am vrut să spun în toată prea lunga și nu știu cât de coerenta mea intervenție: că merită să fim astfel încât, regăsindu-ne în copiii noștri, să nu roșim. Să-i putem privi în ochi.

Șaru se așează pe scaun într-un ropot prelung de aplauze ce zguduie sala. Până și profesorul care a declanșat vehemența lui Tudor bate din palme, la rând cu toată lumea. “S-a predat”, numai el știe cât de convins... Când aplauzele se sting, chiar ține să încheie elegant disputa, recunoscând public victoria “adversarului”:

— Mă predau, domnule Șaru. Toată stima pentru elocința dumneavoastră...

— Adevărul e “de vină”, domnule profesor.

— Desigur, dar și cel care îl scoate la lumină. Tocmai mă întrebam, ascultându-vă argumentația strălucită, dacă aveți, cumva, copii...

Tudor e năucit de întrebarea care nici măcar a întrebare nu sună, ci pare o vorbă aruncată așa, în treacăt... Într-o clipă, realizează în ce capcană cumplită s-a vârat. Nu-l mai interesează profesorul, nici asistența... Adrian! Adrian e în sală! A ascultat pledoaria pentru adevăr, pentru adevărul întreg... A aplaudat împreună cu ceilalți copii, probabil mai puternic și mai convins; are motive temeinice, desigur, să aplaude ideea că nu există zone în care copilul nu are acces când e vorba de adevăr, că nu există adevăruri strict pentru uzul adulților, pe a căror etichetă scrie: “accesul interzis!”. Deci, din seara asta, în orice clipă i se poate cere să... Refuză gândul. Deocamdată, fața zâmbitoare - sincer sau perfid zâmbitoare? - a profesorului pensionar îl privește, așteptând răspuns. La masa prezidiului, Paula Ioachim e încordată ca un arc, neștiind dacă e cazul să intervină sau nu... Irina, Malvina Samurcaș, privesc și ele cu sufletul la gură spre Tudor. Mai ales Irina, care-l cunoaște atât de bine, citește panica pe fața lui.

Șaru s-a hotărât. Va recunoaște că nu are copii și va preciza că nu poziția aceasta, de om plasat cumva în afara fenomenului discutat azi, i-a dictat convingerile de care - speră - nu se îndoiește nimeni... Va spune că regretă sincer statutul acesta, conferit numai și numai de întâmplare. Va mai spune apoi că... Dar nu mai e nevoie să rostească niciun cuvânt. Adrian Samurcaș s-a ridicat în picioare, adresându-se profesorului cu o ușoară ezitare, lăsând

puncte de suspensie după primele trei cuvinte, ca și cum nu s-a hotărât încă asupra formulării:

-Eu sunt băiatul...

Atâta este suficient. Profesorul mulțumește cu un gest, privind când la Adrian, când la Tudor:

— Mulțumesc, mulțumesc... Cu și mai multă convingere, acum, respectele mele. Îl fericesc pe băiatul dumneavoastră !

Tudor a început să-și tamponeze fruntea cu batista. În sală nu e cald, dar el simte broboane fine de sudoare, până și cămașa i s-a umezit în spate. “A fost cumva imboldul bătrânei? A fost inițiativa băiatului?” Nu va ști, probabil, niciodată; ceea ce știe sigur este că în clipa asta i-ar săruta pe amândoi. Pentru prețul unei minciuni... Și pe urmă... descurcă-te!

Discuția n-a mai continuat mult. Doi-trei părinți au simțit nevoia să întărească cele spuse, subscriind la punctul de vedere exprimat cu atâta putere de convingere de invitatul clasei, chiar dacă aceasta îi obligă. Toți mulțumesc școlii pentru inițiativă; da, la asemenea acțiuni să mai fie invitați, că merită, vor veni întotdeauna cu interes și plăcere. Directorul felicită și el clasa; iată un model de dezbatere pe care trebuie să-l cunoască și să-l extindă toate colectivele de elevi din clasele mari.

... Când totul se termină - cu succintul cuvânt de închidere și de mulțumire, rostit de Paula Ioachim - spre Șaru se îndreaptă, spontan, tot felul de oameni. Nu-i cunoaște, nu-l cunosc, dar pur și simplu vor să-i strângă mâna. Ceea ce și fac, într-o impresionantă demonstrație de simpatie și admirație. Tudor se desprinde cu greu din mijlocul lor; vrea să meargă spre Adrian, să-i spună un cuvânt, să-i mulțumească măcar din priviri, dar un bărbat brunet, cam de aceeași vârstă cu el, îl oprește, prinzându-l de mână și privindu-l lung:

— Nu mă mai cunoașteți, domnu’ Șaru? Eu sunt cel de-a zis că aveți dreptate, adineauri, când...

Nu se poate! Deci vocea... Nicu Tăbăcel! El era “suporterul” anonim din sală! Tudor îl îmbrățișează ca pe un frate, șoptindu-i la ureche, strict pentru uzul lor:

— Nu ți-e rușine, mă, hahaleră, să mă iei pe mine cu “domnule?” Tu? Pe mine, mă, Nicule?

De-abia acum Tăbăcel își permite să-l strângă și el pe Șaru în voie, așa cum ar fi făcut-o, probabil, de la început, dacă ar fi știut cât este de dispus “eroul zilei” să-și amintească de adolescența lor...

— Ce-i cu tine, mă, Nicule? Nu te-am văzut de la bacalaureat! N-ai venit la nici o întâlnire cu promoția, ai dispărut așa...

— Ce să spun, că și multe întâlniri ați mai organizat! Tocmai când eram eu în străinătate v-ați găsit să vă adunați! Știi de ce ți-am dat dreptate cu voce tare, Tudore? Pentru că ai, domnule! Adineauri, parcă le ziceai povestea vieții mele. Am să ți-o înșir, odată, pe îndelete, că merită, ai să vezi...

Acum, în câteva cuvinte, Nicu Tăbăcel - “eterna problemă” a clasei lui Șaru, de pe vremuri - apucă doar atât: să-i explice că are trei copii, unul elev aici, că de-aia a și venit; ăsta e cel mai mic, ceilalți doi sunt unul inginer și celălalt ofițer de marină. El, Nicu, după bacalaureat s-a făcut muncitor faianțar, foarte repede a devenit maistru, muncă frumoasă, bani - gărlă... Îl știe Tudor, n-a prea fost “ușă de biserică” la tinerețile lui, dar când a dat de libertate și mai ales de parale, a făcut-o și mai lată. Noroc că s-a însurat, dar nici asta nu l-a potolit de tot. Și uite-așa... până a venit primul copil. De— atunci, gata! Pe treabă, Nicule, și gata cu brambureala, că ți-a ajuns! Și-a făcut casă... o bijuterie! N-a mai auzit nimeni din gura lui o înjurătură sau o vorbă urâtă, nu l-a mai văzut nimeni proptit de gard, beat mort, bâjbâind după clanța porții... Păi ce cresc eu? Să-i fie rușine copilului cu mine? Să-mi fie mie rușine de el? N-ajunge cât am tras eu targa pe uscat, în școală? Am zis “gata”, și gata a fost! Când te— am auzit spunând că omul merită să se schimbe doar ca să aibă ce arăta copiilor, mi-am recunoscut viața într-o propozițiune, Tudore! Parcă-ți curgea aur din gură...

— Aur, pe naiba! Numai gura de mine, și nici măcar aia...

— Ei lasă, lasă...

Prima soție i-a murit, - povestea Tăbăcel, în continuare, pripit, cât apucă să spună... A fost un timp plecat în străinătate, cu ARCOM-ul, a ajuns pe unde nici nu visa. Într-o zi, s-a pomenit cu o telegramă: să vină repede acasă, e necaz... Și-a găsit soția moartă și îngropată; copilul - pe la neamuri... Trei ani i-a fost mamă și tată. “Tudore, dacă m-ar fi văzut colegii din liceu pe mine, Nicu Tăbăcel, s-ar fi crucit!” S-a recăsătorit, a mai avut doi copii... Cu ei - același principiu, dar sfânt: să aibă ce vedea copilul la

mine! Și-a făcut băieții oameni, e mulțumit, deși... poate că ei l-au făcut ce este acum, nu el pe ei!

De mult n-a mai trăit Șaru o asemenea bucurie. Cuvintele amicului său îl ung pe suflet..

— Nu te las să pleci, Nicule. Am niște obligații pe-aici, apoi... mergem undeva și... uite... ne îmbătăm! Am eu chef să mă îmbăt cu tine!

— Cu mine? Fii, domnule, serios! Păi... cum să mă duc acasă beat? Să mă vadă ăla mic?!

Tudor izbucnește într-un râs homeric, spre stupefacția celor din jur. I-a zis-o Tăbăcel! Il îmbrățișează încă o dată și îi ia numărul de telefon; măcar o bere trebuie să bea împreună, într-una din zilele următoare...

— Asta e altă treabă; așa, da...

Cei doi se despart, promițându-și să se revadă curând. “Acum, Adrian”... La “ai lui”, un nou val de străngeri de mână. A lui Adrian e bărbătească, așa cum și-a dorit-o Șaru; explicațiile, momentul lor de intimitate omenească - dacă amândoi îl vor simți necesar - acasă, în liniștea apartamentului lor. Și Voineag îl felicită; îl felicită și-i mulțumește. Pentru ce? Pentru cuvintele rostite aici. Bine, dar asta... Ba nu; pledoaria lui Tudor i-a confirmat stagiului o credință fundamentală, la care nu se ajunge ușor.

Mașina lui Șaru străbate ruta cunoscută: întâi la locuința Malvinei Samurcaș, apoi la Irina, apoi la Paula Ioachim, care și acum, la despărțire, nu știe cum să-i mulțumească lui Tudor pentru tot ce s-a petrecut azi, la școală. Ei, ce s-a întâmplat? O întâlnire cu părinții, să nu exagerăm... Numai atât? Numai atât. Ba nu, ea știe bine că nu, doar a fost de față, are și martori -spune diriginta, cu o urmă de zâmbet, privind complice spre Adrian; dacă e pe spus “adevărul, tot adevărul și numai adevărul”, trebuie să recunoaștem că...

Tudor și băiatul se despart de dirigintă, continuându-și drumul spre casă în tăcere. Deși totul a fost bine, deși acum e bine, e liniște, în mașină parcă plutește presentimentul că amândoi se îndreaptă spre clipa care, mai devreme sau mai târziu, trebuia să vină. Prea s-a rostit de multe ori, azi, cuvântul adevăr, pentru ca sensul lui să nu pătrundă și în casa lui Tudor Șaru, acolo unde Adrian Samurcaș crede că l-a descoperit, iar Tudor Șaru e convins că trebuie să-l ascundă, în ciuda celei mai intime, mai profunde dintre toate convingerile sale morale.

Au ajuns. Scoțându-și însemnările din servietă pentru a se apuca neîntârziat de referatul ce trebuie predat mâine dimineață, Șaru se gândește în toate felurile. Cum e mai bine: să provoace acum o explicație cu Adrian? Să o evite? Să o amâne? Cert, în noaptea aceasta e obligat să rezolve textul materialului promis. E posibil să-i fie necesară toată noaptea și, bineînțeles, are nevoie de liniște... Dar la fel de clar este că, după tot ce a spus azi, nu poate continua să tacă pur și simplu. Trebuie măcar un cuvânt, oricât de voalat, oricât de învăluit, sau - dimpotrivă - foarte clar: un om poate și trebuie să împărtășească adevărurile lui, nu și ale altora, încredințate pe patul morții, cu limbă de moarte, destinate să fie și să rămână un secret... Va înțelege Adrian asta? Cum să-i explice? Cum să-l convingă de faptul că nu e un tertip, o scuză ieftină, un mod de a ieși din încurcătură cu ajutorul uneia din “minciunile convenționale” - exact ce a incriminat cu atâta înverșunare astăzi? “Da, o explicație este necesară. Va trebui să găsesc o modalitate, o cale... Dar altădată. Acum... strict -numai ceea ce i-am rămas dator”.

— Adriane...

Băiatul vine din baie, privind întrebător.

— Vreau să-ți mulțumesc pentru gestul tău de azi, de la școală...

— Nu trebuie să-mi mulțumiți.

— Ba da, Adriane, știu bine că am pentru ce. M-ai scos dintr-un impas deosebit de...

Adrian îl întrerupe; treabă ușoară, pentru că Tudor, negăsind cuvântul potrivit, prelungește punctele de suspensie așa cum nu face de obicei.

— N-am spus că nu aveți de ce. V-am întins o mână, așa cum dumneavoastră mi-ați întins-o mie la discuția cu diriginta, de la doamna Irina. Acum... suntem chit.

Deci asta a fost! Băiatul a vrut să-și plătească polița; atât!

— Îți mulțumesc, totuși. Chiar și pentru faptul că te-ai simțit obligat să achiți o datorie. Puteai să n-o faci.

— Vă asigur că n-o să-mi las niciodată neplătite datoriile. De niciun fel.

Cuvintele, tonul, privirile... Sau i se pare lui Tudor? Replica i-a sunat dur, cu subtext, iar ochii lui Adrian - o clipă îngustați, transformați în două dungii verzi, fosforescente - l-au fixat ca în nopțile de scandal pe care Șaru credea, spera din toată inima că le-a lăsat undeva, în urmă.

— Ce vrei să spui, Adriane?

— Nimic altceva decât ce-am spus. Sunt hotărât să-mi plătesc datoriile.

Tudor nu și-a explicat niciodată cum de se fâstâcește atât de penibil în discuțiile cu băiatul. Ca un făcut, el, omul de replică, întotdeauna cu cel mai potrivit cuvânt pe buze, gata să descopere fisura în argumentația preopinentului, în fața lui Adrian se simte nesigur, își adună greu gândurile, cuvintele întârzie să vină... De ce? În schimb, puștiul capătă atâta aplomb, atâta precizie agresivă, încât îl inhibă. Acum, de exemplu... ce să facă? Să continue o discuție în care - cu toată superioritatea lui intelectuală - simte că nu are nici o șansă, de vreme ce nu poate uza tocmai de adevărul ce l-ar scoate din cauză? Să mărturisească ce nu are voie? Adrian parcă îi ghicește gândurile, spunându-i - cu privirile spre biroul plin de hârtii:

— Văd că aveți de lucru. Poate că nu e cel mai potrivit moment pentru...

— Am, într-adevăr, dar nu vreau să crezi că evit o discuție cu tine.

— Are vreun rost? Doar am mai discutat...

— Nu, n-am discutat; ne-am certat. Stupid și inutil.

— Și dacă vorbim calm, se rezolvă ceva?

— Nu știu; s-ar putea. Aș afla, de exemplu, ce crezi tu despre ce s-a întâmplat azi, la școală...

— Asta pot să o spun și acum

— Mă faci curios...

— Dar... nu vă supărați?

“Ia-uite! Se scuză anticipat, se teme că opinia lui mă va supăra... Asta nu s-a mai întâmplat. Semn bun!” Șaru răspunde cu voce sigură:

— Îți promit că nu.

— Bine. Azi m-am convins că sunteți un orator extraordinar. Când vreți, puteți demonstra orice.

— Chiar și... contrariul?

Adrian ezită. N-ar vrea să-l supere pe Șaru, dar nici să dea înapoi nu dorește. Azi, mai ales azi, a înțeles că trebuie să-și respecte tutorele, că trăiește lângă un om deosebit, care merită cu prisosință admirația lui, dar... ceva mai puternic decât rațiunea îl face să încline capul de câteva ori, răspunzând afirmativ la întrebare. Uimirea de pe fața lui Tudor încurajează precizări și nuanțări pe care, altfel, băiatul nu le-ar fi făcut.

— Contrariul ar fi fost mai ușor. De fapt, e și mai simplu. Șaru simte cum încep să i se învâlmășească gândurile.

— Ce e mai simplu, Adriane?

— De dezvoltat ideea că sunt adevăruri care se pot spune și altele care nu se pot spune.

Șaru întreabă, în ciuda faptului că simte cum fiecare cuvânt îl înfundă, ducându-l acolo de unde logica nu-l mai poate scoate:

— Așa crezi?

— Așa credeți dumneavoastră.

— Ești convins?

Din nou, Adrian confirmă cu gestul mut, repetat, după care privește drept în ochii lui Tudor.

— Absolut convins?

— Absolut convins. Cel puțin până... până când îmi veți demonstra contrariul, spunându-mi...

Văzând reacția lui Tudor - pe care Adrian n-a dorit-o - băiatul adaugă repede:

— Nu v-o cer acum. Poate există ceva, nu știu ce, care... Odată o să aflu... Ne-am înțeles să nu vă mai supăr, suntem “în armistițiu”, aveți și treabă...

Lui Șaru aproape că nu-i mai pasă de referat, deși niciodată nu și-a călcat cuvântul; când s-a obligat să ducă un text, într-o zi și la o oră anume, mort, copt - l-a dus, și a fost bun. Se apropie de băiat, întrerupându-l cu voce gravă:

— Mă crezi demagog, Adriane?

Băiatul neagă, cu o vehemență care nu-i scapă, ba chiar îi face bine lui Tudor:

— N-am spus asta!

— Asta se înțelege.

— Nu neapărat. Diriginta v-a rugat ceva; ați ajutat-o, și încă strălucit. Dacă niște oameni au învățat ceva important din cuvintele dumneavoastră... ce mai contează restul?

Tudor reformulează întrebarea, din ce în ce mai marcat de cursul discuției:

— Mă disprețuiești? Am lucrat ca mercenarii, trag în cine-mi este arătat?

Băiatul răspunde prompt, cu o convingere ce, în mod sigur, nu poate fi jucată:

— Dimpotrivă! Vă admir. Am și spus...

— Atunci... mă urăști, Adriane? Ura nu e incompatibilă cu admirația.

Băiatul nu răspunde nici măcar printr-un gest; nici nu confirmă, nici nu infirmă ipoteza aruncată de Șaru cu o durere ce i-a făcut vocea aproape de nerecunoscut.

— Nu vrei să răspunzi? Te temi? Dacă teama este motivul tăcerii, te asigur că nu e cazul.

— Domnule Șaru...

Niciodată apelativul “domnule Șaru” nu l-a scos din sărite pe Tudor ca acum. De mult îl deranjează, dar tot timpul a înțeles că, altfel... cum? Nu îi este nici tată, nici unchi, nici bunic, nici frate mai mare, iar pe de altă parte diferența de vârstă... “Nu știu cum, dar așa nu! Cum adică, domnule Șaru? Stă cu mine de atâta timp, casa mea e casa lui, practic - trăiesc pentru el, ba, la o adică, se ridică în picioare și se dă drept copilul meu când o vulpe bătrână mă încolțește și e gata să mă facă de râs în fața unei săli pline, dar, de fapt, eu sunt domnul Șaru, auzi?!”

— De vreme ce-ți sunt un dușman atât de apropiat, n-are rost să mi te adresezi cu “dumneavoastră”... Hai, spune-mi pe nume. Ura este - totuși! - un sentiment omenesc; în lipsa altuia, ar trebui să ne apropie, cât de cât...

— Dumneavoastră mă urâți?

Din nou, Tudor e uimit de reacția lui Adrian.

— Eu? Ferească sfântul! De ce te-aș urî eu?

— Aveți de ce. Poate că și merit... Vă înfrunt. Vă fac probleme. Mult timp v-am răpit liniștea. N-ați mai lucrat...

Șaru e uluit. Se pomenește scăpând cea mai prostească întrebare din câte îi puteau trece prin cap:

— De unde știi?

— Am ținut socoteala paginilor manuscrisului. Știu exact cât ați avansat: 13 pagini, în total. V-am văzut noaptea, la birou... Nu scrieți, ci vă gândiți. Probabil că vreți să scrieți, dar... nu știu, nu...

Citind expresia lui Șaru, Adrian adaugă repede:

— Mi-ați cerut să fiu sincer. Ați vrut adevărul. Eu, de regulă, nu spun tot ce... Dar acum...

— Ai făcut foarte bine, Adrian. Așa să procedezi mereu. Spune tot ce crezi că trebuie spus.

Băiatul s-a oprit. Privește derutat, apoi vrea să încheie, făcând un gest spre biroul plin de hârtii care îl așteaptă pe Tudor.

— Ce să mai spun? Eu n-am vrut... nu vreau... înțeleg că aveți treabă... Vă rog, domnule Șaru, nu acum!

“E mai înțelept decât mine! Arde de nerăbdare să știe, dar iată, poate să se abțină, a găsit în el puterea asta... Și nu vrea să-mi facă rău, îmi respectă munca. Ce câștig imens!”

— Bine... îți mulțumesc pentru înțelegere. Hai să mâncăm ceva, apoi mă apuc de lucru. Niște oameni așteaptă mâine, la prima oră, un text din care, deocamdată nu există niciun rând.

Masa a decurs în liniște. Adrian și-a asumat, apoi, toate treburile gospodărești din bucătărie, după care s-a apucat de lecții. Tudor a început să tăcăne clapele mașinii de scris (la care nu recurge decât atunci când nu-i rămâne timp suficient pentru dactilografierea manuscrisului în redacție), dar nu-și dă prea bine seama ce iese; de câteva ori, recitind o frază, constată că trebuie să șteargă și s-o ia de la cap. Gândurile fug în altă parte, acolo unde - probabil - sunt și ale lui Adrian. Amândoi știu că explicația s-a amânat doar, dar că ea este necesară, mai necesară ca oricând. Amândoi simt cât de fragil este “armistițiul” lor. Și mai ales, amândoi înțeleg că adevărul poate fi ascuns - chiar așa, cu eforturi, cu consecințe - atât timp cât nu proclamăm și nu demonstrăm cu înverșunare, în mod public și în uralele asistenței, necesitatea dezvăluirii lui. Din clipa în care ai clamat, ai cerut altora “adevărul, tot adevărul, numai adevărul”, atunci...

8. ADEVĂRUL E URÂT

Secretara redactorului-șef îl așteaptă cu o surpriză: un plic mare, voluminos, purtând sigla editurii. “A ieșit corectura! Deci, curând...”

— Persoana care l-a adus a zis să vă grăbiți, că “arde”...

“Probabil și la secretariatul editurii există vreun Turculeț” - se gândește Tudor, cântărind în mâini greutatea șpalturilor. Va avea de citit, nu glumă... Șaru se surprinde zâmbind. “Dacă eu mă sperii, bietul cititor ce să mai zică?” Nu-l rabdă inima să ajungă acasă; intră în birou și - după câteva minute rezervate problemelor ce nu suferă amânare - deschide plicul și scoate paginile de hârtie tip “ziar”, poroasă și de un alb-murdar, cu cerneala tipografică nevăntată încă. A muncit la romanul acesta mai bine de un an. “Câte nopți?” Știe că nu contează câte zile, câte nopți, ci numai ce a ieșit. Răsfoiește paginile. Sunt peste trei sute. Alege, la întâmplare, un capitol și începe să citească, însă nu cu ochiul corectorului, așa cum probabil așteaptă editura. După nici trei sferturi de oră se oprește, privind speriat spre maldărul de foi parcurse, adunate în partea stângă a biroului. O senzație ciudată de derută s-a insinuat pe parcursul lecturii, crescând continuu, până

la frică. Frică, pur și simplu. I s-a întâmplat de multe ori să se îndoiască de ce a scris, probabil că altfel nu se poate, dar niciodată ca acum.

S-a hotărât foarte greu să scoată primul manuscris din sertar și să-l supună “diagnosticului” unei persoane competente și obiective. Pe atunci nu avea ce pierde, scria fără să știe cineva că o face, și apoi un debut e doar un debut; dacă ai, cu adevărat, ceva de spus, o primă carte mai puțin semnificativă poate fi urmată de o a doua, reușită, și astfel... A așteptat cu inima pierită rezervele, ironiile - mai subțiri sau mai groase, cum a văzut că nu lipsesc de prin reviste -, dar ele n-au venit. Nici după primul, nici după al doilea roman. A ascultat, în schimb, păreri ale foarte multor cititori, cele mai multe - măgulitoare; nici recenziile n-au fost rele, deși unele, ce-i drept, rezervate. Bine, dar... ce se întâmplă acum? Textul acesta, neconfruntat încă decât cu opinia editurii și probabil a unuia sau a doi referenți “externi”, i se pare fad, de o corectitudine plată, sărăcăcioasă. Răsfoiește febril restul paginilor, nemaiavănd răbdare să citească. De fapt, de ce să citească? Ce să afle? Povestea gândită, purtată în el luni de zile până a o așterne pe hârtie de trei ori, în trei variante? Destinele omenești ce l-au frământat atâta cât să uite de propriul său destin, infinit mai zbuciumat decât al personajelor sale? Dacă nici el nu le cunoaște!... O frică paralizantă îl împiedică să mai întoarcă paginile. Brusc, simte cum plăsmuirile fanteziei lui nu-i mai spun nimic, îi vine să se lepede de ele, să-și ascundă paternitatea, negându-și-o, așa cum un părinte e tentat, câteodată, să se dezică de copilul care-l face de râs.

Dar de ce? De unde senzația aceasta? Cum de nu s-a gândit nici o clipă așa la cartea lui? Cum de a crezut atâta timp în ea, pentru ca, deodată, să-i sune totul străin, searbăd, neinteresant, așadar fals? “Cartea nu s-a schimbat, nu avea cum. Cu mine s-a întâmplat, probabil, ceva.” Da, așa este. Febril, încearcă să-și însăileze o explicație. Scrisul a țâșnit, la el, din durere, aproape din disperare, dar stările acestea extreme n-au trecut - abia acum înțelege! - în paginile cărții. Suferind, a ocolit, instinctiv, abisurile prin care el, autorul, a fost condamnat de viață să treacă. Tensiunea unei zile și mai ales a unei nopți de zbucium din viața lui i se pare, în clipa aceasta, de zeci de ori mai adevărată decât situația conflictuală conținută, de pildă, în capitolul recitit adineauri... De fapt, tot ce trăiește de câteva luni, toată nebunia răspunderii asumate aproape orbește, ce era gata să-l frângă (“și nici măcar nu știu dacă nu mă va frânge de-acum încolo; e tot timpul!...”), tot ce a aflat despre trecut, tot ce trăiește lângă Adrian... Chiar ziua de ieri,

discuția de la școală, posibilul fiasco din final, de care nu l-a despărțit decât un pas, până și întâlnirea cu Nicu Tăbăcel i se par mai adevărate, mai vii și oricum mai pline de sensuri - chiar ca fapt de posibilă literatură - decât fabulația ultimului său roman. Îi vine să ia foile și să le rupă. Ar face la fel și cu manuscrisul de-acasă, din sertarul biroului... S-ar așeza în clipa asta la masa de lucru, să aștearnă pe hârtie povestea lui, povestea vieții lui, să înfățișeze oamenii întâlniți, dramele trăite, întrebările chinuitoare, goana după răspunsuri, durerea de a le fi aflat - în parte, și regretul că nu le-a aflat pe toate nici acum, când viața se apropie, iată, de asfințit...

Un ciocănit discret îl trezește la realitate. Voineag e în pragul ușii, neștiind dacă poate deranja sau nu. Gândul fulgeră mintea lui Șaru ca o salvare: “Stagiarul! Am să-l rog, am să-i cer să nu mă trateze cu menajamente... Să citească și să spună exact ce gândește, cum îi sună. Brutal, crud - dacă e nevoie!” Imediat, însă, fragilitatea “soluției” îi sare în ochi. “Și dacă îmi spune că textul e o prostie? Mă duc la editură să-mi retrag volumul? Semnez cu pseudonim? Mă ascund, să nu știe lumea cine-i “vinovatul”? Oamenii mă vor crede nebun... Oricum, trebuie să știu ce este, la ce să mă aștept. Măcar atât...”

Voineag primește plicul mai mult decât mirat. Sigur, va citi... încrederea lui Șaru îl flatează, va încerca să fie așa cum i-a cerut: și obiectiv și exigent. Îi intrigă, însă, deruta șefului său. De ce febrilitatea aceasta în discuția despre o carte ca și apărută, din moment ce e culeasă și a ajuns la faza de corectură? Stagiarul nu pricepe în ruptul capului cum poate exista atâta nesiguranță într-un om atât de sigur pe el. Nu numai ziua de ieri, ci toate lunile petrecute în redacție i-au conturat un Tudor Șaru puternic, echilibrat, cu o remarcabilă exactitate a diagnosticului - la texte și la oameni -, cu un curaj al opiniei ieșit din comun, curaj însoțit de discernământ și de o finețe a nuanțelor în judecarea oricărei situații pe care toți colegii i le invidiază. Chiar să nu știe Șaru ce este - obiectiv vorbind - cartea lui? Prelungind gândul, stagiarul începe să se teamă de discuție. Ce, cât și cum să spui unui om care - știi precis - și-a pus sufletul într-o carte, dar cartea a ieșit pur și simplu proastă, mai ales când îl prețuiești? Ei, Voineag, n-a ținut niciodată în mână șpalturile unui volum născut din truda proprie, dar își imaginează că nu există orgoliu mai adânc, mai cuprinzător și, probabil, mai justificat decât al omului care creează. Știe cât suferă ori se bucură el, simplu ziarist, pentru un modest articol, unde ideile semnatarului se îmbină, uneori, cu ale celor ce-l solicită sau îi “dau drumul”, iar forma se ajustează până-n ultima

clipă, nu de puține ori stabilită definitiv de “verdictul” necruțător al lui Turculeț: “Mai scoți mata cincisprezece rânduri, că nu încape!” Și totuși, Voineag știe că discuția de poimăine va fi sinceră, indiferent de verdict. Undeva, într-un volum al lui Călinescu, tânărul a găsit următoarea frază, pe care a subliniat-o cu două linii: “Modul meu de a stima constă în a formula observații”...

De-abia ajuns acasă, Tudor s-a încuiat în camera de lucru, cu cele două cărți ale sale. A început să citească și să recitească, dar cu ochi răi, pentru a găsi cusururi, dacă nu chiar “cusurul fundamental”, diagnosticul global de non-valoare; mai neliterar spus - “lasă-te Șarule, că nu e de tine literatura”... Târziu, după miezul nopții, s-a mutat în dormitor, unde a citit cu aceeași înverșunare până când cartea - cea de-a doua - i-a alunecat din mână. Apoi, ca în momentele cele mai rele din istoria frământărilor sale, a căzut pradă unui coșmar. Se făcea că el, Șaru, smulgea cu gesturi demente foile din niște tomuri ce-i purtau semnătura, arzând foaie cu foaie și împrăștiind cenușa în cele patru zări, să nu mai rămână nici urmă... A deschis apoi un plic gros, plin cu șpalturi, dar, spre disperarea lui, hârtia poroasă, de ziar, refuza să ardă! În timp ce căuta, precipitat, ceva benzină, gaz, alcool sau orice ar fi putut să declanșeze vâlvătaia și să-l scape de hârtiile cu care se lupta, transformându-le în scrum, o voce de adolescent, atât de cunoscută lui, inundă spațiul, întrebându-l cu sarcasm: “Ce rău v-ați făcut, domnule Șaru, că vă urâți atât? Ce-aveți cu dumneavoastră, domnule Șaru? De ce? De ce vă sunteți dușman?” - iar ultima întrebare se relua, reverberat, până când... Șaru s-a trezit, leoarcă de transpirație și stors de puteri. “Ce se întâmplă cu mine nu-i în ordine... Trebuie să mă caut, să-mi spună un psihiatru dacă mi-am pierdut mințile sau ce-i asta...”

A treia zi, stagiarul a apărut în redacție cu inima ușoară. Și Tudor pare ceva mai liniștit, dar nu suficient pentru a aborda discuția detașat, așa cum și-a propus - fără să reușească, recunoscând cu ciudă, în sinea lui, ce prost actor este.

— Ei?

Liniștea interioară ce îl ocolește pe Șaru, parcă s-a adunat, toată, în vocea calmă a lui Mircea Voineag:

— O întrebare preliminară, dacă-mi permiteți: există un motiv special să cereți părerea cuiva? Vreau să spun - un motiv exterior textului ca atare? S-a întâmplat ceva, a intervenit cineva...?

Nu, nu există niciun asemenea motiv, în afara spaimelor autorului. Șaru nu le poate explica. Nu știe nici el ce l-a apucat. Pur și simplu, citind un capitol, i-a sunat atât de ciudat, atât de străin, încât i s-a făcut frică.

— Frică... de cine? De ce? Tăcere.

— Dacă vă e teamă de public... vă cam grăbiți. Oferiți textul publicului, ca să vă judece. Altfel, n-o să știți niciodată ce crede cititorul. Dacă vă gândiți la critică... da, s-ar putea să aveți probleme - zic eu, ca nespecialist, dar cititor de cronici literare, totuși...

Tudor nu înțelege. Stagiarul se explică:

— Pentru că, în cartea asta, vă “materializați programul”, ca să zic așa, mai apăsător. După mine, cu efecte benefice, dar e posibil ca nu toată lumea să gândească și să simtă ca mine.

— Ce te-a interesat, cu precădere?

— Exact ceea ce unii ar putea să vă reproșeze: faptul că vă alegeți personajele din zona oamenilor profund morali. Vă interesează oamenii aflați în căutarea desăvârșirii. Chiar și când căutați umbrele sufletului sau zonele tulburi, de slăbiciune, la asemenea oameni le căutați... Aproape că nu-mi imaginez un ticălos, un caracter abject ieșit din condeiul dumneavoastră. V-ați propus vreodată să construiți un asemenea personaj?

Tudor neagă, mirat de simplitatea și evidența adevărului pe care nimeni nu i l-a spus până acum.

Tânărul continuă:

— Sigur, viața nu e populată numai cu oameni de calitate a personajelor dumneavoastră. Literatura, marea literatură, e plină de pagini cumplite, de eroi întunecați pe care dumneavoastră îi cunoașteți, sunt convinși, mult mai bine decât mine. Dostoievski și Shakespeare n-au plăsmuit îngerași... Dar cu asemenea exemple, poți strivi pe oricine! Chiar s-au făcut astfel de “execuții literare”, și nu o dată. Ei bine, păstrând întru totul proporțiile - pe care, de asemenea, nu se poate să nu le cunoașteți - iată că un condei se cantonează, deliberat, cu program, în zona superioară a omenescului, nu lipsită de drame, de tragism, dar cu alte rădăcini și cu altă miză. Ce este rău în asta?... Poate că textul mi-a “sunat” bine pentru că lumea cărții dumneavoastră este lumea mea. Din moment ce m-am recunoscut în ea și m-a interesat, înseamnă că e o literatură sinceră, care vă seamănă. Am dreptul s-o spun, pentru că acum vă cunosc. Cărțile, mai ales ultima, izvorăsc din firea omului Tudor Șaru.

Stările difuze din străfundul conștiinței lui Tudor încep să se limpezească, pe măsură ce stagiarul vorbește cu tot mai multă siguranță:

— Proza dumneavoastră mi se pare a fi aceea a unui moralist, domnule Șaru. “Diagnosticul” nu are conotații periorative, fiți liniștit! Dacă eticheta de moralist vă deranjează, eu nu văd decât două soluții: ori vă reconciliați cu ea - pentru că nu este deloc incompatibilă cu literatura de bună calitate, ori... va trebui să schimbați lumea investigată, universul problematic, ba chiar și unghiul de abordare. Să fiți altul!

Dar, întreb: la ce bun? Doar ca să fiți “ca alții”? Nu cred că merită să-ți trădezi firea pentru a te alinia neapărat la puțin urât, la puțin grotesc și morbid, la puțină - sau mai multă - mizerie umană, ca să te aplaude snobii sau ca să fii “modern”. Iertați-mă că am cam îngroșat...”

Șaru primește înapoi șpalturile cu o recunoștință profundă.

Telefonul pune capăt discuției. Voineag întinde receptorul lui Tudor; e pentru el. De la celălalt capăt al firului, Paula Ioachim i se adresează cu eforturi evidente de a nu-i transmite propria neliniște. La școală s-a întâmplat un incident regretabil. Da, Adrian... Nu, nimic grav, dar, oricum, neplăcut. Un conflict banal cu unul dintre colegi a dus la un început de bătaie. Mișu Tăbăcel, amicul lui Adrian, i-a ținut partea prietenului său, astfel încât se părea că totul s-a stins, dar, după ultima oră de curs, cel ce începuse cearta a așteptat ca Adrian să rămână singur pentru a “încheia conturile” în favoarea lui. Cum nici confruntarea “în doi” nu i-a fost favorabilă, de mânie, agresorul i-a aruncat în obraz un cuvânt care l-a făcut pe Adrian neom. Ce cuvânt? N-are rost acum... Totuși, ce cuvânt? Dacă Tudor insistă... I-a zis “bastardule!” Copiii știu că Adrian s-a înscris în clasa I-a sub numele de Trandafir, mai târziu s-a numit Samurcaș, iar la adunarea cu părinții au aflat că tatăl lui este - de fapt - Tudor Șaru. Sigur, nimeni n-a uitat nenorocirea care i-a răpit părinții, dar iată, există momente din acestea nefaste când furia neputincioasă a unui adolescent orbit de umilința înfrângerii aruncă un cuvânt poate negândit până în acea clipă... Colegii... da, au reacționat prompt, câțiva au și aplicat o corecție - nu tocmai conformă cu disciplina școlară - celui ce l-a jignit pe Adrian, dar băiatul e acum într-o agitație teribilă. În încăierare s-a ales cu o vânătaie zdravănă la un ochi și cu uniforma ponosită. Nu, nu este cazul să vină Tudor la școală, Adrian e în drum spre familia Siminoc, îl însoțește Mișu Tăbăcel, care s-a întors din drum imediat ce a aflat de “scandal” de la un coleg. Cu Irina a

vorbit ea, Paula; a prevenit-o, dar consideră că trebuie să afle și Tudor, să știe cum s-au petrecut lucrurile. Adrian nu e vinovat, decât - cel mult - de faptul că nu a avut tăria să se prefacă a nu fi auzit cuvântul jignitor. A fost pur și simplu provocat. Ea, ca dirigintă, îl roagă pe Șaru să minimalizeze pe cât posibil incidentul care a dus, și așa, la o reacție neașteptat de violentă din partea lui Adrian. Regretă faptele și contează pe înțelegerea, pe tactul lui Șaru...

Tudor pune receptorul în furcă mai îngrijorat decât bănuiește Paula Ioachim. El înțelege altfel cauza “reacției neașteptat de violente”... Știe cât de mult îl frământă pe băiat punctul acesta atât de sensibil, în care un cuvânt rostit cu răutate, la mânie, a lovit în plin. Să-l ia pe Adrian, cu mașina, de la Irina? Nu, îi va face mai bine o după-amiază petrecută în mediul liniștitor al familiei Siminoc. Mai ales dacă sora lui știe despre ce e vorba, nu se îndoiește că va găsi ea modalitatea de a turna ulei pe rană, la așa ceva este mult mai pricepută. Diseară, vom vedea...

Intuiția lui Șaru s-a dovedit exactă. Sunt medii “bune conducătoare de calm”, care liniștesc, după cum sunt altele care incită. Există persoane a căror prezență descurajează și topește gândurile rele ori intențiile agresive, după cum altele stârnesc cele mai negre umori. Câteva cuvinte schimbate cu Mihai și Anca, o relatare succintă a incidentului, necomentată în niciun fel de către Irina, compresa pusă pe ochiul stâng, sub care pumnul adversarului a lăsat vânătăia și umflătura, apoi masa, desfășurată aproape ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, în sfârșit - lecțiile, în timp ce Irina Siminoc s-a ocupat de cusăturile rupte ale hainei, toate la un loc s-au dovedit a fi exact ceea ce trebuia. Spre seară, cu temele rezolvate, cu uniforma pusă la punct, aproape că numai batista ținută pe obraz amintește de întâmplarea de la școală.

Ciudat, însă; pe măsură ce se apropie de casă, Adrian simte cum tensiunea începe să-l cuprindă. Gândul că va trebui să se explice față de Șaru, să răspundă întrebării: “Ce ți-a spus, că te-a scos din minți?” - la început îl irită, apoi stârnește în el resentimente vechi. De fapt, ce-l leagă și ce-l desparte de omul spre a cărui casă se îndreaptă acum? L-a văzut prima oară într-un moment în care ar fi contestat orice și pe oricine. Chipul deschis, de bărbat sigur pe el, nu-l impresionase neplăcut atunci când îl întâlnise acolo, în spital. Nevoia imperioasă - resimțită atunci -de a face rău, provocând și altora durere, l-a împins în mod reflex către adversitate și frondă. Îl jignise din prima clipă pe Tudor, pentru că atunci ar fi jignit pe

oricine și pentru că surpriza imixtiunii acestui om în viața lui a fost imensă. Replica lui Tudor l-a deconcertat. De mic fusese învățat cu cicăleala, cu pedeapsa mărunță, sâcâitoare, pentru fiecare cuvânt nelalocul lui; pentru prima oară, avea parte de altceva.

Șaru i-a impus din primele zile petrecute împreună. Pe măsură ce surpriza primei întâlniri trecea și începea să-l cunoască, prima impresie devenea un amestec de admirație involuntară și simpatie ce nu și-o mărturisea nici sieși. Dar tot atunci, în conștiința băiatului și-a făcut loc întrebarea, transformată curând în obsesie: de ce? De ce un asemenea om, cu treburi atât de importante, cu solicitări atât de diverse și timpul drămuț, își asumă responsabilitatea creșterii unui copil -copilul unor oameni de care, practic, nu-l leagă nimic? Și dacă este vorba numai de înțelegere față de ultima dorință a unei muribunde, de ce o face cu atâta căldură? De ce se implică? N-are altceva mai bun de făcut? Ușurința cu care trecuse noul său tutore peste jignirile de la început, băiatul o pusese atunci pe seama unei firi cum Adrian mai cunoscuse în persoana lui Marcel Samurçaș: om înțelegător și concesiv, care - pentru “a fi liniște” - era dispus să dea de la el oricât... Dar curând a priceput că Tudor Șaru nu este deloc o asemenea fire; dimpotrivă. Atunci? Întrebarea l-a frământat și îl frământă atât de mult pe Adrian, încât, nu o dată, s-a pomenit - în ciocnirile cu Tudor -înăsprind tonul numai pentru a-i urmări reacția; va trece și acum peste obraznicie? Va tolera și această jignire? Apoi, treptat, discuțiile - dar de altă natură -, grija lui Șaru pentru lecturile lui Adrian, spectacolele și tot ce a urmat, orizonturile deschise cu fiecare zi petrecută împreună au clădit treptat imaginea unui om cu care și-ar dori să semene, dar au întărit tot atât de sigur întrebarea: de ce? E o întâmplare că mama lui s-a adresat lui Șaru în ultimele ei clipe? Siguranța că nu va fi refuzată; convingerea – confirmată acum de fapte – că băiatul va găsi lângă Tudor Șaru nu doar ajutorul material, ci apropierea și căldura pe care numai un singur fel de relație sugerată și de fotografiile din album, le poate...

Așa s-a deschis tărâmul infinit al supozițiilor, deloc străine de întrebările mai vechi, din cea mai îndepărtată copilărie, despre tatăl său adevărat, pe care nu l-a cunoscut și despre care nu a avut, niciodată, nici o știre. De fapt, atunci începuse războiul surd al copilului cu bunicii și chiar cu Eva: de la primele - apoi eternele - întrebări despre tata și de la eternul refuz de a i se oferi până și cel mai mic indiciu dacă mai trăiește, cine și unde este, de ce nu s-a arătat niciodată. Pentru ca într-o bună zi, o bătrână menajeră să-i

spună că Eva, mama lui, rămânea zile întregi în casa lui Șaru, iar albumul cu fotografii, din comodă, să înlăture orice îndoială.

Atunci s-a declanșat războiul cu Tudor. Momentele de revoltă împotriva lui, ura surdă și tulbure, n-au putut șterge însă imaginea omului drept și puternic, atracția - recunoscută cu ciudă - față de farmecul și personalitatea tutorelui. Sentimentele lui Adrian pentru Tudor deveniseră în ultima vreme atât de contradictorii, zigzagul admirației și contestării atât de marcat, iar nedumerirea față de propria incapacitate de a se fixa la o atitudine - atât de deconcertantă pentru Adrian, încât băiatul a încetat să se mai lupte pentru a-și limpezi sentimentele; s-a lăsat dus de evenimente. Gestul lui Tudor, în discuția cu diriginta, l-a copleșit; de aici, acceptarea - și nu de formă - a "armistițiului". În episodul de la școală n-a șovăit o clipă să se ridice și să-l scoată din încurcătură. Dar tot ce s-a petrecut de atunci între el și Tudor n-a lămurit nimic. Dacă este omul care pare a fi, de ce tace? De ce nu spune cinstit cine este, ce-l leagă de mama lui, poate, cine știe, și de el, de Adrian? De ce numai aici, în zona aceasta Tudor își trădează crezul, încetând de a mai fi el însuși? Ce taină ascunde? Asta trebuie să afle!

Liniștea dobândită în casa Irinei s-a risipit. Adrian coboară din troleibuz ca și cum abia adineauri i-ar fi fost aruncat cuvântul acela, ca și cum abia adineauri ar fi fost împiedicat de colegi să-i spargă capul celui care-l rostise (cei prezenți la incident asumându-și ei misiunea justițiar-punitivă...)

Parcă presimțind ce urmează, Șaru îl întâmpină de la intrare cu câteva fraze gata pregătite:

— Știu ce s-a întâmplat la școală. Regret incidentul și-ți propun să-l considerăm încheiat.

— Dar ce se întâmplă cu mine știți, domnule Șaru? Credeți că, declarând lucrurile închise, ele se închid singure?

Vehemența și durerea din vocea băiatului îl sperie pe Tudor. "Azi va fi greu..." Intuiție, și de data aceasta, exactă.

— Nu cred că trebuie să exagerezi lucrurile, Adriane. Un coleg laș, văzându-se mai slab, a încercat să se răzbune, jignindu-te. Reacția celor din jur ar trebui să-ți dea măsura dreptății tale și a nedreptății lui.

— Erau colegii mei!

— Dar și ai lui!...

— Și grupurile se pot înșela, nu numai oamenii... Dumneavoastră știți că băiatul avea dreptul să mă facă bastard, pentru că sunt; nu-i așa, domnule Șaru?

Tudor a rămas fără replică. Privește fix la Adrian, căruia o furie rea, nestăpânită, i-a umflat venele gâtului și i-a îngustat ochii verzi, fosforescenți.

— Adriane...

— Nu-i așa, domnule Șaru? Sau... nu sunt? Atunci de ce nu mi-a spus nimeni, nimic despre tatăl meu? De ce am purtat două nume? De ce l-am cunoscut doar pe omul care mi-a împrumutat numele lui? Cine e tata? Unde e?

— Adriane...

— Și dacă nu-mi puteți răspunde la aceste întrebări, spuneți-mi măcar un lucru pe care nu se poate să nu-l știți: ce caut eu aici? De ce trăiesc în casa unui om care, chipurile, nu știe nimic despre mine și despre ai mei, dar a mai găzduit, cu ani în urmă, pe mama, fotografiindu-se cu ea pe vremea când eu creșteam singur, în casa bunicilor? Asta nu se poate să n-o știți!

— Adriane...

Băiatul nu mai poate fi oprit. Toată obida adunată în el se revarsă ca un torent. Vorbește precipitat, gata să se sufoce, nu mai are nimic din răceala calculată – uimitoare la un copil, totuși - cu care îl înnebunea pe Șaru, cândva:

— Sau credeți că adevărul este bun pentru ședințe și cărți? Acasă merge și tăcerea, ca să nu-i spunem minciună, nu-i așa? La școală, unde etalăm principii, erați de altă părere... E drept, acolo, adevărul nu vă costa nimic!

— Gândește-te ce spui, Adriane...

— M-am gândit. La asta mă gândesc de când v-am cunoscut. Am așteptat să-mi spuneți singur, nu strâns cu ușa!

Șaru simte că nu se va mai putea stăpâni mult timp. E și el om...

— Ce să-ți spun?

— Adevărul!

— Nu pot spune decât adevărurile care îmi aparțin. Ceea ce mi s-a încredințat într-o clipă de disperare, cu limbă de moarte, nu poate fi...

Băiatul sare ca mușcat de șarpe:

— Să nu jigniți memoria mamei! Acum, când ea nu vă mai poate contrazice spusele, să nu vă ascundeți în spatele... E o minciună de om laș, domnule Șaru!

Ultimul gând lucid, perfect controlat, al lui Tudor a fost înțelegerea că la baza nefericirii copilului stă acea gravă greșeală săvârșită de Eva: ascunderea adevărului. Apoi, după clipa de luciditate, a urmat un val de mânie necontrolată. Deci, cineva îndrăznește în casa lui ceea ce nimeni nu și-a permis în aproape cincizeci de ani de viață: să-l facă mincinos, laș, profanator al memoriei celor săvârșiți de pe lume. Începe să vorbească încet, apăsător și rar, ca și cum ar încerca, totuși, să nu se lase în voia furiei ce crește în el:

— Bine, dacă asta vrei... Mă obligi să vorbesc împotriva voinței mele, a mamei tale... a ambilor tăi părinți, de fapt... pentru că Eva, tăcând, n-a făcut altceva decât să respecte ultima dorință a tatălui tău... Bine, am să-ți spun tot adevărul, cum ceri. Nu pentru a-ți dovedi că nu sunt mincinos, cum ai afirmat cu insolență, ci pentru a te face să înțelegi acum, în pragul vieții, că în viață totul se plătește. Și tu îți vei plăti greșeala. Va fi dureros, te previn. Ești pregătit?

Tonul, ori sensul cuvintelor l-au speriat pe Adrian? Niciodată n-a simțit în Șaru atâta hotărâre tăioasă. Niciodată nu i s-a adresat astfel. Băiatul se teme pentru ce va urma: simte că Tudor nu glumește, că din moment ce îl amenință cu adevărul, acest adevăr trebuie să fie, într-adevăr, greu de suportat. Dar e prea târziu să mai dea înapoi. Ascultă, pironit locului, mărturisirea lui Tudor.

— Adevărul e urât, Adriane, dar nu așa cum îți închipui tu. Ascunzându-ți-l, Eva a vrut să te ferească de urâtenia lui, gândind că ar putea să-ți murdărească tinerețea și - de fapt - întreaga existență. A greșit. Tăcerea ei te-a chinat mai mult. Ai crescut fără tată, pentru că tatăl tău, Alexandru Trandafir, al cărui nume l-ai purtat pe drept, a părăsit familia și țara când de-abia te născuseși. A lăsat în urmă o femeie cu un copil de nici 3 luni, fără să clipească. Mama ta s-a măritat cu el, probabil, într-o clipă de rătăcire. Nu protesta; ascultă! Jur că niciun cuvânt din ce spun acum nu se abate de la adevăr. L-ai vrut, suportă-l! Era boxer, un om de condiție intelectuală precară, un derbedeu fără niciun rost în viață... Cum a reușit să se apropie de Eva, cum a convins-o să se căsătorească cu el, n-am înțeles niciodată... Dar iată, s-a putut. Din foarte scurta lor conviețuire te-ai născut

tu. La primul turneu peste hotare, cu echipa, în Occident, Alexandru Trandafir a rămas la Paris, unde n-a găsit, nu putea găsi altceva de făcut decât să devină “gorilă” de gangster, ucigaș plătit să-și apere patronul - un fel de proprietar de tripou și bordel. Ce să facă la Paris un semianalfabet...?

Adrian nu vorbește, ci strigă:

— Nu-i adevărat!

Șaru îl privește, acum liniștit de-a binelea. Se aștepta la o asemenea reacție.

— Înțeleg ce simți, dar disperarea nu-ți dă dreptul să mă acuzi din nou de minciună. E adevărat: Alexandru Trandafir a murit așa cum și-a trăit ultima parte a vieții și, de fapt, toată viața: mizerabil, suprimat ca un gunoi de gloanțele altora, mai repezi de mână decât el. Nu mă crezi? Citește. În plic sunt toate “scrisorile” celui ce ți-a fost tată, adresate Evei de la Paris, precum și o notiță dintr-un ziar parizian care descrie succint, în limbajul presei de senzație, moartea unui killer de origine română, al cărui nume ai să-l recunoști. Dacă nu poți să traduci singur, îți citesc eu. Poftim, vei găsi înăuntru și o poză. E a lui Alexandru Trandafir, pe care ai ținut atât de mult să-l cunoști.

Tudor scoate plicul din buzunar și i-l întinde lui Adrian. Băiatul îl ia, buimăcit. Găsește greu drumul spre camera lui; simte nevoia să fie singur când va citi, când obrajii i se vor împurpura de rușine - acum nu se mai îndoiește că așa va fi... Citește o dată, încă o dată și încă o dată. Descifrează textul bombastic al notiței din ziarul parizian. Privește din nou imaginea gladiatorului modern, pe al cărui echipament sumar arta publicității a reușit să înghesuie, incredibil, de câteva ori, numele firmei producătoare. Înțelege, în sfârșit, cine i-a fost tată. Îl are sub ochi pe omul după care a tânjit de când se știe; acum înțelege de ce n-a primit niciodată răspuns la întrebările ce l-au obsedat. Zdrobit de durere, de revoltă și rușine, părăsește camera pentru a înapoia plicul lui Șaru. Acesta îl așteaptă cufundat în gânduri. Regret? Remușcare că n-a avut tăria să tacă? Teamă că a fost prea brutal, că n-a procedat cu menajamente? Tudor este, parcă, la fel de schimbat ca băiatul, din a cărui mână tremurândă primește plicul. Spune, adunându-și puterile:

— Ia-ți un scaun și apropie-te. Avem de vorbit...

După ce băiatul s-a conformat, mișcându-se ca-n transă, Șaru continuă cu voce stinsă.

— Ți-e greu, înțeleg. Vreau să știi însă că nici mie nu mi-a fost ușor să tac. Nici Evei. După ședința de la școală mi-a fost și mai greu. Ai înțeles, acum, că ascundeam un secret al altora. Să nu uiți niciodată ultimul gând, ultima dorință a omului care ți-a fost tată - așa cum a fost el: “Să nu știe copilul!” Poate exista ceva mai dureros pentru un tată - oricât de jos a alunecat - decât lepădarea de paternitate din rușine față de copil? Există ceva mai cumplit decât dorința de a rămâne necunoscut copilului tău, înțelegând - prea târziu - că viața trăită și moartea ce se apropie sunt, amândouă, atât de nedemne încât îi pot tulbura, prin murdăria lor, existența? Alexandru Trandafir a găsit în ultima clipă puterea, aș spune noblețea de a alege această soluție. A vrut ca amintirea vieții și morții lui să nu te însoțească de-a lungul unei existențe pe care ți-a dorit-o altfel, așa cum n-a știut el să și-o croiască. Înțelegi? Acum înțelegi, Adriane?

Băiatul confirmă, cu gestul lui obișnuit, atât de caracteristic, de om bătrân și înțelept, aplecându— și de mai multe ori capul pentru a spune un “da” nerostit.

— Să mai înțelegi, din ce-ai citit, că se poate trăi și așa. De fapt, se poate trăi oricum. Întotdeauna există un “mai jos”, pentru cineva alunecat pe toboganul vieții. Se poate trăi și se poate muri inimaginabil de jos și de urât, băiatule... Citește încă o dată, dacă mai e nevoie, apoi gândește-te bine și alege; o dată pentru totdeauna. Viața are înălțimi nebănuite și prăpastii fără fund; hotărăște-te. Măcar cu asta să te ajute Alexandru Trandafir, dacă n-a reușit să-ți rămână necunoscut, așa cum a dorit. Înțelegi, Adriane?

Da, înțelege. Acum, amândoi vorbesc aceeași limbă.

— De asta am tăcut; din respect pentru hotărârea lui, singurul lucru demn de respect la omul ce și-a croit atât de rău destinul. Dar nu ți-am spus tot. Nu vreau să crezi că ocolesc ceea ce mă privește și pe mine. Vei afla încă o parte din adevăr; ultima. Ți-o încredințez cu inima ușoară, pentru că este adevărul meu și pentru că n-a avut și nu are nimic urât; dimpotrivă, niște ani buni, el mi-a luminat viața. Eva nu e lângă noi, să mă îndemne sau să mă oprească de la mărturisire; sunt însă convins că nu m-ar opri. Apoi... ești aproape bărbat, Adriane, nu se poate să nu mă înțelegi. Am cunoscut-o pe mama ta când era singură, acum zece ani. Eu însumi treceam printr-un moment foarte greu, eram văduv de câțiva ani și nu-mi găsisem liniștea, mi se părea că viața s-a sfârșit. Eva m-a ajutat să redescopăr viața. Am iubit-o și m-a iubit. Doream din tot sufletul să-mi fie soție, și a acceptat. Ne

pregăteam să întemeiem o familie, eram fericiți... Din acea perioadă a rămas fotografia din album, tot atunci a cunoscut-o pe Gheorghiuța, care o considera stăpâna casei și o trata ca atare. Când mă gândesc cât de puțin a lipsit ca să fim fericiți toată viața, îmi vine să... Știi ce a lipsit, Adriane? Curajul mamei tale de a-mi mărturisi că are un copil din altă căsătorie, încrederea în puterea mea de a accepta și crește “băiatul altuia”... Îmi voi reproșa toată viața că n-am întrebat-o eu, că n-am forțat cunoașterea unor fapte din existența ei de mai înainte. S-ar fi supărat, poate, pentru indiscreție, dar i-ar fi trecut și acum, cine știe, eram toți... Într-o zi, mama ta a dispărut de lângă mine. S-a hotărât, brusc, să rupă tot. Să-ți spun cum m-a lovit gestul ei? Cât m-a durut? Târziu, când am cunoscut-o pe Malvina Samurcaș, am aflat că, de fapt, Eva s-a speriat de întâlnirea dintre mine și copilul ei. Te considera “un copil cu probleme”, fără să înțeleagă nici cauza “problemelor” - dorința și nevoia ta firească de adevăr - și nici faptul că, împreună, toate frământările s-ar fi stins. M-a iubit și m-a respectat prea mult pentru a mă expune unui conflict de care se temea.

Vocea lui Șaru se îneacă. Totuși, continuă:

— La puțin timp după despărțirea de mine l-a cunoscut pe Marcel Samurcaș. Cred că teama de singurătate a determinat-o să zică “da”... Lui i-a explicat totul, din prima clipă, prevenindu-l ce riscuri își asumă alături de ea, așa cum de fapt ar fi trebuit să-mi spună mie chiar și în ultima clipă. Nici atunci n-aș fi considerat închis drumul către fericirea ei, a mea și a ta... Așa s-au petrecut lucrurile, Adriane. După trei ani de bucurie, planuri și speranțe, au urmat ați ani de singurătate, frământare și regrete; și - mărturisesc - de așteptare. Măcar o explicație, ca să înțeleg. Din nefericire, ea a venit o dată cu vestea cumplită, de la Urgență. În ultimele clipe de viață, Eva mi-a cerut să am grijă de tine, să te consider copilul meu. N-am șovăit nici o clipă. Așa se face că te afli aici. Acum știi totul. Absolut tot, exact cum ai vrut și, probabil, cum trebuie: adevărul, tot adevărul, numai adevărul. Jur că nu ți-am ascuns nimic.

Dacă citirea scrisorilor din plic i-au adus lui Adrian tot sângele în obraji, ultimele cuvinte rostite de Șaru aproape șoptit îi fac fața de o paloare nefirească. Parcă viața s-a scurs din el, înălbindu-i și împietrindu-i trăsăturile. În nici o oră, băiatul a descoperit un tată laș, decăzut, nedemn, după ce ani la rând i-a înălțat un pedestal de neatins și i-a conferit o aură ce se dovedește acum mincinoasă. A descoperit chipul necunoscut al unei mame chinuite, gata să-și sacrifice marea, singura iubire de teamă că omul

iubit nu va putea conviețui cu copilul la fel de iubit... A mai descoperit un bărbat, un străin - pentru el, un om care a iubit din toată puterea ființei sale, neînțelegând atâtea ani de ce a fost respins în ultima clipă și fără explicații, de ce i-a fost preferat alt bărbat... Și, în sfârșit, a înțeles că el, Adrian, a fost cauza involuntară a nefericirii lui Tudor și a mamei sale, ceea ce nu l-a împiedicat pe Șaru să-i devină tată, să suporte jigniri, să se frământa, să sufere pentru că, din nou, este respins până și de copilul femeii iubite... Cine ar suporta ușor o asemenea avalanșă de adevăruri?

Tudor îl privește îngrijorat. Imobilitatea feței și a privirii, paloarea băiatului îl sperie. Ar vrea să-i spună ceva liniștitor, să își răscumpere cumva duritatea mărturisirii ce a sfâșiat iluziile atâtor ani de copilărie... Știe că a făcut-o spre binele lui Adrian, știe că altfel nu se mai putea; nu numai în chirurgie, ca să vindeci trebuie să tai, dar... ce să-i spună? Cum să readucă viața în ochii, pe chipul alb, parcă împietrit? Vocea abia i se aude când, într-un târziu, rupe tăcerea insuportabilă:

— Adriane... Iartă-mă, a trebuit...

Ceea ce n-au reușit toate durerile prăvălite ca o avalanșă, izbutește, iată, acest “iartă-mă”, șoptit cu ultimele puteri. În ochii băiatului apar lacrimi, la început stăpânite, apoi curgând șiroaie, în timp ce umerii i se zguduie de suspine. Adrian plânge, descoperă plânsul copilăresc, năvalnic, eliberator - de care n-a avut parte de când se știe. Șaru se ridică de pe fotoliu, apropiindu-se de băiat. Cu un gest la început timid, stângaci, îi mângâie părul blond, până când își simte mâna binevenită, la locul ei acolo, pe creștetul capului scuturat de plâns și suspine.

9. CINE SE TEME DE BĂTRÂNEȚE ?

Pendula din apartamentul alăturat anunță ora opt. “I-au schimbat locul, au pus-o, probabil, chiar pe peretele dormitorului meu - gândește Șaru - din moment ce se aude mai tare decât înainte...” A fost o întreagă poveste cu orologiul zgomotos al vecinilor. Zeci și zeci de nopți s-a pomenit sărind din somn la dangătul ca de clopot bisericesc al pendulei. Să lucrezi până târziu, după miezul nopții, și să-ți vezi somnul alungat după nici o oră, în mod stupid... Înțelegând că nu există scăpare de bătăile ce ar trezi până și un mort, Tudor a recurs - în disperare de cauză - la o stratagemă ce i s-a părut, în primul moment, genială: a cumpărat, pur și simplu, de la vecini obiectul

infernă. Nu l-a costat prea scump. Categorie, odihna lui prețuia mai mult, drept pentru care a plătit prețul cu sufletul împăcat, a luat cutia impozantă și a ascuns-o în debara. Și-a câștigat astfel o lună de liniște, pentru ca, în a cincea săptămână de la tranzacție, din apartamentul vecinilor să răsună - la o oră de seară, bineînțeles - bătăile grave, sonore, ale unei pendule noi. "Ce mai... Nu sunt afacerile de mine", a conchis Șaru, încercând să se obișnuiască și cu dangățul, și cu ideea...

Tudor se întinde, trosnindu-și încheieturile. Ar mai fi dormit o oră bună, dacă vecinii... Oricum, de multă vreme nu l-a mai prins opt dimineața în pat. Azi și-a luat o zi liberă din nenumăratele "recuperări" ce s-au tot adunat, fără să fie efectuate vreodată... Cam peste o oră trebuie să vină Gheorghiu; diseară, Șaru așteaptă musafiri și bătrâna i-a promis că pregătește ea tot. Ca și la aniversarea precedentă, Tudor a alergat zdravăn pentru aprovizionare. Toate cele necesare unui ospăț în toată regula s-au adunat în congelator, în frigider și în boxă. Ceva fructe ar mai trebui, și gata. Nu-i nici o problemă, un drum în Obor, după niște struguri, pergamute, ionatane... doar e octombrie. Octombrie! Azi împlinește cincizeci de ani. "Vorba lui Cameniță: schimb prefixul..." Da, dar una e să-l schimbi la treizeci și chiar la patruzeci, când încă mai cochetezi cu ideea de "cumpănă a vieții", și alta să intri în deceniul pensiei... "Chiar; ce-mi vor face cadou băieții, la retragere? Un ceas? Un baston? Un joc de șah - bineînțeles, cu table! - pentru partidele din Cișmigiu? Mai degrabă un stilou, pentru volumul de memorii cu care-i ameninț"...

O senzație ciudată, dar reconfortantă, de detașare ironică, aproape glumeață, îl cuprinde pe măsură ce gândurile se învârt în jurul bătrâneții sale. Constată - foarte mulțumit de sine - că n-o poate lua în serios. Ar vrea să mediteze grav la acești ultimi zece - doisprezece ani de viață activă, dar uite, nu există argument care să-l facă să ia în serios ideea bătrâneții. Anul trecut pe vremea asta, când aștepta cu inima pierită să vadă cum va face față, după atâția ani de singurătate, cercului de prieteni regăsit se simțea infinit mai bătrân, mai aproape de sfârșitul care, desigur, odată și odată va veni, știa bine că trebuie să vină, și nu la 105 ani, cum i-a ghicit, cândva, țiganca în palmă... Anul trecut, pe vremea asta... Cum de a întinerit cu un an? Cel puțin el așa simte. Și tot azi, diseară, la zece fără un sfert, se va împlini un an de când apelul telefonic a redeșteptat un trecut dureros, ce-l apasă încă... După alte două zile, doctorul Panaitoiu l-a invitat la Urgență...

“Unde e Adrian? De ce n-a apărut încă din cameră?” Tudor se liniștește; își dă seama că băiatul e la școală, are cursuri dimineața. “Doamne, cum au mai trecut douăsprezece luni!” Parcă derulând un film, Șaru își amintește, episod cu episod, viața lui, viața lor din acest an, în care soarta i-a adunat sub același acoperiș. “Era februarie sau martie în seara aceea, când Adrian a plâns cât pentru toată copilăria? Parcă martie, pentru că a doua zi mi-a adus un buchețel de ghiocel...” Parcă-l vede pe băiat în primele zile de după explicație: timid, încurcat, jenat de propria sa timiditate - stare nouă, neobișnuită pentru el -, atent la cuvinte și la gesturi, hotărât parcă să răscumpere toate suferințele provocate în luni și luni de zile... Apoi - furia muncii... S-a apucat nebunește - sau poate înțelept - de învățătură. Dintr-o dată, a luat manualele de la cap, și-a făcut un program draconic. După ce venea de la Irina și lua cina cu Tudor, începea “repriza de seară”, cu materia din urmă la obiectele de “treaptă”. Foarte greu a reușit să-l scoată Șaru la câteva spectacole. Deși erau evenimentele cele mai gustate, cele mai așteptate, au fost necesare insistențe până în ultima clipă pentru ca Adrian să lase cartea și să fie prezent în sala premierei, alături de Tudor. Șaru nici nu știa cum să interpreteze această adevărată furie a muncii: ca pe un soi de penitență? Ca o dovadă că s-a gândit bine, bine de tot, și a ales, așa cum l-a sfătuit vocea stinsă a tutorelui său, în acea seară de neuitat?

Cel mai emoționant moment al relației lor s-a petrecut în luna mai, cu ocazia lansării noului roman al lui Șaru. Librăria, altfel spațioasă, unde urma să aibă loc “prima zi de difuzare” în prezența autorului, la un moment dat a fost luată cu asalt, literalmente, de o întreagă clasă de elevi în uniformă. “Spiciul” lui Șaru a devenit - cronometrat cu aplauze cu tot - un adevărat discurs... Câțiva elevi au venit cu părinții, întocmai ca la dezbaterile de la școală; cum să uite copiii pe cel ce le-a ținut, atunci, partea? La al 97-lea autograf, epuizat, Șaru, n-a mai știut ce să scrie. Când Paula Ioachim i-a înmânat o carte, a simțit că-l trec sudorile; până la urmă, a caligrafiat următoarele cuvinte dintr-un suflu, ca să nu se răzgândească: “În amintirea unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango, această carte despre adevăr - femeii, omului, pedagogului minunat care este Paula Ioachim, o dată cu stima și recunoștința și... și... Tudor Șaru”. Înainte de a-i înapoia cartea, a recitat cuvintele scrise în diagonală, pe coala albă, de după copertă, și primul impuls a fost să... rupă foaia. Ar fi făcut-o, probabil, dacă diriginta, sesizându-i intenția, nu i-ar fi luat, pur și simplu, exemplarul din mână.

-Vă rog din suflet să mă iertați... E stupid ce-am reușit să improvizez... Nu sunt un spontan... Am să vă aduc un exemplar, promit solemn...

— De ce? Îmi place foarte mult ce scrie aici - răspunde Paula Ioachim, citind dedicația și zâmbind, dar parcă nu omului din fața ei, ci unei amintiri de demult... Retractați? Știu că nu obișnuiți să scrieți decât ceea ce simțiți și credeți.

Tudor s-a înroșit până în vârful urechilor.

— Nu asta am vrut să spun...

— Știu, domnule Șaru; am glumit, îl liniștește Paula. Părerea, însă, mi-o mențin: nu schimb acest autograf cu niciun altul, chiar vă sunt recunoscătoare că, nefiind un spontan, tocmai acest gând și aceste cuvinte le-ați ales pentru mine. Mi-ați făcut o bucurie.

Iată, un elev - Mișu Tăbăcel în persoană - a descoperit după foaia cu titlul cărții, o a doua ce conține doar două cuvinte, imprimate cu litere cursive, subțiri, în colțul din dreapta-sus: "Lui Adrian". Descoperirea a făcut senzație. Tot grupul de elevi s-a adunat în jurul celui ce-i este dedicată cartea, conducându-l pe băiat spre Șaru. Nu cumva trebuie scris acum al 99-lea autograf și - evident - cel mai greu? Da, Adrian întinde cartea, emoționat. Tudor o deschide și completează cu stiloul, în prelungirea celor două cuvinte tipărite: "Lui Adrian, băiatul meu, cu dragoste și încredere. Tudor" Un "mulțumesc" de-abia auzit, dar fierbinte ca o îmbrățișare, pune capăt episodului, una din amintirile minunate ale acestui an început sub auspicii atât de înrâncenate...

Ce-a mai fost? Da, întâlnirea cu diriginta, din ajunul examenului de treaptă... Tudor s-a dus la ultima ședință cu părinții, în care se anunțau detaliile pentru concursul de peste câteva zile. N-a aflat nimic nou, dar după comunicările oficiale, conform tradiției de-acum instaurate între ei, Șaru a prelungit discuția între patru ochi. Vrea să știe ce crede Paula Ioachim despre șansele lui Adrian. Siguranța profesoarei l-a bucurat, desigur, dar l-a și mirat puțin.

— Nu vă faceți probleme. Adrian e ca și intrat... în iarnă, m-aș fi temut, dar acum, după... Șaru îi prinde privirea și întreabă, precipitat:

— După ce?

— Nu știu după ce, dar...

Vocea dirigintei nu convinge. Paula înțelege și revine, privindu-l, la rândul ei, drept în ochi:

— Jucăm jocul nostru, domnule Șaru? Adevărul, tot adevărul, numai adevărul? Tudor acceptă, cu gestul mut, de om bătrân și înțelept, deprins de la Adrian.

— Fără supărare?

— Fără supărare.

— Bine. Nu știu ce s-a întâmplat între dumneavoastră și băiat, dar sigur s-a întâmplat ceva. Ceva important. Cam... pe la începutul lunii martie. Greșesc?

Nu. Nu greșește. Șaru confirmă, cu același gest.

— De asta spun că, acum, Adrian merge la sigur. E alt om. Știu să citesc în sufletul unui copil, vă rog să mă credeți. Ei bine, rar mi-a fost dat să văd o asemenea transformare. Parcă s-a eliberat de o povară imensă, parcă a aruncat o parte din propria-i fire, exact partea care-l trăgea înapoi, spre copilărie, dar spre o copilărie, cum să spun... adică știți... Dintr-un copil ascuns, nu neapărat mincinos, dar incapabil să-și deschidă sufletul, am avut dintr-o dată revelația unui... S-a schimbat băiatul, ce mai... încă o dată spun: nu știu ce s-a întâmplat, dar ceva trebuie să se fi petrecut. Știu, în schimb, de ce s-a întâmplat.

Șaru o privește cu ochi mari, întrebători.

— Țineți minte prima noastră discuție? Și întâlnirea de la Irina? Atunci mi-ați cerut, într-un fel, ajutorul, fără să-mi dați însă posibilitatea de a vă ajuta. Când nu știi boala pentru că pacientul nu se lasă consultat, e greu să recomanzi un tratament eficient. Cum să întreb? Și chiar dacă, printr-o întâmplare, aș fi aflat, cum să mă amestec eu, o străină, în relația atât de delicată dintre doi bărbați, chiar dacă unul nu este decât un adolescent? - pentru că, din câte am înțeles, în ultimă instanță, aceasta era problema... Și, la urma urmei, ce să caut eu acolo? Deși, mărturisesc, m-a frământat serios situația lui Adrian...

— Și... a mea? - îndrăznește Șaru, privind-o insistent, pentru a vedea dacă nu cumva și-a permis prea mult.

— Și a dumneavoastră, recunosc, răspunde Paula Ioachim, susținându-i privirea. Ca veche parteneră de dans, și încă de Damentango, nu-mi putea fi indiferent ce se întâmplă cu dumneavoastră...

Când roșeața din obraji se risipește și zâmbetul i se stinge, diriginta reia:

— Și atunci... am precipitat lucrurile, provocând explicația dintre dumneavoastră și băiat. Da, da, nu vă mirați! Am convenit să spunem adevărul, fără supărare...

Șaru schițează un gest de scuză; nu, n-a protestat, nici nu se supără, dar... n-a înțeles.

Acum, zâmbetul Paulei Ioachim s-a întins pe toată fața, și stăruie mai mult. Până când se hotărăște să explice:

— Toată dezbaterea de la școală - pe care oricum aveam intenția să o organizez, dar poate pe altă idee, și poate altfel -pentru dumneavoastră și pentru Adrian s-a desfășurat așa cum s-a desfășurat, domnule Șaru. V-am întins o cursă, mărturisesc. Referatul a fost “comandat” special fostului meu elev, Mircea Voineag - ale cărui convingeri le cunoșteam bine -, anume ca să incite cel puțin doi— trei părinți la contestarea ideii de adevăr total între educator și copil, fapt care să vă atragă pe dumneavoastră în apărarea acestei idei. Cunoscându-vă probitatea, știam că adeziunea publică, în prezența lui Adrian, la ideea adevărului necondiționat, vă va obliga să limpeziți mai repede lucrurile în relația dintre dumneavoastră și băiat. Eram sigură că îi vreți binele. Eram la fel de sigură că ceea ce vă împiedică să duceți lucrurile la capăt nu este, nu poate fi o culpă personală; sunteți un om prea credincios principiilor morale ca să vă fi putut face vinovat de ceva grav față de un copil și față de oricine. Atunci? Scrupule exagerate? Promisiuni, angajamente pripite, față de alte persoane? Pudoare nejustificată, dăunătoare? Aprecieri greșite a unei situații? Subapreciere a consecințelor unei tăceri prelungite? N-am știut ce este la mijloc, dar mi-am zis că orice ar fi, nu merită să strice caracterul unui copil, iar dumneavoastră să vă otrăvească zilele... Eram convinsă că puteți limpezi situația; totul era să vă hotărâți. Recunosc, am așteptat rezultatul cu emoție, la un moment dat chiar cu teamă; exista, totuși, un risc, pe care mi l-am asumat cunoscându-vă... Am greșit?

Tudor tace. E uluit. Pur și simplu, uluit!

“Doamne, cât de proști pot fi, uneori, bărbații deștepți -sau care se cred deștepți!” Femeia asta, de la care nu-și mai poate deslipi privirea, a ghicit o criză nerecunoscută, i-a înțeles proporțiile, a intuit și cauza - în ciuda eforturilor lui de a i-o ascunde, a gândit un scenariu, l-a pus în operă, manevrându-l pe ditamai Tudor Șaru ca pe un adolescent distribuit într-un

rol (ce-i drept, principal!), în timp ce încrezutul, deșteptul de el se credea “conducătorul cadrilului”! Halal!...

În privirile - acum periculos de insistente - se adună admirație, invidie, ciudă, orgoliu rănit, recunoștință - mai ales recunoștință - și... și... mai ce? “Atât; până aici!” Dar fără să vrea, chiar împotriva voinței sale de a o reprima, o replică țâșnește din străfundurile memoriei; o replică modificată însă, care în varianta nouă sună așa: “Ferice de bărbatul care trăiește lângă o asemenea femeie”... Cuvintele, nici măcar gândite deslușit, amestecate cu amintirea formulării originale, i se par lui Tudor un sacrilegiu la adresa chipului sfânt și scump al Evei, dar... le-a gândit. Da, trebuie să recunoască: le-a gândit!

Parcă ghicindu-i gândurile, Paula Ioachim adaugă, zâmbind:

— Femeile sunt slabe, domnule Șaru... Când o femeie își propune să se lupte cu doi bărbați, chiar pentru binele lor, fără puțină viclenie... nici o șansă. Important este să iasă bine, nu?

Așa este. În cazul lui, chiar a ieșit. Când s-a despărțit de profesoară, conducând-o cu mașina până în fața casei ei, Tudor i-a sărutat mâna cu o căldură pe care speră ca femeia să n-o considere exagerată sau, cumva, deplasată. Privește cu teamă, apoi spune:

— Cum să vă mulțumesc?

— Mi-ați mulțumit deja... Sunt autoarea unui experiment reușit, și asta mai ales datorită dumneavoastră. Credeți că e puțin? Dacă vreți, să punem totul sub semnul “amintirii unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango”, ca să cităm din clasici...

Paula Ioachim i-a mai făcut un semn cu mâna, apoi a dispărut pe scara blocului. Tudor a privit mult timp în urma ei, până când s-a hotărât să se suie la volan și să-și continue drumul spre casă.

Ce-a mai fost? Examenul, bineînțeles. Trei și ceva pe un Ioc; aproape ca la facultate! Adrian a intrat al cincilea, cu media mult peste nouă, neputându-și ierta (dar sincer, nu de poză!) că la matematică a greșit un fleac, la unul dintre subiecte, ceea ce i-a micșorat media și l-a împiedicat să “urce pe podium”, între primii trei, cum promisese Irinei, lui Mihai și Ancuței Siminoc. Când s-au aflat rezultatele, printre copiii ce aruncau șepcile în sus de bucurie și părinții ce-și îmbrățișau odraslele victorioase, Tudor și Adrian n-au făcut altceva decât să-și strângă mâna, bărbătește, ca și cum rezultatul le era de mult cunoscut, iar lista de la gardul școlii - o

simplă confirmare, precizând numai amănuntele. Un “bravo, băiatule! Tot așa!...” a încheiat “operațiunea treaptă” și a deschis capitolul “admitere”, pe baza opțiunii lui Adrian, acum fermă: medicina, opțiune aprobată de toată familia, inclusiv de dirigintă, consultată de Irina într-una din numeroasele lor întâlniri, mult mai dese decât bănuia Tudor... Subscriind alegerii, atunci când Adrian s-a pronunțat, Șaru a întrebat, totuși:

— Meseria mea nu te-ar tenta, Adriane?

Răspunsul băiatului l-a uimit, întărindu-i admirația pentru maturitatea gândului:

— Într-un fel, da, dar - pentru mine - singurul lucru care nu se poate controla și nici conduce în viață este talentul. La 17 ani, nimeni nu știe cu adevărat ce poate - din acest punct de vedere. De ce să constat prea târziu că nu-l am? Decât gazetar de duzină, mai bine un profesionist foarte bun, într-un domeniu unde talentul este important, dar nu esențial...

Seara s-a băut o cupă de șampanie în sufrageria familiei Siminoc, unde au mai venit Malvina Samurcaș (acum pe deplin liniștită de viitorul băiatului), doctorul Panaitoiu, Paula Ioachim și, bineînțeles, Tudor cu sărbătoritul...

Apoi, vacanța. Două săptămâni la mare, numai Tudor și Adrian. Două săptămâni fără nici o grijă, fără manuale, caiete de probleme, manuscris, telefoane de la redacție sau obligații protocolare... În “adidași” și pantaloni scurți, cu interminabile partide de înot și câteva seturi de volei zilnic - apoi somnul adânc, odihnitor - pe care ți-l dă oboseala fizică, atât de profund încât nici măcar pendula vecinilor lui Șaru n-ar fi fost în stare să-l tulbure. O singură zi s-a desfășurat puțin altfel: ziua în care Tudor l-a invitat pe Adrian în mașină și au pornit să-și facă baie pe plaja unui sat din extremitatea sudică a litoralului. După ce s-au instalat cu cearceafurile pe nisip, Tudor i-a spus băiatului numai atât:

— Aici am cunoscut-o pe mama ta.

La plecare, Șaru a apucat drumul care trece chiar prin sat. Rulând încet, “la pas”, a recunoscut locul, aproape neschimbat.

— În curtea aceasta aveam instalate corturile. Sunt zece ani de-atunci...

Ultima săptămână de vacanță, Adrian și-a petrecut-o la munte, cu Mihai, Anca și Irina, în timp ce Tudor a avut șansa unei călătorii la Praga, unde a mai fost de două ori, dar spre care pornește, de fiecare dată, cu aceeași bucurie. S-a întors frânt de oboseală, sătul de bere bună și cu un chef nebun

de lucru. Chiar avea nevoie, pentru că editorul îi cere să grăbească munca la manuscris.

Și ce-a mai fost? În rest - nimic deosebit; zile calme, cu vârtejurile inevitabile din redacție, unde fiecare nouă sarcină primită azi trebuie îndeplinită ieri, cu oboseala nopților de serviciu, cu spaima lui Turculeț și progresele rapide ale lui Mircea Voineag... dar mai ales cu satisfacția certitudinilor de acasă. Adrian a început din plin pregătirea pentru admitere, pe toate trei fronturile: anatomie, fizică, chimie. La toate avansează în ritm de metronom. Cărțile alese de Șaru, obligațiile și lecturile școlare, spectacolele, orele de bazin (aici Tudor n-a cedat, impunându-și ferm punctul de vedere), toate se strecoară în grila pe care băiatul și-o face săptămânal și lunar, cu cifre de control și indicatori calitativi (notele la teste), ca în campaniile științific dirijate pentru marea performanță sportivă. Atât de riguros este drămuț timpul în contabilitatea complicată a băiatului, încât Șaru (în fond, fericit pentru tot ce se petrece) i-a spus o dată, în glumă:

— Bravo, domnule, îmi place... Dar nu uita ca, printre picături, să-ți mai trăiești și viața... Vine bătrânețea, Adriane! Mobileaz-o cu amintiri...

Băiatul l-a privit ironic, răspunzându-i cu versul hilar din cântecul de muzică ușoară pe seama căruia au făcut mult haz astă-vară, pe plaja unde cântecul devenise un fel de “marș al stațiunii”:

— “La noi nu-i nimenea bătrân!”

... Soneria îl scoate pe Șaru din pat. Este Gheorghiuța, venită la treabă, conform promisiunii. Când îl vede în pijama, la ora asta, bătrâna se sperie:

— Sunteți bolnav?!

Tudor o liniștește, râzând. “Probabil că există oameni făcuți pentru trândăveală și alții pentru muncă, dar făcuți o dată pentru totdeauna, de vreme ce Gheorghiuța mă crede bolnav numai pentru că n-am plecat la treabă cu noaptea-n cap...” Când își termină toaleta și, în sfârșit, e gata să pornească după ultimele cumpărături, apare Irina cu câteva pachete și platouri pregătite de cu seară.

— Vreau să aranjez masa, am o oră liberă. Câți suntem, Tudore?

— Păi... Voi doi, eu și Adrian - patru, familia Cameniță -șase... Mihai și Anca vin?

— Știi bine că nu.

— Foarte rău, decretează Tudor; eu contam pe ei. Malvina Samurcaș ce ți-a spus?

— Nu poate, se simte cam rău, e și o oră târzie pentru ea... Îți transmite toate cele cuvenite, ne-a mulțumit pentru invitație, o să te sune mai pe seară, dar nu vine...

— Deci - șase. Cu familia Palade - opt...

— Pandrea?

— Nu poate; e plecat în provincie, am vorbit cu Dorina... Familia Ioachim - zece, numără Tudor, în continuare.

— Numai nouă. Paula vine singură.

— De ce? Eu am invitat-o cu soțul, doar nu ne întâlnim în cancelarie sau la ședință...

Irina îl privește lung și cu reproș, dar dacă Tudor ar fi atent, și-ar da seama, poate, că atât reproșul din privirile sorei sale, cât și nemulțumirea apăsătoare din replica ce a urmat, nu au alt rost decât să ascundă o temere.

— Ai făcut o gafa. Nu există un domn Ioachim - cel puțin nu lângă Paula. E singură de aproape patru ani. Ar fi trebuit să-ți dai seama până acum...

Vestea l-a făcut pe Șaru să scape din mână cravata, pe care tocmai vroia să și-o lege sub gulerul cămășii. Se apropie de Irina și întreabă, contrariat:

— Paula Ioachim nu e măritată?

— A fost... De patru ani nu mai este, ți-am mai spus.

— Bine, și... diseară... cum o prezint cunoscuților?

— Asta-i bună! Dacă venea cu soțul, cum o prezentai? Drept ceea ce este, băi, tovarășu' de la cadre! Diriginta lui Adrian, care te-a ajutat să faci din băiat ceea ce a devenit. Așa să le-o prezinți, filozofule... Iar dacă n-o să găsești cuvinte, nu-i nimic; le-o prezint eu drept prietena mea, cum de fapt și este. Ia uite ce pudori l-au apucat pe domnul Șaru... Mai vine cineva? Spune-mi acum, că pun tacâmurile...

Tudor pleacă după târguieli într-o stare de spirit confuză. Nu-și dă bine seama dacă noutatea l-a iritat sau l-a bucurat; cert, însă, numai la ea se gândește. De mult timp îl preocupă și îl miră interesul deosebit al Paulei Ioachim pentru situația - ba, acum, trebuie să fie cinstit și să recunoască tot gândul: pentru persoana lui. Care diriginte (sau, poftim, dirigintă, admitând că femeile sunt mai conștiincioase, mai apropiate de copii, mai pricepute în treburile de suflet) ar veghea de la distanță asupra necazurilor unui bărbat

singur și - într-un fel - neajutorat, handicapat de lipsa oricărei experiențe pedagogice în relația cu un copil dificil? Și... de unde până unde diriginta lui Adrian -prietena Irinei? Toate, chiar toate - simple coincidențe? Chiar și faptul că Paula n-a uitat nimic dintr-un bal trăit acum douăzeci și mai bine de ani, și i-a mărturisit-o? “Sunt nebun. Pur și simplu mi-am pierdut controlul. Bravo, Șarule, asta-ți trebuia, succes la...” Un sentiment de ridicol îl invadează, colorându-i obraji. În tinerețe, Tudor a cunoscut un balerin - altfel băiat de aur -pripășit prin București din fundul Moldovei, pe nume Paul, care - după câteva apariții pe scena Operei, evident, în ultimul rând al corpului de balet - mergea pe stradă salutând pe toată lumea; mai ales femeile. Omul era convins că toți locuitorii Capitalei îl cunosc, îl admiră și considera de datoria lui să salute primul, ca un gest de bunăvoință, întinzând astfel o mână generoasă admiratorilor și cu deosebire admiratoarelor. “Am ajuns mai rău ca Paul! Ar trebui să-mi fie rușine... Nu sunt balerin, nu vin din provincie și mai ales nu am douăzeci și trei de ani. Gata!” Cu toată violența reprimării (mai mult vroită decât reală), gândul se insinuează altfel: “Dar dacă?...” Pe un asemenea teren nu se fac presupuneri. Noroc că a ajuns la Obor, unde complicata problemă a parcerii “Daciei” sale și mai ales abordarea tarabelor îl obligă să coboare cu picioarele pe pământ.

Seara nu este o explozie de veselie continuă, ca pe vremuri. Probabil însă că așa ceva nici nu se mai poate într-o casă unde există două portrete îndoliate, ultimul chenar negru neavând nici douăsprezece luni, iar băiatul aflat în centrul atenției generale, alături de sărbătorit, este chiar fiul femeii săvârșite din viață acum un an. Dar toată lumea se simte bine, bucatele sunt la înălțime, vinul - minunat, oaspeții (mai numeroși decât la numărătoarea inițială, pentru că Pandrea a venit special din deplasare, cu avionul de după-amiază, ca să nu absenteze, Mihai și Anca n-au putut rezista insistențelor lui Adrian, iar Mircea Voineag a fost invitat în ultima clipă, acceptând cu mare bucurie) redescoperă gazda de altădată, ba parcă, acum, mai sigur pe el. Musafirii înțeleg lesne că au în față un om - în sfârșit - împăcat cu sine și cu viața. Imaginea bărbatului cu tâmplele grizonate, lângă băiatul blond și cu ochii atât de ciudați, este reconfortantă pentru toți. Bineînțeles, Mișu Cameniță vrea să știe pentru ce bea:

— Ce sărbătorim, Tudore: cartea, succesul lui Adrian sau semicentenarul unui scriitor român contemporan?

— Toate la un loc, Mișule...

— Nu ține! Trebuie să le defalcăm, să știm o socoteală! Eu pentru ce toastez?

— Pentru ce vrei tu...

— Protestez! După sistemul ăsta, ne mai chemi la un pahar când Adrian și-o lua diploma de doctor, iar tu premiul Nobel sau decizia de pensionare! Trecem la indicatori defalcați, domnule Șaru! Pregătești dumneata șampanie pentru fiecare eveniment. Clar?

Animația produsă de “protestele” lui Cameniță pregătește terenul pentru toasturi. Cu paharul ridicat, Cameniță clopoțește ușor în cristalul aburit, cerând oficial cuvântul:

— Nu râdeți, că de data asta vorbesc serios... Dați-mi voie să încep eu, ca de obicei, și să închin pentru tinerețe! Da, Da!... Sărbătorim un semicentener, dar priviți la bărbatul ce se laudă că are atâția ani! Ii arată? A fost vreodată mai tânăr ca acum? Iar tânărul de lângă el nu este tinerețea însăși? Un scriitor aflat de-abia la a treia carte nu este un tânăr scriitor? Ei bine... ce mai vreți? Să ne trăiască amândoi! La mulți ani!

Paharele se întâlnesc, cu clinchet de cristal. La un semn al lui Mihai, Adrian se strecoară spre casetofon, apasă clapeta de “start” și în sufragerie răsună cântecul găsit, probabil, după multe căutări și înregistrat cum s-a putut mai bine, ca să se deslușească textul antologic: “La noi nu-i nimenea bătrân!” Șaru dă tonul hohotului de râs ce se revarsă în cascade. Când veselia se potolește, Tudor se ridică și el; cere tuturor să-și umple paharele, “operând” în zona lui și îndemnându-l pe Mișu Cameniță să facă la fel în celălalt capăt al mesei, apoi începe - cu vocea ușor schimbată de emoție:

— Dragii mei și... stimați oaspeți aflați pentru prima dată în casa mea... (ultimele cuvinte le rostește cu o ușoară înclinare spre Paula Ioachim, așezată în partea opusă lui, exact pe locul unde - acum opt ani - stătea Eva...) Nu știu dacă sunt bătrân sau nu. Probabil că sunt. O jumătate de veac nu e glumă. Important este însă că nu mă mai tem de bătrânețe. Dacă a venit, bine. Dacă nu, poate să vină. În urmă cu un an, Mișu, marele nostru specialist în toasturi, amintea proverbul arab potrivit căruia “dacă vrei să fii fericit o zi, îmbată-te; dacă vrei să fii fericit un an, îndrăgostește-te; dacă vrei să fii fericit o viață, fă-ți prieteni!” Așa este; eu am prieteni minunați, mai vechi sau mai noi (din nou, o înclinare de-abia percepută spre Paula Ioachim și Mircea Voineag.). Dar permiteți-mi să completez proverbul cu o fărâmbă de gând. Am adunat-o din experiența mea de-o viață, și mai ales

dintr-un an care a cântărit cât o viață: dacă vrei, cu adevărat, să fii fericit câte zile ți-a hărăzit soarta, lasă pe cineva în locul tău; atunci n-ai trăit degeaba... Dacă azi nu mă mai tem de bătrânețe, este pentru că în profesie am un discipol (un semn ușor, cu paharul ridicat, întoarce toate privirile către stagiar, roșu ca focul), și mai ales pentru că aici, lângă mine, am un fiu. Am descoperit târziu bucuria împlinirii prin alții, dar nu cred că există ceva mai grozav! Devin patetic, iertați-mă... Să bem, deci, cum spunea Mișu, pentru tinerețe! Să ne trăiască și să ne bucure”!

Târziu, când copiii s-au retras în camera lui Adrian, așteptând tortul și semnalul de plecare, Mișu Cameniță, eternul “cap al răutăților”, cere puțină muzică; “măcar câteva dansuri, altfel se cheamă că nu e bal!” Desigur, de ce nu? Chiar dacă nu fusese “planificat”, de vreme ce musafirii se simt atât de bine încât vor să danseze... Tot Cameniță proclamă, ca un disc—jockey:

— Și ca să respectăm adevărul vieții, începem cu Damentango!

Cu un zâmbet reținut, aproape ascuns, Tudor se îndreaptă spre magnetofon pentru a satisface dorința musafirului său. Damentango... în amintirea unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango... O fi ea frumoasă tinerețea spirituală, inventată de vorbitori semicentenari, dar unde sunt cei treizeci de ani? “Sau douăzeci și opt? Câți aveam?” Este încă aplecat asupra magnetofonului, pentru a-i regla volumul, când - o dată cu primele acorduri ale tangoului argentinian, învăluitor ca un parfum - aude în spatele lui o voce, parcă venită din sala de bal, de pe vremuri:

— Dansați, domnule Șaru?

Paula Ioachim îl așteaptă, ușor înclinată în reverența ce-i întărește cuvintele. “Doamne, cum de n-am observat! Rochia asta albastră... gulerul alb... Ca atunci!”

Când cei doi încep să se legene ușor în ritmul muzicii, Șaru de-abia reușește să îngaime:

— Scuzați-mă... Până în clipa asta nu mi-am dat seama că sunteți... că toaleta...

— ... Vă aduce aminte de “boboaca albastră”, nu? Am încercat să fie cât mai apropiată de cea de atunci. Măcar rochia, dacă manechinul s-a mai schimbat...

— Nu, cum puteți...? Chiar dimpotrivă...

— Ați vorbit frumos despre tinerețe, dar eu știu cât de frumos puteți vorbi despre multe alte subiecte! Tinerețea mea e undeva, în urmă... Am rămas cu amintirile...

— Nu se poate trăi din amintiri!

— Ba uite că se poate. Fiecare trăiește cu ce are. Totul e să-ți înțelegi condiția și să o accepți.

Un val de căldură urcă spre obrajii lui Șaru. E gata să spună, dintr-o suflare: “Poți avea mai mult. Poți avea tot ce dorești - dacă dorești, într-adevăr, dacă nu înțeleg cumva greșit ce se întâmplă cu noi amândoi, dacă nu îmi depășesc în mod condamabil...”

În clipa de ezitare, soneria telefonului ridicat de Irina, apoi vocea sorei sale (“Scuză-mă, Paula; e pentru tine, Tudor!”) lasă cuvintele nerostite, dar plutind între ei, parcă presimțite, parcă percepute cu acel al șaselea simț de către femeia care ar fi trebuit să le asculte și să răspundă.

— Un moment, se scuză Șaru, desprinzându-se din legănatul lin, ritmic, al dansului.

Un moment? Numai un moment? Să nu fie tocmai momentul acela care schimbă cursul unei vieți sau fără de care viața își urmează scurgerea monotonă, neschimbată, deși a fost la un pas de...

— Alo... Eu sunt, Șaru. Bună seara, domnule doctor, vă ascult!

La telefon e Panaitoiu. Se scuză pentru ora total nepotrivită, dar n-a avut de ales; a fost la doamna Ilinca Brătucu, mama Evei, bunica lui Adrian. Bătrâna se simte rău și ține mult să-l vadă pe Șaru. Nu, nu e chiar atât de presant, se poate și mâine, dar pentru liniștea bătrânei, mâine - neapărat... Și scuze, încă o dată...

Tudor pune receptorul în furcă exact când se stinge ultimul acord al tangoului pe care soarta l-a scurtat - pentru el -cu numai un moment, dar poate esențial; poate zburat definitiv, poate amânat cu o zi sau cu o săptămână sau... “O zi, la cincizeci, valorează cât la douăzeci și opt de ani?” Lui Tudor îi este teamă să rostească în gând unități de timp încă și mai mari. Brusc, i se face frică de bătrânețe, ca și cum de-abia în clipa asta înțelege cu adevărat ce înseamnă vârsta pe care a sfidat-o.

Târziu, mult după miezul nopții, când invitații părăsesc petrecerea, grăbindu-se către cele trei taxiuri ce-i așteaptă în fața blocului, conduși de gazdă, Tudor urcă îngândurat scările, amintindu-și că anul trecut, tot un

telefon nocturn, venit de la același doctor Panaitoiu, l-a bulversat în asemenea hal încât a trebuit să-l scape Irina de musafiri... “Ce poate fi? Am să văd... Gata cu spaimile! Adevărul o fi el relativ, dar mai există pe lume și certitudini...”

Sus, în apartament, Adrian a adormit. Șaru trage cu grijă pătura peste băiat, îi mai privește o dată fața liniștită, ascultă respirația regulată, apoi părăsește camera, închizând bine ușa. Lasă totul așa cum e, pe seama Gheorghitei, așteptată mâine, și intră în dormitor, unde cheamă somnul care nu vine. “La bătrânețe, oamenii dorm mai puțin” - se surprinde gândind. Noroc că, din cutele neștiute ale memoriei, de data aceasta salvatoare, cuvintele șlagărului țâșnesc reconfortant: “La noi nu-i nimenea bătrân!” Păi... nu? “Dacă-i așa, să ne culcăm liniștiți și mâine vom mai vedea...”

Mulțumind, cu un ultim gând de recunoștință, textierului - pe care și-l imaginează cu bonetă albă, scrobită, membru de onoare al corpului medical din sanatoriul doamnei Aslan - Șaru adoarme și el.

10. RELATIVITATEA ADEVĂRURILOR ABSOLUTE

Dacă n-ar fi promis doctorului Panaitoiu că o va vizita pe mama Evei, Tudor ar fi zăbovit în pat până către prânz. Se simte frânt de oboseală. E duminică, singura obligație față de ziar, pe ziua de azi, este un drum la redacție, de cel mult o jumătate de oră, pentru niște treburi ce nu suferă amânare. Adrian deschide ușa dormitorului cu ochii cârpiți de somn, aruncând un “neața!” și interesându-se cum se simte generația matură acum, când s-a mai maturizat cu un an.

— Cu o zi, grăbiților! Până la 5l, mai am! - răspunde Șaru râzând.

— Nici o problemă, vine și 5l, ca mâine, îl liniștește băiatul, pornind către baie.

Pentru Șaru, discuțiile cu Adrian și chiar schimburile banale de replici - niciodată banale, de fapt - au devenit una din bucuriile vieții. Sarcasmul aproape rău, simțit pe propria-i piele la începuturile cunoștinței lor de către Tudor, s-a transformat în ironie care - asociată cu spontaneitatea, cu simțul replicii, cu inteligența vie și sensibilă ce l-au caracterizat întotdeauna - face din băiat un interlocutor minunat. Tudor aproape că regretă opțiunea lui Adrian; acum e convins că ar fi mânuit condeiul cu strălucire. “Dar nu-i nimic; n-ar fi el primul medic, autor de cărți importante. În fond, Cehov era

medic, nu?” Cel mai reconfortant - pentru Șaru - este faptul că tot ce a dobândit băiatul se grefează pe o seriozitate aproape nefirească la 17 ani. De puține ori i-a fost dat să vadă atâta responsabilitate la un elev în penultima clasă de liceu. “Nu cumva lângă mine se îmbătrânește repede? Să fim serioși!”, se întreabă și își răspunde singur, iritat că bătrânețea îi tot dă târcoale, insinuându-se până și în gânduri, ca și cum n-ar fi de ajuns că a început să o trăiască; uite, o noapte cu somn puțin și, poate, un pahar de vin în plus l-au extenuat. De la “balul bobocilor” (acum douăzeci și câți de ani? Mereu uită cifra!) - a plecat la ziuă, soarele ieșise dintre blocurile din centru și strălucea pe cer, dar atunci nu simțea niciun pic de oboseală; după un duș, s-a apucat să-și scrie articolul pentru numărul de luni, ca și cum ar fi dormit toată noaptea, buștean... “Ei, a fost; acum e altfel...” Ca să nu dea curs gândului sau șirului de gânduri ce i-ar reaminti imaginea unei fete frumoase, îmbrăcată într-o rochie albastră, cu guler alb -, Tudor se ridică din pat pentru toaleta de dimineață. Într-o jumătate de oră e pregătit să pornească spre redacție, cu un scurt ocol pe la bazinul de înot, unde va rămâne Adrian, apoi...

Întâlnirea și mai ales discuția cu Ilinca Brătucu, mama Evei, începe să-I preocupe, chiar să-l îngrijoreze. Un an întreg, bătrâna n-a dat niciun semn de viață. Și el își reproșează o tăcere și o distanță pe care față de Malvina Samurcaș nu le-a avut. Ce-i drept, a sunat-o la telefon de câteva ori, Irina a invitat-o la discuția despre nepot, provocată anul trecut de Paula Ioachim; fără succes însă. Bunica băiatului n-a căutat și n-a încurajat nici o punte între ea și Șaru. Adrian a vizitat-o cel mult o dată pe lună. Tudor l-a îndemnat să meargă mai des, dar tot timpul cu senzația că, oricât ar insista, nu va reuși să determine decât, cel mult, îndeplinirea silnică a unei obligații. Cu totul altfel așteaptă Adrian, de pildă, vizitele la Malvina Samurcaș, deși nu-i este bunică “de sânge”. Ce-l face să se simtă atașat de o străină și îl desparte de femeia în casa căreia a copilărit? Nu e el, Tudor, omul chemat să judece pe alții... Dar de ce un apel tocmai acum? Ce a mai rămas, oare, de spus atât de important, încât bunica lui Adrian să simtă nevoia unei discuții?

Adrian coboară din mașină, dându-și întâlnire cu Tudor la familia Siminoc.

— Când vii?

— Cred că... spre ora 14... poate puțin mai târziu, răspunde băiatul, ușor încurcat.

— Așa târziu? se miră Șaru, fără să observe roșeața din obrajii lui Adrian, care salută repede, precipitându-se către intrarea bazinului parcă pentru a evita o explicație. Șaru, însă, e prea absorbit de gândurile lui pentru a o cere.

Acum, la volanul “Daciei” sale, Tudor străbate cartierul Cotroceni. Nu a reținut niciodată numele străzii, dar știe casa; e pe undeva, pe lângă o stație de benzină. Trebuie să fie foarte aproape, pentru că, iată, acolo, în stânga, recunoaște trotuarul unde a văzut-o pe Eva luptându-se cu sacoșa voluminoasă, în drum spre gară, atunci când el a oprit, a invitat-o în mașină și au pornit amândoi în călătoria care... A ajuns. Parchează mașina și sună la ușa unei case micuțe, modeste, în vădit contrast cu vilele elegante din jur. De după ușa dată cu un baiț vechi, scorjit și decolorat, se aude zgomot, apoi o cheie se învâрте în broască și ușa se deschide, lăsându-i în față chipul supt, schimbat de vârstă și de boală al Ilincăi Brătucu; dar atât de schimbat, încât Tudor aproape că nu-l mai recunoaște. Bătrâna îl invită înăuntru. Deși e octombrie și nu s-a lăsat încă frigul, interiorul te întâmpină cu un val de rece, care dă frisoane. În casă totul e întunecat, mohorât, aproape sumbru. Mobila - greoaie, mult prea mare pentru dimensiunile camerei prin care trece Șaru - mănâncă tot spațiul, obligându-te să te strecoari pe poteci înguste, parcă și ele amenințate de invazia lemnului ce a cucerit casa. Pe pereții de culoare incertă, bătând spre cenușiu, atârnă tot felul de lucruri, de la tablouri cu rame imense până la trofee de vânătoare, scoarțe decorative și ceramică de toate felurile. Numeroasele suprafețe plane ale pieselor masive de mobilier susțin, la rândul lor, o diversitate incredibilă de obiecte cu utilități sau funcții greu de explicat.

Asemenea densitate de lucruri pe metru pătrat, ba chiar pe metru cub, Șaru n-a mai văzut niciodată într-o casă. Privind totul cu o curiozitate aproape nepoliticoasă, încearcă să-și imagineze - în acest cadru - viața unui copil și chiar viața, în general. El a apucat să facă de-abia câțiva pași - ocolind cu grijă colțurile scrinului, comodei, dulapului, ciucurii lustrei ce coboară din tavan până la înălțimea capului și chiar mai jos, coarnele ce străjuiesc cuierul - și el masiv, destinat parcă unor greutăți covârșitoare - și simte deja agresiunea puzderiei de obiecte, atmosfera apăsătoare, nu de muzeu, ci de magazie sau depozit. “Tipul interiorului de unde simți nevoia să fugi, să evadezi...” Brusc, îl înțelege pe Adrian. Într-un fel, și pe Eva.

Ajunși în sufragerie, bătrâna îl invită să ia loc. Tudor se luptă cu un scaun greu cât un fotoliu, pe care, în sfârșit, se așează. Își cere scuze că n-a venit deloc să o vadă; și-a propus nu o dată, dar treburile, ocupațiile... Acum, telefonul primit de la doctorul Panaitoiu l-a alarmat și...

— Sunt bolnavă, într-adevăr; eu te-am chemat, începe bătrâna, cu voce slabă. La mine, domnule Șaru, s-au șubrezit toate, gândurile mă macină, am rămas singură... Mi-am îngropat fata, în loc să mă îngroape ea pe mine, cum era în firea lucrurilor... N-ai trăit bătrânețea, nu știi cât de cumplită este.

Văzând gestul schițat de Șaru, bătrâna adaugă repede:

— Nu, nu te-am chemat să-ți reproșez ceva, doamne ferește. Iartă-mă, așa pățesc mereu... Când prind un suflet de om în cavoul ăsta de casă, mă pomenesc plângându-mă, ca și cum ar fi cineva vinovat de amărăciunile mele. Dumitale n-am decât să-ți port recunoștință. Mi-ai primit nepotul, îl crești ca un tată, cuscra Samurcaș - care mai trece din când în când pe la mine - spune că Adrian s-a schimbat, s-a făcut o minune de băiat, învață bine, ține la dumneata... Și eu, când îl văd - așa rar, cum îl văd - îmi crește inima. Nu credeam să apuc să trăiesc minunea asta... dar nu pentru mine te-am chemat, domnule Șaru. Ieri dimineață, căutam prin dulapul unde-mi țin lucrurile pregătite pentru călătoria... știi dumneata... pentru ultimul drum...

Noua încercare de gest a lui Tudor este reprimată de bătrână cu câtă brumă de energie mai poate aduna.

— Păi altcineva... cine, păcatele mele, să le scoată, să le aranjeze? Sunt singură, om bun! Singură cuc, în pustiul ăsta de casă, și când mi-o suna ceasul, măcar cu atâta să ușurez munca celor ce s-or îndura de rămășițele mele: să găsească totul pregătit, după datină. Dar altceva vreau să-ți spun. Acolo, în dulapul cu ale mele, avea și Eva niște rufe, rămase de nu mai țin minte când... Rostuind teancurile din dulap, mi-am aruncat ochii pe raftul ei, și... uite ce-am găsit.

Odată cu ultimele cuvinte, Ilinca Brătucu îi întinde lui Șaru un plic gros, pe care mâna Evei caligrafiasse cu scrisul ei elegant, inconfundabil: Domnului TUDOR ȘARU, București str. Viitor nr. 27, et. III, ap. 14. Bătrâna continuă:

— E închis, nu știi ce-i înăuntru, dar... e pentru dumneata, de la fata mea. Ce-avea Eva de gând cu el, acu'... numai Dumnezeu știe. N-a mai apucat, iar eu...

Cu plicul în mână, Șaru simte că-i îngheață spatele. Parcă tot frigul din casa-magazie i-a pătruns deodată pe sub haine, înțepenindu-l. Dacă nu și-ar încleșta maxilarele, dinții i-ar clănțăni necontrolat. O spaimă irațională, iscată din senin, pune stăpânire pe el. Ce mai trebuie să afle? Ce mai este de aflat? Se vor termina vreodată bombele cu explozie întârziată care...

Vocea bătrânei îi reamintește unde se află:

— Citește, citește, poate... cine știe...

Dacă nu l-ar fixa privirile rugătoare ale Ilincăi Brătucu, în clipa asta s-ar ridica de pe scaun și, cu plicul în buzunar, ar fugi undeva, cât mai departe de locul unde trecutul îi amenință, din nou, liniștea de-abia dobândită. Dar bătrâna așteaptă, căutându-i privirea; poate că acolo, în plic, se ascunde un mesaj, un gând, ceva, de la fata ei, care să-i încălzească inima - câteva clipe măcar...

Șaru desface plicul, scoate cele șase coli mari, împăturite, le netezește și, luptându-se cu tremurul mâinii - atât de puternic încât hârtiile parcă flutură - începe să parcurgă mesajul venit de pe altă lume:

“Dragă Tudore,

Te-am iubit, te iubesc și te voi iubi toată viața. Numai pe tine. M-am luptat să te uit, să-mi interzic dragostea pentru tine dar nu pot...”

Șaru scoate batista. Trebuie să-și șteargă lacrimile care, acum, îi îngreunează cititul mai mult decât tremurul hârtiilor. Apoi continuă lectura, sub privirile bătrânei care-l urmărește concentrată, parcă străduindu-se să ghicească ceea ce Tudor parcurge, rînd cu rînd:

“De șase ani încerc să-mi fac curaj pentru o explicație. Măcar cu atât îți sunt datoare: să știi de ce am fugit. Iată: mă încumet să aștern pe hârtie ceea ce n-am îndrăznit, nici după atât amar de vreme, să-ți spun prin viu grai...”

... Și textul curge, descifrat de privirile încrețite de lacrimi ale bărbatului care află acum, în relatarea Evei, ceea ce Malvina Samurcaș îi împărtășise la altă întâlnire de taină. Citind, Șaru simte cum inima începe să-i bată normal; zvâcnitul din tâmpile se potolește treptat, panica de care se lăsase cuprins se risipește. Parcă nici frigul nu-i mai încrețește pielea. Da, știe tot, sau aproape tot din mărturisirea Evei, întinsă pe paginile umplute mărunț: și greșeala ei din prima tinerețe - legătura și căsătoria cu Sandu Trandafir (“Doamne, unde mi-au fost mințile?” - exclamă textul, undeva), și conflictul cu părinții, și spaima ciocnirii cu întrebările lui Adrian, și

bucuria -imensa bucurie a întâlnirii cu Tudor, și chinurile provocate de propria-i lașitate (“de ce nu ți-am spus? De ce? De ce?”), și disperarea care a împins-o la - probabil - cea mai proastă decizie pe care-o putea lua: fuga.

De-odată, bătaile inimii lui Tudor o iau razna din nou, iar revolta împotriva destinului îl cuprinde cu aceeași furie ca atunci, la spital, lângă muribunda conectată la păienjenișul firelor din camera de reanimare. Pentru că scrisoarea Evei se termină astfel:

“Dumnezeu mi-a pedepsit prea crunt greșelile, dragul meu. Trăiesc într-o casă în care simt că mă sufoc, lângă un bărbat pe care-l respect, dar atât și numai atât, și față de care am început să mă simt vinovată. Îl evit, Tudore, îl evit cât pot, iar atunci când, totuși... trebuie, simt că îl înșel, pentru că nu pe el îl văd și îl simt, nu pe el îl doresc în brațele mele. Mă chinui să mistific realitatea cu care nu mă mai pot împăca. Sunt în stare să plec, să fug, să las totul în urmă, cu orice risc. De aceea, te întreb: mă mai vrei? Pe mine, văduvă de transfug, femeie divorțată (sunt gata s-o fac!), mamă a unui copil cu probleme - of, și câte probleme! -, femeie aproape bătrână, copie urâtă, decolorată a ceea ce am fost cândva, când m-ai cunoscut? Răspunde-mi. Gândește-te bine și răspunde-mi, dar, te implor - nu te lăsa dus de valul nebuniei mele. Încearcă să cumpănești obiectiv - așa cum eu nu sunt în stare - dacă viața noastră, luată de la capăt, ar avea o șansă, măcar o șansă.

Dă-mi un semn, Tudore. Poate că există un liman, poate că și soarele de toamnă încălzește sau măcar alungă negura din existențele chinuite, cine știe...

A ta, Eva”

Iar mai jos, cu altă culoare de pix, trădând faptul că rândurile acelea de post-scriptum au fost adăugate altă dată:

“Doamne, sunt nebună de legat! Recitind, m-am îngrozit de propriul meu gând, bine că n-am expediat plicul! Mi-e frică, Tudore. Mi-e frică să pun scrisoarea în cutia poștală. Ce se va întâmpla cu noi? Cu tine - mai ales? Din câte greșeli am făcut în viață, asta ar fi cea mai... Nu știu, nu știu...”

Șaru pune hârtiile încet, pe masă, cu un gest obosit, de om bătrân. Deci... atât a lipsit ca Eva să fie în viață și să trăiască alături de el: un strop de curaj. Numai atât ar fi trebuit; Eva să pună plicul într-o cutie, restul... N-ar fi fost prea târziu; nici vorbă!

Sub privirile înlăcrimate ale Ilincăi Brătucu - încă în așteptarea unui cuvânt, măcar a unui cuvânt și pentru ea, din tot ce-a așternut pe hârtie Eva - Șaru împăturește cele șase coli și le introduce în plic, prelungindu-și mișcările ca într-o filmare cu încetinitorul. Trebuie să câștige timp; nu știe dacă, în clipa asta, va fi în stare să rostească vreo vorbă. Într-un târziu, îngaimă:

— Este... este... ceea ce n-a apucat să-mi spună prin viu grai. Explicația despărțirii. Am înțeles mai bine de ce a trebuit ca Eva să moară, iar eu...

Un hohot de plâns zguduie umerii șubreziți ai bătrânei, dar Șaru e prea tulburat el însuși ca să mai poată liniști pe cineva. Ilinca Brătucu plânge în voia ei, până când, epuizată de efort, se potolește. Când plânsul s-a oprit, bătrâna murmură de-abia auzit:

— Să mă ierți. Să ne ierți pentru toate, domnule Șaru. Și să n-o condamni. Te-a iubit...

Când iese la lumina zilei, Șaru inspiră lacom aerul răcoros al amiezii de octombrie. Nu se urcă la volan; pornește agale, cu pași nesiguri, pe trotuarul străjuit de castanii bătrâni. Trebuie să-și adune gândurile măcar atât cât să-și poată conduce mașina. De fapt - nu vrea să se mai gândească. Sau nu acum. Retrăirea trecutului l-a terminat. Bine, măcar, că din clipa asta, știe tot. Actorii dramei, absolut toți, și-au rostit partitura, și-au desvăluit secretele. Că totul ar fi putut fi altfel, dacă... asta e altă poveste, pe care nu mai are puterea să și-o tot spună. Da, este singur, Eva l-a lăsat singur, dar există un adevăr al adevărilor, care-i dă putere să se lupte cu răul din suflet: Adrian. Și Adrian este al lui, nimeni și nimic nu i-l poate lua, crește așa cum a dorit Eva, așa cum l-a modelat el, iar mâine...

În fața lui Șaru, la câțiva zeci de metri, apare - dând colțul, dintr-o stradă laterală - o pereche de liceeni care-i curmă brusc șirul gândurilor. Silueta fetei, văzută din spate, nu-i spune nimic, dar băiatul care-o ține de braț, și nu oricum... statura, părul blond, mersul, canadiana și, poftim, sacul de sport, purtat pe umeri așa cum numai... Instinctiv, Tudor se lipește de vitrina în fața căreia se afla, pentru a nu fi văzut. Gest inutil, de altfel, pentru că cei doi tineri se îndepărtează voioși, fără să arunce o privire în urmă. Șaru pornește pe urmele lor, pășind cu grijă, aproape furișat. Nu știe de ce se ascunde și nici de ce simte nevoia imperioasă a unei confirmări, de parcă întrebarea ar viza o problemă capitală: e Adrian, sau...? Iată, în fața tonetei cu înghețată, perechea se oprește. După câteva cuvinte de scuză, de

explicație, probabil - băiatul se caută în buzunar, adună bănuț lângă bănuț, în timp ce fata îl așteaptă, patrulând așa, mai la distanță. Acum nu mai încapă nici o îndoială; e Adrian. Deci, așa stau lucrurile... Tudor se apropie într-o stare de spirit pe care nu mai știe cărui fapt s-o atribuie: mesajului Evei, venit din neființă, sau surprizei de a-și vedea băiatul, băiatul lui, la brațul acestei... Iat-o; acum o vede bine, e la câțiva pași. Deci așa arată fata care-l va răpi, curând - poate, pe Adrian... Nu prea înaltă, brunetă, cu aerul proaspăt al fetelor de 17 ani, fără nimic deosebit - cel puțin așa i se pare lui Șaru. E nerăbdătoare; în câteva secunde, de când o privește, și-a consultat ceasul de două ori. Văzându-se privită cu atâta insistență, trece pe trotuarul de vizavi și se depărtează - nu prea mult, însă, de locul în care Șaru a rămas pironit.

Tudor simte că nu are putere pentru o întâlnire cu Adrian așa. "Așa... cum?" Nici să-și răspundă, nici să-și ducă până la capăt gândul nu mai are putere. Se urnește și el, îndreptându-se cu pași greoi spre mașina parcată după colț. Măine-poimăine, băiatul lui va veni cu fata asta la braț, sau poate cu alta, i-o va prezenta și-i va spune că el... că ei... Bine, dar nu știa că așa va fi? Că e în firea lucrurilor să fie așa? Că nefirească este singurătatea, căutarea - la 50 de ani - a unui suflet care...? Știa, desigur, dar... dar pentru el, Tudor Șaru, urmează, deci, singurătatea? Bătrânețea și singurătatea, așa cum le-a văzut adineauri, în casa Ilincăi Brătucu? Câte un amic, întrebându-l din când în când de sănătate, câte un suflet caritabil, sunând la ușa unui moșneguț neajutorat, așa cum a sunat el la bunicile lui Adrian? Câte-o asigurare condescendentă, din vârful buzelor: "lasă, nu te speria, facem noi rost de medicamente; dacă trebuie, chiar și de o internare..." Acum trebuie să fugă. Să nu fie văzut.

Nu, nu poate conduce mașina într-o asemenea stare. După câteva sute de metri, Șaru parchează încet, fără să se asigure, măcar, că a executat manevra corect, că niciun semn și nici vreun paragraf din regulamentul circulației nu-i interzic oprirea aici. Cu mâinile împreunate pe volan și cu fruntea lipită de podul palmelor reci, din care parcă i s-a scurs tot sângele, Tudor își trăiește momentul de panică. "Numai de mi-ar trece!" Acum, însă, starea persistă. Și ea vine nu din spaimele trecutului - astea... gata! S-au terminat - ci din frica de viitor. Pe măsură ce înțelege și acceptă ideea că Adrian își va lua, firesc, zborul ("dar cât de repede! De ce atât de repede?"), singurătatea lui îi apare tot mai clar, urmare logică, necesară a primului gând. "Deci - singur. Există, probabil, un destin în toate", își spune Șaru, ridicând capul și

adunându-și puterile pentru a-și continua drumul. Ce va face la Irina, când va da cu ochii de Adrian, asta va vedea...

Pe trotuar, chiar lângă el, zărește cabina unui telefon public. De-odată caută febril, în buzunar; da, are câteva fise. Coboară din mașină cu o grabă nefirească, dictată de un gând ce nu și-l poate stăpâni. Intră în cabină, formează un număr și, de la celălalt capăt al firului, Irina îi răspunde, mirată:

— Ce faci, nu vii? Te așteptăm. Adrian ne-a sunat adineauri, el mai întârzie...

Da, va veni, desigur, dar acum, dacă se poate, dacă știe, ar ruga-o... numărul de telefon al Paulei Ioachim. Când îl are, Șaru introduce o nouă fisă în aparat. Cu arătătorul întins către discul ce se învâрте opintit, de pe care cifrele - cândva negre - aproape că nu se mai disting, Tudor realizează că, dacă Paula îi va răspunde, el, Șaru, riscă să nu poată articula niciun cuvânt, nici măcar apelativul știut și rostit până și de copiii de trei ani... “Atât să fiu în stare să spun: Alo! Dacă-mi recunoaște vocea, va găsi ea cuvântul în stare să mă dezmeticească... Ea intuiește. Ea știe...” Ba nu. El trebuie să spună ce vrea, ce simte în clipa asta că trebuie, neapărat trebuie să spună. El trebuie să caute, să găsească, să găsească...

SFÂRȘIT

ION BUCHERU

născut în 1934 la Tâncăbești-Ilfov

A absolvit liceul „Mihai Viteazul” și apoi Facultatea de Filosofie
și Ziaristică a Universității din București.

Ziarist, om de televiziune (realizator de emisiuni și conducător de posturi și redacții TV), producător de film (46 de lung-metraje artistice, ca director al Casei de Filme Unu), romancier, dramaturg și scenarist, a condus publicații centrale, a predat cursuri de televiziune în învățământul superior, a publicat 15 volume de teatru, proză și eseistică, i-au fost puse în scenă piese în teatre, la teatrul TV și teatrul radiofonic.

S-au făcut filme (ficțiune și documentare) după scenariile sale.

Este membru al Uniunii Cineaștilor din România.

”Ion Bucheru are replică și stil, fraza lui bate sprinten din aripi și prinde ideea, dialogurile se lansează în comentarii de vădit interes civic, cu ecouri filozofice, estetice, morale. E un polemist și un moralist, experiența l-a înzestrat cu numeroase teme de meditație asupra cărora are ceva de spus, un punct de vedere de afirmat”.

C. PARASCHIVESCU, Teatrul, nr. 2 din 1985

Narațiunea este rând pe rând ironică („Toate sistemele politice bazate pe principiul *jumătate plus unu* pornesc de la intuiția Lăpușneanului, care i-a și oferit majorității revoltate capul sus-numitului Moțoc, în schimbul liniștii personale”), pasională („unele dintre ciudăteniile smolite carpato-danubiano-pontice au luat avânt periculos odată cu câștigarea mult doritei și atât de necesarei libere circulații a oamenilor, a ideilor, serviciilor și capitalurilor”), concludivă („Când a apus comunismul, Răsăritul s-a mutat la Apus, dar iată că, după un sfert de secol, constatăm cu surprindere cum dinspre Apusul devenit Răsărit ne vin și pete de întuneric”).

ION MARIN - ultima-ora.ro

Am așternut pe hârtie primul cuvânt al primei piese după trei decenii de gazetărie, pentru ca - după nici un an și jumătate - să o termin pe-a doua, dintr-o suflare. Plămada lor de gânduri, sentimente, întrebări și răspunsuri mi se pare, acum, la fel de veche și de familiară ca amintirile despre pașii dintâi în viața de redacție. Dar dacă așa stau lucrurile, de ce de-abia acum și de ce tocmai acum? Poate pentru că ziaristica a însemnat, în ceea ce mă privește, întâlnirea (fericită) a mandatului cu vocația de a căuta și promova valoarea și valorile. Valoarea altora.

AUTORUL

(din prefața primei ediții a pieselor, apărută în colecția „Rampa”

De același autor:

Colocviu cu studenția

eseuri, în colaborare cu Igor Șerbu

(Editura Politică, 1963)

Fața nevăzută a lum(n)ii

teatru (Editura „Eminescu”, colecția „Rampa”, 1983)

Revanșă târzie

roman (Editura „Sport-turism”, colecția „Cartea de vacanță”, 1984)

Frumosul cotidian

teatru (Editura „Cartea românească”, 1984)

Cartea cu audiențe

proză scurtă (editată în regie proprie, 1992)

Afacerea Beautiful College

roman, în colaborare cu Ștefan Iureș

(Editura „Cartea românească”, 1993)

Pe asta o știți?

culegere de glume și anecdote din „epoca de aur”

(Editura „Coresi”, 1995)

Veninul victoriei

roman (Editura „Odeon”, 1995)

Fenomenul Televiziune

tratat de specialitate

(Editura „România de mâine”, 1997)

Imperiul

roman, în colaborare cu Ștefan Iureș

(Editura „General partner”, 1999)

O piesă: **Circul**

și un scenariu: **Balada lui Alimoș**

(Editura „Sempre”, 2003)

Tatăl băiatului altuia

roman (Editura „SemnE”, 2006)

Spinii trandafirului

scriși de Ion Bucheru, desenați de Albert Poch

Limbajul imaginii filmate

scenariu și comentariu pentru un

film serial științifico-didactic, în colaborare cu Marina Roman

(Editura „Norma”, 2010)

Limbajul imaginii filmate

scenariul și comentariul filmului serial

științifico-didactic, în colaborare cu Marina Roman

regia: Dumitru Cucu

(Editura „România de mâine”, 2013)

Videobook distins cu Mențiune specială în cadrul Galei UCIN 2013

Audiențe cu ciudați

roman (Editura „SemnE”, 2013)

Muzeul Ciudățeniilor Carpato-Danubiano-Pontice

roman de semificțiune (Editura „SemnE”, 2015)

A meritat?

roman (Editura „SemnE”, 2015)

Un oaspete la cină

scenariul filmului de ficțiune cu același titlu, realizat
la Casa de Filme Unu, în regia lui Mihai Constantinescu, 1986

În curând:

romanul **Gorunii**

Table of Contents

TATAL BAIATULUI ALTUIA